SUAT`PARLAR

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE

2. BASKI

bibliotek

bibliotek

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE **GİZLİ DEVLET** • Suat PARLAR

Suat Parlar

Osmanlı'dan Günümüze
GİZLİ DEVLET

Bibliotek Yayınları

Bibliotek Yayınları
Araştırma-İnceleme Dizisi

Osmanlı'dan Günümüze
GİZLİ DEVLET
Suat Parlar

Dizgi, Mizampaj, Düzelti
Nart Yayıncılık - (0216) 418 67 32

Baskı: Ceylan Matbaası
Cilt: Güven Ciltevi

I. Baskı: Haziran 1996
II. Baskı: Ocak 1997

Adres: Caferağa Mh. Kadife Sk. 13/4
Kadıköy - İstanbul

Nuray'a...

Sevda Çilesine...

Umut ustalığına...

İÇİNDEKİLER

Sunuş..... 7

1. Bölüm: OSMANLI'DA GİZLİ DEVLET

İstibdat ve Burjuva **Demokratik** Devrim..... 9
Osmanlı'da Siyasi İstihbarat..... 14
Abdülhamit'in Polis Devleti..... 28
Jön Türkler Ve İttihat-Terakki Partisi..... 38
İttihat Ve Terakki'nin Kontr-Fedaileri..... 49
İttihat Ve Terakki'nin Para-Militer Gençlik Örgütleri 58
İttihat Ve Terakki'den Teşkilat-ı Mahsusa'ya..... 63

2. Bölüm: **MİLLİ** MÜCADELE YILLARI

Dış Savaş Sürecinde **İç Savaş** Hazırlıkları..... 87
Gizli Devlet Ve Kuruluş Konspirasyonu..... 100
Kuruluş Dinamikleri Ve **Gizli Devlet** Aygıtları..... 113

3. Bölüm: **GİZLİ CUMHURİYET**

Ulus-Devlet Temelinde Şiddetin Meşruiyeti..... 121
Dersim Dört Kanun İçinde: Dersim Yasaları..... 125
Devlet İçi Tasfiyeler Süreci..... 136
Türk Naziler Ve Alman Emperyalizmi..... 150
a) "Welcome To Amerika"..... 169
b) Hava Dönüyor..... 171
c) Vergisel Deportasyon Ve 33 Kurşun..... 186
Emperyalizmin Kafkas Petro-Politiği..... 195
Kapitalist Enternasyonalin Özel Savaş Orduları..... 198
a) Akdeniz'de Militarist Kuşatma..... 217

b) Çağdaş Türkiye'de Deportasyon..... 221
c) Tekelci Burjuvazi-Devlet-Kapitalist Enternasyonal.... 229
Maskeli Anti-Komünizm: 27 Mayıs..... 240
Kontr-Gerilla Cumhuriyetinde Troyka..... 250
a) Süleyman Demirel..... 252
b) Bülent Ecevit..... 260
c) Alpaslan Türkeş..... 275
İç Savaş..... 284
Kontr-Gerilla Düğümleri..... 295
Teşkilat-ı Mahsusa ve Gladio Sentezi: Kontr-Gerilla Cumhuriyeti..... 358

SUNUŞ...

Bu kitap bir yöntem arayışıdır... Doğa-insan-bilinç bütünlüğünün kırılma noktalarına dairdir. Yani devletin, şiddetin öyküsüdür. Temel tezleri apaçık formülasyonlarla konulmamıştır. Olgular örülürken, parça-bütün diyalektiği içinde bu tezler kitaba içerilmiştir. Yaşadığımız siyasi coğrafya, kopuş söyleminin pozitivist abartmalarına göre anlatılır hep. Bunu tersine çevirmeye çalıştık. Akış, süreklilik, egemenlik sistemlerinin bütünlüklü anlatımında temel kavramları oluşturdular.

Hepsi bu kadar değil tabi. Bir çok ölüm haberinin yanında bir tanesi vurucu oldu. Sevgili kardeşim Hasan Kaya'nın yoldaşı Metin Can'la şehadeti bir kez daha inadın kapısını araladı. İnat söze dönüştü. Bilim, sanat, politikanın birlikteliğini ve bayrak yarışının gerçekliği ve gerekliliğini bir kez daha görmüş oldum. Yarattıkları şiddet kasırgası ile bizleri kuşatmaya çalışan egemenler ve onların kiralık ordularının çürümüş yüzleri bu kitabın resmidir

Kitaba ilişkin bir çok teşekkür borçlarım var. Bunlar bir yana üç Hasan'lar; Hasan Kaya, Hasan Ocak, Hasan Gülünay'la, bu kitap yazılırken hep birlikte oldum. Dersim'li Besey, devlet komplolarının ortasında olanca yalnızlığıyla Nazım, cellatlarına meydan okuyan Seyit Rıza, ak gömleğinde dalgalanan Şeyh Sait hep benimleydi. Bir tarihsel cürümün karanlığını sürdürenleri onların deneyimleriyle algılamak istedim. Tarihe onlarla birlikte bakmaya çalıştım.

Uzun söze gerek yok... Kitapta yeterince konuşulmuştur ve tüm inadıyla konuşulmalıdır...

Suat Parlar

1. Bölüm

OSMANLI'DA GİZLİ DEVLET

İstibdat Ve Burjuva "Demokratik" Devrim

III. Selim, 8 Nisan 1789 tarihinde tahta çıktı. Aynı yıl dünya tarihinde önemli bir olaya, Fransız İhtilali'ne işaret ediyor. Bu tarihsel rastlantıdan dolayı 1789'u (Fransız Burjuva İhtilali) önemli bir kilometre taşı olarak gören ilerlemeci tezler, bilinmez bir nedenle III. Selim'i yenilikçi bir yönetici, reformist bir hükümdar ve ince ruhlu bir aydın olarak ele almıştır. Böylelikle tarihin üzeri usta bir el tarafından örtülmüş, Selim'in temsil ettiği istibdat ve modern devletin acımasız **çelik çekirde**ğini oluşturmadaki rolü unutturulmuştur. Oysa ki III. Selim kapitalist ilişkilere açılmaya başlayan Osmanlı İmparatorluğu'nda, günümüze kadar uzanan bir devlet etme geleneğinin, yani gizli devletin temellerini atmıştır. (Bu gelenek Moğollar'a kadar uzatılabilir, ancak kapitalizmin bir dünya sistemi olarak varlığını ortaya koyduğu bu önemli tarihe baktığımızda, Selim istibdadı anlamlı bir başlangıç olarak karşımıza çıkıyor.)

1792 yılının Temmuz ayında gizli bir komite kuran III. Selim, sadrazama ait bütün yetkileri bu komiteye vermiştir. Böylece sadrazam siyasi ve idari anlamda işlevsiz kalmış olup, 24 kişiden oluşan bu komite iktisadi, siyasi ve askeri tedbirler açısından yetkili bir organ haline gelmiştir. III. Selim'i bu tür bir komite kurmaya iten siyasal ve ekonomik koşullar, gizli devletin varlık nedenlerini ol-

dukça anlaşılır kılmaktadır. Öncelikle Avusturya ve Rusya ile savaşmakta olan Osmanlı İmparatorluğu, bu savaşın bedellerini halka ve ulemaya ezici vergilerle ödetmektedir. Savaş masraflarını karşılamak üzere konan bu yeni vergilere isyan eden ulema, kızgın halk kitleleri ile birlikte ayaklanarak, sultanın namaz kıldığı Sultanahmet camisini basmış ve bu baskında yeniçerilerin korumasıyla Şeyhülislam, sadrazam canlarını zor kurtarırken, sultan içeride mahsur kalmıştır. Şubat 1790'da meydana gelen bu olaylar üzerine ulemadan bir çok kişi kılıçtan geçirilmiş veya sürgüne gönderilmiştir. Savaş koşulları halkı yoksullaştırırken kıtlık başlamış ve İstanbul'da ekmek, et, sebze ücretleri ulaşılamaz düzeye çıkmıştır. Bütün bunlara Osmanlı ordularının Tuna boylarında ve Karadeniz'de yenilgiye uğradıkları haberi eklenince, olağanüstü yönetimin bilinen yöntemleri devreye sokularak savaş haberlerinin yayılması ve konuşulması yasaklanmıştır. Sultanın emri ile tüm kahveler kapatılarak, sokaklarda toplu yürünmesine ölüm cezası tehdidi getirilmiştir. En önemlisi yargısız infaz uygulaması ile savaş haberlerinden söz edenler, sultanı eleştirenler denize atılmaya başlanmış, devlet içinde tasfiyeler gündeme gelmiş ve savaşı finanse etmek üzere zengin paşaların çoğunun kafası kesilmiş, malları müsadere edilmiştir.

Böylesine hassas bir ortamın içinde, Osmanlı kroniklerinin hep gözardı ettikleri bir suikast girişimi olur. 1792'nin Ocak ayında, camide namaz kılarken Sultan'a karşı gerçekleştirilen suikast başarısızlıkla sonuçlanır. Bu girişimi gerekçe gösteren sultan, çok sayıda insanı İstanbul dışına sürerken, devletin **çelik çekirde**ğini oluşturan komiteyi siyasi ve idari aygıtın başına getirir. Sultana yapılan suikast girişiminin ne türlü bir düzenlemenin ürünü olduğunu tam olarak bilmesek de, bu tür suikastların Kemalist Cumhuriyet de dahil olmak üzere, iç tasfiyeler ve devlet içi düzenlemelerde oldukça verimli bir şekilde kullanıldığını biliyoruz. 1793 yılına baktığımızda ise, Mısır ve İstanbul'da acımasız bir kıtlığın yaşandığını görüyoruz. Öylesine bir kıtlık ki Mısır'da sokaklar insan cesetleriyle dolarken, sonuçları birbirini iz-

leyen acımasızlıklarla dol olan İstanbul'da ise bugünün oligarklarının da özlemini çektikleri milli güvenlik komitesi durumundaki istibdat organının kararları uygulamaya konuluyor. Ülkeyi yöneten bu gizli komite, aldığı kararlarla bir çok iç tasfiyeye girişmiş ve İstanbul'da yerleşim yeri olmayanları taşraya sürerek acımasız uygulamalarını gerçekleştir-miştir. Örnek verecek olursak; 1792 yılında Sadrazam Yusuf Paşa'nın defteri dürülerek malları müsadere edilmiş, Rumeli Beylerbeyi'nin kesik başı saray duvarlarından günlerce halka gösterilmiş ve Reis Efendi ise bir fincan kahve içtikten sonra kıvranarak ölmüştür. Bu istibdat döneminin en fazla göze çarpan olayı, Kapudan Paşa'nın Sultan'ın yeğeni ile görülmemiş bir ihtişam içinde evlenmeleridir. Bir tarafta kelleler alınırken, diğer taraftan egemenlerin dillere destan yaşamı halk arasında huzursuzluk yaratmış ve halk tüm bu yaşananlara tepkisini, İstanbul'u kasıp kavuran yangınlarla göstermiştir. Halkın tepkisi olan bu yangınlar, yönetici sınıfların iç hesaplaşmalarına uygun bir gerekçe olarak değerlendirilerek, olaylardan Yeniçeri Ağası sorumlu tutulmuş ve 1793'ün Ocak ayında idam edilmiştir. Nizam-ı Cedid anlayışı içinde manüfaktür kapitalizminin sancılarını yaşayan Osmanlı, yeniden organize edilmesi gereken devleti kan ve zulümle mümkün kılmıştır.

Büyük bir ilericilik hamlesinin kilometre taşıymış gibi gösterilen Nizam-ı Cedid, III. Selim'in gizli komitesi ile birlikte bugünkü devlet işleyişinin ip uçlarını vermektedir. 1789 Fransız Devrimi'nin vergi-parlemento-monarşi bağlamını oldukça iyi kavramış olan, büyük topraklara ve manüfaktür işletmelerine sahip Cedid'ciler, ilginç kararlar almışlardır. Savaşı finanse etmek ve idari reformları gerçekleştirmek adına halka dayatılan vergilerin tepki çekeceğini bilerek bu tepkilere cevap teşkil edecek tarzda (İrade-i Cedit hazinesi ile ilgili kanunnamede); halkta geçinecek hal kalmadı gibi yorum ve eleştirilerde bulunanların, devletin izmihlalini isteyen kişiler oldukları bildirilmiş ve peşinen suçlanmışlardır. (1)

Rüşeym halinde kapitalist ilişkilere açılan Osmanlı'nın çelik çekirdek gücünü oluşturan paşalar yönetimi, Nizam-i Cedid'i finanse eden İrade-i Cedit'i

kişisel bir akara dönüştürmeyi de ihmal etmemiştir. Sultanın gizli komitesi içinde bulunan İbrahim Kethüda, evinde yalnız mutfak masrafı olarak 150.000 altın harcayabiliyor, ahırında yüzlerce at besleyebiliyordu. Servetini 27 demir kasada saklayan Hüseyin Paşa ise, Bohemya malı kristal kadehlerde, Fransa ve Macaristan'dan getirttiği şarapları içebiliyordu. (2) Bütün bunların yanında halk bir taraftan <<gizli komite>>nin sansür, sürgün, yargılı- yargısız infaz uygulamaları ile sıkıştırılırken, diğer taraftan devlet eliyle yeni düzen adı altında toplanan vergilerle üst sınıfların lüks yaşamına ödenek aktaran mükellef durumuna dönüştürülerek sömürülüyordu.

Halkın böylesine baskılara, haksızlıklara ve eşitsizliğe karşı yakınmalarına ise, Nizam-ı Cedid anlayışında itiraza yer yoktur cevabı veriliyordu. Yargıyı yoksul sınıfların taleplerine kapatan Nizam-ı Cedid anlayışının izleri günümüz Eylül hukuku ile fazlasıyla benzeşmektedir. Bu düzenin bekçileri için bir tarihçi şöyle diyor: " Devletin dahili ve harici bir çok sıkıntılarına rağmen, İstanbul rical ve küberasının Boğaziçi mehtap sefaları, Lale Devri'nin sa'dabad gecelerini hatırlatacak hale gelmişti. " (3) İstanbul, Ankara ve küberasının Boğaziçi merakı hala devam etmektedir. Tarihsel akış içindeki benzeşmeler, sadece bunlarla sınırlı kalmıyor. Nizam-ı Cedid dönemi, Avrupa'nın Osmanlı dış ilişkileri, askeri yenilikler ve batılılaşma çabalarının en fazla övüldüğü bir dönemdir. Tam anlamı ile batı etkisine giren Osmanlı, ordularının yenilenmesinden tarihçilerine kadar, kendisine batıyı örnek almıştır. Fransa'dan eğitimci subaylar getirtilmiş, tersanelerde Avrupa'lı işçiler çalıştırılmaya başlanmış ve Osmanlı savaş sanayii Avrupa'lı heyetlerin kontrolüne girmiştir. O tarihlerdeki batı basınına baktığımızda "Avrupa saraylarının en iyi kurumları Osmanlı Devleti'ne girmiştir" diye yazıldığını görmekteyiz. (*) Diğer yandan Fransız İhtilali'ni oldukça iyi gözlemleyen Osmanlı devlet ricali, uygun önlemlerini

---

*** 18 Haziran 1795 tarihli Moniteur gazetesi**

**** 1798'de III. Selim tarafından bakır madeni ocaklarında "iş bırakma"ların ve "ihtilal" teşebbüslerinin önlenmesine yönelik ferman çıkarılmıştır.**

almakta gecikmemiştir. (**)

Yenilikçilik adı altında meşrulaştırılmaya çalışılan bu istibdat döneminin kurumlaşmaları, bize bir geleneğin değişim noktalarına işaret etmektedir. Gizli komite, toplu sürgün, yargısız infaz, devlet içi hesaplaşmalar, saray darbeleri, devlet olanaklarının silahlı bürokrasiye peşkeş çekilmesi ve bütün bunların tarihe reform hareketleri olarak geçmesi, modern Türkiye tarihinin akışına derin izler bırakmıştır. Halkın içinde bulunduğu yoksulluk ile üst sınıfların tüketimi ve güç birikimi düşünüldüğünde, devleti sınıf çelişkileri temelinde yeniden organize etme zorunluluğu daha iyi anlaşılır hale gelir. Kapitalist evrimleşme ile açıklanacak bir toplumsal formasyonun varlığından sözedilemeyebilir belki, ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun kapladığı alan göz önüne alındığında, yönetici sınıfın siyasi uyanıklık içinde olmasının nedenleri ortaya çıkacaktır. Bizans ve İran İmparatorluğu'nun etkisini taşıyan moğol gelenekleri ile beslenmiş devlet kadroları, batılı örgüt anlayışının gereklerini kısa bir sürede kavramışlardır. Dış savaşın açmazları ile beslenen iç savaşın egemenleri, III. Selim'in kişiliğinde <<despot>> bir yönetici görünümünü bulmuşlardır. Ancak, III. Selim'i önemli yapan despotik bir yönetim anlayışından ziyade, devletin merkezi bir "**çelik çekirdek**"e dayanması zorunluluğunu kavramış olmasıdır.

III. Selim'le başlayan bu devlet etme anlayışı yenilikçilik propagandası ile, II. Mahmut, Tanzimat, İttihat-Terakki ve Kemalizm çizgisini izleyerek günümüze kadar gelmiştir. Bu süreç derin çelişkileri barındırdığından dolayı, II. Abdülhamit'in ebed-müdded iktidar partisine katkıları **hafiye** söyleminin dışına çıkarılamamıştır. Kronolojik bir akışın yanısıra, dinamiğin işleyişini açığa çıkaran bir yöntem, Abdülhamit'te simgelenen **gizli devleti** çözümlemek açısından önemli ipuçları sunacaktır bize.

Osmanlı'da Siyasi İstihbarat

Osmanlı devletinin yönetim anlayışı, siyasal nitelikli istihbarata oldukça değer vermiştir. Osmanlı yönetim biliminin ilkelerini belirleyen siyasetnameler, casusluğun önemi üzerine vurgularla doludur. Osmanlı ulemasının el kitabı Nizamülmülkün Siyasetname'sinde şu öneriler yer almaktadır: "Her tarafa tacir, seyyah, sufi, derviş, ilaç satan ziy ve kıyafetinde daima casuslar gitmeli ve ne işitirse haber getirmelidir... Çok vakit olurki valiler, mukataa erbabı, memurin ve umera isyan ve muhalefete meyleder ve padişah hakkında fenalık ister ve sui fikirde bulunur. Casus gelip haber verince, hemen padişah atına biner ve askerini sevkeder." (4)

Osmanlı devlet geleneğine siyasi istihbaratın önemi, muhalefetin ezilmesi, iç tasfiye yöntemlerine ilişkin ilkeler, İran yönetim ilkelerinin devşirilmesiyle girmiştir. Osmanlı yöneticileri arasında büyük itibara sahip olan Sasani hükümdarı Ardeşir, oldukça güçlü bir istihbarat örgütünün başında olmuştur. Bu yönetim tarzını beceriyle kullanan Osmanlı'lar, özellikle Fatih döneminde güçlü bir istihbarat ağı yaratmışlardır. Böyle bir devletin gücünü yakından izleyen batı ise XVI. yy. ortalarında İstanbul'da diplomatik misyonlar kurarak istihbaratı kurumsallaştırmış ve Düvel-i Muazzama elçilikleri, dragomanları, ticari ve askeri uzmanları, yerli ajanları ile birlikte güçlü iktidar odakları yaratmışlardır. Bütün bunların yanında, Osmanlı ordusunun eğitimi için gelen askeri heyetler, diplomat ve istihbaratçı olmalarının yanısıra, silah ticaretinin aracılığını da üstlenmişlerdir.(*) XIX. yy.'da Osmanlı devlet aygıtı, batılı diplomat, istihbaratçı, asker, uzman, ve yerli ajanların kontrolüne girerken, devletin ebed-müdded iktidar partisi olan **çelik**

(*) Osmanlı modernleşmesine katkıları yere göğe konulamayan Baron De Tott, Osmanlı'ya antipatisini her fırsatta dile getirmiştir. Ayrıca 1930'ların önde gelen Nazi teorisyenlerinin General Moltke'yi ilk temsilcileri olarak görmeleri anlamlıdır.

çekirdeği de Düvel-i Muazzama devletleri ile ekonomik siyasi çıkar ağları yaratmıştır. Bu **çelik çekirde**k ve ordu, tam bir halklar hapishanesi olan Osmanlı siyasi coğrafyasında, Avrupa'nın düzenini tehdit eden ihtilalci hareketlerin jandarması haline gelmiş ve Avrupa'nın denetimi altında bir Osmanlı bütünlüğü ile imparatorluk halklarını zararlı akımlardan koruma konusunda Düvel-i Muazzama'nın yardımına mazhar olmuştur.

Osmanlı devlet düzeninde iç istihbarat ağı, yönetici sınıflar arasındaki kavgalarda önemli bir yer tutmuştur. Osmanlı devletinde merkezi iktidarı oluşturan; saray, güçlü paşalar, ulema, yeniçeri-sipahi ağaları, nüfuslu tüccarlar ve sarraflar arasındaki ittifaklar hassas dengelere dayanır. Bu güç odakları, karşıtlarından haberdar olabilmek için istihbarata önem veren geniş bir muhbir ağı kurmuşlardır. Osmanlı tarihinde güçlü devlet imajının yaygın olduğu IV. Murat ve Köprülü Mehmed Paşa dönemleri, muhbir ağının merkezi devlet lehine genişlediği dönemlerdir. XIX. yy.'da ise Osmanlı merkeziyetçiliğinin doruğa çıktığı II. Mahmut ve II. Abdülhamit gibi padişahlarla, tanzimat paşası Ali Paşa'nın sadrazam olduğu dönemlerde, jurnalcılığın üst boyutlara vardığı bilinmektedir. Modern zamanlara damgasını vuran bu püsküllü miras ilginç yöntemler içermektedir. Nakl-i Kelam (muhbirlik) mesleğini itibarlı kılan Osmanlı, kışkırtıcı ajan kullanabilen bir devlet olarak oldukça deneyimlidir. XVII. yy.'da yeniçeri-sipahi kavgaları saray tarafından kışkırtılmış ve hatta dönemin vezirlerinden biri, bu konuda " Yeniçeriler ile sipahiler birbirileriyle öldüresiye boğuşmadıkça bize emniyet yoktur." (5) demiştir. Aynı vezir, yeniçerileri sipahilere kışkırtmak için adamlarından birini sipahi kılığına sokarak bir yeniçeri öldürtmüştür. Merkezi devlet yapısı iç tasfiyelerle çalkalanırken, taraflar zehirleme başta olmak üzere çeşitli cinayet yöntemlerini ustalıkla kullanmışlardır. Merkezi devlet yapısı böylesine çatışmalar içindeyken, 44 sadrazam, onlarca vezir ve hatta padişahlar siyaseten katl kurbanı olmuşlardır. Nizam-ı Alem ve devletin bekası adına bu kanlı düzen yine de meşruiyetini korumuştur.

Yönetici sınıflar koalisyonunda önemli bir yere sahip olan ulema ve din adamları, sivil yaşam üzerinde büyük bir otorite sağlamışlardır. Kırsal alandaki dini örgütlenmelere resmi bir çerçeve kazandırılarak kentlere taşınmaları sağlanmıştır. Halkın bir jurnal ağı ile kuşatılması ve egemen sınıfların istemleriyle kontrol alınmasında resmi devlet tekkelerinin önemli rolü vardır. Kent halkının denetlenmesinin yanında, istihbarat işlevine de sahip tekkeler, yönetici sınıfların ideolojik hegemonyalarını pekiştirmişlerdir. Tekkelere verilen önem ve tekke şeyhlerinin kazandıkları büyük prestij, Osmanlı'larda tekkeciliği meslek haline getirmiştir. Halkta biriken toplumsal ve siyasal tepkinin saptırılmasında büyük işlevi olan tekkeler her mahalleye girmiş ve tekkecilik sayesinde halkın gücü bölünmüştür. Böylelikle, toplumun, yönetici sınıflar adına kendi kendini denetleyen garip bir mekanizması ortaya çıkmıştır. Fısıltı gazetesinin kaynağı olan bu yapılar devletten daha devletçi, polisten daha polis bir insan tipolojisinin yaratılmasında rol almışlardır. Diğer bir ilginç noktada, muhalif düşünceleri yüzünden idam edilen alimlerin tümünün tekke ajanlarının ihbarları sonucu yargılanan kişiler olmalarıdır. (6)

İç tasfiyelerin, iktidar odakları arasındaki güç dengelerine etkileriyle, Osmanlı istihbarat sistemi içe dönmeye başlamış ve çöküşün belirginleştiği yıllardan itibaren, Avrupa devletlerininde devreye girişiyle iyice karmaşık bir

---

***) Osmanlı Devleti'nde padişaha yakın ve ayrıcalıklı bir konumda olan saray hekimleri genellikle hristiyan veya musevi kökenlilerden seçi-lirmiş. Padişahın ve yakınlarının yanına rahatlıkla girip çıkabilmeleri, sağlık durumlarını bilmeleri, sarayın sırlarına yakın durmaları bu ayrıcalıklı konumun bir gerekçesini oluşturmuştur. Bu hekimlerin çoğu bir kaç batı dilini rahatlıkla konuşbildikleri için, yabancı elçiliklerin gözdesi olmuşlar. "İkili ajan" olarak servet sahibi olmuş bu saray hekimlerine alışkın olan Osmanlı Devleti, büyük Avrupa devletlerinin elçilik-lerine bağlı olarak çalışmalarına rağmen, onlardan hizmet görmüşler. Mavroyani Paşa'da bu hekimlerden biridir.Dedesi XVIII.yy.'ın ikinci yarısında Egede'ki Paros Adası'ndan gelerek,Fenerli bir rum sarrafın hizmetine girmiş. A. Cevdet Paşa'nın yazdıklarına bakılırsa, "cerbezeli ve açıkgöz" biri olduğu için, bazı güçlü paşaların desteğiyle hızla yükselmiş ve Eflak Voyvodası olmuş. Bütün bu meziyetleri, onu, Osmanlı egemen sınıflarının bilinen komplo yöntemlerine kurban olmaktan kurtaramamış.**

hal almıştır. Bu karışıklığın giderilmesi için çalışmalar yapan Mavroyani Paşa (*) tarafından Osmanlı Gizli Polisi düzene sokulmuş ve güçlendirilmiştir. Kitabında, Osmanlı Devleti gizli polis teşkilatının kuruluşunu anlatan Mavroyani Paşa (*), "Osmanlı Gizli Polisi"nin, İngiliz elçisi Stratfort Canning'in telkini ile kurulduğunu yazmaktadır. Osmanlı'lar başlangıçta bu fikre direnmiş olsalar da, Reşit Paşa öneriyi kabul etmiş ve böylece "Tanzimat"ın görkemli paşasına gizli polisi tanzim etme şerefi düşmüştür. Tanzimatçılar enternasyonel ilişki ve kurumlar ağını oluşturmakta olan kapitalist sistemin gereklerine uyacak şekilde görevlerini yerine getirmiştir. Osmanlı Devleti, güçlü bir polis teşkilatına sahip olmadan geniş bir bölgeyi kontrol altında tutamayacağını artık kavramıştır.

Osmanlı Gizli Polisi"nin kuruluşunda adı geçen adaylardan biri de Ahmet Rasim Paşa'dır. Yeniçeri kırımından kadın kılığında kurtulan, bir yeniçeri ile Rum eşinin oğlu olan Ahmet Rasim Paşa, Atina'da hristiyan inançlarına göre yetiştirilmiştir. Dragoman olarak İstanbul'da çalışan Ahmet Rasim, paşalığa kadar yükselir. Evlilik yoluyla akrabası olan Mithat Paşa'nın gizli polis örgütünde de çalışmıştır. Hürriyet kahramanı olarak ün yapmış olan Mithat Paşa, Balkanlar'da cellat olarak tanınmıştır. Bulgar'lara karşı yürütülen mücadelede gizli polis örgütünden oldukça yararlanmış, akrabası Ahmet Rasim'in ise hizmetlerini unutmamış ve onu desteklemiştir. Osmanlı'nın iç isyanlarını bastırmada, gizli polis örgütünden yararlanılması gibi bir ilk uygulamaya imza atan Mithat Paşa'dır. Ayrıca, ayaklanmaların bastırılmasında özel savaş uygulamalarının öncülüğünü de yapmıştır. Ancak, özel savaş lobisi o dönemde fazla güçlü olamadığı için, Ahmet Rasim Paşa gizli polis örgütünün başına getirilememiştir.

(*) Kitaba ilişkin bilgi veren Prof. Taner Timur şunları yazıyor; "Kitap imzasız olarak yazılmıştır. Mavroyani Paşa tarafından yazıldığını, kataloglara kaydediliş şeklinden öğreniyoruz. Kitaptan Fransız Ulusal Kütüphanesi'nde iki nüsha vardır ve her ikisininde nadir kitapların yer aldığı ayrı bir bölümde (rezerv) bulunması, bunlara belli bir önem verildiğini göstermektedir. 51 Sayfalık kitap, 1891'de basılmış, 1892'de ikinci baskısı yapılmıştır. (7)

MAVROYANİ PAŞA'NIN KİTABINDAN*

Önce batı ülkelerindeki istihbarat örgütleri incelenmeye başlanır. Paris'te Vidocq'un tecrübesi üzerinde durulur. Vidocq, sahtekarlıktan yıllarca hapis yattıktan sonra, Napeleon Bonapart zamanında itibar kazanmış ve müthiş bir gizli emniyet örgütü kurmuştur. Napeleon' döneminden sonra da yıllarca gizli polis olarak çalışmıştır. Emekli olduktan sonra ise, hizmetlerine karşılık olarak, özel bir gizli polis bürosu kurmasına izin verilmiş. Osmanlı Devleti bu alanda hazırlık içindeyken, Paris Türk Elçiliği'ndeki müşavir' Sefels Soldenhof Efendi'ye, Vidocq'un tecrübelerinden yararlanması önerilmiştir. Bu nedenle geniş bir rapor hazırlanmış ve bu rapor Elçi Caning'in Osmanlı polis şefi olarak uygun gördüğü ve Mustafa Reşid Paşa'nın da kabul ettiği Civinis Efendi'ye takdim edilmiştir.

Korfu veya Kefelonyalı bir Rum olan Civinis Efendi, yıllarca St. Petersburg'da kalmış ve çaricenin hizmetine girmiştir. Adı bir hırsızlık olayına karışınca Anadolu'ya kaçarak, Anadolu'da uzun bir süre imam kıyafetiyle dolaşmış ve camilerde hocalık yapmıştır. Daha sonra Comte de Qivereso adı altında, zengin bir italyan turisti kimliğiyle yatla dolaşan bir maceracı olarak Ege adalarında ortaya çıkmıştır. İstanbul'a yerleşmiş ve zengin rum aileleri ile iyi ilişkiler kurmuştur.

Civinis, Mustafa Reşit Paşa'yı da etkilemiş ve Caning'in önerisiyle, albay rütbesi alarak gizli polis şefi olmuş, böylece ilginç bir gelenek başlatılmıştır. Yıllarca Rus sarayında çalışmış Civinis gibi bir kişinin İngiliz elçisinin isteğiyle, "Osmanlı Gizli Polisi"nin başına getirilmiştir. Civinis Efendi görev yaptığı sürece özel hayatla ilgili bilgileri öne çıkaran bir muhbir ağı kurmuş, örgütü Pera konaklarını, sarrafları, tanınmış paşaları izlemiştir.

Elde edilen bilgilerin siyasi amaçlarla kullanılması, ince dengeleri sarsmış olamalı ki örgüt sonradan kapatılmıştır. 1863 yılında, gizli polis örgütünün yeniden açıldığını belirten Mavroyani Paşa, bu tarihte "Osmanlı Gizli Polisi"nin başına "büyük sayıda bir katolik Ermeni grubunun girişimi ve başka nedenlerle, Dniester kıyılarında doğmuş olan bir Baron'un getirildiğini bildiriyor. Osmanlı gizli polis teşkilatının başına getirilen bu şahıs, kendinden sonra gelen istihbaratçılara oldukça köklü bir geleneği miras bırakıyor. (Yakın tarihlerde ABD'ye bilgi satan istihbaratçıların konumunu çözümlemede, bu şahsın pratiğini öğretici bulmak mümkündür.)

"Osmanlı Gizli Polisi"nin başında bulunan ve Mavroyani Paşa'nın anlatımıyla Baron C olarak anılan bu şahıs; yabancı bir elçiye, elde ettiği bir anlaşma taslağının kopyasını satıyor. Bu taslağa göre; Osmanlı Devleti, o elçinin devletine karşı, savunma ve saldırı amaçları ile başka devletle anlaşmaya varmış. Taslağı elde eden büyükelçi, çok sinirli bir halde derhal Sadrazam Ali Paşa'nın yanına çıkıyor. Ali Paşa taslağı gördükten sonra, çekmecesinden başka bir taslak çıkarıyor. Viyana'daki Osmanlı Elçisi'nin büyük bir para ödeyerek elde ettiği bu taslağa göre ise; bu yabancı elçinin devleti, Osmanlı Devleti aleyhine bir taksim anlaşması imzalamış. Durum inceleniyor ve taslaklar karşılaştırılıyor. En sonunda anlaşılıyorki, her iki taslak Baron C'nin kaleminden çıkmış. Ali Paşa bur durum karşısında küplere biniyor. Ancak, yabancı elçi bu kez polis şefini savunmaya başlıyor. Hatta terfisini bile istiyor. Baron C ise bir başka olay sebebi ile görevinden alınıyor. Böylece büyük bir servet sahibi olarak Osmanlı topraklarını terkediyor. (8)

(*) Mavroyani Paşa'nın kitabından "Osmanlı Gizli Polisi"nin kuruluşun özetleyen Prof. Taner Timur'un verdiği bilgiler.

DESJARDİN VE MAVROYANİ

Tüm bu bilgilerin derlenmesini borçlu olduğumuz Dr. Mavroyani'ye gelince; Ailesi üzerine daha önce bilgi verdiğimiz bu şahıs, Abdülhamit'in özel doktoruydu. Frankofil tutumuyla tanınan doktor, tıp tahsilini Viyana'da yapmıştı. Marsilya'lı rumlarla bağlantısı olan zengin bir rum kızıyla evlenmiştir. Abdülaziz'in "intiharı" sırasında ve sonrasında, Dr. Mavroyani'yi hep başrolde görüyoruz. Bu dönem saray partileri içinde, Mavroyani'nin yanısıra başka doktorlarda etkinliğe sahiptirler. Örneğin, şehzadeliğinden itibaren V. Murat'ın yanında bulunan Desjardin bunlardan biridir. Üst derecede bir mason olan bu doktor, (tek mason olan Osmanlı padişahı) V. Murat ile oldukça yakın ilişkiler kurmuştur. Mason localarında V. Murat'ı övücü konferenslar vermesine rağmen, Desjardin'in nüfuzu hiç bir zaman Mavroyani ölçüsünde olamamıştır. Desjardin, Mavroyani Paşa'yı şu şekilde anlatmakadır: Doğu'da Abdülhamit'in doktorunun parmağı olmayan hiç bir siyasi olay, hatta hiç bir özel nitelikte olay yoktur. Kendisi, kısa süren V. Murat dönemi ile Abdülhamit idaresinin gizli tarihi hakkında fevkalade çok şey bilmektedir. Eğer hatıralarını yazabilseydi, tarihçilerimize ve diplomatlarımıza ne kadar çok şey öğretecekti. Mavroyani Paşa 1902 yılında ölmüştür. Aynı yıl Desjardin, Osmanlı devleti hakkında "casuslar ülkesinde" isimli bir eser yayınlamıştır. Yazar, kitabında Mavroyani Paşa'yı tanık göstererek Abdülaziz'in "intihar" etmediğini öldürüldüğünü anlatmakta; hatta bir kayık gezintisinde katillerin Çırağan Sarayı'na girdikleri penecereyi, Mavroyani'nin kendisine gösterdiğinden sözetmektedir. (9)

"Osmanlı Gizli Polisi"nin adaylarından biri de, yeniçeri kırımından kurtulan Ahmet Bayraktar'dır. Sınıfsal anlamda, istihbarat örgütlerinin devlet içindeki konumunu kavramış güçlü bir toprak sahibi olan Ahmet Bayraktar, Sultan'ın Bosna'daki emlaki'nin "koruyucusu" görevini elde ederek, Bosna'da uçsuz bucaksız tarlaları yoksul, gündelikçi işçi ordularına işletiyor. Böylelikle, Tanzimat'tan sonra kurulan tarımsal zaptiyenin başına geçiyor. Canning'in, Osmanlı'ya gizli polis kurmayı kabul ettirdiğini öğrenen Bayraktar, devlete kendi kurduğu gizli ve siyasi nitelikteki polis örgütünü öneriyor.(*)

Osmanlı İmparatorluğu'nun açık pazar haline geldiği dönemde uluslararası sermaye adamlarının banker, diplomat, gezgin v.s. kisvelerle büyük bir siyasi coğrafyada cirit attığını görüyoruz. Tanzimat döneminin yarattığı çürüme, yoksulluk, sefalet ve baskı halkın tepkisini açığa çıkarmıştır. Gelişen toplumsal dinamikleri ve Balkan kökenli ulusal hareketleri bastırma zorunluluğu, devletin varlık nedeni haline gelmiştir. Osmanlı'yı ucuz maliyetli bir halklar hapishanesi olarak gören batı, sözde reform adı altındaki "sopa ve havuç" politikalarını desteklemiştir. Bu amaçla kurulan devlet örgütleri, "Osmanlı Gizli Polisi"nin de organizatörü olmuştur.

Dönemin gazetelerine ve aydınların yazdıklarına baktığımız zaman, devlet içinde gizli polise neden ihtiyaç duyulduğunun, Tanzimat ve Tanzimat sonrasında **çelik çekirde**ğin neden güçlendirildiğinin cevaplarını bulabiliyoruz. Örneğin, 29 Şubat 1875 günlü Levant Herald gazetesi şu bilgileri vermektedir; "Kıtlık nedeniyle, 1873

(*) Osmanlı'nın ulusal temeli olan ayaklanmalarla sarsıldığı bir dönemde, Balkan ağırlıklı gizli polis yapılanması aydınlatıcıdır. Örneğin; Makedonya'da, ortodoks kilise ve manastırlarıyla meşhur Aynaroz'a Bosna'lı Hasip adında bir ajan yerleştiriliyor. O sıralarda Makedonya'da ayaklanma vardır. Ayaklanmaya kışkırtıcı ajan olarak katılan hasip efendi, ayaklanma liderlerinden Stavro'dan yana tavır alıyor. Kavgayı körükleyen "Osmanlı Gizli Polisi"nde görevli Hasip Efendi, daha sonra ayaklanmanın iki önemli önderini, Yorgi ve Stavro'yu yakalatarak İstanbul'a gönderiyor. "Osmanlı Gizli Polisi" artık ulusal ayaklanmaları bastırmaya uğraşmakta, o arada pek çok yöntemi ilk kez denemektedir.

yılında Keskin ilçesinde yaşayan 52.000 kişiden 20.000 kişi, bir başka yerde de 17.000 kişiden 5.000 kişi açlıktan ölmüştür." 9 Mayıs 1874 günlü Basiret gazetesinin verdiği bir habere göre ise "Ankara yöresinde açlıktan günde ortalama 1.500-2.000 kişi ölmektedir". Aynı gazetede 24 Mayıs 1874'de yayınlanan bir başka haberden de Kırşehir'de halkın açlıktan hayvan leşlerini ve ağaç kabuklarıyla ayrık otlarını yediğini öğreniyoruz.(10) Kadınların ve çocukların işçi olarak çalıştırıldığı İstanbul'da ise, bunların ücretlerinin verilmediğini, dul ve yetimlerin parasının ödenmediğini, eğer bunlar haklarını arayacak olurlarsa çeşitli cezalara çarptırıldıklarını Ziya Paşa'nın yazdıklarından görebiliyoruz.(*)

Kişi özgürlüğünden dem vurulurken, Osmanlı Devleti kendisi için zararlı gördüğü kişilerin gizlice idam edilmelerini ve işkenceye uğratılmalarını da sürekli gündemde tutmuştur. Sanıklara yapılan işkencelerin bir tanesini Namık Kemal'den dinleyelim; "... biçareyi namına polis tesmiye ettikleri mazik-i ıstıraba gönderirler... Bu polis, içine yan yana iki kişi sıkışamayacak kadar dar olan bir nevi dolaptır ki, yalnız tepesinde ufak bir deliği vardır. İstintakta bulunan biçareyi güya doğru söylemesine medar olmak için onun içine tıkarlar ve kapısını kaparlar. Ekmekle, sudan başka bir şey vermezler. İçinde iskemle gibi bir şey olmadığından herif oturamaz. Yatmak hiç mümkün değildir. Yalnız çarmıha çekilmiş gibi ayakta durur." (11) Belirtildiğine göre bir çokları bu işkenceye dayanamayarak kendilerini öldürmüşlerdir.

"Çağdaş" Türkiye'nin tabutluk mirasını nereden aldığını kaydettikten sonra, dönemin tepkileri üzerinde durabiliriz. Bu yönetim biçimine ve giderek çizgileri beliren kapitalizme açılan süreçlere Fedailer Cemiyeti, Yeni Osmanlılar, Talebe-i Ulum gibi topluluklardan tepkiler yükselmiştir. Bu tepkilerden, Fedailer Cemiyeti'nin ihtilal girişimi konumuz bakımından özellikle önemlidir. Zira, Osmanlı İmparatorluğu'nun Kapitalist Avrupa ile

---

(*) Tanzimat, Islahat Fermanları, 1876 Anayasası.

bütünleşme sürecinin yarattığı çelişkilere gizli örgütlenme modeliyle verilen ilk yanıttır. "Kuleli Vakası" olarak anılan bu girişim, Abdülmecit saltanatının son yıllarında meydana gelmiş, ancak erken haber alınarak bastırılmıştır. "Osmanlı Gizli Polisi"nin bu olayın ortaya çıkarılmasındaki rolünü bilemiyoruz ama, örgüt üyeleri bir ihbar üzerine yakalanıp büyük bir hızla yargılanmışlardır. Tutuklanarak çeşitli cezalara çarptırılanların başında; Şeyh Ahmet, Ferik Çerkez Hüseyin Paşa, Caferdem Paşa, Binbaşı Rasim Bey ve Arif Bey gelmiştir. Fedailer Cemiyeti'nin bu eylemi, Kemalist tarih yazarı Uluğ İğdemir tarafından gericilik olarak değerlendirilmiştir. Diğer yandan Ahmet Bedevi Kuran ise "Bu teşebbüste takip edilen gayenin meşrutiyet olduğunu iddia etmek hakikaten güçtür. Ancak muhakkak olan bir nokta varsa, o da memleketin idaresini beğenmeyen bazı hamiyetli zevatın inkılap yapılmasını ve Sultan Abdülmecit'in yerine Veliaht Abdülaziz Efendi'nin tahta çıkarılmasını zaruri gördükleridir. - Yani keyfi hareketleri kaldırmak ve millet namına bazı haklar koparmak- Cemiyet rüesası mutaassıb ve görgüsüz insanlar değildi ve bu zevatın hareketlerine yalnız din mefhumu amil olmamıştır."(12) diyerek konuya farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Osmanlı egemen sınıflarının devamı olan anlayışın sürdürücüleri, bugün de Osmanlı egemen sınıfının ideolojik kurumlaşması olan Tanzimat'a karşı gelişen tepkileri "gericilik" ve " yobazlık" olarak değerlendirmektedirler.

Fedailer Cemiyeti'nin arkasından, Osmanlı yönetimine en önemli tepki "Yeni Osmanlılar Cemiyeti"nden gelmiştir. Hemen hepsi devlet memuru olan Yeni Osmanlılar programatik bir netlikten uzaktırlar. Çeşitli gazeteler çerçevesinde muhalefet sürdürmüşler ve o günün muhalefeti devlet içi dengelerin oynak zeminine dayandığından, "Saray-Bab-ı Ali" ekseninde her türlü gelişmeye duyarlılık göstermişlerdir. Osmanlı iç siyaseti, egemen bürokrat kesimlerin ve onların dayandığı batılı elçiliklerin reform maskeli söylemiyle soysuz bir kavgaya dönüşmüş, kurulan muhbir ağları, adam satın alma

mekanizmaları ve sürekli saf değiştirmek muhalefet çevrelerinde moda olmuştur. Yeni Osmanlılar'ın çoğunun yönetimle ilişkilerinin olması, devletin şiddet politikalarının bu çevrelere yönelmemesindeki başlıca nedendir. Yönetime "sadık muhalefet" çizgisinin dışına çıkmadan varlığını sürdüren Yeni Osmanlılar, Fedailer Cemiyeti'ne uygulanan ağır baskılara uğramamışlardır. Devletinin üstün çıkarlarıyla barışık bu "memur-aydın" tipolojisi, ilginç "muhalefet" örnekleri vermiştir. 1867 yılında tutuklanan Yeni Osmanlılar'dan bir grup, Mahmudiye Zırhlısı'nda sorgulanmışlardır. "Sonradan öğrenilmiştir ki Veliyüddin Efendi, sorguya çekildiği sırada çok sert bir dille cevaplar vermiş ve bu arada halen devleti yöneten hükümetle, bu hükümetin üyeleri hakkında söylenmedik söz bırakmamıştır. Kendisi zaten asabi ve doğru bildiği bir şeyi dikine anlatmaktan çekinmeyen bir insan olduğundan, fazla üstüne varılınca mustantika bir tokat atmış, bundan sonra sorulanların hiçbirine tek kelime cevap vermemiştir." (13) Osmanlı'nın, devlet içi "muhalefet"i sorgu yargıçlarını tokatlayacak gücü nereden almaktadır? Salt devlet memurluğu niteliğinden değil herhalde! Ayrıca, Osmanlı "muhalif"lerinin oldukça geniş bir alana yayılan halklar hapishanesinin gönüllü propagandist ve bekçileri olmaları da bunda etkilidir elbette. Osmanlı'ya yönelik ulusal ayaklanmaların bastırılması sırasında "Gayrı Nizami Harb"in propaganda ve psikoloji masası gibi çalışan Osmanlı "muhalif"lerini bu yönden incelemek günümüz açısındanda anlamlıdır. "Muhalefet" mensuplarının çoğu aynı zamanda devlet görevlisi oldukları için ayaklanmaların bastırılmasına bizzat katılıyor, ayaklananların isteklerine karşı propaganda yürütüyorlar ve devletin üstün çıkarları yorumuyla bu hareketleri devleti "bölmek, parçalamak" isteyen eylemler olarak değerlendiriyorlardı. Bir örnek verecek olursak; Türk "ilerici" hareketler tarihinde reformcu olarak gösterilen Fuat Paşa'nın, 1860 olaylarını bastırmadaki sertliği ve suçlu-suçsuz bir çok insanı astırmasından dolayı Lübnan'daki lakabı İp Paşasıdır.

Yine günümüzde bir çok "ilerici", "aydın" ve "sosyal-

ist"inde, Türk aydınlanma hareketinin büyük ismi olarak değerlendirdiği Mithat Paşa'nın, 1867 Bulgar ayaklanmasındaki tutumundan dolayı Bulgaristan'daki adı "Bulgar Celladı"dır. Paşa'nın Bulgar köylüleri üzerinde estirdiği terörü dönemin resmi tarihçisi Lütfü Efendi bile "kesip biçme" olarak tanımlamaktadır. Lütfü Efendi, Mithat Paşa'yı, ayaklanmacıları bu derece "sert biçerek" Bulgar hareketinin daha fazla güçlenmesine neden olmakla suçlamaktadır. Paşa'nın, Bulgaristan'daki görevine son verilmesi, aşırı şiddete dayalı uygulamalarının Bulgar halkını iyice terörize etmesinin ve merkezin uyarılarına karşı idamları sürdürmesinin yarattığı tepki olmuştur. Bu olayları Lütfü Efendi şöyle anlatıyor; "Mithat Paşa'nın böyle çarçabuk kesip biçmesi bağ budamaya benzemektedir. Çünkü bağlar budanınca asmaların köklerine kuvvet verildiği gibi şu hareketi kat'iyane Bulgar'ların uruku milliyelerine yeniden kuvve-i galeyanı mucip olmasıyla muahharen görülen hali netice vermiştir." (14) Paşa, Tuna Eyalet Valiliği'nden sonra atandığı Bağdat Valiliği'nde de aynı tutumu sürdürmüştür. Arap kabilelerin çadırlarını yaktırmış, Arap halkını belirli bölgelerde toplamış, bu durumdan şikayetçi olanları (Şeyh Abdülkerim gibi) idam ettirmiştir. Osmanlı yönetimi "özel savaş"ın halen geçerli olan tüm kural ve kurumlarına dair örnekleri miras olarak bırakmıştır. Başıbozuk birlikleri diye tanınan Çerkez, Arnavut ve Kürt'lerden oluşan birlikler, Balkan halklarının üzerine gönderilmiş ve yarıresmi güçler olma özelliğine güvenerek katliamlarda, yağmalarda bulunmuşlardır. 1876 Sırp ayaklanmasının nedenlerinden biri de bu birliklerin saldırıları olmuştur.

Balkan'larda yaşanmış bu olaylar üzerinde durmak bir çok açıdan gerekli oluyor. Çünkü İttihat-Terakki'nin doğuşunda ve Pan-Türkizm, Pan-İslamizm akımlarının uygun sosyal, politik zemini bulmalarında bu siyasi coğrafyada yaşananlar önemli bir yer tutmaktadır. Azınlıklara düşmanlık temelinde gelişen Pan-Türkist akımın, Teşkilat-ı Mahsusa tipi örgütlerle devletin **çelik çekirde**ğinin ideolojisine dönüşmesinin sonuçları biliniyor. Türk-İslam sentezi açılımıyla, Türk siyasi yaşamına ve

devletin özel savaş aygıtına içerilen ideolojik programın temelinde bu coğrafya kendini gösterir. Bir bakıma Türk toplumunun vicdanının, bilinçaltının oluşumunda, hatırlamayı istemediği olayların mekanıdır Balkan'lar. İşte tam bu noktada bir "neden" sorusu gündeme geliyor. Bu "neden" sorusuna cevapları tarihin kesintisiz akışı içinde izlemek gerekiyor.

1875-1878 Bulgar ayaklanmaları, kısa sürede sosyal temeli olan bir köylü ayaklanması özelliğini yitirmiş ve müslüman-hristiyan iç savaşına dönüşmüştür. Bu ayaklanmaları bastırmada Çerkezler ve başıbozuk birlikleri yine başroldedirler. "Kadınlar ve kız çocukları saçlarından tutuldular, bir darbeyle diz çökertildiler, boyunlarından kesildiler. Çocuklar süngülere geçirildiler, hamile kadınların karınları deşildi... Bir çoğu sırayla soyuldular ve bir odun parçasının üzerinde hayvan sürüleri gibi büyük bir serinkanlılıkla kesildiler." Batak şehrinde yaşanan bu katliamı anlatan Baring'e göre bu katliam, 19. yy.'ın utanılacak cürümlerinin en kötüsüydü. Osmanlı "gayrı nizami" birliklerinin katliamları, Filibe dolaylarında pek çok köyün yakılması ile devam etti. Bulgar milliyetçi çeteleri de sivil halka yönelttikleri eylemlerle katliam sayfalarına yenilerini eklediler. "Bir çete... altı Türkü yakaladı...onların kafalarını budaklı kütük doğrar gibi doğradılar. Önce burunlarını kopardılar, sonra kulaklarını kestiler ve nihayet gözlerini oydular." Bu karşılıklı katliamlara ilişkin olarak Türk veya Bulgar kaynaklarında pek fazla bilgi bulmak mümkün değildir. Ancak, farklı tarihlerde gerçekleştirilen "Gayrı Nizami Harp" uygulamaları, Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında da tartışılmıştır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında gayrı-resmi olarak teşkil edilen ve Çerkez'lerin ağırlıklı olduğu Osmanlı birliklerinin, "....Yolları üstünde rastladıkları hristiyan köylerini yağmalayıp, ahalisini kılıçtan geçirdikleri, yüzlerce hatta binlerce çocuğu köle olarak yanlarına aldıkları, çocuk ve eşyaların bir bölümünü sattıkları...." (15) Meclis-i Mebusan'da dillendirilmiştir.

19. yüzyıl ayaklanmaları boyunca bağımsızlık mücadelesi veren Balkan halkları Türk kimliğinin

oluşumu üzerinde derin izler bırakmışlardır. Stanford Shaw'ın anlatımıyla; "Tüm bu bağımsızlık hareketlerinin az bilinen öyküsü yalnızca bağımsızlıklarını haklı kılacak hristiyan çoğunluğu sağlamak için değil, geride öldürülmüş ana-babalarını, çocuklarını, akrabalarını, mallarını, mülklerini bırakarak Osmanlı İmparatorluğu'nun sürekli daralan sınırlarına yetişmeye çalışan zavallı göçmenlerle, sınırlarını genişletmek için eskiden bu bölgelerde yaşayan müslüman ahalinin büyük soykırımlara uğratılmasını da kapsar." (16) Bu muazzam toplumsal depremin kurbanlarını iskan etme siyaseti, Osmanlı Devleti'nin beka anlayışı bakımından ilginçtir. 1876-1904 yılları arasında, Ermeni'lerin yoğun olarak yaşadığı bölgelere bu göçmenlerden 850.000 kişi yerleştirilmiştir. Bir yandan Avrupa'nın güç dengelerini hesaba katan diplomatik manevralar, diğer yandan toplumsal sorunları şiddete dayanarak çözme kurnazlığı, Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinden günümüze kadar uzanan devlet politikasının temeli olmuştur. Avrupa sermaye enternasyonalinin Osmanlı Devleti'ndeki müteahhitleri olan siyasi elit, devleti değiştirmeye değil, elinden geldiği kadar varolan statükoyu şiddet ve komplo yöntemleriyle korumaya çalışmıştır. Dışarıda uzlaşma diplomasisi izlerken, içeride statükoyu koruma adına her türlü kıyımı içeren yöntemlerle efsanevi bir zenginlik ortamında yaşama imkanlarını kendilerine yaratmışlardır.

"Osmanlı Gizli Polisi"nin temellerini atan ve etkilerini günümüzde de bulabileceğimiz devlet kuruculuğu vasfında, ancak Mustafa Kemal'le kıyaslanabilecek olan Büyük Reşid Paşa'nın niteliklerini gözden geçirmek yararlı olacaktır sanıyorum. Mustafa Reşid Paşa, görünüş olarak tam bir batılıydı. Bu batılılığı sağlam, nitelikli bir kültüre dayanmasa da, bir diplomatik salon adabının renklerini taşıyordu. Devlet içindeki iktidarın komplocu ilişkiler ağına dayandığını bilen Paşa, gücünü Fenerli Rum'larla kurduğu yakın ilişkilerden almıştır. Fenerli Rum'lar Reşid Paşa'yla yabancı elçilikler arasında sıkı bir ilişkiler ağı oluşturmuşlardı. Paşa'yı; İngiliz'lerle ilişkilerinde Stefan Vogorides ve yeğeni Musurus Efendi,

Rus'larla Aristarki Efendi, Fransız'larla Kallimaki Efendi ve Hollanda'lılarla ilişkilerinde ise Karaca Efendi temsil etmişlerdi. Paşa, bu ilişkileri sayesinde Rotschild'lerden bile daha zengin olmuştur. 200-300 hizmetçili muazzam sarayındaki yaşantısı Avrupa'lı işadamlarının gözlerini kamaştırmıştır. Rusya-Avusturya İmparatorluğu'nun özel çabalarıyla güçlenen Boyar tipi bu aristokrat-bürokratik paşa hanedanları, devlette derin izler bırakmıştır. "Osmanlı Gizli Polisi"nin kurucusu M.Reşid Paşa, Avusturya, Rusya, Osmanlı eksenine oturan halklar hapishanesinin önemli siyasetçilerindendir. Avrupalı sermaye enternasyonalinin çıkarları doğrultusunda, Osmanlı Devleti'ni hassas dengelerin hastalıklı bir organizasyonu haline getiren, Osmanlı devlet adamlarının en iyi örneğidir. Ülkesinin gizli polisini,siyasi istihbarat ağını ve yöntemlerini, İngiliz elçisinin direktifleri doğrultusunda belirleyen Reşid Paşa'nın yarattığı devlet geleneği, bugün de varlığını sürdürmektedir.

Abdülhamit'in Polis Devleti

1878'de Osmanlı Meclis-i Mebusan'ını kapatan Abdülhamit'in kurduğu hafiye ağı, merkezi devlet yapısını güçlendirmenin en büyük dayanağı olmuştur. Kendinden sonra gelen Meşrutiyet ve Cumhuriyet idareleri, hafiye ağı ve jurnal sistemini eleştirmekle birlikte, sistemin özünü günümüze kadar muhafaza etmişlerdir. Tarih yazarı Karal, "Hafiyelik istibdat idaresinin ruhu idi... Herkes ve her şey hafiyelik mevzuu idi..." demektedir. O dönem İstanbul'unda 4000 kişilik bir hafiye ordusundan sözedilmektedir. Bu teşkilatın yanısıra, sayıları binleri bulan jurnalciler vardır. "Sayın muhbir vatandaş" onursuzluğunun başlangıcı olan jurnalciler arasında vezirler de bulunmaktadır. Sarayda ise, jurnal sistemini ilk kuran Damat Mahmut Paşa olmuştur. Bu jurnal sistemini, sadece Abdülhamit'in vehimli kişiliğine bağlamak doğru olmaz. Çünkü, devletin giderek kapitalist ilişkilere

yöneldiği bir alanda, kontrol etmek zorunda olduğu çelişkiler yumağının bir istihbarat aygıdır aynı zamanda. Abdülhamit istibdadının hafiyelik kurumu, polis örgütünün baskıcı gücüyle bütünleşerek, modern kapitalist devlete açılan yönetimin Türkiye'de ilk örneklerini vermiştir. Abdülhamit'in kurduğu hafiye sistemi Cumhuriyet'ten günümüze **iç düşman**ın niteliği doğrultusunda kendini yenilemiştir. Bugün ise kapitalist ülkeler yurttaşlarını, yatak odalarından okudukları kitaba, ilgi alanlarına, mezhebine göre fişleyen ve izleyen bir devlet yapısı sistemini, geçmişten gelen bir birikim üzerine geliştirmiş, oturtmuşlardır. Hayatın her alanında ve her an devletin **kadir-i mutlak** otoritesinin emriyle gözetlendiğini bilen insanlar, gölgelerinden bile korkar hale gelmişlerdir. Hüseyin Cahit bu durumu, "Orta yerde sanki kimliği bilinmez bir umacı hepimizi yutmaya hazır bir ifrit vardı. O kadar özlemle beklediğimiz özgürlüğümüzü kullanmaya başlarsak, sanki kıyamet kopacak gibi bir korku içinde kalıyorduk." (17) biçiminde anlatmaktadır. Mevcut sistem bu müthiş istihbarat ağının yanısıra, keyfi gözaltıyla tutuklanmayı sürekli gündemde tutmuştur. "İkinci Meşrutiyet'in ilanında cezaevlerinin hücrelerinde ne için bulunduğunu bilmeden yıllardan beri yatmakta olan sayısız insan bulunmuştur." (18)

Modern oligarkların bilgiyi iktidar ve güce dönüştürme konusundaki yönetim prensiplerine benzer bir istihbarat yapısını, Abdülhamit devlet sisteminin özüne yerleştirmiştir. Devlet sisteminin işleyişinde istibdad merkezini temel yapıtaşı haleni getiren Abdülhamit, tüm önemli bilgilere ilk elden sahip olmuştur. Güçlü bir telgraf şebekesi ile desteklenen jurnal sistemi, devletin **çelik çekirdeğ**ini padişah etrafında pek çok bağla bağlanmış bir kadroya dönüştürmüş ve jurnal sisteminin yarattığı yılgınlık, saray bürokrasi partilerinin iç tasfiye iradelerini engellemiştir. Artık basit bir memurdan sadrazama kadar herkes jurnal yarışı içindedir. Öyle ki, Beşiktaş muhafızı Vasıf Paşa bile, "Bizim gözetleme memurlarımıza iş kalmadı, sadrazam bu görevi kusursuz şekilde yerine getiriyor, durmadan jurnal verip duruyor."

(19) demektedir. 12 Mart öncesinde en yakın arkadaşlarını jurnalleyen bazı paşaların, aslında köklü bir devlet geleneğine yaslandıklarının en iyi göstergesi bu olsa gerek!

Abdülhamit hafiyelik sistemini yaratırken kendinden öncekilerinin oluşturduğu geleneğe sadık kalmıştır. "Bu azametli hafiyelik teşkilatını Abdülhamit II, bir Alman uzmanın yardımıyla kurmuştur. Şöyleki, Alman İmparatoru Wilhelm, İstanbul'a ilk ziyareti esnasında padişaha bir Alman polis şefi tavsiye etmiştir. Bu şahıs, evvelce Alman Polis Teşkilatı'nı düzenlemiş ve uzun zaman idare etmiştir." (20) Dönemin, istihbarata dayalı örgüt teknolojisini geliştirmede usta olan uzmanlarından yararlanan Abdülhamit'i, **kuruntu**larından dolayı bunu yapıyor diye değerlendirmek, safdillik olur herhalde. Tam bir polis devletini kurumlaştıran Abdülhamit, devletin idare, iktisat, askerlik, maliye, din ve dışişleri gibi önemli fonksiyonlarını yerine getirecek daireler kurarak, başlarına kendine sadık olan kişileri getirmiştir.

II. Abdülhamit, otokratik yönetimini kurarken, polisin modern bir örgüt ve düzenle çalışmasına önem vermiştir. Bazılarının ileri sürdükleri gibi kuşkularına kapılmamış ve modern Türk Devleti'nin polis ve istihbarat örgütünün oldukça bilinçli bir biçimde temelini atmıştır. Bu amaçla Almanya'dan polisin ıslahı ve özellikle siyasi polisin yeniden kurulması için uzman yardımı istemiştir. "Alman Dışişleri Bakanlığı'nın, İçişleri'ne yazdığı bir yazıda; Osmanlı Sultanı'nın polisin ıslahı için bazı memurlar istediği bildiriliyordu. İçişleri, Weiss, Schirmen, Tresckou adlı polis memurlarını gönderdi. Bunlar 12.000 Mark yıllık ücret alacaklardı. Sultan'ın bu isteği 3 Eylül 1905'te Alman Elçiliği tarafından telgrafla bildirilmişti. Sultan, casusluk ve siyasi polis faaliyetlerini düzenlemek için bu konuda uzman olan, Indendanturrat Fleischer'i çağırtmıştı. Bu polis şefi, 18 Ekim 1901'de bir gazeteye; 'Çalışmalarım başarılı oldu. Türkler bütün geri kalmış toplumlar gibi üstün bir taklit ve izleme kabiliyetine sahiptir.' yollu bir demeçte vermiştir." (21)

Abdülhamit polisle ilgili düzenlemelerin yanısıra

güçlü bir Jandarma örgütü de kurmaya karar vermiştir. Yine geleneği bozmadan yeni kurulan Jandarma dairesinin başına bir İngiliz (Baker Paşa) getirildi. Ayrıca, bu jandarma örgütü için çok sayıda yabancı subay çağrılmıştır. İtalyan De Georgies komutasında geliştirilen jandarma örgütü, 1908 devrimi sonrasında "millileştirilmiştir"! Ülke belirli idari birimlere ayrıldıktan sonra her birimin başına bir yabancı subay ve yanlarına Osmanlı subayları atanmıştır.

Alman'ların gözetiminde düzenlenen polis örgütü, hafiyelik türünden bir sistemi genel güvenlik prensibi haline getirmiştir. Halk arasında "emniyet" olarak isimlendirilen bu kurumsal ağ, günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir. 1896 yılında yayınlanan polis nizamnamesine göre; "Polis derunu hanelerin ahvaline ve mahallata gelip giden eşhasa dair mahalle bekçileriyle muhtarlardan vesair herhangi bir kimseden devamlı bir şekilde malumat isteyecektir... Polisten mütemadiyen, han, ev ve dükkanları gizli ve açık şekilde tarassut edeceklerdir." Polise verilen bu istihbarat görevleri ile izlenen insanlar sürekli olarak korku içinde olmuşlardır. Ayrıca, polise mahkeme izni olmadan gözaltı, arama ve tutuklama yetkisi de verilmiştir. "Polis nizamnamesinin; Polisin siyasi vazifeleri bahsinde, Abdülhamit devrinin gizli memurlarının dayandığı esasları görmemek ve bu esaslarda karanlık bir devrin istibdat ve dehşetini sezmemek mümkün değildir... Memlekette kurulan bu polis tazyiki altında, millet senelerce başını kaldırmak imkanını bulamamıştır... Siyasi polis, kendisine tevdi edilen bu nankör vazifeyi, halkın her türlü haklarını çiğneyerek yerine getirmek suretiyle, Türk polisinin tarihine karanlık bir sahifenin yazılmasına mucip olan uğursuz bir faaliyetin aleti olmaktan maalesef kurtulamamıştır." (22)

Polisin, devletin **çelik çekirdeğ**inin yetkilerine ortak olmasıyla politik görevleri olan bir kuruma dönüşmesi, hayatın her alanını devlet denetimine sokmuştur. Polisin siyasi görevlerle **donatılması** toplumsal çurumeyı hızlandırırken, istibdad idaresinin devlet içindeki yapılanmasınada hız kazandırmıştır. Yaratılan gelenek,

örgütsel yapı ve teknolojik yenilenmeyle günümüze kadar gelmiştir. Çünkü, Abdülhamit'in devletin şiddet tekelini merkezileştirme çabaları polis, jandarma, istihbarat örgütleriyle sınırlı değildir. "Gayrı nizami harp" veya **özel savaş** olarak nitelendirilebilecek harekatların da temelini atmış ve bu amaçla "Hamidiye Alayları" denilen günümüz koruculuğuna temel oluşturan, para-militer yapının kurucusu olmuştur.

Çarlık Rusya'sında, halk ayaklanmalarını bastırmada kullanılan kazak olaylarına benzeyen "Hamidiye Alayları"nın fikir babası Müşir Şakir Paşa'dır. Rus-Kazak alaylarını oldukça iyi tanıyan Şakir Paşa, "Hamidiye Alaylarını"nın kuruluşu esnasında (1890) sarayda Yaver-i Ekrem olarak bulunduğundan, çalışmalarda aktif rol almıştır. Bu çalışmaları esnasında kendine Teftiş-i Askeri Komisyonu üyesi Miralay İbrahim Bey'le, Mabeyn Katipleri Münir ve Nasri Efendi'ler yardımcı olmuşlardır. Alayların teşkili gündeme gelince, devlet, alayların askeri çekirdeğini oluşturan aşiret üyelerinden kovuşturmaya uğrayanlar için Af çıkardı. Devletin, bölgedeki merkezi gücünü artıracak ve Kürt feodal önderliğini merkeze bağlayacak bir çözüm olarak düşünülen alaylar, ağırlıkla Rus-Kafkas sınırına yakın Kürt bölgelerinde kurulmuşlardır. Bu "Hamidiye Alayları", aşiret yapıları esas alınarak örgütlendirildi. Her alayın başına aşiret reisleri belli bir maaşla, rütbe ve nişan verilerek tayin edilirlerdi. Alay haline getirilen aşiretler, vergiden muaf tutulur ve işledikleri suçlara ilişkin olarak mahalli mahkemelerin yetkileri kaldırıldı.

"Hamidiye Alayları"nın kuruluş amacına dair; II Abdülhamit 1891 yılında Macar Prof. Vambery'e şöyle demektedir: " Sizi temin ederim, Ermeni'leri pek yakında dize getireceğim. Onların sesini kesmenin yolunu biliyorum." (23) Devletin örgütlediği bu çetelerde sadece reisler maaş alabiliyor, çete efradına silah ve mühimmattan başka bir şey verilmiyordu. İstediklerini elde edebilmeler için Ermeni'ler hedef olarak gösteriliyorlardı. Bunun üstüne; " 1892'den 1894'e kadar Kürt ovalarında süngülenen, asılan, kurşuna dizilen ve sakat bırakılan

Ermeni'lerin sayısını belirlemek olanaksızdır. Zorla din değiştirme olayları artmıştır. Yaşanan örgütlü hırsızlık, yasallaştırılmış ölüm, ödüllendirilmiş tecavüzdü." (24) "Hamidiye Alayları"nın saldırılarına uğrayanlar, sadece Ermeni'ler değildi. Yörenin müslüman halkı da benzeri uygulamalara maruz kalıyordu. Başlangıçta iki alay olarak düzenlenen alaylar, 30 Ekim 1897'de 57 alaya ulaştılar. Bu alayların halka yaptığı işkenceler sonucu, Diyarbakır'da (1905), Erzurum'da (1907) ayaklanmalar oldu. Asıl ilginç olan, Jön Türk yönetiminin de bu alayları koruması olmuştur. Sonuçta gelinen noktada, "Hamidiye Alayları" koruculuk sistemine dönüşmüştür.

Abdülhamit'in yarattığı istihbarat ağı, özel savaş birlikleri ve siyasi polisin yanısıra, yarattığı bir diğer gelenekte toplu katliamlar olmuştur. Çorum, Maraş, Elazığ, Sivas gibi kentlerde alevi halka, sol görüşlülere yöneltilen kırımların ilk örneklerini oluşturan bu katliamlarda devletin rolü önemlidir. "Öncelikle, "Ermeni saldırısına" dair asılsız söylentiler yayılarak, en küçük olaydan bile yararlanma yoluna gidiliyor. Müslüman halk silahlanmış ve cami duvarları afişlerle donatılıyordu. Yapıştırılan afişlerde şunlar yazmaktadır: 'Muhammed'in bütün evlatları, ümmet-i Muhammed, ödevlerini yerine getirmeli ve tüm Ermeni'leri öldürmeli, evlerini talan edip yıkmalıdır. Kimse sağ bırakılmamalıdır, bu padişah emridir. Bu beyannameye itaat etmeyen herkese Ermeni gözüyle bakılacak ve öldürülecektir.' Müezzinler, minarelerden cinayete çağrı çıkarıyor ve civar köylerden şehire inen halka, askeri depolardan alınmış silahlar veriliyordu. Askeri birlikler takviye edilmiş şekilde tetikte bekliyorlardı. Katliamlar sabit bir saatte, borazanın çalınmasıyla birlikte (çoğu kez sabah 11 ya da öğleyin) başlıyordu. Önce çarşıya, ardından meskun mahallere saldırılmaktaydı. Parola; 'cinayet' sonra da "yağma"ydı. Yakma yoluyla öldürme ve imhanın çok sık yinelenişi, geriye kalan tüm izleri yokettiği için, bu yöntemin salık verildiği izlenimini bırakmaktadır.

İdari merciler, ender rastlanan bir kaç istisna dışında kayıtsız kalmışlar ya da suça ortak olmuşlardı.

Subaylar ve askerlerden bazıları katliamlara katılmış ve hatta subaylar, gelecekte yönetime katılmaya muktedir olan önemli Ermeni şahsiyetlerin listesini askerlere dağıtıp, kırımdan kurtulma olanaklarını ortadan kaldırmaya çalışmışlardı. Talanı kolaylaştırmak için, evlerine çekilmiş Ermeni'lere can güvenliklerine dair güvence veriyorlar, silahlarını teslim etmeye ikna ediyor ve dükkanları açmaya çağırıyorlardı. Yetkililer, durumun kontrolünü hiç elden kaçırmamışlardır. Bunu görmek için, bazı konsolosların müdahale ettiği durumlarda düzenin yeniden tesis edilişindeki hıza bakmak yeterlidir. Katliam sonrasında, baskı ve zulüm devam edecektir. Sağ kalanlar tutuklanır ve komplo teorisini güçlendirecek itiraflar elde etmek amacıyla işkenceden geçirilirler (K.Maraş katliamından sonra da aynı biçimde davranılmıştır.).

Müslüman bir ülkede ilk kez olarak, dinsel hoşgörüsüzlük dalgası büyümüştür. Ermeni'lerin dinsel özellikleri, her türlü yoldan ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Eyaletlerin çoğunda, önlerine sürülen seçenek, ya dinden dönme ya da ölümdür. 100.000'e yakın insan zorla müslümanlaştırılmıştır. Bunlara hristiyanlığı terkederek, müslümanlığı seçtiklerine dair belge imzalattırılıyor, türban giydiriliyor, isimleri değiştiriliyordu. II. Abdülhamit, bu kurban töreninin ele başıydı. Trabzon, Erzurum, Bitlis, Van, Harput, Diyarbakır, Sivas ve Halep'te, Ermeni'lere yönelik katliamlarda, Abdülhamit istibdadının planlayıcı, yönlendirici, teşvik edici olduğu görülmektedir." (*)

Avrupa'ya gelince, Avrupa'nın herhangi bir tepki göstermesi beklenemezdi. Çünkü, Bismarck'ın otokratik anlayışının **enternasyonal** kapitalizmin temellerini attığı Avrupa politikası, farklı bir mecradaydı. Bismarck, büyük bir ustalıkla Rusya'ya yaklaşırken, İngiltere'yi de tamamen ihmal etmiyordu. Çarla 1887 yılında bir garanti antlaşması, İtalya'da İngiltere'yle Akdeniz'de ortak hareket etmeyi amaçlayan antlaşmalar imzalıyordu. Aynı yılın

---

(*) Yves Ternon'un "Ermeni Tabusu" adlı kitabından özetlenmiştir.

sonlarında Avusturya'da buna katılıyor ve böylece İngiltere dolaylı bir şekilde Bismarck'ın üçlü ittifak sistemine katılmış oluyordu. 1. ve 2. Akdeniz antlaşmaları denilen bu antlaşmalar, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını önemli Avrupa çıkarlarının garantisi olarak kabul ediyor ve bu alanda ortak hareket öngörüyordu. Asıl ilginç olan, Osmanlı bütünlüğünü garantiye alan bu antlaşmalar, bizzat Osmanlı'lardan gizli tutulmuştur. Bismarck düzeninin otokratik temelde, emperyalist yayılış ilkeleriyle bütünlenen II. Abdülhamit'in istibdad düzeni, aslında batı desteklidir. Bu nedenle, Ermeni'lere yöneltilen katliamların sorumlusu Abdülhamit'in istibdadı kadar, Avrupa kapitalist enternasyonalidir. Osmanlı İmparatorluğu, Rusya, Avusturya ekseninde köylü halkların siyasal, sosyal dinamiklerini sistem içinde baskıyla eriten Avrupa kapitalist enternasyonalini, Avrupa'nın tüm önemli kentlerinde işçi sınıfının ve devrimcilerin karşısında görüyoruz. Bismarck düzeninin tüm devletlerinde güçlü istihbarat örgütleri, hafiye ağları, köylü ayaklanmalarını gaddarca bastıran yarı-resmi çeteler, yetkileri sınırsız siyasi polis hep ön plandadır. Devletin **çelik çekirdeğ**ini oluşturan bu güçler, büyük bir hızla gelişen kapitalist sisteme yönelik birbirine eklenen halkalarla **enternasyonal** bağlar oluşturmuşlardır. Sermaye düzeninin **bekası** için meydana getirilen bu bağlar, her türden ulusallığı daha çıkış noktasında illüzyona dönüştürmüştür.

19. yy. sonlarına doğru kapitalizmin en yoğun biçimde geliştiği İngiltere'de sosyalizm, en az gelişmiş gözüken Rusya'da demokratik devrim gündeme gelmiştir. Sıkışmış bir zembereği andıran sistem, yükselen devrimci dinamikleri bastırmayı geleceği kurtarmanın temel güvencesi haline getirmiştir. İşte bu süreç, kapitalist enternasyonalin oluşum sürecidir. Açılan süreçte Abdülhamit istibdadı, Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya ve Anadolu coğrafyasında yerleşik bir dinamik haline gelecektir.

Kurduğu hafiyelik örgütü, siyasi polisi, yabancı danışmanlarıyla ülkeyi zindana çeviren Abdülhamit istibdadı, hangi sınıfsal temelde organize edilmişti? Rus-

Avusturya otokrat idarelerinin de baskı ve katkısıyla oluşturulan Boyar türünde paşalar grubu ve padişah, müthiş bir zenginliğe sahip olmuşlardı. Ayrıca Galata bankerleri, toprak mülkiyetindeki merkezileşme sonucu güçlenen müslüman toprak ağaları, özellikle liman kentlerinde ticaretle uğraşan azınlıklar oldukça büyük maddi varlık biriktirmişlerdi. Diğer yandan açık pazar haline gelen Osmanlı'da, Avrupa devletleri bir çok kentte ticaret odaları kurmuşlardır. "Yalnız Fransız Ticaret Odası'nın çıkardığı derginin Türkiye'deki muhabir sayısı 44'dür." (25) 1880 yılında tuz ve tütün tekeli, pul resmi, müskirat resmi, saydi mahi resmi ve bazı vilayetlerin ipek öşründen gelen devlet gelirleri, Osmanlı Devleti'nin yabancı devletlere olan borçları tamamlanana kadar bu devletlere bırakılacaktır. Böylece kurulan "Duyun-u Umumiye"yle ve zaten yürürlükte bulunan kapitülasyonlar nedeniyle, yoksul halkın durumu her geçen gün daha kötüye gitmiştir.

Enternasyonal sermaye adamları tarafından yönetilen Osmanlı Devleti'nin, otokratik bir baskı aygıtı olarak işletilmesinin hangi çıkarlara hizmet ettiğini gösterebilmek için şu liste anlamlı olsa gerek: "1890'larda Dadyan Paşa Hariciye nezaretinin müsteşarı olarak bulunmaktadır. Aristaki Bey'i ise bir dönem Washington elçisi olarak görmekteyiz. 1900'lerde Hovsep Misakyan Efendi La Haye elçisidir. Hırant Düz Bey Mesine konsolosudur. Bogos Bey sarayın hesaplarına ve darphaneye bakmakla görevlidir. Sarayın alışverişi Diran Bey, Maksudzade Simon Bey ve Agop Efendi'nin elindedir. Abdülhamit için Avrupa gazetelerini tarayıp ilgili yerleri çevirmek üzere Nişan Efendi görevlendirilmiştir." Bu listeyi sayfalar dolusu uzatmak mümkündür tabi. İmparatorluğun açık zindan haline getirildiği bu dönemde "Osmanlı ülkeleri, anonim şirket kurucuları ve spekülatörlerin adeta bir cenneti olmuştur." (26)

Abdülhamit'in yakın dostları arasında Rum bankacı Zarifi ve Ermeni borsa simsarı Assani'nin özel bir yerleri vardır. İncilerle işlemeli perdelerin arkasındaki banka muhasebe servislerinin havasız ve loş odalarında meşgul

olmayı çok seven Abdülhamit, ilk defa bankacı Zarifi'nin tavsiyelerine uyarak borsada yaptığı yatırımlardan çok memnun olmuştur. Bir yanda Ermeni katliamları devlet destekli devam ederken, diğer yandan enternasyonal sermayenin Rum, Ermeni sarrafları ve bankerleri devlet içinde kilit mevkileri tutmuşlardır.

Anadolu köylüsünün aşırı yoksulluğundan doğan tepkisi, Ermeni'lere kanalize edilmiştir. Görülmemiş bir müslümanlık propagandası tüm imparatorluğu kaplamıştır. Abdülhamit'in pragmatik islamcılığı, devletin Türk-İslam sentezci **çelik çekirdek** kadrolarının bugün de yol göstericisidir. Abdülhamit, Pan-İslamist değildir. 19 yüzyılın ortalarında, sömürge yönetimleri altında yaşayan müslüman halkların yardım taleplerini ustaca savuşturmuştur. Müslümanlarla, emperyalist güçleri bazı önemli ayaklanmalarda uzlaştırma işleviyle yetinmiştir. Abdülhamit, müslümanlardan kaynaklanan anti-sömürgeci çıkışları kuşkuyla karşılamıştır. Hatta bu konudaki yaygın kanının aksine, islamcı düşünürlere de fazla iltifat etmemiştir. **Hamidiye İslamcılığı** uygulamada son derece tutucu ve özellikle Fransız İhtilali'nin etkilerine karşı direnmeyi esas alan bir yapıdadır. Bu yapısı içinde Abdülhamit İslamcılığı, Panslavizmden, Kayzer Almanya'sının Pancermanizminden daha farklı değildir.

Hamidiye İslamcılığının kültürel alanda da müslümanlar arasında birleştirici bir etkisi görülmemiştir. Ancak, Abdülhamit'in bu tarz bir islamcılığa sıkı sıkıya sarılması, onu, toplum nezdinde diğer padişahlardan daha büyük bir sempati ve destek kazanmasına neden olmuştur. **Hamidiye İslamcılığı**, toplumu, jurnal sistemi, baskı ve yoksullukla içinden çürüten istibdad düzeninin emniyet sübabı olmuştur. Toplumu, devletin **çelik çekirdeğ**i etrafında örgütleyen **Hamidiye İslamcılığı**, kitlelerin mutaasıb ruh halini sonuna kadar sömürmüştür. Müslüman hayat ve düşünce tarzını sistemin güvencesi düzleminde halka dayatan istibdad rejimi, tam bir **zihin polisi** yaratmıştır. Günümüzde "Ulu Hakan" söylemini tutkuyla kullanan Hamidiye İslamcıları, bu çizginin uzantılarıdır.

Devletin **çelik çekirde**ğini Almanya destekli siyasi polis oluştururken, Ermeni, Rum ve Musevi bankerler en yetkili mevkilerde bulunurken, ülke "Duyun-u Umumiye"ye peşkeş çekilirken, yoksulluğun, eğitimsizliğin kıskacındaki halk Ermeni halkına karşı kışkırtılırken, **Hamidiye İslamcılığı** tüm bunların üzerindeki hiçlik örtüsü olmuştur. Toplumun bu islam dalgasıyla nasıl içten içe çürüdüğüne; felçli babasını sırf düşüncelerinden dolayı Abdülhamit'e jurnalleyen muhbir oğulun, ödüle hak kazanmış bir **sayın** vatandaş olması olayı üzücü bir örnektir. Bu olayı kaydederken Asaf Tugay şöyle diyor: " Ali Rıza bin Ahmet Lütfi Paşa'ya verandan mülazim evvel; Pederine nüzul isabet ederek, yirmi gün izinle nezdine gittiğinde, müşarünleyhin Sultan Murad leyhinde fikir beslediği ve akrabasından matrut Kemalettin'i de himaye eylediğini Eskişehir'den yazıyor." (27) Halkı, devletin **çelik çekirde**ğinin siyasetleri etrafında bütünleştirmede Hamidiye İslamıyla, jurnal ağı en önemli rolü oynamıştır.

Sadrazamlardan, şeyhülislamlardan, vezirlerden, paşalardan, mahalle bekçilerine kadar bu mekanizmayı asker, sivil binlerce insan çalıştırmıştır. Bu istibdad kurumları, sistemin özü aynı kaldığı sürece devam edeceklerdir. Yaşadığımız dönemde, teknolojik anlamda veya biçimsel olarak yenilenen bir çok istibdad kurumunu görmek mümkündür. Korku, kuşku ve şiddetle beslenen toplumsal atmosferimizin bulunduğu durumu sadece konjonktürel açılımlarla sınırlı tutmak pek doğru olmasa gerek.

Jöntürkler Ve İttihat-Terakki Partisi

II. Abdülhamit'i tahtından eden Jön Türk hareketi, padişahlık kurumuna sadıktır. Padişahlık kurumunun imparatorluğun başında tutulması ve yerinin korunması görüşü Jön Türkler'de egemendir. Devleti kurtarmak adına son derece güçlü bir otorite yaratmak, Jöntürkler'de siyasi bir ilkeye dönüşmüştür. Batı pozitivizmini, Abdülhamit'in istibdad düzenini simgeleyen ku-

ULU BORSACI

Tahta çıkışını izleyen dönemde, imparatorluk çapında ve hatta yurtdışından da kendisine devamlı bilgi akıtacak özel bir haberalma örgütü kuran Sultan Abdülhamit'in bu kuruluşu, siyasi olduğu kadar ilgisini çeken ekonomik konularda da bilgi derlemek için kullandığı bilinmektedir. Kişisel serveti konusunda son derece titiz olan Sultan, tahta çıkar çıkmaz Hazine-i Hassa (padişah özel mülklerini yöneten idare) yönetimindeki zayıflığı gözlemlemiş ve bu görev için güvenilir, bilgili bir kişi aramaya başlamıştır. Durumdan haberdar olan Osmanlı Bankası genel müdürü Forster, Padişah'a bankasının memurlarından Agop Efendi'yi önermiştir. Hizmetleriyle Sultan'a kendisini kanıtlayan Agop Efendi'ye bir süre sonra Paşa rütbesi verilmiş ve Hazine-i Hassa idaresi de bir nezaret (bakanlık) düzeyine getirilmiştir. Bu atamayla, Abdülhamit II döneminde, bu nezareti peşpeşe yönetecek üç Ermeni'den ilki göreve başlamıştır böylece.

***Hamidiye İslamı**nın **püriten ticaret** ahlakı da kendisini göstermiştir. Ermeni köylüleri yoksul ve çaresiz müslüman halkın öfkesine terkedilirken, enternasyonal ticaretin Ermeni işadamları Paşa rütbeleriyle donatılmıştır. Kapitalist ilk birikimin ticaret çağını yaşayan Osmanlı başkentinde spekülatörlerin en büyüğü **Ulu Borsacı** II. Abdülhamit'tir. Sultan, bir yandan Hazine-i Hassa yönetimini yeniden yapılandırmış, diğer yandan hızla bu hazinenin malvarlığını genişletmeye girişmiştir. Tahta çıkışını izleyen 1877 yılında çok geniş bir arazi parçasını Hazine-i Hassa mülküne katmıştır. Ancak bu uygulamada dikkati çeken bazı noktalar vardır. Bunlardan birincisi; Padişah özel mülkü rejimine dahil edilen arazilerin gerek sayıca, gerekse yüzölçümü olarak daha önceki padişahlardan çok daha fazla olmasıdır. İkincisi ise; Bu arazilerin petrolün yoğun olarak bulunduğu Mezopotamya'nın büyük bölümünü içermesidir.*

rumlarla kaynaştıran Jön Türkler, İstibdad düzeninin özüne sahip çıkmışlardır. Azınlıklara karşı oldukça düşmanca tavırlar içinde bulunmuş ve devletin dağılma tehlikesini bir fobiye dönüştürerek, azınlık grupların bağımsızlık mücadelesine ateş püskürmüşlerdir. Devletin **çelik çekirde**ğini güçlendirme adına en önemli aygıt olarak İttihat ve Terakki'yi görmüşlerdir. Siyaset felsefesi, tarihsel geçmişi dışında yarattığı **çelik çekirdek** kurumlarıyla ele alacağımız bu siyasi akımın, dünya siyaset tarihindeki en kalıcı kurumu İttihat ve Terakki partisidir.

Paris'te, Ahmet Rıza ile Prens Sabahattin etrafındaki gruplaşma bir yana, askeri tıbbıyede İbrahim Temo ve yakın çevresinde oluşan örgüt, gerçek gücünü Rumeli'de bulmuştur. İç savaşın komitacı ortamına yaslanmıştır. O yıllarda, Balkanlar'da gelişen ulusçu akımların örgütlenmelerine komite adı verilmektedir. Bulgarların, Rumların, Arnavut ve Sırpların komiteleri vardır. Bu komiteler, ayrı ayrı hareket etmekle birlikte, aslında tek amaca hizmet etmektedirler. Bu amaç ise, Osmanlı egemenliğine karşı savaşmaktır. Bulgarlar, Balkan halkları arasında ilk komiteleri kuranlar olmuştur. 1895'te ilk askeri nitelikteki komite Boris Sarafof tarafından kurulmuştur. Sarafou, Makendonya'da Menlik ilçesindendir. Sofya Harb Okulu'nda okumuştur. Asıl ilginç olan nokta, bu cemiyete öncelikle subayların girmesidir. Bir süre sonra subayların yanısıra, papazlar ve öğretmenlerde bu komitelere dahil olmuşlardır. Bu teşkilatların bağlı olduğu merkez komite ise, "her yerde, fakat hiç bir yerde" formülüne göre oluşturulmuştur.

Burada önemli olan, bu komitelere karşı savaşı yürüten 3. Ordunun, İttihat-Terakki'nin giderek Osmanlı İmparatorluğu'nun **çelik çekirdeği**ni oluşturma nöbetini, II. Abdülhamit ve Boyar paşalarından devralmasıdır. İttihat-Terakki'nin askeri kanat şefi Enver (Paşa), diğer önderler gibi ilk stajını "gayrı nizami" savaşta yapacaktır. Milliyetçi Balkan komitelerinin ayaklanmalarını bastırmada görev alacaktır. Enver ilk esaslı çarpışmasını Koçana'da 200 kişilik bir çeteye karşı gerçekleştirir. Enver'in, "gerilla"ya karşı yürütülen "gayrı nizami" savaş

karşısındaki tutumu, sonradan oluşumuna çok şey katacağı devletin gelişimi açısından ipuçları taşır. İç savaş deneyimi içinde yoğrulmuş, devletin "birlik ve beraberlik" formülasyonuna karşı çıkışın kanla bastırılması gerekliliğine inanmış, yine devletin kurtuluşunu her şeyin önüne koymuş bir siyaset adamının stajıdır bu "kontr-gerilla" mücadelesi. İşte Makedonya'da yaşanan iç savaş, işte yüzbaşı Enver Bey'in tutumu; "Evvela haberalma (istihbarat) gerekli. Sonra asıl saldırıya geçmeden çetenin etrafını çevirmek, kaçış yollarını kesmek gerek. Bu sistem, gerillalar demek olan çete kuvvetlerine karşı yerinde bir usuldür. Değil çetenin mevzilerini, hatta oturdukları, gizlendikleri evleri, bu evlerin iç bölüntülerini bile evvelden bileceksin, haber alacaksın. Ev nerededir, kaç katlıdır, kapıdan girince iç taksimat nedir? Merdivenler, bodrumlar, üst odalar ve nihayet evin hem oraya yapılacak baskın, hem evden yapacakları savunma için elverişli noktaları nereleridir? Hele dağlarda iş, daha çok bilgiler, keşifler ister. Hulasa etraf sarma yolları ve nihayet saldırı.... Yüzbaşı Enver Bey, bunların hepsini inceler. Usullerini geliştirir ve uygular. Ve neticeler tamdır." (28)
Ş. S. Aydemir'e göre, Yüzbaşı Enver Bey'in o zaman tuttuğu defter, istihbarat alınan evlerin krokileriyle doludur. Mesela; " 'Petko Kaptan'ın filan yerde, filan evde olduğu haber alınmıştır.' Evin girdisi-çıktısı, altı-üstü, odacıkları, Enver'in kalemiyle bu deftere çizilmiştir. İşte bu istihbarat ağına dayanarak Enver Bey, 1908 İhtilali'ne kadar tam 56 çete savaşına katılır." (28) Enver Bey'in bu çete savaşlarında yoğun bir siyasi deneyim edindiği açıktır. Gayrı-nizami savaş kurallarına göre köy basan, ev krokileri çizen, nasyonalist-devrimci çetelere karşı savaşan ve tüm bunları çürümüş bir devleti kurtarma adına yapan bir kurmay, ister istemez bir "özel harpçi" ve politikacı olmak durumundadır.

İmparatorluğa çok dinli, çok uluslu bir yapı kazandıran Balkanlar'ın elden gittiğini görmek, Enver Bey'in devlet ve siyaset anlayışını derinden etkilemiş olmalı ki şunları anlatıyor: "1322 senesi Eylül'ünde (1906) Selanik'e geldim. Orada amcam Mümtaz Yüzbaşı Halil ile

konuşuyorduk. Evvelce onunla Anadolu'da ve Bulgar çetelerine benzer çeteler teşkilatlandırarak halkı uyandırmaya, hiç olmazsa böylece Anadolu'yu, Rumeli'nin uğraması muhtemel akıbetten kurtarmayı düşünmüştük." (29) Makedonya'da yürüttüğü "gayrı nizami" savaşın komitacı yöntemlerinden oldukça etkilenen Enver Bey, Anadolu'da "Bulgar çetelerine" benzer çeteleri imparatorluğun en güçlü insanlarından biri olduğunda gerçekleştirecektir. Teşkilat-ı Mahsusa örgütünün oluşumunda bu ilk deneyim ve düşüncelerin, Enver'le diğer İttihatçılar'daki etkisinin payı önemli olsa gerektir. 1908 İhtilali esnasında, 3. Ordu saflarında özellikle "gerilla" savaşlarında deneyim kazanmış 2.000 kadar subayın İttihat-Terakki üyesi olduğu bilinmektedir. Makedonya İstiklal Komiteleri'nden etkilenen bu subay grubu, imparatorluğun ve giderek cumhuriyetin omurgasını oluşturacaklardır.

Örgütün sivil kanadında yeralan ustalar, konumuz açısından anılmaya değer tabi. Talat Paşa, İttihat-Terakki'nin sivil kanadının lideridir. Bu örgüt ustası, İttihat-Terakki'nin temel yapıtaşlarının oturtulması ve cumhuriyete kadar uzanan tarihsel süreçte devlete katkılarıyla önemli bir konumdadır. Edirne'de bulunduğu sıralarda musevilerle kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilerin örgüte taşınması, ideolojik alan başta olmak üzere İttihat-Terakki'yi derinden etkilemiştir. (*) Etkileri günümüze kadar uzanan, Türkiye-Museviler, siyonist örgütler, İsrail Türkiye ilişkilerinin temelleri, İttihatçılar'ın bu güçlü adamının izlerini taşır.

Bir yanda Balkanlar'da gerillaya karşı verilen "gayrı nizami" savaşta yetişmiş Enver, diğer yanda siyonist örgütlerin okullarında öğretmenlik yapmış, kapitalist enternasyonalin siyasi örgütlenmesi olan mason localarındaki Talat Paşa. Bu ilginç ikili, İttihat ve Terakki'nin sınıfsal vektörlerini simgeleyen siyasi ilişkiler ağında belirleyici role sahiptir. Tarihte bireyin rolünün ön plana

---

(*) Yves Ternon'un "Ermeni Tabusu" adlı kitabından özetlenmiştir.

ALYANS ISRAELITE UNIVERSELLE

Alyans Israelite Universelle'de türkçe öğretmenliği yapan bu önemli devlet adamı, sadrazanlığa kadar yükselmiştir. Alyans Israelite Universelle, 19. yüzyılın ikinci yarısında kurulmuş, siyonist ilkeler doğrultusunda eğitim yapan, dünyanın çeşitli yörelerindeki musevilere yardım eden, bunların bulundukları yerlerdeki konumlarını güçlendirmeyi amaçlayan bir kurumdur. Buna bir bakıma musevi misyonerlik örgütü de diyebilirsiniz.

Kuruluşunun Avrupa'da siyonist akımların güçlenmesinden öncesine rastlamasına karşı, zamanla siyonizmin bir karargahı, en azından düşünsel ilkelerini yayan bir yapıya dönüşmüştür. Edirne'deki "Alyans Israelite" okulu da bu genel tanım dışında düşünülemez. Burada okuyan musevi çocuklara siyonist ilkelerin aşılandığı ve bunların şovenist bir inançla yetiştirildiği gibi, okula devam eden Türk çocukları üzerinde de benzer etkilerin yaratılmasına çalışılmıştır. Alyans Israelite, İttihat-Terakki'nin önemli ismi, Osmanlı Sadrazamı, devletin çelik çekirdeğini şekillendiren anlayışın güçlü temsilcisi Talat Paşa'yı yaratan eğitim odaklarından biridir.

çıktığı iç savaş ve savaş dönemeçlerinin çelişkiler yumağı, bu iki ismi yönetici sınıfların merkezine taşımıştır. Devletin **çelik çekirde**ğine "merkez-i umumi" yapılanmasının karanlık kurumları ve ilişkiler ağı ile şekil veren ve İttihatçı kadroları niteleyen bir diğer önemli özellik de mason localarıyla bağlantılarıdır. İttihat ve Terakki'nin oluştuğu toplumsal-siyasi ortamların en önemlisi Selanik'dir. Kapitalist ilişkilerin, burjuva yaşam biçiminin ve siyaset anlayışının Osmanlı'daki merkezlerinden olan Selanik, mason örgütlenmesinin yoğun olduğu kentlerdendir.

Selanik'in demiryolu ve liman bağlantıları sonucu

Balkanlar'ın merkezi haline gelmesiyle birlikte Avusturya, İtalya, Fransa iş ve sermaye çevrelerinin ilgisini çekmeye başlamıştır. Bu ilgiyle gelen sermaye kendi çıkarlarına uygun gruplar aramış ve bunların en başarılısı İtalyanlar olmuştur. Çünkü İtalyanlar, yahudileri uyruklarına ve korumalarına alarak bir sızma politikası uygulamışlardır. 1908'de, çoğunluğu yahudilerden oluşan 1500 kişilik bir koloniye sahip olmuş, finans ve sanayi girişimlerinin çoğunu ellerine geçirmişlerdir. 3. Ordu'nun un ihtiyacını Allatini'lerin un fabrikaları karşılarken, kurdukları İtalyan okulu, hastanesi ve sonradan Dante Alighieri Kültür Merkezi sayesinde sistemli bir yerleşme politikası izlemişlerdir.

Selanik'te, İtalyan mason locasını kuran kişi Baruh Kohen'dir. Havariliğini bazı arkadaşlarıyla kurduğu İskoç ritine bağlı bir italyan mason locasında sürdürmüştür. Bu loca bir kaç yıllık bir faaliyetten sonra kapanmıştır. 1901 Kasım'ında yeniden canlandırılarak her inançtan insanı toplamış ve İttihat-Terakki'ye yataklık eden loca olmuştur. Mason localarının, kapitalizmin enternasyonal bir olgu haline gelmesindeki önemi açıktır. Localardan veya onların denetlediği uluslarüstü kurumlardan onay almadan yönetmenin pek mümkün olmadığı ortadadır.

19. yüzyılın ortalarından itibaren dünyayı ağ gibi saran mason locaları, kapitalist enternasyonalin ideolojik, kültürel, politik temsilcisi olmuşlardır. İttihat-Terakki'nin fideliğinde beslendiği Selanik localarına ilişkin olarak değerli bir kaynakta şunlar yazmaktadır: "1898'de Milano'nun Corriere gazetesinde çıkan, İtalyan fabrikatör ve sanayicilerini Makedonya'da yatırıma davet eden bir çağrıyı anımsatan yazısında, İtalyan mühendis P. Arrigoni, ekonomik gelişmeyle İtalyan masonluğunun bağlantısına ışık tutan ilginç bilgiler veriyor. Bu çağrıda, Selanik'in Makedonya'nın merkezi olduğu İtalya'nın bir sanayi kredi bankası kurması gerektiği, İtalyan gemilerinin artık 15 günde değil, haftada bir sefer yapmaları gerektiği belirtiliyordu. Arrigoni, bu programın gerçekleştirilmesinde Macedonia Risorta locasının rolünü şöyle anlatıyor; 'Türklerin İtalyanlara sempatilerini

pekiştirmeye büyük katkıda bulunan bir olayı belirtmeliyim... İtalyanlar, Selanik'te bir mason locası kurdular. Macedonia Risorta (Yeniden Dirilen Makedonya). Başlangıçta yeni locanın ismi etrafında tartışmalar oldu. Bazıları eski rejimin polisine daha az nahoş gelecek bir isim koymayı yeğliyorlardı. Yine de Makedonya Risorta, barışçı devrimi yapan vatanseverlerin büyük kısmının masonluğa kaydolduğu bir fidanlık oldu.'" (30)

MASON İTTİHATÇILAR

Bu fidanlıkta yetişenler veya daha sonra mason localarına üye olan ünlü İttihatçılar'ın bazıları şunlardır: Talat (Sadrazam), Cavit (Maliye Nazırı), Manyasizade, Mithat Şükrü, Naki, Kazım Nami, Cemal Paşa, Hüseyin, Celal (T.C. Cumhurbaşkanı), İsmail Canbolat, Faik Süleyman... Bu bir kaç isim, yüzlercesi içinden ilk akla gelenlerdir. Bunlara Sadrazam Sait Halim Paşa ve Şeyhülislam Musa Kazım'da eklenebilir.

Kapitalist sınıf dinamiklerinin işleyişinde siyasi, ideolojik ve örgütsel katkı anlamında masonik ilişki ağlarının hakkı teslim edilmeden pek çok olgu aydınlatılamaz. Masonların "gizli örgüt" bağlamındaki faaliyetleri ile bütünlenen burjuvazinin uluslarüstü iktidarı, kapitalizmin enternasyonal bir sosyo-ekonomik ve siyasal formasyonu içermesi ile aynı temele tekabül eder. Dolayısıyla her taşın altından mason örgütlerinin çıkmasına şaşmamak gerektir. Sermaye iktidarının "gizli örgüt" bağlamı içinde geliştirdiği örgüt yapıları, dünden bugüne sermaye devletlerine damgasını vurmuştur. Son döneminde Osmanlı'nın yeni devlete açılan kuruculuk fonksiyonunu yerine getiren İttihatçı kadrolar, enternasyonale bağlı "gizli devletin" temellerini atmışlardır. Cumhuriyet kadrolarınında bu temellerin güçlendirilerek sürdürülmesindeki rolü inkar edilemez. Asıl ilginci, mas-

onik ilişkiler ağının ulaştığı boyutlarda burjuva siyaset alanının kadro, kurum ve kişilerini yöneten, yönlendiren ilişkiler ağının "çekiciliğinden" nasibini almayan burjuva siyasetçisi yok gibidir. İşte önemli ve oldukça tartışılması gereken bir örnek: "Mustafa Kemal Vedata locasına alınmıştı... Yahudilere baskı yapılan Rusya'nın kötülüğünden, yahudilere zengin olma imkanı tanıyan Viyana'nın iyiliğinden söz eden, hiç bir millete mensup olmayan adamlar vardı etrafta. Bunlar kaypak, güvenilmez, renkleri belli olmayan kişilerdi. Mustafa Kemal, uluslararası finans, yıkıcı ve yeraltı faaliyetlerinde bulunan uluslararası bir takım örgütlerin ağına düştüğünün farkındaydı. Ama bunların mahiyetini kesin olarak bilmiyordu." (31)

1930'ların başında Uluslararası Masonlar Birliği AMİ'nin, büyük Konvan'ın İstanbul'daki toplantısı sırasında dünyanın üst düzey masonlarının Cumhurbaşkanı olarak Atatürk'e gönderdikleri bağlılık mesajları, onu ilkeleri açısından kendilerine yakın saydıklarını gösteriyor. C. Gamberini "Mille Voltidi Massoni" (Roma 1975) adlı kitabında, dünyanın bin ünlü masonu arasında Atatürk'e de yer vermiştir. Hans Ofenbach'ın "Masonluk Tarihinin Pullarla Hikayesi" adlı kitabında ise, Atatürk'e bir kaç sayfa ayrılmıştır. Ayrıca, 1988'de Atatürk'ü anma töreninin yapıldığı mason locasının duvarlarındaki dünyaca ünlü masonlar listesinde, onun da isminin bulunması dikkat çekicidir. Bunların yanında, İtalya'daki faşist rejimden kaçıp İsviçre'ye sığınmış olan eski İtalyan Dışişleri Bakanı Kont Sforza (ki Mustafa Kemal Paşa'yı İstanbul'da şahsen tanımış ve konuşmuştur) "Modern Avrupa'nın Kurucuları" adlı kitabında, Atatürk'ün mason olduğunu yazmıştır. Atatürk'ün masonluğuna dair başka bir kaynakta şu yorumlar yer alıyor: "1906-1908 döneminin siyasal ortamında Mustafa Kemal masonluk kanalıyla İttihat ve Terakki'ye girme önerisini kabul etmiş olabilir. Büyük bir olasılıkla tekrisde edilmiştir. Ancak son derece pragmatik yapısı sebebiyle iki kurumdan (İttihatçılık ve Masonluk) birincinin hedefe götürmeye yeterli olduğunu farketmiş, mason-

luğun pratikteki sınırlılığını hesaplayarak onunla ilgisini erkenden kesmiştir. 'Gayrı muntazam' sınıfına geçmiştir." (32)

"Gayrı muntazam" sınıfına geçen M. Kemal, masonluğun enternasyonal ilkelerini ise "muntazam" üyelerden daha iyi savunmuştur. 1925'de Türk masonluğunun fahri başkanlığına getirilme önerisine karşılık; "Cemiyetinizin çok faydalı bir teşekkül olduğunu, insanlık idealine büyük hizmet ettiğini biliyorum. Ama kendi büyük görevim dolayısıyla sizin usullerinize tabi olmayacağım için, aranıza katılamam." diye cevap vermiştir. (32) 1935'te locaların durumu gündeme geldiğinde; "Masonların ilkeleri tıpatıp CHP ilkelerine uyuyor." iddiasına karşılık; "O halde sizin hikmeti vücudunuz kalmıyor." demesini, tek parti, tek şef mantığı içinde değerlendirebiliriz. Yoksa, M. Kemal'de bir çok İttihatçı gibi masonluğun ideallerine bağlanmış, bir kez içine girerek tanımış ve sosyal rolünü hiç bir zaman inkar etmemiştir.

Cumhuriyete akan siyasi olay ve olgular zincirinde, masonik örgüt ve ilişkilerin rolü oldukça önemlidir. Sermaye enternasyonalinin bu merkezi yapılanmalarına dair, bir kaynakta şu ilginç tespitler yer alıyor: "Hareketin asıl beyinleri yahudi ya da yahudi-müslümanlardı. Selanik'in zengin dönmelerinden ve yahudilerinden, Viyana, Budapeşte, Berlin ve giderek belki de Paris ve Londra'nın uluslararası kapitalistlerinden mali yardım görmekteydiler." (33) Viyana, Paris, Londra, Berlin gibi önemli kapitalist merkezlerin, kapitalizmi bir dünya-sistem haline getirme çabalarının Balkanlar'dan, Ortadoğu'ya muazzam bir coğrafyaya yayılan Osmanlı Devleti'ni de kapsadığı aşikardır. Devletten devlete ilişkilerin yanında asıl "gizli devlet"in ilişkileri bu siyasi coğrafyanın gelecekteki yapısını belirlemiştir.

Uluslararası diplomatik ilişki kuralları, hukuk v.s... türden kısıtlayıcı bağların dışında gelişen enternasyonal sermaye ağları, İttihat-Terakki ile cumhuriyetin kurucu kadrolarını biçimlendirmede önemli paya sahiptirler. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk, bu dina-

miğin dışında değildir. Daha çok genç yaşta uluslararası finans örgütleriyle bağlantılı mason localarına üye olmuştur. Ayrıca bir Osmanlı subayının böyle enternasyonal ve gizli bir sermaye örgütüne rahatlıkla üye olabilmesi dikkate değer bir konudur. Tıpkı Talat Paşa'nın siyonistlerle ilişkisi, mason localarının üstadı olması ve Enver'in "gayrı nizami" harp stajından sonra Anadolu'da gizli "komite"ler kurmaya hazırlanması gibi. Tarihin en önemli dönemeç noktalarından birini yaşayan bu insanların devlete vurdukları damganın, sınıfsal, siyasal ve ekonomik içeriğini algılamada ve yönetim tekniklerini kavramada mayalandıkları bu ilişkiler ağı belirleyicidir. Yaşadıkları toplumsal ortamın çelişkiler yumağını kişiliklerinde toplayan bu önemli tipolojiler, devletin **çelik çekirde**ğine önemli bir miras bırakmışlardır. Örnekleyecek olursak; masonik ilişkiler ağı, bugün sermaye iktidarının doğal uzantısı olarak devletle bütünleşmiştir. İç savaş konjonktürüne dayalı kuramsal yapı ve doktrin artık yapısaldır. Türkiye'nin güvenlik sisteminde İsrail içsel bir olgü haline gelmiştir. İttihat ve Terakki örgütlenmesinin temel yapıları oluşturulurken, Makedonya'da iç savaşı yürüten ünlü "iç komite" (IMRO) yararlı bir esin kaynağı olmuştur. Diğer yandan, İtalyan Carbonari sisteminin para-militer yönlerinden de yararlanılmıştır.

Devletin **çelik çekirde**ğinin günümüze uzanan siyasi reflekslerini oluşturan İttihatçılar'ın kayda değer bir başka siyasal özelliği de, dini örgüt ve akımlardan yararlanmadaki becerileridir. İttihatçılar oluşum aşamasında, en önemli tarikatlardan Bektaşiler'le de bağlar kurmuşlar ve yararlanmışlardır. Derviş tarikatlarının en **Türk**'ü olan Bektaşiler, giderek doğuya çekilen İttihatçılar'a cazip gelmiştir. Tarikatın bazı mason localarıyla da ilişkisi, bu süreci hızlandırmıştır. Bir noktaya kadar İttihatçı **milliyetçiliğ**ine açık yanları da olan Bektaşilik, siyasi niteliklere sahip bir yapıdır. Osmanlı ordusunun çekirdeği Yeniçeriler'in inançla bağlı olduğu bu tarikat, 1908 İhtilali esnasında bile Arnavutluk'ta Bektaşi devleti kurmayı düşünecek kadar politik bir açılıma sahiptir. Bek-

taşiler'in yanısıra, Mevleviler ve Melamiler'in İttihat-Terakki ile sıcak ilişkileri olmuştur. Ayrıca, Bektaşiler gibi Melamiler'in de mason örgütleriyle ilişkileri vardır. İttihatçılar'ın I. Dünya Savaşı sırasında Teşkilat-ı Mahsusa eksenli olarak "Hamidiye İslamı" pragmatizmiyle dini kullanmalarına ilerdeki bölümlerde ayrıca değineceğiz.

İttihat Ve Terakki'nin Kontr-Fedaileri

Balkan komitacılığı, **iç komite**, Carbonari örgütü ve masonik ilişkiler ekseninde gelişen İttihat-Terakki, adeta siyasi bir tarikata dönüşmüştür. "Cemiyet ruhunun kuvvet teşkil etmesi ise bir nevi din ve mezhep, adeta bir tarikat mahiyetini almasından ileri geliyordu." diyor Hüseyin Cahit. (34) Cemiyet-i Mukaddese'de denilen ve günümüz "kutsal devlet" mistiğinin temeli olan bu anlayış, gizli bir komiteye dayanarak yönetsel erki biçimlendiriyordu. Başkanlık makamı bulunmayan cemiyetin Merkez-i Umumiye'sinde, Katib-i Umumi'lik makamı 1909'da ihdas etmiştir. İttihatçılar, bir çok ihtilalci örgütlerin önderlik krizi yüzünden yıkıldığını görmüşlerdir. Bu nedenle, cemiyeti başkansız yürütmek istemişlerdir. Cemiyetin Merkez-i Umumi'lerinin gizliliği güçlü bir savunma hattına imkan verdiği gibi, hukuk dışı eylemlerde de kolaylık sağlamıştır. Partinin terör politikası, gizlilik ve İttihatçılığın adeta **tanrısal bir imtiyaz**, kutsal, kurtarıcı bir gücün eleştiri kabul etmez kaynağı olarak kabul edilmesiyle işletilmiştir. Örgütün amaçlarına ters düşerek **davadan dönmenin** cezası ölümdür.

İttihat ve Terakki, dinsel mistik ile sermaye örgütlenmesinin masonik kararlılık kalıplarına ve jakoben milliyetçiliğin sert yöntemlerine dayanmıştır. Bu temelde terörcü bir "fedailer örgütü"nü devleti işletirken güç ve yetkiyle donatmıştır. Ittihat-Terakki'nin bu eli kanlı muhafızları, ordudan kopmuş asker kökenli güçlü bir silahşör grubudur. Bu grubun önemli isimleri; Yakup Cemil, Topçu İhsan, Abdülkadir, Sapancalı Hakkı, Enver'in amcası Halil, İzmitli Mümtaz, Atıf, Hilmi, Ali

(Çetinkaya), Hüsrev Semi, Süleyman Askeri, Ömer Naci'dir. Hemen hepsi, Balkanlarda yaşanan kanlı iç savaşta, "gayrı nizami" harp ortamında yetişmiş gözüpek subaylardır. Bu gruba, adları pek çok maceraya karışacak jandarma subayı Kuşçubaşı Eşref'le, kardeşi polislikten yetişme Sami'yi de ekleyebiliriz.

"Fedailer örgütü"ne girmek gönüllülük esasına göredir. Bunlar, cemiyetin kutsal amaçları için hayatlarını vermeye hazır insanlardır. Örgüte katılmak gönüllülük temelindedir ama, daha sonra ayrılmak olanaksızdır. Örgütte son derece sert disiplin kuralları geçerlidir. Üyeler, verilen her görevi yerine getirmekle yükümlüdürler. Bunu yapmayanlar, 24 saat içinde cezalandırılır. Bağımsız iş görmek yasaktır ve sadece merkezin emirleri yerine getirilmek zorundadır. Fedailerin ölmeleri durumunda, ailelerinin geçimini sağlamak, haklarında kitaplar yazmak, kutsal mezarlarını ziyaret ederek anma törenleri düzenlemek, örgütün görevleri arasındadır.

İttihat ve Terakki'nin özel harekat timleri olan "fedailer örgütü"nün görevleri, gizli devletin esaslarını açığa çıkarır. 1908'de çıkarılan Cemiyet Nizamnamesi'nin "Usulu Muhakemat ve Mücazat Faslı"na göre; Yurdu ya da cemiyeti tehlikeye sokanlar, hareketleri, cemiyetin çalışmalarını kısıtlayanlar, cemiyet amacına zarar verecek davranışlarda bulunanlar cezalandırılır. Cemiyete ihanetin cezası ölümdür. Ayrıca, cemiyet üyesi olmayıp "her ne kast ve niyetle olursa olsun", cemiyetin kutsal, yurtsever hedeflerine varmayı engelleyenler de ölüm cezasına çarptırılır. Gizli devletin ölüm yasalarını formüle eden bu nizamnamenin uygulanma işi "kontr-gerilla'nın temelini teşkil eden "fedailer örgütü"nündür. İttihat-Terakki'nin ölüm kararlarını onaylamaya yetkili organı Merkez-i Umumi'dir. Merkez-i Umumi'nin süreç içinde Osmanlı Devleti içinde en önemli güç haline geldiği düşünülürse, imparatorluğun bir cinayet şirketi kurgusuyla yönetildiği anlaşılır. Bu arada akla gelen soru; Öldürülen gazetecilerin, muhaliflerin idam hükümlerinin Merkez-i Umumi'de karara bağlanıp bağlanmadığıdır.

Kurduğu kontr-gerilla örgütüyle bir çok siyasi cinayet

işleyen örgüt, devlet iktidarını bu cinayetlerin yarattığı terörle güçlendirmiştir. 1909 Nisan'ından, 1911 Temmuz'una değin üç muhalif gazeteci, iktidarın özel timleri tarafından öldürülmüştür. İlk öldürülen gazeteci, Hasan Fehmi Bey'dir. Serbesti Gazetesi başyazarı olan Hasan Fehmi, İttihat-Terakki'ye muhalif bir partinin kurucuları arasındadır. 6 Nisan 1909'da öldürülmüştür. 9 Haziran 1910'da öldürülen Ahmet Samim Bey, Sada-yı Millet Gazetesi'nin başyazarıdır. "Gayet güçlü ve iğneleyici kelimelerle İttihatçılara ateş püskürmektedir. İşlediği konular arasında 'Divan-ı Harbi Örfi'nin gizli işkence usullerini açığa vurmak, Soma-Bandırma şimendifer imtiyazının suistimallerini ortaya çıkarmak gibi sorunlar vardır. " (35) İşkence ve yolsuzluklarla uğraşmanın devletin **kutsal**lığını zedeleyen, cezası ölüm olan suçlar sayılması ilkesi o zamandan benimsenmiş görünüyor. Cinayetin işleniş biçimide oldukça tanıdıktır. 1910 yılının 9 Haziran perşembe gecesi, İstanbul'da Bahçekapı köşesindeki poğaça fırını önünde, arkadaşı Fazıl Ahmet (Aykaç) Bey'le kolkola yürürken, Ahmet Samim Bey, çok yakından ensesine sıkılan bir kurşunla kaldırım üstüne yıkılmıştır. Katil **teşhis** edilememiştir. "Hürriyetin ilanının" 3. yıldönümünde (10 Temmuz 1327-23 Temmuz 1911 günü) öldürülen bir başka gazeteci "Şehrah" başyazarı Zeki Bey'dir. İttihatçı iktidarı hayli sinirlendiren Zeki Bey'in verdiği bir rapor, Selanik'te Merkez-i Umumi'de okunmuş ve fırka liderlerine istifayı öğütlediği açıklanmıştır. Hedef Cavit Bey'dir. Nitekim, Zeki Bey'in; "Komite işlediği siyasi suçları açıklarsa, Cavit Bey bu memlekette kalamaz." dediği daha sonra ortaya çıkmıştır.

İttihatçılar'ın güçlü bir **çelik çekirdeğe** dayalı merkezi bir devlet yaratma programları, muhalefeti vatana ihanetle eşdeğer hale getirmiştir. Cemiyet-i Mukaddese'ye, **kutsal devlete** muhalefette ısrar edenler ölüme gönderilmiş ve cinayet şebekeleri devletin güçlü, yetkili organları olmuştur. Bu cinayet şirketinin saygın ortakları olan İttihatçılar, devlet terörünü çılgınca kullanmışlardır. Örneğin; "İzmir'de sabahattin'in propagandacıları hapsolundu. Bu esnada Doktor Nazım (İttihat-Terakki'nin

yıldızlarından) oradaydı. Tehdidini tamamlamak için hapisaneden henüz muhakeme olunmamış, hüküm giymemiş bir mevkufu emredip darağacına çekti. Bu idam herkesi yıldırdı. Tabii bu müthiş bir cinayetti." (37) Tam anlamıyla "yargısız infaz" olan bu cinayetin, nasıl bir geleneğe ışık tuttuğu açıktır. Ancak bu tür cinayetlerin "bana İttihatçılar cinayet işliyor dedirtemezsiniz" gibisinden bir formülasyona kaynaklık ettiği de kesindir. Zira muhalefet vatan hainliği sayıldığına göre, hainin yok edilmesi cinayet değil, devletin meşruiyet sınırları içinde yeri olan "yazısız hukuk"a dayalı bir eylemdir.

Devletin sınıfsal niteliğiyle bütünlenen, yazısız hukukunu başka olaylarda da görmek mümkündür. Örneğin; "Almanların işlettiği Bağdat şimendifer kumpanyasında çalıştırılan işçilerin ücretleri 1/3 ödenmektedir. Bu durumdan şikayet edenler kırbaçlanmaktadır. Bölgedeki vali ve memurlar ise, Alman kumpanyasına oldukça iyi davranmaktadırlar." (38) Kırbaçlı kapitalizmin bekçiliğini yapan İttihatçılar'ın bu hizmetinden yararlanmayan yabancı şirket yok gibidir. Tüm büyük şirketler hızlı sermaye birikimi adına, İttihatçılar'ın koruması altında kırbaçlı kapitalizmin nimetlerinden yararlanmışlardır. Muhalefetin faaliyetlerini takip etmek amacı ile gizli bir ekip kuran cemiyet, Abdülhamit'in hafiye sistemini modernize etmeyi de ihmal etmemiştir. "Hafiye örgütüne bazı kamu görevlileri atanmış ve bu ekibin topladığı bilgilere göre tutuklamalar yapılmıştır." (39)

Devleti merkezileştiren, bu arada çelik çekirdeğin yetkilerini **yargısız infaz**dan gazeteci katline kadar genişleten İttihatçılar, özel işkencehane de açmışlardır. Bu özel işkencehaneye ilişkin olarak bir kaynakta şu bilgiler yeralıyor: "Artık, işkence sadece geleneksel yerlerde, polis karakolları, hapisanelerde değil, özel amaçlı binalarda yapılıyordu. 'Hükümet askerinde.... Odevrin bir tanede gizli, ismi yok, cismi mevcut bir zindan, daha doğrusu bir işkencehane -işkence yurdu diyemeyiz ya!- vardı ki, kendi kabahatini örtercesine saklı tutulmuş, gazetelerde ve kitaplarda bunun bahsi geçmemiştir, sır halinde kalmıştır. Nerede, hangi semtte idi o yer? Zamanın

İstanbul Muhafızlığı Lokali'ne yakın bulunması için Cağaloğlu civarında seçilmiş, sokak içinde ve evler arasında ahşap bir binaydı. Sadece on saat süren kısa bir misafirliğim dolayısıyla bende orasını görmüştüm.... İşkenceye uğramışların veya seyircisi olmuşların bizzat bana anlattıklarına göre gizli zindandaki işkence usulleri Bekirağa Bölüğü'nde (Osmanlı'nın ünlü cezaevi) yapılanlara benzemezdi. Benzemeyenler -tırnakları mengeneyle sökmek gibi- iz bırakmazdı. Şeytanın aklına bile gelmez şeyler icat etmişlerdi. Bahsedilen işkencehanenin bahçesinde ağaca bağlayarak, üste soğuk su dökerek günlerce bekletme; özellikle uzun sakallı ve sarıklılara uygulanan, sakal ve sarıkları ile tuvaletleri temizletmek sayılabilir..." (40)

İttihatçılar'ın özel işkence yeri olarak kullandıkları ikinci yer Bekirağa Bölüğü adıyla bilinen, bugün İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi olarak kullanılan binadır. Bu binaya Abdülhamit ve İttihat-Terakki istibdatları döneminde hemen her muhalefet mensubu bir kez uğramıştır. Bu yerin işkencehane olarak kullanılmasına, Abdülhamit döneminde başlanmışsada binanın gerçek anlamda işkence **teknolojisiyle** donatılması, İttihatçılar'ın **devr-i iktidarında** olmuştur. Bekirağa Bölüğü'ne ilişkin Teşkilat-ı Mahsusa liderlerinden Albay Hüsamettin Ertürk şu bilgileri veriyor: "Bekirağa Bölüğü'nün kötü şöhreti yalnız mütareke senelerine münhasır değildi. Vaktiyle Balkan Harbi sırasında da bu hapishane meşhurdu. Hatta onun Tırnakçı Salim adındaki kumandanı, mahkumlara bol bol işkence yaptırırda. Hele Mahmut Şevket Paşa'nın katlinde İttihat ve Terakki'nin Merkez-i Umumi'si her kimden şüphelenmişse cümlesini toplayıp Bekirağa Bölüğü'ne tıktırmıştı." (41)

Ziverbey Köşkü'nde 9 Martçı'lara yapılan işkencenin tarihsel kökenleri bu anlatılanlarla açığa çıkıyor. Devlet <<içi>> tasfiye süreçlerinin başarısı neredeyse işkenceden geçirilen insanların nicelik ve niteliği ile ölçülüyor. Kontr-gerillayı niteleyen kurumların ve ilişkiler ağının, <<özel>> işkence merkezlerinin bulunması, onları

tarif etmede belki de en önemli ölçüttür. Abdülhamit düzenini, padişah ve yakın çevresini tasfiye ederek sürdüren İttihatçılar, devletin **çelik çekirde**ği etrafına örülen kurumlar arasına "siyasi"lere işkence uygulayan özel işkence merkezlerini de almışlar. Burada "vatan haini" ilan edilen muhaliflere, Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan "kamu görevlisi" torunlarına miras bırakacakları yöntemleri uygulamışlardır. "Cezaevine her girene esaslı bir hoşgeldin dayağı çekilmekte. Sanıklar, sık sık tekrar eden dayak partilerine çağrılırken isimlerinin başına vatan haini eklenmektedir." (42)

İttihatçılar, devlet içi tasfiyelerde işkence yöntemini uygularken muhalefeti izleyen, tutuklayan ya da tutuklatan özel bir örgüt kurmuş ve soruşturmalar bu kuruluş tarafından yapılmıştır. Örneğin, Osmanlı Demokrat Partisi Genel Sekreteri'de işkence görenler arasında olup, durumu doktor raporuyla belgelemiştir. İttihat ve Terakki, karakollar, cezaevleri v.s. geleneksel mekanlar dışında özel işkencehane işletir, muhaliflerini gizli örgütlere izletirken, diğer yasal devlet kurumlarının temel fonksiyonu bu kontr-gerilla örgütlerini perdelemek olmuştur. Çelik çekirdeğin etkinliklerini izlemede kozmetik destek işlevi gören hükümetlerin tutumu oldukça tanıdıktır. Aynı Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nın tutumu gibidir.

(EK 1)

HÜKÜMET NAMUSUNDAN EMİNDİR ! (*)

Sadrazam Hakkı Paşa- .... Lütfi Fikri Bey Bakanlar Kurulu hakkında gensoru verebilir. Eğer güven kaybolursa Bakanlar Kurulu çekilir. Oysa, öyle değildir. Bizi suç altında bulunduracak biçimde söz söylediler. Dediler ki, Bakanlar Kurulu namuslu ise çekilir. Bakanlar Kurulu'nun namusunu Lütfi Fikri Bey'in sağlamasına gerek görmüyorum. Çünkü namussuz adam buraya giremez. (Alkışlar...) Bakanlar Kurulu kendi namusundan emindir. Yalnız Bakanlar Kurulu'nun kendine güven duyması yetmez. Yüksek kurulunuzun da devam etmesi lazımdır. Teessüf ederim ki, sanki yeni bir şey varmış gibi aynı şeyler tekrarlanıyor. Bu yönde fazla bir şey söylemeye lüzum görmüyorum.

Mahir Said Bey (Ankara)- Efendim. İşkence edilmiş midir, edilmemiş midir? Onu söyleyin.

Sadrazam- Hayır, hükümet işkenceyi kabul etmez...

İsmail Bey (Gümülcine)- İşkence edildiği ispat edilecek.

Sadrazam- Efendim, yüksek kurulunuz değerlendirir. Hükümet adına bir askeri kurulun koca bir Harbiye Nazırlığı'nın - Çünkü Lütfi Fikri Bey'in duyduğunu herkes duyar- bu kadar mezalimi yaptığı hakkında bir yakınma düzenlemek gerekli olsaydı, Fikri Bey'in saldırısından daha güzelini yapamazdı.

Lütfi Fikri Bey (Dersim)- Harbiye Nazırlığı'nın değil, sözlerimi değiştirmeyin.

Sadrazam- Çünkü hükümeti düşürmek için girişilen araç, gerçekten Bakanlar Kurulu'nun aleyhinde mi, yoksa devlet aleyhinde mi? Ben namusumla temin ederimki, Rıza Nur Bey'den suçsuzluğuna dair bir-iki kere kağıt aldığım halde, başka hiç kimseden bana işkence edildi diye bir kağıt almadım. Harbiye Nezareti'nden hiç bir subayın, hiç bir memurun işkence yaptığına dair bir söylenti işitmedim. Ülkenin savunması ile ilgili olan adamların bu kadar zulüm yaptıklarını kabul edemem. Oların cümlesi namusundan emin olduğum kişilerdir. O

nedenle kesinlikle reddederim.

Rıza Tevfik Bey (Edirne)- Efendiler, Lütfi Fikri Bey'in uzun açıklamalarını dinlediniz. Bugün ülkede bir feryat vardır. Bu bir gerçektir. Ben duymadım demek sanırım biraz kuvvetli bir sözdür. Bu feryadı herkes işitiyor. Hatta hükümette, hapisanelerle ilgisi olmayan yöreler feryadı işitiyor. Bunu sadece biz değil, yabancılar da işitiyor. Cebim yakınmalarla doludur.

.....

Benim görüşüme göre bir felaket var. Gerçek hükümetin hangi ellerde olduğuna dair bende kuşkular var. Acaba hükümet (Bakanlar Kurulu üyelerini göstererek) şu sayın kurul mu? Bence değil. Acaba çoğunluk partisi mi? O da değil. Çünkü çok arakadaşımızla görüşüyoruz. Diyorlar ki, ***Hakkınız var ama ne yapalım, disiplini bozmamak için böyle oy veriyoruz:*** *ben yalan söylemiş adam değilim.*

İsmail Mahir Efendi (Kastamonu)- O kişinin adını söyle...

Rıza Tevfik Bey- Kişiyi söylerim hoca, söylerim hoca efendi.

İsmail Mahir Efendi- Yalnız vicdan sizde mi var?

Rıza Tevfik Bey- Sus, hoca efendi. Benim vicdanım var. Fakat bereket versin ki kendime kadar (İsmail Mahir Efendi'ye hitaben). Şuna özellikle ilgini çekerim ki, bu memlekette, bu koşullarda zulüm yeni değildir. Bu çok eskidir. Fakat siz unutuyorsunuz galiba. İmam-ı Azamı dayaktan öldürdünüz. İmam Hambeli falakada öldü. O zamanki zalim hükümeti tutan yine senin gibi başı sarıklı adamlardı. Abdülhamid'i...

Başkan- Efendim, şahsiyata girmeyin lütfen.....

O günkü tartışmalardan sonra işkenceler konusunda bir meclis araştırma komisyonunun kurulması, 73'e karşı 96 oyla reddedildi. (43)

(*) O günün meclisinde işkenceler konusunda, meclis araştırma komisyonu kurulmasına dair tartışmalara ilişkindir.

(EK 2)

MERKEZ-İ UMUMİ'LER (*)

1908 (1324) Merkez-i Umumi Üyeleri: Hüseyin Kadri, Mithat Şükrü, Hayri, Talat (Paşa), Ahmet Rıza, Enver (Paşa), Habip (Bolu) Bey'ler ve Hafız İbrahim Efendi. Bu heyet gizli bırakılmıştır.
1909 (1325) Üyeleri 3 kişidir: Dr. Nazım, Ömer Naci, İhsan Namık Bey'ler. Bu heyet kamuoyuna açıklanmıştır.
1910 (1326) Üyelerinin sayısı 3'ten 7'ye çıkarılmıştır: Hacı Adil, Hayri, Dr. Nazım, Mithat Şükrü, Eyüp Sabri, Ömer Naci, Ziya Bey'ler.
1911 (1327) Üyelerinin sayısı 7'den 12'ye çıkarılmıştır. 1910'daki isimlere, yeni beş üye eklenmiştir: Talat, Ahmet Nesimi, Dr. Hüseyinzade Ali (Turan), Ali Fethi (Okyar), Halil (Menteşe) Bey'ler.
1912 (1328) : Sait Halim Paşa, Eyüp Sabri (Akyol), Dr. Bahattin Şakir, Ziya Gökalp, Dr. Rüsuhi, Emrullah Efendi, İzmir Müfettişi (Küçük) Talat (Muşkara), Bursa Müfettişi Rıza, İstanbul Müfettişi Kara Kemal, Mithat Şükrü, Dr. Nazım Bey'ler.
1916 (1332) değişikliğine göre kurulmuş olan Meclis-i Umumi Üyeleri: Hacı Adil, Hüseyin Cahit (Yalçın), Cavit Bey'ler, Hayri ve Atıf Efendi'ler.
Merkez-i Umumi Üyeleri: Dr. Nazım, Dr. Bahattin Şakir, Eyüp Sabri, Ziya Gökalp, Rıza, Dr. Rüsuhi, Kara Kemal, Talat, Hilmi Bey'ler.
1917 (1333) Meclis-i Umumi Üyeleri: Musa Kazım Efendi (Şeyhülislam), Sait Halim Paşa, Hacı Adil Bey, Hayri Efendi, Enver Paşa, Ahmet Nesimi Bey, Cemal Paşa, Cavit, Halil, Şükrü, Hüseyin Cahit, Mustafa Şeref ve Atıf Bey'dir. (44)

(*) İttihat ve Terakki'nin Merkez-i Umumisinde, yani çelik çekirdekte yeralanların listesidir.

İttihat Ve Terakki'nin Para-Militer Gençlik Örgütleri

İttihat ve Terakki, çelik çekirdeğin belirlediği siyasetlerin sokakta temsilciliğini yapacak para-militer örgütler de kurmuştur. Devletin güvenlik kuvvetlerine yardımcı bu vatansever örgütlerin gençlik hareketiyle ilgili olanları yarı-askeri kuruluşlardır. İttihat ve Terakki, toplumun çeşitli kesimlerini örgütlerken, gençlik kesimini de ihmal etmemiştir. Öğrenci olan ve olmayan gençleri keşşaflığa (izciliğe) ve askerliğe hazırlamak amacı ile dernekler kurmuştur. Türk Gücü Cemiyeti, Osmanlı Güç Dernekleri ve Genç Dernekleri bu örgütlerin başlıcalarıdır.

Türk Gücü Cemiyeti: Cemiyet 1913'te kurulmuş olup, Reis-i Umumisi İstanbul Muhafızı Miralay Ahmet Cemal Bey'dir. Cemiyet "Türk'ün gücü her yere yeter" şiarıyla kurulmuştur. Merkezi İstanbul'da bulunan cemiyetin eğitimi yarı-askeridir. Sportif eğitimin yanısıra, kılavuzluk usulü ile gençler yetiştirelecek, terbiye-i askeriye ile de millet yine silahşör ve o cündi (asker) haline gelecektir. Oldukça tanıdık ve ülkü dolu bu söylem, para-militer örgüt geleneğinin temellerini göstermesi bakımından aydınlatıcıdır. Tek partinin vesayet ve otoritesiyle bu örgüt gelişmesini sürdürmüştür. Türk Gücü örgütünün başında bulunanlar arasında, bazıları oldukça ünlü masonlar ile kemalist dönemin yıldız isimleri de vardır. Dr. Tevfik Rüştü (Aras), Falih Rıfkı (Atay), Basri Bey gibi... (45)

Osmanlı Güç Dernekleri: 1914 yılında, Harbiye Nezareti'ne bağlı, bu nezaret elemanlarının kontrolünde gerçek silah ve mermiyle eğitim yapan gençlik örgütleri oluşturulmuştur. Yöneticilerinin başında Başbuğ ünvanıyla Enver Paşa vardır. Ziya Gökalp'de yönetici kadroda görev almıştır. Bu kuruluş için, Belçika İzciler Birliği Başkanı M. Parfitte Türkiye'ye çağrılmış ve Kalgay ünvanıyla çalışarak, kurslar açmıştır. Başarılı olanlara Oymak Bey'i ünvanı verilmiştir. Güç derneklerinin organları Başbuğu izleyerek şunlardır: Büyük orta, Oba, Manga, Takım, Bölük. "Gençleri manen ve maddeten vatan müdafaasına hazırlamak ve ölünceye kadar kavi ve sağlam vatanperver hasletini muhafaza etmesini sağlamak" derneğin temel amacıdır. (45)

Osmanlı Genç Dernekleri: Enver Paşa, Almanya'dan Goltz Paşa'nın yetiştirdiği bir eleman olan Von Hoff adında bir uzman getirtmiş, miralay rütbesiyle Osmanlı Genç Dernekleri Umumi Müfettişliği'ne atamıştır. Yardımcılığınada Selim Sırrı (Tarcan) getirilmiştir. Osmanlı Genç Dernekleri 1916 yılında, feshedilen Güç Dernekleri yerine çok daha geniş bir genç kitlesini, askeri bir örgüt ve disiplin altında toplamak amacı ile kurulmuştur. Öyle ki 1916 yılı Nisan ayının ilk günlerinden itibaren, 12 yaşından askerliğe celbedilecek yaşa kadar, en küçük köyden en büyük kente, öğrenci olsun olmasın, ne kadar erkek çocuk ve genç varsa tümü bu örgüt içinde toplanmıştır. Bu kalabalık gençler kitlesi, doğrudan doğruya Harbiye Nezareti'nin kontrolü altına alınmıştır. Von Hoff'un gayretleriyle, özellikle kırsal kesimde yaşayan pek çok genç örgüte alınmıştır. Dağ başını duman almış marşı, örgütün yürüyüş marşı olmuştur. Mütareke dönemindeki bu dernekler

hakkında Harbiye Nezareti bazı açıklamalar istemiştir. Aynı zamanda yeni atamalar yaparak Müfettiş-i Umumi"liğe Miralay Halil Sami Bey getirilmiştir. 1920 yılında bu örgütün değeri üzerinde duran Halil Sami Bey, demeklerin dağıtılmamasını ve terhis edilen zabitlerin yönetiminde, bunlardan yararlanılmasını Harbiye Nezareti'ne tavsiye etmiştir. (45)

Toplumu, devletin çelik çekirdeği etrafında bir ağ gibi ören İttihat-Terakki, çeşitli kesimleri denetimi altına almıştır. Oluşturulan politik yöntem ve rezervlerin bugün de kullanımda olduğu biliniyor. Başbuğlarının yönetiminde ve devletin gizli örgütleriyle bağlantılara sahip gençlik örgütleri bugün de tarih sahnesindedir. Prusya militarizminin erken faşizmiyle Enveristler sayesinde tanışan devletin, kontr-gerillanın bir çok kurumlaşmasını organize etmesi, aslında çok şaşırtıcı değildir. Alman kurmaylarının denetiminde örgütlenen gençlik, şoven bir milliyetçiliğin gövdelendiği kesim olmuştur. Prusya militarizmi ve Naziler çizgisiyle beslenen para-militer gençlik örgütleri geleneği, en üst aşamasına Bozkurtlarla ulaşmıştır. Örgüt yapıları, hiyerarşinin isimlendirilmesi konusundaki ayniyet, devletin siyasi refleks ve rezervlerindeki tarihsel sürekliliğe ışık tutar mahiyettedir. O günden bugüne değişen, şoven milliyetçilik, başka uluslara düşmanlık, devletin kutsallığı inancının yanına antikomünizminde eklenmesidir. Ayrıca, ideolojik sürekliliği temsil eden Ziya Gökalp türünden kişilikler, o gün olduğu gibi bugün de faşist korporasyonun fikir organizasyonunda ilkesel belirleyiciliğe sahiptir. **Başbuğ** Enver Paşa, Yakup Kadri'nin deyimiyle **Bozkurt** Atatürk söylemlerinin, sosyal dayanaklarını yıllara yayılan, böyle güçlü militarist örgütlerden alması da anlamlıdır.

Müdafaa-i Milliye Cemiyeti: 31 Ocak 1913 günü, İstanbul Darülfünunu'nda ilk toplantısını yapan cemiyetin, milli terbiyeye, sağlığa, iş hayatına dair ulvi amaçları yanında, konumuza ilişkin yarı-askeri işlevleri de vardır. Cemiyet, kısa süre içinde örgütlenmiş ve oldukça kabarık bir bütçeye sahip olmuştur. Balkan savaşları döneminde çok yoğun çalışmalar yapmış, bu çalışmalarda orduya ve Teşkilat-ı Mahsusa'ya yapılan yardımlar başta gelmektedir. 2.000 Civarında gönüllüyü örgütleyerek, Erkan-ı Harbiye binbaşılarından Halil, Yüzbaşı Nail, Hacı Sami, Eşref (Kuşçubaşı) kumandasında harbe göndermiştir. "Teşkilat-ı Mahsusa kıtaatı efradının celp ve sevkleriyle, iaşe v.s. masarifi zaruriyeleri ile sıhhiye teşkilatı masarifi de cemiyet tarafından tesviye edilmiştir." (46) Müdafaa-i Milliye örgütü, ayrıca Avrupa nezdinde haklı davaları anlatmak üzere faaliyetlere de girişmiştir.

Yabancı gazetecileri -bu arada Pierre Lot'yi-<<ağırlamak>> ve Jean Jaures, Edmond Raymond gibi politikacılara, heyetler göndermek örgütün işleri arasındadır. Şura-yı Devlet tarafında kamuya yararlı demek statüsüne alınan cemiyet, kısa sürede şoven-milliyetçi bir örgüte dönüşmüştür. Teşkilat-ı Mahsusa bağlantısı, güçlü bütçesi, ordu ile bağları, propaganda çalışmalarıyla birlikte Müdafaa-i Milliye Cemiyeti, İttihatçılar'ın en önemli yan kuruluşlarından biri olmuştur. Bugün Kızılay ve onun darbeler, hükümetler üstü değişmez başkanı ile her türlü iç-dış politik olaydaki rolü hatırlanırsa, yaratılan örgütün devlet siyasetlerindeki rezerv konumu daha iyi anlaşılır.

İttihat ve Terakki 1913 yılında alınan kararla açıkça şoven-milliyetçi ve militarist eğilimlerini ilan etmiştir. Tek parti iktidarının devletle bütünleşen şefler kolajına dayalı otoriterliği pekiştirilmiştir. Militarist anlayışla beslenen

bir çok kuruluş oluşturulmuştur. Bu kuruluşlar ve toplumun dinamik unsurları kutsal devlet etrafında bütünleştirilmiştir. Muhalif olanlar ise **vatan haini** ilan edilmişlerdir.

Bu kuruluşlardan bazıları şunlardır: Türk Ocağı (1911), Köylü Bilgi Cemiyeti (1914), Osmanlı Maarif Cemiyeti (1915), Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti (1914), Halka Doğru Cemiyeti (1917).

Esnaf, Sanatkar ve Serbest Meslek örgütü o larak: Hamallar Cemi yeti, Osmanlı Sanat'akaran Cemiyeti (1913), Kalaycı Esnafı Cemiyeti (1915), Osmanlı Matbuat Cemiyeti, Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti (1913), Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi (1916).

Hilal-i Ahmer (1910), Donanma Cemiyeti (1909), Baku Müslüman Cemiyeti (1915)'de dikkate değer yan kuruluşlardır.

İttihatçı önderlerden Kara Kemal'in kurduğu Milli şirketlerde, İttihat ve Terakki'ye bağlı olarak çalışan önemli yan kuruluşlardır. Savaş yıllarında İstanbul'un iaşesini sağlamak üzere kurulan Heyet-i Mahsusa-i Ticarriye büyük bir sermaye birikimi sağlanıştır. OYAK türü vergiden muaf ve devlete dayalı şirketlerin ilk örneğini oluşturan, İttihat ve Terakki=Devlet=Millet anlayışının ürünü bu kuruluşlar, Milli iktisatın kaynağı sayılmıştır. **Milli** İthalat Kantariye A.Ş., Anadolu Milli Mahsulat A.Ş. Milli Ekmekçilik A.Ş bu şirketlerin en önemlileridir. Ancak tüm bu örgütler içinde, konumuz açısından, asıl üzerinde durulması gereken, İttihat ve Terakki ile özdeşleşmiş olan Teşkilat-ı Mahsusadır.

İttihat Ve Terakki'den Teşkilat-ı Mahsusa'ya

Teşkilat-ı Mahsusa'nın kuruluş tarihi tespit edilememiştir. Teşkilat-ı Mahsusa'nın kurucusu Enver Paşa'dır. 1918 yılında, 5. Şube'de sorgusu yapılan Maliye Nazırı Cavit Bey ifadesinde "Hükümet kararı ile yapılmış bir şey değildir." demiştir. (47) Diğer kuruculara gelince, Enver Paşa teşkilatın başına ilk olarak çok sevdiği ve beğendiği Süleyman Askeri Bey'i Irak cephesinden çağırarak getirmiştir. Reisin isteği üzerine yardımcılığına Atıf (Kamçıl) Bey atanmıştır. İki üyede daha sonra belirlenmiştir; Emniyet-i Umumiye Müdür Muavini Aziz Bey ve Dr. Nazım Bey. Böylece bu dört isim, Teşkilat-ı Mahsusa'nın nüvesini oluşturmuştur. Beşinci üye olarakda Dr. Bahattin Şakir Bey eklenmiştir. Teşkilatın üst düzeydeki yönetici kadrosuna daha sonra bazı ünlü isimler de dahil edilmiştir; Yakup Cemil, Rüsuhi Bey (Daha sonra Atatürk'ün Başyaveri olmuştur.), Süvari Kaymakamı Hüsamettin (Ertürk), Eşref ve Hacı Sami Kuşçubaşı kardeşler, Ömer Naci (İTP konferansçısı), Bingazi Mebusu Yusuf Şetvan, Sapancalı Hakkı, İzmitli Mümtaz ve Eyüp Sabri Bey'ler gibi...

Teşkilat-ı Mahsusa'nın İstanbul'da bulunan merkez örgütü, yönetici komisyona bağlı olarak dört şubeye ayrılmıştır ve her şubenin başında bir subay bulunmaktadır:

1- Rumeli Şubesi'ne Arif Bey.

2- Kafkasya Şubesi'ne Yüzbaşı Rıza Bey.

3- Afrika, Trablusgarp Şubesi'ne Hüseyin Tosun ve (Tunuslu) Ali Başhamba Bey'ler.

4- Vilayet-i Şarkiyye (merkez Erzurum olmak üzere) masasına Dr. Bahattin Şakir Bey. Teşkilat-ı Mahsusa, gönüllü **müfrezeler** ve **çeteler** kurarak kontr-gerillanın **gayrı nizami harp** yöntemleriyle çalışmalarını sürdürmüştür.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın resmen ve doğrudan doğruya teması Harbiye Nezareti'yle olup, bu ilişkiyi reisi

yürütmüştür. Örgütün, nezaretin levazım ve nakliyat daireleriyle, İttihat-Terakki ile tüm resmi daireler ve **milli** kurumlarla yazışma yetkisi vardır. Asıl ilginci, Teşkilat-ı Mahsusa'nın bütçesinin gizli olmasıdır. Önceleri Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nden para alan örgüt daha sonra Harbiye Nezareti'nin örtülü ödeneğinden para almaya başlamıştır. Ayrıca, Almanlar'da örgüte yüklü miktarda para yardımında bulunmuşlardır. (48) Alman askeri misyonunun ve diğer kaynakların verdiği para oldukça büyük bir meblağa, 4.000.000 liraya ulaşmıştır. Teşkilat-ı mahsusa'nın operasyonlarında söz sahibi olan Almanlar, faaliyetleri izlemek üzere irtibat subayları görevlendirmişlerdir. Örneğin; Kuşçubaşı Eşref'in Arabistan Yarımadası'ndaki operasyonları ile Alman otoriteler arasındaki bağlantıyı Teğmen Von Kress Von Kressenstein sağlamıştır. Enver Paşa ile Alman Genel kurmayı arasındaki bağlar, örgütün operasyonları ile Alman emperyalizminin çıkarlarının bir noktada kesişmesini belirlemiştir.

Teşkilat-ı Mahsusa personeli, ağır kayıplara uğramadan önce 1916 yılında kadro olarak 30.000 kişiye ulaşmıştır. Örgütün ajanları bugünün **düşük yoğunluklu savaş** stratejisi uzmanlarını kıskandıracak niteliklere sahiptir. Örgütün ajanları arasında; Doktorlar, mühendisler, gazeteciler, din adamları, tarikatçılar, bir kaç fırka mensubu politikacı ve geçmişleri kuşkulu ama, sadakatlerine kesinlikle güvenilen pek çok gerilla savaşı uzmanıdır. Gruplar içinde en ağırlıklı olanı subaylardır. Geri kalanların çoğu özellikle Balkanlar'da yaşanan gerilla savaşlarında deneyim kazanmış **çetelerde** görev yapmış kişilerdi. Adı İttihat ve Terakki'nin gücü, özlemleri ve şiddetiyle özdeşleşen bu kontr-gerilla örgütünün kuruluş amaçları nelerdi?

"Bu teşkilatın gayesi, bir taraftan bütün islamları bir bayrak altında toplamak, bu suretle Panislamizme vasıl olmaktır. Diğer taraftanda Türk ırkını siyasi bir birlik içinde bulundurmak, bu bakımdanda Pantürkizmi hakikat sahasına sokmaktır. Enver Paşa'nın bir yandan Emiri Efendi'nin İttihat ve Terakki programındaki Panislamiz-

minden, diğer taraftanda Ziya Gökalp'in Pantürkizminden ilham aldığı muhakkaktır." (49)

Türk-İslam sentezine dayalı politikaların uygulanmasında, **çelik çekirde**ğin vurucu gücü ve siyaset planlama merkezi olan örgütün amaçları konusunda bir başka kaynakta da şu bilgiler yer alıyor:

1- Yıkıcı faaliyetlere karşı mücadele etmek ve imparatorluk içindeki ayrılıkçı ve milliyetçi grupların düşmanla olası işbirliğine, başka bir deyişle Enver'in vatana ihanet diye tarif ettiği faaliyetlere engel olmak.

2- Eğitilmiş ve tecrübeli ajan kadroları oluşturarak İngiliz ve Fransız sömürgelerine ve Osmanlı İmparatorluğu'nun bir düşman işgaline uğrayabilecek bölgelerine yerleştirmek. Düşmanı sömürgelerinde meşgul tutma stratejik fikrinin Almanlar'dan çıktığı anlaşılmaktadır. Bunu gerçekleştirme konusundaki özgül taktikler esas olarak Teşkilat-ı Mahsusa'nın omuzlarında bulunuyordu,

3- Rus Ortaasya'sında Müslüman Türkler'in ayaklanmasına yol açacak adımları atmak.

4- Çeşitli türlerde askeri harekatlar: Teşkilat-ı Mahsusa ajanlarının silah altına aldığı ve eğittiği feda edilebilir çetelerle baskınlar, sabotajlar, şaşırtma hareketleri ve düşmanın haberleşme hatlarının tahribi; casusluk. (50)

Bu eylemlerin merkezi siyasetleri Türk-İslam sentezine göre belirlenirken dış Türkler temasıda ön plana geçiyordu. Özellikle Ziya Gökalp'in öncülüğünü yaptığı Turan davası Teşkilat-ı Mahsusa'nın Kafkasya'daki çalışmalarında uygun bir siyasi hat sağlıyordu. "Rusya'daki Türkler Ne Yapmalı?"(51) adlı makalesini yazan Gökalp, Turan'ın yüzölçümü, nüfusu ve siyasal rejimi konularında tezler ortaya atmıştı. Onun ısrarla savunduğu çizgi bugün Ortaasya'ya açılan T.C.'nin politik dayanaklarının ipuçlarını sunmaktadır. Ancak akılda tutulması gereken bir diğer nokta, Pan-Türkist politikanın kökenlerinde bulunan Alman etkisidir. Alman Genel Kurmayı, Almanlar'ın doğu cephesinde ateşteki kestaneleri Osmanlılar'ın almasını istemiştir. Bu amaçla Osmanlı'nın gözlerini Ortaasya'ya çevirmek ve Pan-İslamist politikanın

sömürgelerde güçlenmesini önlemek isteyen İngiltere ve Fransa'da İttihatçılar'ın Pan-Türkist Kafkas siyasetine itiraz etmemişlerdir. Emperyalizmle bulaşık olan Pan-Türkizm siyasetleri sentezin diğer yanını oluşturan İslamcı siyasetin önüne geçebilmiştir. **Sentez** deyimiyle nitelendirdiğimiz emperyal İttihatçı programatik, eklektik yapısıyla bu tür manevralara imkan vermiştir. Bu programatik, jeopolitik imkanları, emperyalizmden aldığı onay, imparatorluğun şanı mistiği ve yayılmacı içeriğinin kapitalist enternasyonalin doğrultusuna uyumu bugün de geçerlidir.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın, devletin legal organları ve İttihat-Terakki'yle bağları hep bir **giz** perdesinin altında kalmıştır. Ancak Harbiye Nazırı ve İttihatçılar'ın askeri kanat lideri Enver Paşa'yla örgüt arasında sıkı bağlar bulunmaktadır. Merkez-i Umumi'ninde onayıyla, Teşkilat-ı Mahsusa'nın çalışma, program ve esaslarını Enver Paşa'nın belirlemesi sağlanmıştır. Enver Paşa'da, Teşkilat-ı Mahsusa'da gövdelenen siyasetlere hep bağlı kalmış, bu programları Ortaasya içinde de sürdürmek istemiştir.

Teşkilat-ı Mahsusa bu **kutsal** amaçlarını gerçekleştirirken, toplumun lumpen kesimlerini dayanak olarak kullanmıştır. Ağır suçlardan tutuklu ve hükümlü bulunanlara 1913 yılında, "Dar-ül Harbe gidecek eşhas hakkındaki takibat ve mücazatın teciline dair Kanun-ı Muvakkat" çıkarılmıştır. Teşkilat-ı Mahsusa Kıtaları adı verilen bu birliklere ilişkin en sert eleştiri Ahmet Rıza Bey'den gelmiştir. Ahmet Rıza Bey'e göre, katiller ve caniler orduda bulunmamalıdır. Bunun üzerine özürü kabahatinden büyük bir cevap gelmiştir. Harbiye Nezareti Ordu Dairesi Reis Vekili Behiç (Erkin) Bey, bu mahkumlardan büyük kısmının orduya değilde, Teşkilat-ı Mahsusa emrine verildiklerini ve bu kuruluşta kendilerinden yararlanılmış olduğunu, bu bakımdan kıtalardaki askerlerin ahlakını bozmalarının mümkün olmadığını söyleyince, Ahmet Rıza Bey şiddetle; "O teşkilatın ne olduğunu biliyoruz. İleride hesabını soracağız." demiştir. (52) Hesap sorma söyleminin oldukça eskilere dayandığı

görülüyor. Ancak, toplumun lumpen grupların örgütleyerek kontr-gerille örgütlerinde istihdam etmenin siyasi bir geleneğe dönüştüğü açıktır. Ferhat Tüysüz'ler, Veli Can Oduncu'lar, Alaattin Çakıcı'lar hep bu kanlı siyasetlerin ürünü değil mi? Teşkilat-ı Mahsusa'da görev yapan Falih Rıfkı Atay şunları yazıyor: "Bu katiller ordusundan bir şey anlamadım. Kafamdaki harp şiiri söndü." (53) Savaşın, iç savaşla bütünleşen savaşın şiirini anlamakta güçlük çekiyoruz doğrusu. Ancak, **katillerden** ordu kurmanın maliyetinin oldukça düşük ve halen yürürlükte olan bir politika olduğunu biliyoruz tabi. Dünün Teşkilat-ı Mahsusa birlikleriyle bugünün ülkücü mafya çetelerinin ve bozkurtlaşan PKK itirafçılarının toplulukları arasında özde pek fark yoktur aslında. Zira, Teşkilat-ı Mahsusa'nın cephelerde dövüşen ve özellikle fedakar genç subaylardan oluşan birlikleri, örgütün niteliğinde belirleyici olamamışlardır. Asıl iç savaş cephesinde görevlendirilen ve 1915 Ermeni Tehcirini organize eden katiller topluluğu bu örgüte rengini vermiştir. Teşkilat-ı Mahsusa içinde, ülkesine hizmet ettiği inancıyla İngiliz ve Fransız emperyalizmine karşı savaşan idealist kadroyu saygıyla anıyoruz. Ancak, tekrar olsun, örgütün iç savaş içindeki konumunu ve Alman emperyalizmi destekli programatiğini, kontr-gerillanın kanlı tarihselliği olarak değerlendiriyoruz. Bu geleneği, Osmanlı **başıbozuk** birliklerine dayandırmak, örneğin **SS** faaliyetleriyle karıştırmamakta doğru olur.

Örgüt içinde, İstanbul polisinin başında bulunan Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Aziz Bey'in varlığı, Teşkilat-ı Mahsusa'ya polisiye bir nitelik de kazandırmıştır. Polisiye ve para-militer karakteri, İstanbul askeri valisi Cevat'ın, Merkez-i Umumi'den Dr. Nazım, Atıf Rıza, silahşör Yakup Cemil ve Dr. Bahattin Şakir gibilerinin nüfuzu, Teşkilat-ı Mahsusa'yı çelik çekirdekte imtiyazlı bir konuma yükseltmiştir. Örgüt ülkenin dört bir yanında ilişki ağlarına sahip olmuştur. Bu arada Erzurum, Pantürkist eylemlerin planlama ve yönetim merkezi haline gelmiştir. Ağustos 1914 başında, Taşnak Partisi şeflerini Rusya Ermenileri arasında muhbir ağları

oluşturmaya ikna etmek üzere, Bahattin Şakir Erzurum'a gönderilmiştir. Teşkilat-ı Mahsusa'nın Erzurum'u, eylem ve planlama üssü olarak seçmesinin önemi Erzurum Kongresi'nde görülecektir. Ayrıca Pantürkist eylemlerin ve organizasyonların merkezi haline getirilen Erzurum, bugün de bu çerçevedeki yerini korumaktadır. Ortaasya Türki cumhuriyetlerine gönderilen para-militer birliklerin geçiş kapısı olmanın yanında, oldukça güçlü bir faşist organizasyonun merkez üssü konumunu sürdürmektedir.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın bugüne akan eylem dinamiklerinden biri de Panislamizm siyasetidir. I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, koyu bir islam propagandası gündeme getirilmiş, İtilaf Devletleri sömürgelerinde propaganda savaşına girişilmiştir. Cihat vurgusu taşıyan bu yazılı propaganda savaşı, çeşitli düzeylerde yürütülmüştür. Savaş ilanı belgesi, cihat fetvası, padişahın beyannamesi ve "Beyanname-i Cihad" ile birlikte sayısız broşür, Teşkilat-ı Mahsusa ajanları tarafından Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde ve dışında dağıtılmıştır. Özellikle taşrada kitlesel bir heyecan dalgası yaratmak üzere, İstanbul basınında yayınlanan makaleler çoğaltılarak her tarafa gönderilmiştir. Teşkilat-ı Mahsusa'nın İstanbul basınıyla olan verimli işbirliği, kutsal devletle onun bölünmez bütünlüğü esasına dayalı prensibi, basının temel anlayışı haline getirmiştir. Bu arada, islam birliği idealinin en üst perdeden savunulması işini, Tasvir-i Efkar gazetesinin editörü Yunus Nadi üstlenmiştir. İslamcı, İttihatçı, Almancı, Kemalist, Ethemist, Sosyalist v.s., rüzgar gülü Yunus Nadi, basın ahlakına uygun biçimde Panislamist politikaya dair yazılarıyla halkı irşad etmiştir. Bir başka İstanbul gazetesi, İttihatçı görev dağılımında payına Pantürkizm düşen Tanin Gazetesi, yoğun biçimde cihad propagandasına katkıda bulunmuştur. Alman emperyalizmi destekli islam ve cihat propagandası karşılıksız kalmamıştır. Bir kaynağa göre: "Genellikle, bunların yayınlanması için Almanya'nın ilham ve cömertçe yardımlar verdiği kabul ediliyordu." (54) Alman emperyalizmi destekli müslüman propagandasına Şeyh Salih El-

Şerif El-Tunusi gibi **yüce** din adamları da yazdıkları broşürlerle katılmışlardır. Ancak Şeyh Salih hazretleri, cihatı anlatırken bir müslüman cihatında Hristiyan müttefiklerin savaşmasını anlatmak zorluğu karşısında bu tip **dünyevi** meseleleri bir yana bırakarak, doğrudan Almanya'nın desteklenmesini istemiştir. Şeyh hazretlerinin iyi bir Teşkilat-ı Mahsusa ajanı olduğunu, Kuşçubaşı Eşref Bey'in anılarından öğreniyoruz zaten.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın, islami **çelik çekirdeğin** gücünü, siyasal tabanını geliştirmede bir araç olarak gören Hamidiye İslamı'nı eylem pratiğiyle aştığı görülmektedir. Ancak, o dönem atılan temellerin kısa süren toplumsal alt-üst oluşlar dışında, devletin yazısız ilkelerinde yeraldığı açıktır. Dine dayanmayan bir burjuva devlet otoritesinin kitleleri kuşatamayacağı bilinci, Türk egemen sınıflarının siyaset rezervlerinde erkenden yerini almıştır. Osmanlı tekkeleri, tarikatlar ve bunların temsil ettiği toplumsal dinamikler düzen içi kanallara çekilmiştir. Yönetici sınıfların hukuk, ideoloji kodları, bu kurumlar aracılığı ile topluma aktarılmıştır. Anadolu halkı, Kafkasya'da, Çanakkale'de, Galiçya'da Osmanlı egemen sınıflarının emperyal programlarını uygulama adına ölüme gönderilirken temel dayanak dindir. Kanlı Pazar'da, gericiler, A.B.D. emperyalizmini protesto edenlere saldırtılırken, yine dine dayanılmıştır. 12 Eylül faşizminin dayandığı tek sivil örgütlü güç tarikatlardır. İşte bu devlet siyasetinin köşe taşlarını belirleyen Teşkilat-ı Mahsusa türü uç eylemlilik örgütleri, Nakşıbendiler'den, Mevleviler'e, Bektaşiler'den, Melamiler'e kadar bir çok tarikatı siyaset planlamaları çerçevesinde, Alman emperyalizminin desteğiyle sözde **islamın kurtuluşu** adına harekete geçirebilmişlerdir. Teşkilat-ı Mahsusa'nın, bu politika çerçevesinde hizmetlerinden yararlandığı bir isimde Said-i Nursi'dir. Nurculuk akımının önderi Said-i Nursi, Teşkilat-ı Mahsusa'nın önemli isimlerinden Kuşçubaşı Eşref'in yakın arkadaşıdır. Teşkilat-ı Mahsusa'nın yürüttüğü ve propaganda sorumluluğu Eşref Bey'de olan Panislamcı propagandaya Said-i Nursi'de önemli katkılarda bulunmuştur. Nurcu-

luğun, devletin gizli servislerine dayalı din **davalarında** başı çekmesinde bu tarihsel başlangıcın önemi olsa gerektir. Nitekim, Said-i Nursi'den sonra hareketin önde gelen kişilerinden Albay Hacı Hulusi Bey'inde MAH ve MİT ile ilişkileri bilinmektedir. Bu çizginin son yıllardaki önemli temsilcisi Fettullah Gülen ise CIA destekli ılımlı islam projesinin **devlet protokolü**ne dahil lideri konumundadır.

Almanya'nın yakındoğudaki çıkarları ile örtüşen Panislamizm politikası oldukça erken bir tarihte, 1889'da Friedrich Naumann tarafından formüle edilmiştir. Cihat çağrısı ile açılımını yapan **İslam Birliği** politikası, Almanya'nın askeri manevra alanını genişletmeyi de hedefliyordu. Alman emperyalizmi, müslümanları birleştirerek itilaf devletleri sömürgelerinde isyanlar çıkarmayı planlıyordu. Belirli bir iğretilik ve yoğun bir pragmatizmle bu politikayı destekleyen İttihatçılar, Hamidiye anlayışı çerçevesinde resmi bir islam yarattılar. Hayri ve Musa Kazım Efendi türünden mason Şeyhülislamlar'da bu politikanın bayraktarı oldular. Teşkilat-ı Mahsusa'nın I. Dünya Savaşı boyunca yürüttüğü özel propaganda savaşı yanında, Alman Genelkurmayı'nın istekleri doğrultusunda askeri eylemleride olmuştur. Örneğin Mısır, Teşkilat-ı Mahsusa'nın en çok önem verdiği ülkedir. Teşkilat-ı Mahsusa ajanı Abdülaziz Çaviş **cihad** ve **İslam Birliği** politikasının Mısır'daki propagandacısı konumundadır. Mısır'ın dışında Habeşistan, Sudan, Hindistan ve Kafkasyada'da sabotaj, isyan, casusluk faaliyetlerine girişilmiştir. Örgütün islamı kullanma becerisi, Türkiye'de **din** ile devletin **gizli örgütleri** arasındaki bağları göstermesi açısından ilginçtir.

Bu temelde kendilerini islami bir hümanizmanın temsilcisi sayan, barışı erdem olarak benimsediklerini söyleyen Mevleviler'den müteşekkil bir Mevlevi taburu kurulmuştur. Teşkilat-ı Mahsusa'nın destek ve yönlendiriciliğinde kurulan Mücahidin-i Mevleviye 1915 yılında oluşturulmuştur. Silahlı kuvvetlerin moral desteğini artırma yanında, Suriye ve Filistin'deki Arapların dostluk ve desteğini kazanmak için, bu saygın

tarikatın konumundan yararlanılmıştır. Tabur, İstanbul'daki Mevlevi şeyh ve dervişlerinden kurulmuştur. Büyük bir hileyle başka tarikatlardan olan veya tarikat mensubu olmayan şahıslarında, tabura girmesine izin verilmiştir. "..... Tabura giren herkes geleneksel Mevlevi başlığı sikkeyi takacaktı. Taburun komutanlığına Mevlevi Tarikatı'nın lideri Veled Çelebi atanmış, Yenikapı Mevlevihanesi Şeyhi Mehmet Abdülbaki Efendi'de tabur komutan vekili yapılmıştır. Mevlevi taburu İstanbul'da kurulduktan sonra bir süre Konya'da kaldı. Bu arada Teşkilat-ı Mahsusa'dan gelen askeri danışmanlarla kadrosu genişletildi. Mevlevi taburu daha sonra 4. Ordu emrine verilerek Şam'a gönderildi. Ayrıca Bektaşiler'den de **gayrı nizami harp** birlikleri oluşturularak, bunlarda Gelibolu ve Kafkasya'ya gönderildiler.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın oldukça geniş ajan ağı, özel savaş birlikleri, fedai katilleri, sabotaj grupları yanında oluşturduğu dini gruplar psikolojik harbin çeşitli örneklerini verdiler. Fas, Cezayir, Tunus, Trablusgarp, Mısır, Kuzey Afrika'ya hatta Cava, Sumatra'ya gönderilen Teşkilat-ı Mahsusa ajanları, Alman emperyalizminin stratejileri doğrultusunda cihad ve İslam Birliği propagandasına yöneldiler. Alman Askeri misyonunun önde gelen üyelerinden Bronsant Paşa'nın Teşkilat-ı Mahsusa ile Alman ajanlarının eylemlerini koordine ettiği bilinmektedir. Ayrıca Dr. Kurt Prüfen gibi Avusturya-Alman gizli istihbaratının önemli isimleri, Osmanlı-Alman ortak istihbarat operasyonlarını kontrolleri altında tutmuşlardır." (55)

Azılı katillerle, doğu hümanizmini temsil eden Mevlevi dervişlerini, Arap şeyhlerini, maceracı lumpenleri, fedai subayları, Balkanlar'da savaşmış özel birliklerin silahşörlerini aynı amaçlar doğrultusunda harekete geçiren Teşkilat-ı Mahsusa, **gerçek iktidar** = **gizli devlet** olgusunun en iyi örneklerinden biridir. Bu konuda, Teşkilat-ı Mahsusa reislerinden Hüsamettin Ertürk şunları dile getiriyor: "Bu teşkilata büyük ümitler bağlamış olan İttihat ve Terakki, seçtiği fedakar zabitan sayesinde Birinci Cihan Harbi başlarken ve bütün harp süresince, islam memleketlerinde olsun, diğer Türk diyarlarında olsun, or-

alarda çeşitli hareketler ihdasına, isyanlar tevlidine muvaffak olmuştur. Bilhassa harp esnasında, bir memleketin maddi ve manevi cephelerini sarsmak, onu içinden çökertmek için öyle fedai bir teşkilata ihtiyaç vardır. Nitekim İspanya dahili harbindeki meşhur 5. Kolun gayesi, İkinci Cihan Harbi'nde gerilla adıyla isimlendirilen çetelerin vazifesi, bundan başka bir şey olmamıştır. Birinci Cihan Harbi'nde Enver Paşa'nın bu metodu, belki de ondan sonra bir çok milletlerin dikkatini çeken ve üzerinde ehemmiyetle durdukları bir teşkilat olarak tarihe mal edilmiştir." (56) Bu ölçüde işlevsel bir örgütlenme biçiminin tarihe **malolmaması** pek düşünülemez. Teşkilat-ı Mahsusa'nın iç savaş örgütü niteliği ve devletin çelik çekirdeğine sağladığı güçle, egemen sınıfların otoritarizmini simgeleyen kalıcı ve etkili bir model olduğu kesindir.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın eylem jeopolitiği içinde Kafkasya ile Ortaasya'nın özel bir değeri vardır. Kafkasya ve Ortaasya seferleri için Trabzonu üs olarak seçen Teşkilat-ı Mahsusa, burada Yahya Kahya, Osman Kahya türünden çete komutanlarını örgütlemişdir. Düzensiz birliklerin yanında, Trabzon'daki üsse, subaylar da gönderilmiştir. Trabzon ve çevresi Teşkilat-ı Mahsusa birliklerinin başına Yüzbaşı Rıza Bey getirilmiştir. İlk eylem, teşkilatın en büyük çetesinin başında Yakup Cemil Bey'in Batumu fethi ile başlamıştır. Bu harekete Binbaşı Asım, Lazistan Mebusu Sudi, Yüzbaşı Halit, Şakir (Kesebir), Ethem (Çerkez) Bey'lerde katılmışlardır.

Kafkasya seferleri Trabzon'dan yönetilmiştir. Buraya Çarlık Rusyası içine gidecek kişiler gönderilmiştir. Rusya'ya geçişler, seferberlik ilan edilmeden önce başlamıştır. Bu iş gece kayıklarla yapılmıştır. Hopa, Artvin kayıkçıları oralı olan bir çok kimseyi Rus sınırları ötesine geçirmiştir. Bu eylemle çok etkili olmuş, oldukça geniş sayılan bir örgüt kurulmuştur. Bu örgütün **Milli Mücadele** yıllarında Sovyetlerin siyasi ortamına ilişkin doğru istihbarat almada yararı biliniyor. 15. Kolordu Komutanı ve Meclis Reisi Mustafa Kemal'in bölgedeki Teşkilat-ı Mahsusa ağlarından raporlar aldığı ve bu kon-

udaki özel istihbarat ilişkilerinin Sovyetlerin gücünden yararlanmaya dayalı siyasi rekabetlerde de kullanıldığına dair ipuçları vardır. Diğer yandan Mustafa Suphi önderliğinde Trabzon'da katledilen komünistlerin katlinden Teşkilat-ı Mahsusa'nın sorumluluğu, Kafkas jeopolitiği, Sovyetler, anti-komünist örgütlenme eksenini iyice açığa çıkarmaktadır. II. Dünya Savaşı sırasında Nazi istihbarat örgütlerinin Teşkilat-ı Mahsusa'nın eylem jeopolitiği ve hatta pek çok eski kadrosundan yararlandığı da bir gerçektir. Ancak, asıl ilginci, devletin çelik çekirdeğini temsil eden Teşkilat-ı Mahsusa'nın, güçlü siyaset pratiği yanında kalıcı stratejilerde belirleyebilmesidir. İttihatçı Eylem jeopolitiğinin temel alanlarından olan Kafkasya ve Ortaasya'ya ilişkin T.C.'nin açılımları, tampon devlet konumunu sağlamlaştıracak ögelerle doludur. Sovyetler Birliği ile Batı arasında anti-komünist, ancak S.S.C.B ile düşmanca ilişkilerini ön plana çıkarmayan ve emperyal heveslerini barışçılık kisvesi altında gizleyen T.C., soğuk savaşın mimarlarından olabilmiştir. Bugün de Pantürkist yönelimlerini açıkça ilan ederek, Osmanlı emperyal siyasetlerinin vurucu gücü Teşkilat-ı Mahsusa ile köklü tarihsel bağlarını açığa çıkarmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın eylem jeopolitiğini belirleyen alanlar, bugün Yeni Dünya Düzeninin yayılmacılık misyonunu benimseyen alt-emperyalist Türkiye'nin hareket alanlarıdır. Örneğin, Ömer Naci Bey'in Teşkilat-ı Mahsusa'nın **gayrı nizami** birlikleri ile ayaklanma çıkarmaya çalıştığı Azerbaycan'da bugünkü T.C. darbe yaptırmaktadır.

Makedonya'ya gelince; Eyüp Sabri, Yüzbaşı Zinnun ve Ömer Naci Bey'ler Saraybosnalılar'la birleşerek sabotaj eylemlerini sürdürmüşlerdir. Bu arada Teşkilat-ı Mahsusa'nın en önemli siyasi eylemlerinden biride Batı Trakya'nın işgal edilmesiyle kurulan Garbi Trakya hükümet-i Muvakkatesi olmuştur. Özel bir iç savaş örgütü niteliğindeki Teşkilat-ı Mahsusa'nın kurduğu bu hükümet, bir bakıma kontr-gerillanın ilk hükümet deneyidir. **Umum Çeteler Kumandanı** Eşref Kuşçubaşı'nın komutasındaki 116 kişilik bir çete, Bulgar çetelerinin

öldürdüğü Türklerin intikamını almak için Edirne dolaylarına gönderilmiştir. Çete kendiliğinden içerilere doğru sarkmış Koşukavak, Kırcaali, Mestanlı'yı işgal etmiş, yerel savunma örgütleri kurmuş, bu ilçelerde yerli hükümet başkanları atamıştır. Enver (Paşa)'in emriyle tüm Batı Trakya işgal edilmiştir. Gümülcine, sonra da İskeçe işgal edilmiştir. Daha sonra önemli bir ticaret limanı olan Dedeağaç Yunanlılar tarafından teslim edilmiştir.

Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi Gümülcine'nin işgalinden sonra kurulmuştur. Reisliğine Müderris Salih Hoca getirilmiştir. Bu hükümet bir çeşit ilçeler federasyonu olmuştur. Teşkilat-ı Mahsusa'nın çekirdek kadrosunun tümünün yeraldığı bu eylem, ismi konmamış Teşkilat-ı Mahsusa'nın en büyük çıkışıdır. Daha sonra olaylar şöyle gelişmiştir: Başkumandanlık vekaleti bu hareketin başında olanlara geri dönmelerini emretmiştir. Garbi Trakya Hükümeti'nin yöneticileri bu emre karşı bir tepki olarak, Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesi'nin istiklalini ilan etmişlerdir. (26 Ağustos 1329- 8 Eylül 1913)

Hükümetin istiklal bildirisinin altında Teşkilat-ı Mahsusa'nın üç önemli lideri Süleyman Askeri, Hacı Sami, Kuşçubaşı Eşref'in imzaları vardır. Ayyıldızlı yeşilbeyaz renkli bir bayrak belirleyen. Resmi bir ajans kuran hükümetin 5.000 kişilik bir de silahlı kuvveti vardır. Daha sonra merkezin talimatıyla 2,5 ay süren eyleme son verilmiş, Süleyman Askeri, Eşref, Hacı Sami, Çerkez Reşit ve diğerleri İstanbul'a dönmüşlerdir. Ancak, Batı Trakya'da kurulan hücreler varlığını devam ettirmiştir. Fuat (Balkan) bey ve arkadaşları Batı Trakya'da bırakılmış, yeraltına çekilen örgüt Süleyman Askeri Bey'in sorumluluğuna verilmiştir. Müdafaa-i Hukuk benzeri yerel örgütlerin ilk örneğini oluşturan Batı Trakya geçici hükümeti, **Milli Mücadele**nin provası gibidir. Anadolu hareketinin örgütlenmesinde İttihatçı fedailerin rolü düşünüldüğünde bu siyasi pratik daha anlam kazanır. Ancak bir geleneğe de işaret eder; kontr-gerillanın bu topraklardaki en önemli mayası Teşkilat-ı Mahsusa, devletin çelik çekirdeğinin politik rezerv ve reflekslerinde kilo-

metre taşı gibidir. Teşkilat-ı Mahsusa'nın eylem jeopolitiği mirasında Batı Trakya'nın bugünkü önemi bilinmektedir. MİT'in aktif operasyon sahasına giren bölge T.C.'nin doğal **hinterlandı** olarak görülmektedir.

Teşkilat-ı Mahsusa veya Enver Paşa'nın deyimiyle Umur-u Şarkiyye **Mukaddes Cihatı** hayata geçirmekle de görevliydi. Ermeni Tehciri'nde birinci dereceden sorumlu organizasyon Teşkilat-ı Mahsusa idi. Azeri Prof. Hamit Aliyev'in anlattığı bu acı olaylar, Teşkilat-ı Mahsusa'nın iç savaş örgütü niteliğine de ışık tutmaktadır: "Türk tarihçisi Ahmet Refik (Altınay) öz müşahadelerine esaslanarak gösterirki, Hususi Teşkilat çetelerinin en mühim vazifelerinden biri bednam **deportasiye** (tehcir) kanunun muvaffakiyetini temin etmekten, daha doğrusu Ermeni Kırgını'nda faal iştirak etmekten ibaret idi. Bu maksat için onlara Harbi Nazırlık tarafından hususi hazırlık talimi geçirildi." (57)

Teşkilat-ı Mahsusa'nın hapishanelerdeki ağır ceza hükümlülerinden, Balkanlar'dan ve Kafkasya'dan göç eden müslüman gönüllülerden oluşan birlikleri daha Tehcir Kanunu yayınlanmadan önce eylemlerine başlamışlardır. Savaşın ilk aylarında bu birliklerce yapılan köy baskınları, talan ve öldürmeler, İstanbul'a bazı şikayetlerin yapılmasına neden olmuştur. Ermeniler'e yönelik saldırılarda Sarıkamış yenilgisi dönüm noktasıdır. Şubat 1915 yılında verilen bir emirle, önce ordudaki Ermeni askerler silahsızlandırılır ve bunlardan işçi birlikleri kurulur. 24-25 Nisan'da, başta İstanbul olmak üzere geniş çaplı tutuklamalar yapılır. Bir çok vilayette bu tutuklama eylemleri 19 Nisan günü başlamıştır. Tutuklamalar 19 Mayıs'a kadar sistematik olarak devam eder. Bazı bölgelerde tutuklular gözdağı amacı ile idam edilirler. Amaç sürgünlere yönelik direnişi baştan kırmaktır. Öte yandan tüm Ermenilere, devlet görevlerinden el çektirilmekte ve ülke içinde seyahat yasağı konulmaktadır. Ermeni halkın silahsızlandırılması ise savaştan önce başlamıştır. Teşkilat-ı Mahsusa'nın **özel timlerinin** silah arama, savaş vergisi toplama, asker

kaçağı arama gerekçesiyle giriştiği baskınlarda oldukça sistemli öldürme ve yağma olayları gündeme gelmiştir. Halkın ve Ermeni askerlerin silahsızlandırılması, önderlik yapacak erkek nüfusun tutuklanması ve öldürülmesi, tehcirden önceki adımlardır.

TEHCİR KANUNU

1- Sefer sırasında ordu ve kolordu komutanları ve bunların vekilleri ve bağımsız mevki komutanları, ahali tarafından herhangi bir biçimde hükümetin emirlerine ve memleketin savunması ve asayişin korunması ile ilgili eylem ve düzenlemelerine karşıt davranış, silahlı saldırı ve direniş görürlerse derhal askeri kuvvetlerle en şiddetli cezalandırmaya girişmek, saldırı ve direnişi temelinden yoketmekle yetki ve yükümlüdürler.

2- Ordu ve bağımsız kolordu ve tümen komutanları, askeri gerekler dolayısıyla, casusluk ve hiyanetlerini hissettikleri köyler ve kasabalar halkını teker teker ya da toplu olarak öıeki bölgelere göndertebilir ve yerleştirebilir.

14 Mayıs 1915

Kanunun uygulanmasında Anadolu'yu Türkleştirme görevinin sahibi Teşkilat-ı Mahsusa asli örgüt olmuştur. Teşkilat-ı Mahsusa'nın özel timleri daha **Tehcir Kanunu** yürürlüğe girmeden, devletin çelik çekirdeğinin aldığı Anadolu'nun etnik açıdan arındırılması programını yürürlüğe sokmuşlardır. Araştırmacı Doğan Avcıoğlu, Ermeni Tehciri'nde Alman emperyalizmi destekli özel iç savaş örgütünün rolünü şöyle tespit ediyor: "..... Yüzbinlerce Ermeni, çok kısa sürede ve topluca Anadolu dışına çıkarılırlar. Teşkilat-ı Mahsusa ve güvenilir İttihatçılar, Ermeni sorununu temelden çözme amacını güttüğü ve Almanlarca onaylandığı anlaşılan bu geniş çaplı ve sistemli sürgünü planlarlar ve yürütürler. İttihat

ve Terakki Genel Merkezi'nde Dr. Bahattin Şakir, bu sürgün politikasının şampiyonluğunu yapar." (58)

Sürgün ve katliamın uygulanması, özellikle Doğu illerinde yoğunlaşmış özel savaşın karargahı durumuna getirilen Erzurum, Harput gibi merkezlerde toplu katliamlara girişilmiştir. Katliamlara Teşkilat-ı Mahsusa birlikleri yanında, Kürt çeteleri, jandarmalar ve sivil halk da katılmıştır. Ayrıca Ermenilere herhangi bir yardım yapılmaması hususunda halk uyarılmıştır. 3. Ordu Komutanlığı'nca yayınlanmış bir emirde şu uyarılar yer alıyor: "Bir ermeniyi tesahüp edecek (koruyacak) bir müslümanın hanesi önünde idam ve hanesi ihrak (yakma) ve memurinden ise tard ve divanı harbe sevk ve himayeyi reva görenler ciheti askeriyeden iseler nisbeti askeriyelerinin kat'i berayi muhakeme mezkur divanı harplere tevdi olunması." (59)

Ordunun desteğini yanına alan Teşkilat-ı Mahsusa, Anadolu'nun yeniden fethine girişmiştir. Asıl önemlisi, Türkleştirme planının belirli aşamaları olması ve yalnızca Ermenileri değil, diğer azınlıkları da kapsamasıydı. Bu konuda D. Avcıoğlu'nun A.B.D. elçisi Morgenthau'nun gözlemlerini aktardığı şu satırlardaki yorumu oldukça ilginçtir: "Türkler, Rumlara, Ermenilere karşı uyguladıkları yöntemi uyguladılar. Onları Osmanlı ordusu'na aldılar, işçi taburlarına aktardılar. Kafkasya ve öteki savaş alanlarında yol yapımında kullandılar. Bu Rum askerlerinin binlercesi, Ermeniler gibi, soğuk, açlık ve öteki yoksulluklar yüzünden öldüler. Rum köylerinde de ev, ev silah araması yapıldı. Rum kadın ve erkekleride, Ermeniler gibi dövüldü ve işkence edildi. Büyük çapta bir yağma anlamına gelen el koymalara Rumlar da uğradılar... Rumlar, Ermeniler gibi, Osmanlı hükümetine sadakatsızlıkla suçlandılar... Rumlar her yerde gruplar halinde toplandılar. Türk jandarmalarının sözde koruyuculuğu altında, genellikle yaya olarak iç bölgelere taşındılar." D. Avcıoğlu, büyükelçinin bu iddialarına kaşılık şu yorumu getiriyor: "Abartmaları ve gerçek dışı iddiaları bir yana bırakarak, buraya kadarki gelişmeleri özetlersek, İttihatçı hükümet, yabancı müdahaleleri körükleyen ve Batı Ana-

dolu'nun Makedonya gibi Yunanistan'a katılmasına yolaçabilecek olan Rum sorununu, Batı Anadolu'dan Rumları uzaklaştırıp yerlerine Türkleri ve özellikle Rumeli göçmenlerini yerleştirerek temelinden çözmek istemiştir." (60) Örneğin, 1917'de tam bir Rum kasabası olan Ayvalık, Bosna'dan gelen göçmenlere verilmiştir. Rumların arazilerine, evlerine, bu göçmenler ve bölgede yaşayan Türkler tarafından el konulmuştur.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın eylem stratejisini çizip, Merkez-i Umumi yani devletin çelik çekirdeğinin direktifi ile uyguladığı Türkleştirme siyasetini Celal Bayar şöyle dile getiriyor: "1914 yılı başlarında Osmanlı yöneticileri kendileri için iki önemli sorunun varolduğu tespitinde bulunmaktadırlar.

1- Her türlü hürriyeti suiistimale hazır ölçüsüz bir muhalefet.

2- İmparatorluğun tamamiyet ve vahdetini gizli, açık vasıtalarla tehdit eden iftirakçı (ayırıcı) Türk olmayan unsurlar.

.....Hükümet normal faaliyeti dışında, Merkez-i Umumi'de ve Harbiye Nezareti'nde bir emri vakiin zararlarını önleyici tedbirler için çalışıyordu. Harbiye Nezareti'ndeki gizli toplantıların başlıca konusu stratejik noktalarda kümelenmiş ve dış menfi tesirlere bağlı gayrı Türk yığınakların tasfiyesi idi." (61)

İttihat-Terakki'nin İzmir temsilcisi, Demokrat Parti istibdadının Cumhurbaşkanı Bayar, etnik arındırma konusundaki stratejinin Merkez-i Umumi'de ve Harbiye Nezareti'nde kararlaştırıldığını belirtmektedir. Avcıoğlu'na göre, **milletçe varolmak ya da yokolmak** olarak görünen **gayrı Türk yığınakların tasfiyesi** cumhuriyet düzenine akan ve devletin kurucu ilkeleri arasında yeralan anlayış ve siyasetler rezervinde yerini almaktadır. Elbette, Teşkilat-ı Mahsusa türü örgütler, deportasyon programları, bölünme hezeyanları ve kontr-gerilla yöntemler de bu siyaset rezervlerin arasındadır.

Ancak, Teşkilat-ı Mahsusa bu eylemlerinde yanlız değildir. Pancermanizmin ideolojik donanımından da yararlanmıştır. Türkiye'de, cumhuriyete akan burjuva dev-

let kurum ve siyasetlerinin oluşumunda Pancermanizmle beslenen pozitivist, pragmatik siyaset anlayışının etkisi büyüktür. Örnekleyecek olursak; halkların hayvan sürüleri gibi Avrupa'nın bir başından diğerine sürgün edilmesi, Alman fetih planlarının bir parçasıdır. Pancermanist birliğin yıllar süren propaganda çalışmaları, Almanya'nın yaşam alanını Orta Avrupa, Balkanlar ve Yakındoğu'ya yayılmada görüyordu. Pancermanist ideolojinin etki alanında bulunan İttihatçı kadrolar tıpkı onun gibi, kendi fetih düşlerini yani Pantürkizmi yaratmada gecikmediler. Şoven İttihatçı kadroların tek isteği Osmanlı İmparatorluğu'nun varlığını ve devletin sürekliliğini güvence altına almak değildir. Ayrıca, ırksal özdeşlik temelinde daha büyük bir imparatorluk hayali içindedirler. İttihatçıların emperyal istekleri, uyuyan bir eylem jeopolitiği içinde, cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Yurtta anti-komünizm, cihanda anti-sovyetizm şiar haline getirilmiştir.

II. Dünya Savaşı'nda, Kafkasya'ya gözünü diken Teşkilat-ı Mahsusa'nın kalıntıları daha sonra soğuk savaşta önemli görevler üstlenmişlerdir. Saldırgan, şoven ve militarist bir ruh halinin topluma egemen olması için, Pantürkizm, Panislamizm, Rum, Ermeni, Arap, Hırsitiyan düşmanlığı türünden her unsur, propaganda malzemesi yapılmıştır. Devletin çelik çekirdeği, devletin her ne pahasına olursa olsun korunması ve egemenlerin denetiminde bulunması saplantısıyla hareket etmiştir. Türk-İslam sentezi, bir bakıma olağanüstü araçsal ve eklektik yapısı nedeniyle, çelik çekirdeğin ideolojik programı haline gelmiştir. Devlete eklemlenmiş ve dinamikleri devlet hizmetine koşulmuş islam ile yayılmacı eylem jeopolitiğini haklı çıkaran Türklük motifi, bugün de çelik çekirdeğin ideolojik yapısı durumundadır. Korkak ve hain bir burjuvazinin, ilkel sermaye birikim sürecini, deportasyon ve katliamlara bağlaması bunda etkendir. Devletin çelik çekirdeği, egemen sınıflara özgü siyaset rasyonalitesini ve kültür kurumlarını v.s. müthiş bir pragmatizmle, birinden diğerine geçerek belirlemiştir. Suç ortağı burjuvazinin paralize olmasını sağlamıştır. Bu suç ortaklığı,

devletin yazısız hukukunu ve kontr-gerillaya dayalı yapılanmasını, siyasetin ekseni haline getirmiştir. Komitacılık, tehcir geleneği, muhalefetin terörle yokedilmesi, katil sürülerine dayalı özel birlikler, militarizm, ırkçı bir milliyetçilik, çelik çekirdeğin yazısız terör hukuku, burjuvaziyle **gizli devletin** tarihsel buluşma noktalarıdır.

İlkel sermaye birikimi süreciyle deportasyon (tehcir) arasındaki bağlantı, bugün de yaşanan sürece anlamlı ipuçları sağlayacak niteliktedir. Bu konuda Toynbee (Türk dostu olarak bilindiğinden objektifliğine D. Avcıoğlu da güvendiğini belirtiyor.) : "Batı Anadolu Rumlarına karşı Türk misillemesi, 1914 ilkbaharında genelleşmiştir. Rum topluluklarının tümü, terör yoluyla evlerinden ve topraklarından uzaklaştırılmıştır. Bir çok durumda taşınır mallara el konulmuş ve bireyler, bu süreç içinde öldürülmüşlerdir... Terör, Rumeli göçmenleri kadar yöresel nüfustan kurulu ve biçimsel olarak normal Osmanlı jandarmasına takviye kuvvet diye bağlanmış çeteler (Teşkilat-ı Mahsusa) tarafından yürütülmüştür." (62)

Milli-kapitalist devletin kuruluşunda her yerde geçerli olan enternasyonal yasa işlemiş, sermaye birikiminin mayalanma süreçleri, sürgün, katliam, yağma, şoven propaganda ve özel savaş birlikleriyle yürütülmüştür. Ne adına? Böyle bir soruya verilecek politik, ideolojik tarihsel yanıtların yanında hepsini içerecek sınıfsal-siyasal iktisata dayalı yanıt, en doğrusu olacaktır.

"Sürgün, genellikle kısa bir sürede gerçekleştirildiğin-den, sürgünler, mallarının pek az bir kısmını satabilir ya da beraberlerinde götürebilirler. Geride bırakılan malların yönetimi, hükümetçe saptanan komisyonlara bırakılırsa da, bu konuda bir çok yolsuzluk olduğunu kabul etmek gerekir. Ermeni mallarından zenginleşenler olur. Ermeni binalarına genellikle göçmenler yerleşmekle birlikte, bu karışıklık içinde, bir kısım parti nüfuzluları ve fedailer çabuk zenginleşme yollarını bulurlar. Boş kalan ticaret yerleri de doldurulabildikleri ölçüde **milli burjuvaziye** palazlanma imkanını getirir. Ermeni çiftlikleri ve arazileri göçmenlerin, köylülerin ve bu arada kudret sahibi kişilerin tasarrufuna geçer." (63)

Milli burjuvazinin katliam, deportasyon, kontr-gerilla yöntemleriyle gelişmesini anlatan bu satırlar, sermayenin devletin çelik çekirdeğindeki tarihsel konumunu aydınlatmaktadır. 1914'de patlak veren I. Dünya Savaşı, İttihat ve Terakki'nin özlem duyduğu Türk-İslam, **sermaye sınıfının** yaratılması için gerekli ortamı sağlamıştır. Müslüman-Türk işadamlarının her türlü spekülatif kazancı güvence altına alınırken, Ermeni ve Rum Tehciri ile doğan boşlukları, Müslüman-Türk işadamları doldurmuşlardır. Savaş dönemi boyunca, anonim şirketler açısından, o güne kadar görülmedik bir canlanma yaşanmıştır. 1914-1918 arasında 123 anonim şirket faaliyete başlamıştır. Tehcirin, Osmanlı ordularının güvenliğine ilişkin bir uygulama olarak gösterilmesi tarihsel bir yalandır. Sınıfsal dinamiklere oturan, devletin çelik çekirdeğini, ırk temelinde güçlü bir etnik topluluğa dayandırma amacını güden ilksel sermaye birikimini, şoven bir milliyetçiliğin isterik saldırganlığı ile bütünleyen planlı bir eylemdir. Türkiye'de modern bir devlet kurumlaşmasının deportasyon, katliam, devletin beslediği spekülatif sermaye ortamında oluşması, acımasız bir sınıf diktatörlüğünün temellerini atmıştır. Cumhuriyet, her ne kadar kopuş söylemini temsil etse de, esas olan tarihsel süreklilik ve kontr-gerilla düğümleridir.

(EK)

FEDAİ ZABİTAN VE TEŞKİLAT-I MAHSUSA ÜYELERİNDEN BAZILARI

Fedai Zabitan Kısmi Listesi:

1- Cezayirli Emir Ali Paşa; Osmanlı Meclis-i Mebusan Reis-i Sanisi, Emir Abdülkadir El-Cezayir'in oğlu. (*)

2- Abdülkadir Emir Ali Paşa'nın oğlu.

3- Abdülkadir Gannavi; Osmanlı Meclis-i Mebusan üyesi

4- Dr. Abdülrahim Bey.

5- Yüzbaşı Ali.

6- Topçu Teğmen Şehreminli Çerkez Sadık.

7- Ali (Çetinkaya); Ankara İstiklal Mahkemesi Başkanı (1926) Mebus, Nafıa Vekili. (*)

8- Binbaşı Ali Fethi (Okyar); Eski Paris Askeri Ateşesi, Mebus, Başvekil (1924-1925) Paris ve Londra Büyükelçisi. (*)

9- İşkodralı Ali Rıza.

10- Teğmen İskeçeli Arif; Garbi Trakya Hükümet-i Muvakkatesinde faal. (*)

11- Atıf (Kamçıl) 1908'de Şemsi Paşa'yı vurarak öldüren fedai. İsmet (İnönü) Paşa'nın Kurmay Başkanı. (*)

12- Binbaşı Mısırlı Aziz Ali Bey (Aziz Ali El-Masri); Sonradan Şerif Hüseyin'in Harbiye Nazırı ve Mısır Ordusu'nda general olmuştur.

13- Besim Ağa; Saray görevlisi.

14- Gazzeli Cemal

15- Cevat Abbas; Atatürk'ün yaveri.

16- Dadaş Selim; Pilot.

17- (Binbaşı) Enver; Harbiye Nazırı.

18- Nuri Bey (Killigil); Enver kardeşi, sonradan önemli sanayici, Nazilerin adamı. (*)

19- Kaymakam (Yarbay) Nazım Bey.

20- Kurmay Binbaşı Halil; Enver'in amcası.

21- Teğmen Boşnak Fazıl.

22- Yüzbaşı Hacı Emin. (*)

23- Yüzbaşı Hacı Fehmi.
24- Ferhat Bey; Osmanlı Parlamentosu'nda Mebus.
25- Binbaşı Fuat Bey (Bulca); Atatürk'ün yakın arkadaşı, Türk Hava Kurumu Başkanı. (*)
26- Yüzbaşı Fuat
27- Sapancalı Hakkı. (*)
28- Yarbay Dr. İbrahim Tali (Öngören); Atatürk'ün yakın çevresinden.
29- Teğmen İslam Bey.
30- Reşid.
31- Yüzbaşı İsmail Hakkı. (*)
32- Yüzbaşı Kadri.
33- Kazım Bey; Süvari Subayı. (*)
34- Kuşçubaşızade Eşref Bey. (*)
35- Binbaşı Mustafa Kemal (Atatürk).
36- Yüzbaşı İzmitli Mümtaz; Enver'in yaveri. (*)
37- Miralay Neşet.
38- Beşiktaşlı Niyazi Bey.
39- Teğmen Nuri; 1914 yılında Mısır'a İslam Birliği bildirilerini götürürken uçak kazasında öldü. (*)
40- Binbaşı Süleyman Askeri. (*)
41- Yüzbaşı Manastırlı Nuri (Conker); Süleyman Askeri'nin kayınbiraderi, Atatürk'ün yakın arkadaşı, mebus. (*)
42- Ömer Naci (Hatip) (*)
43- Dr. Refik Saydam; Sonradan mebus, Başvekil.
44- Yüzbaşı Çerkez Reşid; Çerkez Ethemin Kardeşi.
45- Sadi.
46- Şeyh Salih El-Şerif El-Tunusi. (*)
47- Dr. Sezaipaşazade Nihat Sezai. (*)
48- Trabzonlu Veysel Bey
49- Tarblusgarplı Süleymanül Baruni; Mebus. (*)
50- Yakup Cemil. (*)
51- Bingazili Yusuf Şetvan.

(*) İşaretli olanlar, aynı zamanda Teşkilat-ı Mahsusa üyesidir.

Kaynakça:

1. Karal, E. Z. : Selim III. nün Hatları, s. 88

2. Ünal, Tahsin-Kabakçı İsyanında İslahatçıların Kabahati.

3. Akçura, Yusuf: Osmanlı Devleti'nin dağılma Devri, s. 160.

4. Nizamülmülk, Siyasetname, s. 91.

5. Naima Tarihi, C IV.s.1895,

6. Rıza Zelyut, Osmanlı'da Karşı Düşünce ve İdam Edilenler,

7. Taner Timur, Osmanlı Çalışmaları. s.276,

8. Taner Timur, age s.280

9. Taner Timur, age s.285

10. İsmail Cem, türkiye4de Geri Kalmışlığın Tarihi s.201-202,

11. İhsan Sungu, Tanzimat ve Yeni Osmanlılar s.822

12.Osmanlı İmparatorluğunda ve Türkiye Cumhuriyetinde İnkılap Hareketleri, A.Bedevi Kuran s.61-62,

13. Yeni Osmanlılar Tarihi, Ebuzziya Tevfik s.89-90, (Sadeleştiren:Şemsettin Kutlu)

14. Osmanlı Tarihi, Lütfü Efendi'den aktaran, E.Z.Karal, C.7 s.95,

15. I.Meşrutiyet Meclis-i Mebusanı'nın Ele Aldığı Başlıca Sorunlar II, Sina Akşin s.105, A.Ü.S.F. Dergisi,

16. Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi Stanford Shaw, C-4 s.1002,

17. Siyasal Anılar, H.Cahit Yalçın, S.125, İstanbul, 1976

18. Abdülhamit Gerçeği, Orhan Koloğlu, s.345.

19. age s.343

20. Osmanlı Tarihi, E.Z.Karal c.8 s.267

21. Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfusu, İlber Ortaylı s.62,

22. Türkiye'de Zabıta Tarihi, Gelişimi Ve Bugünkü Durumu, Halim Alyot, s-105,

23. Ermeni Tabusu, Yues Temon s.88,1994, istanbul

24. age s.89

25. E.Z.Karal, age C.VIII. s.475

26. Abdülhamit, Joan Haslip, s.46,

27. Abdülhamit'e Verilen Jurnaller Ve Jurnalciler, Asaf Tugay,

28. Ş.S.Aydemir, "Enver Paşa, Makedonya'dan Ortaasya'ya C.1 s.478,

29. Ş.S. Aydemir, age, c-1 s.489

30. İttihatçılar Ve Masonlar, Orhan Koloğlu, s.26

31. Grey Wolf; M.Kemal, Arintimate Study Of Dictatör, Aktaran, E.E.Ramsaur, Jöntürkler Ve 1908 İhtilali S.126,

32. O.Koloğlu, age, s.50

33. "The Rise Of Nationality In The Balkan'sdan aktaran E.E.Ramsaur, age S.126

34. Fikir Hareketleri, H.Cahit Yalcın s.89

35. Türkiye'de Siyasi Partiler, T.Z.Tunaya C.III s.417.

36. T.Z.Tunaya age S.419

37. Hayat Ve Hatıratım, Dr.Rıza Nur, C.II s.265.

38. T.Z.Tunaya, age s.354

39. Osmanlı Meclis-i Mebusanın da Kuvvetler Ayrımı ve Siyasi İşkenceler, Ali Nejat Ölçen, s.99.

40. Refik Halit Karay, Bir Ömür Boyunca, s.141-142'den Aktaran Taner akçam, Siyasi Kültürümüzde Zulüm Ve İşkence s.317.

41. Hüsamettin Ertürk (Anlatan), Semih Nafiz Tansu "İki Devrin Perde Arkası., s.295,

42. H.Ertürk age s.318

43. "Sanık Ayağa Kalk, Ahmet Kahraman, s.59-60

44. T.Z.Tunaya, age, C-III s.241.

45. İttihat Ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri Dr. Zafer Toprak, Boğaziçi Üniv. Der. C.7.

46. T.Z.Tunaya. age s-294.

47. P.Stoddard, Teşkilat-ı Mahsusa s.47

48. P.Stoddard, age s.59

49. H.Ertürk, agė, s.110

50. Stoddard age. 150

5l. Yeni Mecmua Sayı.38
52. Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi, l332, s.l32-l36
53. F.R.Atay, Zeytindağı sh.36
54. Stoddard, age. sh.33
55. Stoddard, age s.59
56. H.Ertürk, age, s.ll0
57. Mete Tuncay, "Cihat Ve Tehcir" s.8
58. Doğan Avcıoğlu, Milli Kurtuluş Tarihi, s.ll35
59. Türk Ulusal Kimliği Ve Ermeni Sorunu., Taner Akçam, s.ll0
60. D.Avcıoğlu, age s.ll22
6l. Celal Bayar, Bende Yazdım, C.5 s.1573
62. D.Avcıoğlu. age. s.ll7
63. D.Avcıoğlu age s.ll4l

2. Bölüm

MİLLİ MÜCADELE YILLARI

Dış Savaş Sürecinde İç Savaş Hazırlıkları

Devletin çelik çekirdeğinin işleyişiyle kontr-gerilla düğümlerine ilişkin temel düzenlemelerde **milli** mücadele yılları oldukça önemlidir. Amacımız tarih yazmak olmamakla birlikte, olguların içinde yoğrulduğu dönemeçleri ana hatlarıyla çizmek durumundayız. Bu arada konuya ilişkin bir çok veriyi teorik çerçevenin dışında tutuyoruz. Dönemlendirmelerde, iktisadi, siyasi, sınıfsal dinamiklerin konumuzla ilgili teorik ve olgusal alan içindeki işlevi, prizmatik bir yansıma ölçeğinde tutuluyor. Bu yöntemsel hatırlatmadan sonra, **milli** mücadele yıllarında devletin çelik çekirdek yapılanmasına dönebiliriz.

Liderlerinin ülkeyi terketmesinden sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti, kendisini feshetmiştir. İttihatçılar, Teceddüd adıyla yeni bir fırka kurarlar. Bu arada gerçekleşen iktidar değişikliği, İttihat-Terakki'yi, siyasi yaşamın dışına çıkaramamıştır. Bürokrasi, **gizli polis**, ordu hala İttihatçıların elindedir. Teşkilat-ı Mahsusa yine oldukça güçlüdür. Ayrıca, bir çok yan örgüt faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunlar arasında; Hilal-i Ahmer, Türk Ocağı. Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti sayılabilir. 1918'de, Türk Ocağı yalnızca İstanbul'da 2743 üyesi ve 28 şubesi ile önemli bir güç olma özelliğini korumaktadır. (1) Pan-Türkist ideolojiden ilham alan örgüt, Ziya Gökalp'in önderliğinde ile kurulmuştur. Bu dönemin örgütlerini irdelemek, cumhuriyet kurumlaşmasında billurlaşan çelik çekirdeğin niteliğini çözümleyebilmek açısından aydınlatıcı veriler sunmaktadır.

Bu dönemin en önemli örgütlerinden biri de **Karakol**

örgütüdür. 1918 Ekim'inin son haftasında, Enver Paşa'nın Kuruçeşme'deki yalısında yapılan bir toplantıda örgütün temelleri atılmıştır. Fiili kurucuları, İttihat-Terakki'nin sivil kanadından Talat Paşa'nın sağ kolu olan Kara Kemal ile askeri kanattan Miralay Kara Vasıf Bey'dir. Başkentteki İTC örgütünün başı olan Kemal Bey, örgütün, esnaf ve işadamalarıyla ilişkilerinde de yönlendiricidir. **Karakol** örgütü, İTC'nin **hücre sistemine** göre örgütlenmiştir. Hücrelerde 7 kişi bulunmaktadır. Örgütte, Teşkilat-ı Mahsusa'dan önemli isimler bulunmaktadır. (Ali Çetinkaya, Yenibahçeli Şükrü, Çerkez Reşit bunlardan bir kaçı.) Anadolu'ya silah ve adam kaçırılmasında, etkili olan örgütün dayanakları **Esnaf** örgütü ile Teşkilat-ı Mahsusa'dır. **Esnaf** örgütü, İttihatçı İaşe Nazırı ve sivil kanattan Kara Kemal'in eseridir. Türk-müslüman işadamlarını, mesleki kuruluşlar etrafında, devletin çelik çekirdeğinin politikaları doğrultusunda örgütleme fikri onundur. Güçlü bir orta sınıf ve giderek **büyük sermaye** yi temsil eden siyasetler, Kara Kemal'in damgasını taşır. **Karakol** türünde militer bir örgütlenme içinde, kadim ortağı Teşkilat-ı Mahsusa ile kolkola olan işadamları topluluğu, **milli** mücadeleye büyük hizmetlerde bulunmuşlardır. Rum ve Ermeniler'in elindeki ticaret ve sanayinin zorla **Türkleştirilmesi** sürecinde önemli roller oynayan Teşkilat-ı Mahsusa'da, K**arakol**un dayanaklarından bir diğeridir. Ayrıca, burada, İttihat ve Terakki'nin **milli** mücadeleye ilişkin hazırlıklarına değinmek gerekliliği ortaya çıkıyor.

1918'de İttihatçılar, direniş iradesini oluşturmaya başlamışlardır. Bu konuda Enver Paşa, Hüsamettin Ertürk'e şunları söylüyor: "Erzurum ve Kafkasya'daki kıt'alarımızın dağıtılmaması, silah ve cephanelerinin teslim edilmemesi ve Ahmet İzzet Paşa'dan gelecek emirlere itaat edilmemesi için gerek amcam Halil Paşa'ya, gerek kardeşim Fahri Ferik Nuri Paşa'ya ve gerekse Çerkez Yusuf İzzet Paşa'ya lazım gelen talimat verilmiştir.

Bu yazılar, Harbiye Müsteşarı İsmail Hakkı Paşa tarafından İdare-i Mahsusa vapurlarıyla gönderilmiştir... Harbin son yılında Kırım'da kurduğunuz (İslam Cumhu-

riyeti) ve onun değerli reisi Seyyid Cafer Bey'ede talimat gönderdik. Bu cumhuriyeti asla lağvetmemesini, Karargah-ı Umumiye'den kendisine bildirdim... Şimdi bu cihan harbinin ikinci safhası başlamak üzeredir." (2)

Konuşmanın bundan sonraki bölümünde, Enver Paşa; "Bu devleti ortadan kaldıramayacaklardır." demiş ve "Teşkilat-ı Mahsusa'yı resmen lağvedeceksiniz fakat hakikatte bu teşkilat asla ortadan kalkmayacaktır. Bu galip devletlere karşı böyle olacak. Ahmet İzzet Paşa ile konuştuk tamamen mutabık kaldık." talimatını vermiştir. (3) Ahmet İzzet Paşa'nın da içinde yeraldığı siyasi **muvazaa**nın amacı, devletin çelik çekirdeğinin vurucu ve planlayıcı gücünü korumaktır. Enver Paşa, Teşkilat-ı Mahsusa türünde bir örgütlenme olmadan devleti elde tutmanın imkansızlığının bilincindedir. Ordu Alman Genel Kurmayı'na, ekonomi Düyun-u Umumiye'ye bağlanabilir, ancak, çelik çekirdeğin örgütleri egemen sınıfların temsilcisi, silahlı bürokrasinin tasarrufunda olmalıdır. Halkını, katliam, sürgün ve cinayete suçortaklığı temelinde ezme imtiyazından vazgeçmeyi, **istiklalin**elden gitmesi sayar bu anlayış. İttihatçıların ve sonrakilerin, siyasi etik açısından eylem pratiklerini ve anlayışlarını yorumlamak bir yana, Teşkilat-ı Mahsusa'yı yaratan ortamın bugün de verimli bir biçimde ortada durduğunu saptamak, çok da yanlış olmasa gerek.

Teşkilat-ı Mahsusa'ya, savaşın **ikinci evre**sine hazırlık emrini veren Enver Paşa, **ikinci evre**nin bir iç savaş anlamına geldiğini bilmektedir elbette. Ermeni ve Rum Tehciri, savaş zenginleri, gazeteci cinayetleri, terörle ezilen muhalefet, saray destekli Hürriyet ve İtilafçılar; ülkenin kör bir iç savaş zembereğinde dış düşmandan çok, yeniden **tanzim** edilecek devletin iç düşmanlarıyla verilecek kavga önemlidir. Devletin **iç düşmanları**nı tarif etmede **kutsal** görevini, egemen sınıflar adına yapacak kadrolar, geleceğin sahibidir. Enver Paşa, bu bilinç içinde hazırlıklarına başlamış ve görevi kontr-gerillaya (Teşkilat-ı Mahsusa'ya) vermiştir. Diğer yandan, Bandırma, Balıkesir ve Karesi'de güçlü

bir direniş grubu kurmuştur.

I. Dünya Savaşı sona ermeden, Ecevit Ormanları'nda, Pozantı'da, Ankara'da, Bozdağı'nda, Toros, Sille ve Madran Dağları'ndaki gizli depolara Teşkilat-ı Mahsusa'nın organizasyonuyla silah depoları kurdurmuştur. Teşkilat-ı Mahsusa'nın silah depoladığı diğer yerler arasında, Pan-Türkist eylem jeopolitiğinin kadim merkezi Erzurum, Kastamonu ve Salihli vardır. (4) Ayrıca, Teşkilat-ı Mahsusa'nın silahşörlerinden Çerkez Ethem'ede, Salihli'de Kuşçubaşı Eşref'in çiftliğinde silah deposu kurma emri verilmiştir. Teşkilat-ı Mahsusa adına daha önce çiftliğe gönderilen paranın, Çerkez Ethem'e devredilmesi emrini Rauf (Orbay) vermiştir. Teşkilat-ı Mahsusa'nın yeni yan örgütlerinden **Karakol**da değişik bölgelere adamlarını göndermiştir. Teşkilat-ı Mahsusa ajanlarından Yenibahçeli Şükrü'nün kardeşi Nail Batum , meslektaşı Filibeli Hilmi ve Albay Halit'in kuracakları yeraltı direniş örgütü için Erzurum'a gönderilmişlerdir. Halit Bey, çete savaşlarında sivrilmiş ve Teşkilat-ı Mahsusa **Fedailer**inden Yakup Cemil'le çalışmış bir komutandır. Örgütün talimatıyla 3 Ocak 1919'da, Ardahan, Ahıska, Ahılkelek, Kağızman, Oltu delegelerinin katıldığı **Ardahan Kongresi**ni bir kaç İttihatçıyla birlikte düzenlemiştir. Kongre'de, Kars merkez olarak tek yönetimde birleşme kararı alınmıştır. 18 Ocak **Kars Kongresi**nde ise, Güneybatı geçici Kafkas hükümeti kurulmuştur. Teşkilat-ı Mahsusa'nın bu siyasi coğrafyada kurduğu Batı Trakya hükümetinden sonraki, ikinci hükümettir.-Kars'taki Hükümet...

İTC, direnme kararını oldukça erken almış ve çalışmalarına başlamıştır. Niteliği, devlet içindeki karanlık konumu, iç savaştaki acımasızlığı ve çelik çekirdeğin vurucu gücü olmasıyla beliren Teşkilat-ı Mahsusa, bu çalışmalarda başı çekmektedir. Bugünkü devlet yapısını kontr-gerilla olarak temellendiren dinamikleri aydınlatmada, bu ilişkiler ve olaylar örgüsünün anlaşılması oldukça önemlidir. O nedenledir ki **milli** mücadelenin atmosferi içinde, Teşkilat-ı Mahsusa'yı izlemeye devam edeceğiz.

Anadoluda'ki örgütlenmesini yeni bir **iç-dış** savaş doğrultusunda güçlendiren İTC, en çok Rum ve Ermeni Tehciri'nden sorumlu eşraf ve yeniyetme işadamlarına dayanmıştır. Deportasyonda, Teşkilat-ı Mahsusa çeteleriyle suç ortaklığı yapan büyük tüccar, fırıncı, kayıkçı, üzüm-incir üreticisi v.s.. küçük burjuvazi ve **kutsal** cihadın gönüllü bayraktarı temelinde hristiyan unsurların yokedilmesini destekleyen din adamları, direnişin çekirdeği olmuşlardır. Direnişi, **sınıfsal** bir varoluş kavgası şeklinde algılayan ve ilksel sermaye birikiminin, katliam, şovenizm, dincilik sarmalında tutunmaya çalışan bu **milli** sınıflar, hızla örgütlenmişlerdir. Ermeni ve Rumlardan yönelecek tehdıtleri önleme azmiyle milislerini kurmuşlardır.

Ege'de; İttihatçı yetiştirmesi **milli** tüccarlardan Topçuoğlu Nazmi Bey, Hoca İbrahim (Tahtakılıç), Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi, Eşme Müftüsü Hacı Nafiz, Hacı Süleyman gibi **ulvi** kişiliği ağır basan **dinci İttihatçılar**, Rum Tehciri'ne adı karışmış İzmir polis müdürlerinden Hacim Muhittin, direnişin arka planında önemli roller oynarken, Pan-Türkist kadrodan, Türk ocaklarında yetişmiş Refik Şevket (İnce), Necati, Vasıf, Şükrü (Saraçoğlu) gibi İttihatçı Türk-İslam sentezinin, militan kadrolarıda bölgeye gönderilmiştir. Ayrıca, Ermeni ve Rum Tehciri'nden sorumlu tutularak sorgulanan İTC İzmir Katib-i Mesul-ü, Teşkilat-ı Mahsusa'cı, T.C.'nin sonraki cumhurbaşkanlarından Celal Bey'de direnişin öncülerindendir.

Doğuda atmosfer farklı değildir. Pan-Türkist merkezlerden biri olan Erzurum'da, İttihatçılar gizli örgüt kurmuşlardır. "İttihatçı, genel merkez üyesi Hilmi ve Ermeni sürgününden zenginleşen, Erzurum'un İttihatçı kabadayılarından Ebul Hindili Cafer ve Teşkilat-ı Mahsusa'dan Gürcü ve Ermeni olaylarında ön planda rol oynayan Deli Halit (Paşa) bu örgütün üyelerindendir." (5)

Karadeniz'e gelince; Giresun'un ünlü kabadayılarından, Teşkilat-ı Mahsusa'cı Topal Osman'da Ermeni Tehciri'nin suçlularındandır. Balkan Savaşı'nda **gayrı nizami harp**de çatışmalara katılan Osman Ağa'nın tekrar göreve

davet edilmesi ilginçtir. Ağa'nın Trabzon'daki **iç savaş** aygıtının başına getirilmesi, hiç yabancılık çekmeyeceğimiz izlenimleri taşımaktadır. Bugün suç işlemiş korucu başlarına, devletin yaptığı muamelenin **iç savaş** konjonktürüyle bağlantılı ipuçlarını sergilemektedir. Erzurum Kongresi'nin İttihatçı delegelerinden biri anlatıyor: "Onunda silahlı bir çetesi vardı. Fakat Ermeni sürgününden sorumlu olarak İstanbul hükümetince aranıyordu. Bu nedenle, Keşap taraflarına gitmişti. Gidip kendisiyle görüşmek ve Giresun'a gelmesini sağlamak kararını verdik. Önce Giresun Kaymakamı Pertev Bey'le anlaştık. Sonra Keşap'a gidip Osman Ağa'yı bulduk, durumu anlattık, Kaymakamın gözyumacağını bildirdik, birlikte çalışmayı önerdik. Kabul etti ve Giresun'a geldi." (6)

Osman Ağa türünden, katliamlara katılmış bir çeteci, devletin kaymakamının gözyumacağına söz vermesi üzerine Giresun'a gelir. Osman Ağa, Giresun'dan, Samsuna kadar derebeyliğini ilan eder. Rum ahaliye kan kusturur. Erzurum'da toplanan kongrenin, İttihatçıların yeni bir girişimi olduğunu anlayınca muhalefet eden Kitapçızade İbrahim Hamdi (Ermeni Tehcirinde birinci dereceden sorumlu), Havza'dan itibaren Mustafa Kemal'e bağlanan bu çeteci için şunları söylüyor: "Buyruğundakilerin hepsi kolaylıkla suç işleyebilecek kişilerdi. Topal Osman'ın her an Ermeniler'e kötülük ettiği yolunda adı çıkmıştı... Topal Osman, Ermeni ve Rum çetelerini bastırıyordu. Fakat müslümanlara ve Türkler'ede kötülükleri dokunuyordu. Kimsenin yaşam, mal, ırz güvenliği kalmamıştı." (7)

İttihatçıların Anadolu'daki bu örgütlenmesi, Avrupa basınının da dikkatini çekmiş olmalı ki; "İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin örgütü, JönTürkler'in terhis edilen askerlerin silahlarının alınmadığı ve geniş bir çeteler sisteminin gizlice örgütlenmekte olduğu Küçük Asya'da faaliyetini sürdürüyor." (*) diye bir habere yer vermektedir. Başka bir haberde ise; "İç Anadolu'da da kargaşa hüküm sürüyor. Hala İTC partizanları olan memurları görevinden uzaklaştıramayan hükümet, gösterileri önlemekten aciz. İTC katliam bölgelerinde fanatizmi en

üst noktasında tutmak için elinden geleni yapıyor." (**) diye yazılmaktadır. Fanatizmi en üst noktada tutma çabasındaki İTC fedaileri ve Teşkilat-ı Mahsusa'cılar, Anadolu'ya yayılmışlardı. Dayı Mesut, Yahya Kaptan, Kara Arslan, İpsiz Recep gibi Rum ve Ermeni Tehciri'nden ötürü arananlar, İstanbul, Adapazarı hattında 22 çeteye hükmediyorlardı. (8)

Diğer yandan, Anadolu'da iç ve dış savaşa yönelik direniş ortamını hazırlayan **Karakol**, bir lider aramaya başlamıştır. Önce Enver'in amcası Halil Paşa'yı, daha sonra Yenibahçeli Nail Bey'i ve Hilmi Bey'i düşünmüşlerdir. Sadrazam İzzet Paşa, bu subayların Anadolu'ya atanmaları için söz vermiş ama, böyle olması gerekirken, Halil Paşa Osmanlı temsilcisi olarak Erivan'a atanmıştır. Halil Paşa ve Enver Paşa'nın güçlerinin birleşmesinden çekinen Sadrazam, Enver'in Kafkaslarda olduğunu duyunca, Halil Paşa'yı Kafkasya yolundan geri çağırmıştır. **Karakol**un perde arkasındaki patronu aslında Enver Paşa'dır. Ancak, örgütün yakınında olabilecek bir lidere ihtiyaç duyulmaktadır.

Karakol mensupları kendi aralarında liderlik meselesini tartıştıktan sonra, yaveri Teşkilat-ı Mahsusa üyesi olan Cevat Abbas aracılığı ile, liderliği üstlenmesi için Mustafa Kemal Paşa'yla temas kurulmuştur. **Karakol**, direniş hareketinin liderliğini üstlenebileceği umuduyla, onun için kulis yapmaya başlamıştır. **Karakol** Erkan-ı Harbiye Reisi Cevat Paşa'yı, o da Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'yi, Mustafa Kemal'in İttihatçı olmadığına dair ikna etmiş ve Mustafa Kemal'in Heyet-i Vekil seviyesinde kurmazlıkla yapılan bu reklamıyla, onun Anadolu'ya tayin edilmesini kolaylaştırmıştır.

1919-1920 yıllarında, Anadolu'ya geçen subayların ve sivillerin kimlik belgelerinin üzerinde **Karakol**un damgası bulunmaktadır. Artık örgüt, devlet içinde devlet gibidir. Mustafa Kemal Anadolu'dayken, bir seferinde bazı subayların isimlerini vererek istemiş ve bunun üzerine **Karakol**, Harbiye Nezareti Personel Dairesi ile temasa geçerek, bu subayların Anadolu'ya atanmalarını sağlamıştır. Devletin, siyasi polis, askeri istihbarat, vurucu güçler, para-

militer yan kuruluşlar anlamında çelik çekirdeği, TM dolayısıyla **Karakol**un kontrolü altına girmiştir. Mustafa Kemal, örgüt kendi amaçlarına hizmet ettiği sürece sorun çıkmamış, ancak dizginleri ele geçirip, çelik çekirdeğin politik iradesini temsil etmeye başladığı andan itibaren durum değişmiştir.

Diğer yandan, tarikatlardan, dini örgütlerden yararlanma konusunda usta

(*) 5 Şubat 1919 tarihli Le Temps'de yer alan bir haber. (8)

(**) 14 Nisan 1919 tarihli The Times gazetesinden.(8)

olan Teşkilat-ı Mahsusa, Özbek'ler Tekkesi'ni de Anadolu'ya uzanan menzil hattında kullanmıştır. Tekkenin başında, TM'nin propaganda kolu üyesi Şeyh Ata bulunmaktaydı. TM ve **Karakol**, tehcir neticesi Rum ve Ermeniler'in itilaf devletleri desteğindeki intikam eylemlerinin propagandasını da yapıyordu. Anadolu'nun tümünde dinsel fanatizm ve şovenizmden hız alan müthiş bir Rum, Ermeni, Hristiyan düşmanlığı yaratmaktaydılar. Ancak bu propaganda ile, ABD, Britanya, Fransa gibi büyük emperyalist güçler hedeflenmiyordu. Şair Mehmed Akif, camileri dolaşarak müminleri davaya kazanmaya çalışmaktaydı. Hazret, çelik çekirdeğin pragmatizminden habersiz, İslam davasına hizmet inancıyla TM'nın propaganda kolunda görevli olarak vaazlarına devam etmekteydi. **Karakol**un başta gelen hedeflerinden biri, İTP'nin taşra örgütlerini yeniden canlandırmaktı. Kara Kemal, kendi insiyatifiyle **Beşler** adı verilen başka bir gizli hücre kurmuştu. Bu hücre, yenilenmiş ama, yasadışı İTP merkez komitesine dönüşmüştü. Hücrenin üyeleri; Beylerbeyli Ali İhsan, Vehbi (bir işadamı), Çolak Selahattin, Memduh Şevket (Esendal) ve Dr. Dağıstanlı Hüseyinzade Ali Bey'di. Bu örgütte yeralan Memduh Şevket Bey, İTP Merkez-i Umumi'sinin savaştan önce İstanbul müfettişliğini yapmıştı. İstanbul liman işçileri ve gümrük hamallarının, TM adına örgütlenmesini sağlamış, ayrıca İttihatçı ve Kemalist eylem jeopolitiğinin en önemli merkezi olan Azerbaycan'da M. Kemal'in temsilcisi olarak bulunmuştu. CHP Genel Sekreterliği gibi önemli bir görevde

de bulunan bu gizli örgütçü, gösterilebilecek yüzlerce örnekten sadece bir tanesidir.

Karakolun önderlerinden Kara Kemal ve Kara Vasıf ile sevkiyatçı Ali Rıza'nın, M. Kemal'le ilişkilerine dair bir çok kaynakta bilgi bulmak mümkündür. İstanbul'da da güçlü olan örgütün, üyelerinin niteliğine baktığımız zaman ilginç ipuçlarıyla karşılaşıyoruz. Sadece Kadıköy ilçesinde; "Tarikat erbabından Şeyh Münir Efendi, Sadrazam Müşir Ahmet İzzet Paşa'nın yaveri piyade yüzbaşısı Naci Bey, Sultan Hamid'in meşhur şeyhülislamı Cemalettin Efendi'nin damadı ve mason localarının üstadı Cemil Topuzlu, masonların Maşrıkı Azamı Hakkı Şinasi Paşa, Dr. Necmeddin Rıfat, Ünlü tüccar Kocabaş Arif Bey, Hakim Suphi Bey, Dr. Hayri Bey, Bektaşi dedelerinden İbrahim Mihrabi Baba..." (9) gibi önemli isimlerle karşılaşabiliyoruz. Ayrıca, İstanbul'un; Çengelköy, Bakırköy, Şehremini, Topkapı vs..., pek çok semtinde büyük bürokrat, tüccar, serbest meslek sahiplerinden oluşan oldukça güçlü milliyetçi çekirdek gruplar bulunmaktaydı. **Karakol** tüm bunların örgütlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu grupların önderleri, cumhuriyet dönemi siyasetlerinde İstanbul sermayesinin sözcü ve temsilcileri olmuşlardır.

Müdafaa-i Milliye'nin, kısaca MM denilen grubun liderleri de **Karakol** üyesiydiler. Devlet içindeki istihbarat ağını kontrol eden MM, anti-milliyetçi nitelikte çabalara karşı aktif casusluk operasyonlarına girişmekteydi. MM'nin İstanbul'da tuttuğu ilk köprübaşı, Topkapı semtinde kurduğu şube olmuştu. Şehremini şubesini, bir TM mensubu olan Topkapı'lı Canbaz Mehmet Bey örgütlemişti. İstanbul'un bir çok hırsız, yankesici çetesiyle aşinalığı olan bu şahıs, arabacı ve hamallardan da güçlü bir teşkilat oluşturmuştu. Canbaz Mehmet Bey, bir süre de M. Kemal'in özel muhafızlığını yapmıştır. (10)

MM grubunun bir diğer üyesi ise, İstanbul Polis Müdürü Albay Esat Bey'dir. Yaklaşık 3.000 polisin başında bulunan Esat Bey'in, milliyetçilere önemli hizmetleri olmuştur. Bu konuda, Fransız istihbarat rapor-

larında şu bilgiler yer alıyor: "Esat Bey emniyet teşkilatına sadece Kuvay-ı Milliye'cileri almak suretiyle polisi dönüştürmenin peşinde. Bu şekilde o, İstanbul şehrinde, milliyetçilerin gizli düzenlerine göz yumarak, onlara yardımcı olacak. 3.000 polisten oluşan bir gücü elinin altında bulunduruyor." (11) Polisin, hırsız ve yankesici çeteleriyle birlikte örgütlenmesi, ancak milliyetçi bir davanın zorunluluklarıyla izah edilebiliyor ki, o dönemin koşullarında bu tip bağları meşru sayacak bir ortamın varlığı mevcuttur. Arkasından gelen tarihlere baktığımızda ise, **mafioz** bağlantı biçimlerinin devletin istihbarat raporlarına kadar yansıması, bu tür örgütlenme yöntemlerinin devlet içindeki kalıcı yönlerine işaret etmektedir.

Diğer yandan, TM'nın ajan olarak yetiştirdiği Tatar gençleri, Türk milliyetçileriyle Beyaz Rus ordusu arasında önemli bir halka oluşturmuşlardır. Wrangel komutasındaki Beyaz Rus birliklerinin milliyetçilere karşı savaşması gündeme geldiğinde, merkezi **Tatar Himaye Cemiyeti** olan bir karşı propaganda başlamıştır. Savaş sırasında, TM'nın Çarlık Rusyası'na karşı çalışmak üzere eğittiği Tatarlar, Wrangel ordusundan Amiral Sadık Islavov ile temasa geçmişlerdir. Bu şahıs, **Ankara'daki milliyetçilerin Bolşevik olmadıklarını ve bu nedenle Wrangel ordularının tıpkı kendileri gibi yurtseverlerden oluşan Türk ordusuna karşı savaşmaması gerektiği** mesajının askerler arasında yayılmasına yardım etmiştir. Tatarlar'ın meydana getirdiği bu grup, II. Dünya Savaşı sırasında Naziler'e oldukça yardım etmiştir. Kökeni TM'ya kadar uzanan bu grubun hizmetlerinden, soğuk savaş yıllarında CIA bile yararlanmıştır.

Teşkilat-ı Mahsusa geleneğinden gelen Kuvay-ı Milliye'ciler, İttihatçılar'dan farklı bir politik tavırları ve programları olduğunu ispat çabası içinde **Felah** grubunu kurmuşlardır. Kuvay-ı Milliye'nin bu güçlü istihbarat örgütünün merkezi Ankara'da oluşturulmuştur. Matbuat ve İstihbarat

SİLAH VE PARA

İstanbul'da, aralarında yabancılarında bulunduğu güçlü bir silah kaçakçılığı organizasyonu meydana getirilmiştir. İtalyan şirketi Lloyd Triestinan Co., Hüsnü Bey, Liman Müdürü Pandikyan Efendi ve bir Fransız şirketinin müdürü Charles Kalchi, bu organizasyonun önemli isimleridirler. ***Milliyetçi*** *savaş devam ederken, bir İngiliz-Fransız ortaklığı olan Imperial-Ottoman Bank kanalıyla ve bankanın 2. Müdürü Berç Keresteciyan Efendi'nin yardımıyla Ankara'dan, İstanbul'a para transferi yapılmaktaydı. Bu para, kaçak silah ve malzeme alımında kullanılmak üzere, bir başka yeraltı örgütü olan* ***Felah****a aktarılmaktaydı.*

İtalyanlar, İngiliz-Fransız ortaklığı bankalar, Ermeni işadamları, Rum bürokratlarla yürütülen bu ticaret ağının kalıcı niteliğinin araştırılması, kapitalist enternasyonal çağında ulusal davaların sınırlarını oldukça aydınlatacaktır herhalde. Ama, ne yazık ki, bu konular devlet sırrı olduğu için bilgi edinebilme olanağına sahip değiliz. MİT mensuplarının yazdığı ve devletle kaçakçılık örgütleri arasındaki bağlara değinen raporlar, tarihsel perspektifle yazılmadığından, bu konularda belge bulabilmenin zorluğu ortadadır. Ancak, silah kaçakçılığı yöntem ve ilişkileri üzerine, İstanbul merkezli bir organizasyonun erken bir tarihte devlet rezervlerine girdiği görülebilmektedir. Tarihi filmlerde her ne kadar küçük motorlar ve kayıklarla silah kaçırmaya çalışan kahramanlar gösterilse de, bu iş tam anlamı ile ticaret boyutunda yürütülmüş, Fransız, İtalyan deniz taşımacılık şirketleri yeraltı hareketleriyle ortak olarak, Anadolu'ya istenen malzemeyi taşımışlardır.

Müdürüyeti'nde çalışmalarını sürdüren **Felah** grubu, karşı casusluk, siyasi polis, propaganda işlevlerini yerine getirmiştir.

Grup üç bölümden oluşmaktadır;

a) İstihbarat Dairesi: Bu bölüm, İstanbul'daki Fransız genel karargahının 2. bürosu ile yakın ilişkiler içindedir. Yunan birliklerinin durumlarına ve konumlarına ilişkin askeri bilgiler elde edilmesinde Fransızlar'dan çok yardım görmüştür. Fransızlar, İngiliz karargahından elde ettikleri bilgileri ve verileri, doğrudan bu bölüme aktarmaktaydılar.

b) Emir Subaylığı: Bu bölüm, Anadolu'daki Kuvay-ı Milliye'ci güçlere katılmayı arzu eden subayları gönderiyor ve benzeri şekilde uzmanların (telgrafçı, telsiz operatörü vs...) aktarılmasını düzenliyordu.

c) Levazım Dairesi: Silah, cephane vb... satın alınmasıyla görevliydi.

Öte yandan müdüriyet kısaltmasıyla faaliyetlerini sürdüren örgüt **AYN PE** teşkilatını da içermekteydi. **AYN PE**, askeri bir polis örgütü olup, Anadolu'nun iç kısımlarında ve deniz kıyısındaki önemli şehirlerde şubeler açmıştır. Anadolu'daki yabancıları gözetim altında tutan, muhalifleri izleyen, karşı casusluk görevlerini yerine getiren **AYN PE**, devletin ilan edilmemiş sürekli sıkıyönetimini **emniyet** çağrışımı altında halkın belleğine yerleştirmede önemli hizmetler görmüştür. **Felah** örgütü ise, İmalat-ı Harbiye ve Muavenet-i Bahriye gruplarını koordine etmiştir. Diğer yandan, İTC'nin yan kuruluşu olan Hilal-i Ahmer Cemiyeti, gizli siyasi faaliyetlerin içinde olmuştur. Hindistan'daki pan-islamcılarla da ilişkisi bulunan Hilal-i Ahmer Cemiyeti, ilginç bir geleneğin başlatıcısıdır. (İttihatçı doktorların kurucusu olduğu Kızılay da, bugün devletin istihbarat örgütleriyle

içli-dışlı ve her devrin adamı başkanıyla, bilinen, bilinmeyen bir çok görevi yerine getirmektedir). Böylece, Harbiye Nezareti'nin kontrolü altındaki silahların sevkinden, Dr. Nihad Reşad'ın Hindistan'dan para taşımasına kadar Hilal-i Ahmer (Kızılay), bir çok devlet görevini yerine getirmiştir.

Bu arada, Hürriyet ve İtilaf partisine bağlı saltanat yanlısı anti-milliyetçi gruplar da, yeraltı örgütlenmesine gitmişlerdi. Ancak, muhalefeti temsil eden ve hain ilan edilen güçlerin kaynağında da yine İTC bulunmaktaydı. Ana örgüt İTC ve TM olduğu ve devlet aygıtlarının sürekliliği içinde kalıcı dinamikleri onlar temsil ettiği için, kısa sürede tasfiye edilen örgütler üzerinde fazla durmuyoruz. Anti-milliyetçi ve saltanatçı temelde örgütlenen İngiliz Muhipleri Cemiyeti, Osmanlı İlay-ı Vatan Cemiyeti ve bu derneğin Tarikat-ı Salahiye türünden dinci uzantıları, İTC örgütlenme modelinin kaba taklitleridir.

MM grubu, mistik ayinleriyle bir tür islami mason örgütü olmaya özenen Tarikat-ı Salahiye Cemiyeti'ne sızmayı başarmıştır. Tarikat-ı Salahiye, Anadolu'da dini eğitim yapan 24 okula Sultan-Halife kaynaklı para yardımında bulunmuştur. Darü'l-Hilafetill-Aliye Medreseleri adı verilen bu kurumlar, devlet destekli bir şekilde Anadolu'da kök salmışlardır. **İç savaş**ın cepheleşen kadroları; İttihatçılar, Kemalistler, Saltanatçılar ve emperyalistler, her biri kendi islamını yaratmıştır.

Bu arada, Saltanatçı Hürriyet ve İtilaf partisinin, klasik eylem jeopolitiğine uygun bir Kafkasya politikasının olduğu bilinmektedir. HİP ve Musavat Partisi üyeleri tarafından desteklenen Nigehban-ı Zabitan Cemiyeti, Azerbaycan'a Türk subayları göndermenin hazırlıklarını yapmışlardır. Bu subaylar, oradaki Bolşevik hükümetine karşı düzenlenecek ayaklanmaya öncülük edeceklerdir. Kafkas eylem jeopolitiğinin İttihatçı ve İtilafçı ayrımı dışında bir devlet siyaseti kurgusuna oturduğu, bugünden bakıldığında daha iyi anlaşılmaktadır. TC de, 90'larda Azerbaycan'da sosyalizmin çözülmesinden, darbe planlamaya kadar bir çok siyasi eylemin içinde yeralabiliyor.

Gizli Devlet Ve Kuruluş Konspirasyonu

Milli mücadelenin ilk kurşunu 19 Aralık 1918 günü Dörtyol'da patlar. Bu ilk kurşun, öç almak için dönen Fransız üniformalı Ermeniler'e atılır. Atıldığı yerde İngilizler'e başvurulur ve İngiliz birlikleri istenir. İngiliz işgaline tepki yoktur. **Büyük devletlerin adalet**ine güvenilmektedir. İngiliz ve Fransız subayları, özellikle Ege bölgesindeki bazı kongrelerde konuşmalar bile yapmışlardır. Sivas Kongresi'nde, ABD mandasını talep eden bir karar da alınmıştır. TM, **Karakol** gibi devletin gizli örgütlerinin kuruculuğunu yapan Kuvay-ı Milliye ise, korkunun örgütleyicisi olmuştur. S. Selek bu konuda şunları yazıyor: "Kuvay-ı Milliye silahlı halk kuvvetleri kuruluşunda olduğu halde gerçek anlamda halkla fazla ilişkisi yoktur, diyebiliriz. Çünkü Kuvay-ı Milliye halkı korkutmuş, yıldırmış, soymuş, halka fena muamele etmiştir. Kuvay-ı Milliye hemen her yerde terör havası estirdiği için sevilmemiştir... Müdafaa-i hukukçular, mütegallibe, bölgelerinde şahsi nüfuz ve itibarlarını artırmak için Kuvay-ı Milliye'yi alet olarak kullanmaktan geri kalmamışlardır." (12)

Kuvay-ı Milliye'nin dayanağını oluşturan güçler Ermeni ve Rum Tehciri'ne katılmış TM ajanları, milisler, büyük tüccarlardır. Teşkilat-ı Mahsusa'nın **Fedaileri** açısından bu tür bir direnişi örgütlemek ölüm-kalım savaşıdır. Bu konuda değerli bir kaynakta şu bilgiler yeralıyor: "Ermeni kırımıyla, Kurtuluş Savaşı kadroları arasındaki ilişkinin boyutuna ilişkin bütünlüklü bir tabloyu, İttihatçılar'ın bu savaşta oynadıkları rolü açığa çıkartabilirsek elde ederiz... İddia edilebilir ki, ulusal mücadele hazırlanmış bir plana göre, büyük ölçüde İttihatçılar tarafından örgütlenmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın en önemli taşıyıcı örgütleri İttihatçılar tarafından kurulmuştur. Özellikle silahlı hareketin örgütlenmesinde önemli rol oynayan **Karakol** örgütü, Talat Paşa tarafından kurdurtulmuştur. Bu

örgütün en önemli dayanağı, Ermeni katliamını düzenleyen, Teşkilat-ı Mahsusa'dır." (13)

TM'nın deportasyondaki suç ortağı ticaret burjuvazisi ile eşraf da direnişteki yerlerini almışlar ve Ankara'yı desteklemeye başlamışlardır. Konumuz açısından en ilginç gelişme TM'nın eli kanlı fedaisi Topal Osman'ın, M. Kemal Paşa'yı ve Millet Meclisi'ni korumakla görevlendirilmesidir. Millet Meclisi'nin Topal Osman'dan sorulduğu dönemde, M. Kemal'in **memleketi zora sokuyorsunuz** diyerek üzerine yürüdüğü Milletvekili Ali Şükrü öldürülmüş ve İttihatçı devlet geleneğinin temsilcisi olarak cinayeti işleyen Topal Osman'da aynı geleneğe uygun biçimde tasfiye edilmiş, tasfiye emrinide M. Kemal vermiştir.

Mustafa Kemal'in yakın çevresi, TM **Fedailer**i, Balkanlar'da yürütülen **gayrı nizami harb**in silahşörleri, Ermeni ve Rum Tehciri'nin sorumlularından oluşmuştur. Örneğin; Erzurum'a Atatürk'ten önce gelen ve derhal hizmetine giren Bitlis Valisi Mazhar Müfit Kansu, Makedonya dağlarında çete kovalamış bir özel harpçidir. Erzurum ve Sivas kongrelerine katılan İbrahim Süreyya Yiğit'de, Trablusgarp gerilla savaşlarında dövüşmüş ve adı tehcire karışmıştır. Son görevi İzmit mutasarrıflığıdır. M. Kemal'in yakın çevresindekilerden bir diğeri ise Hüsrev Sami Kızıldoğan'dır. TM'nın önde gelen **Fedailer**inden olan Hüsrev Sami, Batı Trakya'da TM'nın kurdurduğu, bu toprakların ilk cumhuriyetinin kadrolarındandır.

Ermeni katliamını yapan, bunu etnik açıdan tek ulusa dayalı bir devletin iktisadi temeli sayan kontr-gerillanın ve gizli devlet örgütlerinin çekirdeğini oluşturan kadrolar, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır. TC devletinin en üst makamlarını dolduran bu kadrolar, **iç savaş** dinamiklerinin ve deportasyonun suç ortağı burjuvazi ve toprak ağalarının gerici düğümlerine dayanmışlardır. Kuruluş temelleri tarihen ve sınıfsal olarak bu temelde belirlenen TC'de, İttihatçı despotizmin kalıntısı sermaye diktatoryasını temsil eden kontr-gerilla düğümleri, ciddi bir güce dönüşmüştür.

Bu konspiratif yapının oluşumunda, önderlik iradesini

M. Kemal temsil etmiştir. Gizli örgütçülük deneyimine sahip, devletin çelik çekirdeğini oluşturan güçlerle içli-dışlı, hatta Osmanlı'da yakın çevresiyle hükümet darbesi planlamış, **iç savaş** deneyimi olan usta bir burjuva siyasetçisidir o;. "Ben Halep şehrinde... Sokak çatışmalarını yönettim. Hücum edenler tamamen mağlup ve bozguna uğramış olarak uzaklaştırıldılar ve izlendiler..." diyen M. Kemal, **iç savaş** deneyimi, karşı-gerillayı yönetme becerisi, istihbarata ve gizli devlete verdiği önem açısından, ancak, Abdülhamit ve Enver Paşa'yla karşılaştırılabilir. En önemliside, burjuva programın uygulama aygıtı olarak orduya dayanmasıdır. İTC'ni sınıf örgütü olarak belirleyen, burjuvazinin uygulama örgütü TM ve ordudur. Bu anlamda, cumhuriyet, bu mirası M. Kemal'in kişiliğinde devralmıştır...

Milli mücadele sırasında, İttihatçı yarbay ve albayların arkadaş grubu tarafından yönetilen Osmanlı ordusu güçlü sayılırdı. 110.000 ile 130.000 arası kişiden oluşan ordu, 1918 Kasım'ından itibaren terhis edilmesine rağmen uyumlu yapısını korumuştur.. Emir-komuta zinciri bozulmamış, muhabere sistemi ile şifre kodları kullanılabilir halde olup ve disiplini korunmaktadır. Hiç bir ciddi isyan çıkmamıştır. İşte M. Kemal'in en önemli dayanağı bu ordudur.

Konumuz açısından ordunun dikkat çeken bölümü, 15. Kolordu'dur. Pan-Türkist eylemler ve Kafkasya'ya yönelik eylem jeopolitiğinin üssü olan Erzurum'da konumlanan 15. Kolordu, önemli oranda atış gücüne sahiptir. Aslında, **özel ordu** mahiyetinde kurulmuş ve temelinde 9. Ordu'nun çekirdeği bulunan kolordu, siyasi görevler üstlenmiştir. Yerel kongre hazırlıkları, Kürt liderlerin kontrolü, Bolşevikler'e dair istihbarat, propaganda çalışmaları bu görevler arasındadır. Ayrıca, Karadeniz ve Kürt bölgelerinde bulunan TM'nın milis birlikleri de bu **iç savaş** ordusuna bağlı olmuştur. Kazım Karabekir'in anılarında bu konudaki konumunu oldukça iyi anlatan bölümlere rastlamak mümkün. İttihatçıların askeri kanadının parlak kurmayı, 15. Kolordu komutanı K.Karabekir, İsmet İnönü'ye şunları yazıyor: "Ankara'da

gayet gizli ve faal sivil polis teşkilatı yapılmasını ve bu teşkilata istidatlı ve bu işe kabiliyetli olan subayların memur edilmesini basirete uygun bulurum." (14) Subaylardan müteşekkil siyasi polis konusunda, Ankara'ya öneride bulunan Karabekir'in güçlü bir istihbarat ağına sahip olduğu bilinmektedir. Sürekli olarak Ermeniler üzerine akınlar düzenleyen 15. Kolordu'nun, **milli** mücadelenin deportasyona dayalı güçler koalisyonunu pekiştirmede işlevi olduğu görülüyor.

Karabekir anılarında: "15. Kolordu'nun bu vilayetler ahalisinden olup, ancak Ermeniler'den intikam için şiddetli bir istekle hudut boyunda sabırsızlanan kısımları..." olduğundan sözediyor. (15) **Milli** mücadelede en önemli askeri gücü oluşturan 15. Kolordu'nun usta siyasetçi komutanı, iç-dış savaş diyalektiğini şöyle açıklıyor: "Yaptıkları islam kıyımlarıyla Ermeniler harbe sebep olmuşlardır. Ermeniler'in bu islam imhası ve sonunda muharebenin çıkması bütün Anadolu halkında bir tesir ve kısmen olsun bir birleşme hasıl edebilir. Bütün milletler için bendenizin zannım iç anlaşmazlıkların giderilmesi ancak yeni bir dış çarpışma ile mümkündür." (16)

İç dinamikleri **milli birlik ve beraberlik ruhu** etrafında birleştirmeyi dış düşman yaratmaya bağlayan paşa, ateşli bir şovenizmin sözcüsü olmuştur. İzmir İktisat Kongresi'nde savunduğu bilinçli burjuva siyasetlerle düşünüldüğünde, şoven-militarist eylemlerle, sınıf mücadelesi arasındaki bağlantıları iyi bilmektedir. İçerideki sınıf ilişkilerinin yaratacağı hesaplaşma ortamını dış düşman yaratarak, ortaya çıkan politik enerjiyi ona kanalize ederek aşmaya çalışmıştır. Peki, bu dış düşman kimdir? Bu sorunun kaçınılmaz cevabı Ermeniler olacaktır. Paşa bu konuda şunları yazıyor: "İzmir, Adana ve hatta İstanbul olaylarına millet alıştığından tabii geliyor. Bir Ermeni harbi ise yeni bir tesir yapabilir. Ermenistan içleride karmakarışık olduğundan dış devletlerin bize hücumunu da sebep olmaz." (17) Ülkesi, emperyalist güçler tarafından işgal edilmiş bir asker emperyal yayılma amacına dayalı ve iç sınıf çelişkilerini bastıracak şoven bir dalgayı güvence altına alacak bir

savaşı savunabiliyor.

Milli mücadelenin, anti-emperyalist olduğuna ilişkin yorumların bu gerçekler karşısında gözden geçirilmesinde yarar vardır. Aslında, burjuva devlet anlayışının ve aygıtının egemen olduğu koşullarda ülkenin gücü ve kaynaklarının sınırlılığı bir yana, emperyal istekler her zaman için yoğun olmaktadır. İlksel sermaye birikimi, deportasyon, yağmaya dayalı mülk edinme ve bunların şoven-milliyetçilikle beraber bir siyasi programa dönüşmesi, burjuva devlet ilkelerinin doğal bir özelliğidir. Aksi taktirde, işgal altında bulunan bir ülkenin emperyal yayılmacılığa bu kadar mesai harcaması ve bunu büyük bir şovenizmle yapması düşünülemez. TC'de, **milli** mücadele dönemi dahil, emperyal dinamiklerin uygun dönemeçlerde açıldığı pek çok olay vardır. 15. Kolordu, işte bu politikanın uygulama aracı olarak tüm **milli** mücadele süresince Kafkasya'da askeri hareket halinde bulunmuştur. Ayrıca, kadrolarını yerel halktan ve Kürtler'den sağlayarak onları da zapt-ı rapt altına almıştır.

Böyle bir süreçte, Erzurum, anti-komünist örgütlenme ve eylemlerin ilk örneklerini vermiştir. 15. Kolordu türünden güçlü bir iç savaş aygıtının, bölgede yarı-resmi, anti-komünist ve anti-Bolşevik bir örgütlenmeye gitmesi, 15'lerin katliyle sonuçlanmıştır. Kazım Karabekir'in, neredeyse bağımsız bir hükümet başkanı statüsünde, Ankara'nın onayıyla yönettiği Erzurum ve çevresinde, ondan habersiz bir örgütlenmeye gidilmesi mümkün olmamıştır. İşte bu çerçevede teşkil edilen Muhafazaa-i Mukeddesat Cemiyeti, anti-komünist yazar F. Tevetoğlu'nun deyimiyle; "Erzurum'daki anti-komünist uyanıklık ve şahlanmanın mühim tesiridir." Bu **şahlanma** neticesinde, Ersurum'da taşlanan Mustafa Suphi ve arkadaşları, Trabzon'da Teşkilat-ı Mahsusa'nın **Fedailer**inden Yahya Kaptan (Ankara hükümetinin adamı) ve arkadaşları tarafından öldürülmüşlerdir.

Yahya Kaptan kimdir? "... Bir eski İttihatçı (Teşkilat-ı Mahsusa'cı, Ermeni Tehciri sorumlularından)... Bütün kayıkçıların da mutlak amiri olan Kahya, Trabzon'un,

hatta belki daha ötelere kadar uzanan Karadeniz kıyılarının bir nevi el sürülmez, dokunulmaz, yan bakılmaz müstesna şahsiyeti haline gelmiş bulunuyordu... Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin mübrem memleket ve ordu ihtiyaçları için ikide birde lüzum gördüğü paraları halktan toplatma kararını veren..." de odur. (18) Türkiye'nin faili belli yargısız infazlarından, 15'lerin katli ile nerelere uzandığını Yahya Kahya şöyle dillendiriyor: "Sanki bütün işlerde, ben tek başıma mı idim. Daha üstüme varırlarsa, her şeyi olduğu gibi ortaya dökerim..." (19) 3 Temmuz 1922'de, Soğuksu yolunda **hüviyetleri tespit edilemeyen** kişilerce öldürüleri Kahya, **her şeyi olduğu gibi ortaya dökemedi**.

Bu cinayetin **faillerine** ilişkin varsayımlar günümüze de ışık düşürmektedir. Birinci varsayıma göre, Kahya'yı Miralay Sami Sabit Bey askerlere vurdurmuştur. İkinci varsayımı ise Kazım Paşa anlatıyor: "Katilleri meydana çıkarmak ve ancak bu suretle bu işin menbaına varmak kabil olacaktı. Bunu birinci derecede Trabzon meb'usları ve Heyet-i Vekile Reisi Rauf Bey yapabilirdi. Ben istediklerı kolaylığı yapabilirdim. Tahkikat heyeti bazı zabitlerin ve hücum taburunun Trabzon'dan kaldırılmasını istemişti. Hücum taburunu Erzincan'a gönderdim; bu suretle Trabzon'daki tahkikatın daha serbestçe yapılmasını temin ettim. Trabzon meb'usu Ali Şükrü Bey esrar perdesini kaldırdı; Katiller Ankara'dan gitmiş... Osman Ağa'nın adamları imiş..." Devrin başbakanının, meclisin açtığı bir cinayet soruşturmasını yapabilmek için bazı zabitlerin şehri terketmesi konusunda Kazım Paşa'dan ricacı olması, TC'nin kuruluş ilkelerini göstermesi açısından öğreticidir. Ayrıca katillerin, Ankara'dan gönderilmesi ve M. Kemal'in muhafız taburu komutanı Osman Ağa'nın adamları olması da kayda değerdir. Olayı ortaya çıkaran Ali Şükrü ise, mecliste M. Kemal'in üzerine yürüdüğü bir muhaliftir, o da Topal Osman tarafından öldürülmüştür. Faili belli bu yargısız infazların, devletin işleyiş mantığında yerini aldığı, bu mekanizmanın günümüze kadar işlediği görülmektedir. Günümüzde devlet tarafından tahrip edilen bazı il ve ilçelere, başbakanlar ve

bakanlar giremediğine göre, bu mekanizmanın işleyişinde pek fazla değişiklik yok demektir.

TC Devleti'nin şekillendiği ortamın sınıfsal dinamikleri ve bunun egemen sınıf siyasetlerine yansımaları, devletin hangi koşulda olursa olsun elde tutulması ilkesini getirmiştir. Yönetici sınıfların suç ortaklığı temelinde gelişen **iç savaş** pratiği, İttihatçılar ile Cumhuriyetçiler'i aynı ilkelerde birleştirmiştir. Kadrolar tasfiye edilmiş, ancak siyasal şiddeti gizli örgüt ve pratiklere içeren devlet yapısı aynı kalmıştır. Ezilen sınıfların tevekkülünü bozacak her tür karşı çıkış şiddetle ezilirken, alternatifin yokedilmesi temelinde, devletin ebed-müdded yaşamasını güvenceye alan Moğol-Osmanlı geleneğine dayanılmıştır.

Kapitalist ilişkilerle bütünlenen, etnik temizlik süreçlerinin müthiş şovenizmini yaşayan asker-sivil bürokrasi, bu geleneğin bilinçli savunucusu olmuştur. Tıpkı devşirme ve halk düşmanı Osmanlı bürokrasisi gibi ezilen sınıfların taleplerini bastırmayı misyon edinmişlerdir. Böyle bir kadronun önderlerinden Kazım Paşa, M. Kemal'e şunları yazıyor: "Bakü'deki Türk Komünist Fırkası'nın memleketimiz dahilinde Millet Meclisi'nin haberi olmadan ufak rütbelerle veya halk ile teşkilat yaparak icraata kalkışması felaket olur. Bütün kuvvetimizin sarfıyla her şeyin Millet Meclisi'nce yukarıdan aşağı yapılmasını temin etmek vazifemizdir. Eğer komünizm kabul edilmek lazımsa bunu ancak Millet Meclisi kabul edebilir. Bir takım talepler ve ihtilallerle olmaz." (20) M. Kemal'de, Kazım Karabekir'in bu görüşlerini şu formülasyonla tamamlıyor: "Ordunun her vakitten çok büyük bir inzibat ile komutanların elinde bulunmasına son derece dikkat ve önem gösterilmelidir. Komünizm akımı nihayet ordunun en büyük komutanlarında kalmalıdır." Bu bir tasfiye işaretidir. Devlet aygıtlarının politiarşik (çok başlılık) yapısına son vermenin bir işaretidir. Askeri bir burjuva cumhuriyet şekillenirken, devlet içindeki tüm gizli örgütler, gayrı nizami birlikler, uç askeri eylemlilikler, artık büyük şefin kontrolüne girecektir. Zira TM türünden örgütlerin yerel birimleri, açılan **iç savaş** dinamikleri temelinde statükoyu tehdit etmeye

başlamıştır. Örneğin; Çerkez Ethem'in partizan birlikleri, yerel egemenleri ve merkezi devleti tehdit etmeye başlamıştır bile. Sovyetler'den esen eşitlik taleplerinin, dipten gelen halk üzerindeki etkisi **mutlaka kontrol edilmeli, bastırılmalıdır.**

Görüldüğü gibi, TC'nin kurucu dinamiklerinden bir diğeri de anti-komünizmdir. Bu arada, genç subay cuntalarının radikalizmini de bütün bunlara eklemek gereklidir. Bu duyarlılıklar temelinde, komünizm akımı, ordunun en büyük komutanlarında kalmıştır. Böylece, M. Süphi ve arkadaşları Karadeniz'de yokedilirken, Çerkez Ethem'in köylü birlikleride tasfiye edilmişlerdir. Resmi TKF ile sol faaliyetler, Kemalistlerin kontrolüne alınıp, Fevzi, Ali Fuat, Kazım Karabekir Paşa'lar, İsmet ve Refet Bey'ler bu partinin üyeleri olmuşlardır. Bastırmak ve yoketmek yeterli olmadığından, saptırıp devlet içine çekerek kontrol etmek, Kemalist politikanın yasalarından biri haline getirilmiştir.

Kemalist ordu iki temel üzerinde kurumlaşmıştır; anti-komünizm (Bolşeviklik) ve anti-gerilla. Bu iki temel ilke, Kemalist eylemlilik ile bütünleşerek devletin akan özüne yeni biçimler kazandırmıştır. M. Kemal, **milli** mücadele süresince, düzenli ve mülkiyet rejiminin gereklerini yerine getirmeye kararlı bir ordu kuruluşu gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu durumda **uç** birliklerin bir bölümü tasfiye edilmiştir. İttihatçılıktan yetişme paşalar aristokrasisi, yine İttihatçılığın bir başka geleneğini kontrol altına almıştır. Böylece, Abdülhamit paşalarını deviren **uç** fedailerin yeni Bab-ı Ali baskınlarını önlemek üzere, merkezi devleti istenmeyen **iç savaş** kadrolarından temizlerler. Her şey şeflerin emir-komuta zincirine bağlanırken, İnönü, M. Kemal'e şu soruyu sorar: "Bu ülkeye egemen olan kimdir? Bunlar mı, biz miyiz?" (21)

Soru bu kadar geniş sorulunca, **bunlar**ın kim olduğuna dair cevapta geniş tutulur. Hiyanet-i Vataniyye Yasası, Dernekler Yasası, İstiklal Mahkemeleri, solu bastırma politikaları, merkezi hükümete bağlı ve subaylardan oluşan **gizli polis**, Kemalistler'in siyasi tekelciliklerini güvence altına almış olur. I. ve II. TBMM'ne tüm ordu ve kolordu

komutanlarını milletvekili tayin eden M. Kemal, savunma, ulaştırma, içişleri bakanlarını askerlerden atar. Bu askeri cumhuriyet, her tür politik harekete sınırlarını gösterirken, İttihatçı reformizmini de denetimi altına almıştır. Bu arada, şovenizm, reformizm dahil tüm politik hareketlere sınır çizen bir askerilik ile iyice kaynaştırılmıştır. Ölçüsüz dil ve tarih tezleriyle beslenen, tek etnik topluluğu esas alan; "Ne Mutlu Türküm Diyene" şiarı tehlikeli gelişmelerin habercisi olmuştur.

İttihatçı Pantürkizmi, Ermeni ve Rum Tehciri ile basit bir siyasi program olmaktan çıkmış, **devlet-egemen sınıflar-halk**ın bir kısmı üçgeninde hayata geçirilmiştir. Bu anlayışı sürdürdüğünü tıpkı İttihatçılığı gibi reddeden Kemalist kadro, yakın zamanlara kadar; "Yurtta sulh, cihanda sulh." türünden illüzyonlara sığınmıştır. Türk ırkını Anadolu'nun efendisi yapmak gibi bir şoven çıkışın, ekonomik ve politik açıdan sınıfsal özünü değerlendiremeyen bir çok kişi, bu tezleri inandırıcı bulmuştur. Anadolu'da tek ulusa dayalı, kapitalist bir devletin temelleri atılırken uygulanan şiddetten Kürtler'de payına düşeni almıştır. Devletin müthiş bir terörü besleyen ve **iç savaş** dinamiğine oturan bu eylemlerinin **milli** mücadele sürecinde gelişmesi dikkate değerdir.

Bu anlamda, Koçgiri'de yaşananlar konumuz açısından önemlidir. 3. Ordu Müfettişi ve Fahri Yaveri Hazret-i Şehriyari sıfatı ile Anadolu'ya geçen M. Kemal Paşa, başlangıçta yoğun bir islamcı politika ve propaganda ile halkın karşısına çıkmıştır. **Gavurun elinde tutsak zavallı halifenin** kurtuluşundan, **Anasır-ı İslamiye'ye** kadar bir çok ögeyi ön plana çıkarmıştır. Özellikle Nakşıbendi şeyhlerinin önderliğinde örgütlü olan sünni Kürtler, Erzurum Kongresi ile bu politikalara destek vermişlerdir. Ancak, 1918 yılından itibaren **milli** temelde çalışmalara başlanılmış ama, Dersim-Koçgiri ağırlıklı alevi Kürtler bu politikaya pek itibar etmemişlerdir. Hilafet söylemini reddetmenin yanında, imparatorluğun son İttihatçı hükümetlerinin, kökleri Abdülhamit'e kadar uzanan **tenkil** ve **tedib** politikalarının izlerini Kemalist kad-

rolarda da gören Koçgiri, merkezi hükümete karşı ayaklanmıştır. Bu ayaklanmanın talepleri ve gelişimi konumuz dışında kaldığından, daha çok bastırılma biçimi üzerinde durmak konumuzu aydınlatmak bakımından yararlı olacaktır.

Merkez ordusu, 11 Nisan 1921 günü ayaklanmacıların üzerine yürümüştür. Komuta, Sakallı Nurettin Paşa'dadır. Tarihin şaşmaz göstergeleri kendini burada da gösterir. Nurettin Paşa'nın geçmişiyle, Koçgiri'de yaptıkları, sıkışan bir siyasi coğrafyanın tipolojileri hakkında fikir vermektedir. Nurettin Paşa, 1893 yılında Harbiye'yi bitirir. 1902'de iç Bulgar komitesine yönelik gayrı nizami harpte görev alır. Osmanlı'nın ve TC'nin Ermeni, Rum, Kürt tehcir ve tenkil hareketlerinde rol üstlenen, temel siyasetleri belirleyen asker ve politikacıları gibi stajını Balkanlar'da yapmıştır. 1919'daki Urla ayaklanmasını acımasızca o bastırmıştır.

BMM'de gizli oturumlarda **aile hükümeti** kurmakla suçlanan paşanın, Rum'lara uyguladığı şiddet bir kez bile gündeme gelmemiştir. Ayaklanma bastırıldıktan sonra en büyük tepkiyi Sivas Valisi Ebubekir Hazım Bey göstermiştir. Vali, Nurettin Paşa'nın **müsademe değil katliam yaptığı** ve ayaklanmayı **şiddet ve vahşetle bastırdığı** kanısındadır. Valiye göre: "Askerle çemberlenen köyler ahalisi söylentilerin doğruluğuna, yani Kürtler'in tenkil edileceğine inanarak hayatlarını kurtarmak için köylerini, evlerini terkederek dağlara sığınmaya mecbur olmuşlardır. Sırf can korkusuyla kaçanlar isyan ve eşkiyalıkla suçlanarak boş kalan köyler yakılıp-yıkılarak bütün mal ve eşyalara el konmuştur. Şu surette Umraniye bucağına ve Zara ilçesinin merkezine bağlı köylerden 76, Divriği ilçesinden 57 ve toplam 132 köy savaşan düşman istihkamları gibi yakılmış, tahrip olunmuş ve yüzlerce nüfus öldürülmüştür. Ayrıca, bütün mal, eşya, zahire ve hayvanlar yağma olunmuştur. Binlerce nüfusda dağlarda, kırlarda açlıktan ve sefaletten ölüme mahkum edilmişlerdir." (22)

BMM'de konu tartışmaya açılmış, orada ilginç tarihi gerçekler ortaya çıkmıştır. Erzincan Milletvekili Emin Bey

şunları söylemektedir: "Buna 3 yaşındaki çocuklar bile tahammül edemezler. Böyle bir şeye maruz kaldığınızda, rica ederim, nasıl karşınıza çıkanlara kurşun atmazsınız? Bu surette 5 milyon, 8 milyon liralık servet mahvolmuştur. Bu paralar tamamı ile gitmiştir. Ben kanıtlamaya hazırım. 30.000 hayvanı Osman Ağa götürmüştür... Refahiye'de bir arkadaşım vardır, onu tanık tutarak söylüyorum; (...) Bir Türk servetine göz dikilerek karısı cebren alınmış, vezlevisin diyerek malvarlığı yağma edildikten sonra öldürülmüştür.

Efendiler, dünyanın hangi yerinde böyle bir hareket görülmüştür ki, babasının bir evladın elinde ip diğer elinde bir ip olarak çektirilerek tam 6 saat içinde bu surette acımasızca öldürülmüştür." (23) Burada kastedilen iple bağlama, cinsel organa ip bağlanmasıdır. (İnsan hakları kuruluşlarının raporlarına da geçen bu uygulama, günümüzde hala geçerlidir).

Milletvekilinin üzerinde durduğu bir diğer nokta, alevi-Türk kökenli olanların da katliamdan nasibini almasıdır. Osmanlı merkezi yönetimine karşı ayaklanmaların, alevi dünya anlayışı ile bağlantısı ve ayaklanan köylü kitlelerin alevi olması, devleti alevi düşmanı yapmıştır. Devletin cumhuriyet düzenlemesine aktığı süreçte Koçgiri, Dersim gibi alevi kökenli toplulukların isyanları, Osmanlı despotizminin bu konudaki politikalarını yeni içerik ve özlerle gündeme getirmiştir. Böylelikle, ilksel sermaye birikiminin talancı niteliği, alevi Kürtler ve Türkler'i de kapsamına almıştır.

Bu katliamda, merkez ordusu komutanının yardımcısı, M. Kemal'in muhafızlığını yapan TM çetecisi Osman Ağa'dır. Devletin cumuhireyete evrildiği dönemde kontrgerillanın vurucu gücünü oluşturan Osman Ağa, tıpkı Nurettin Paşa gibi gücünü M. Kemal'den almıştır. M.Kemal'in canını emanet edecek kadar yakın bulduğu Osman Ağa'yla ilgili, Dersim Milletvekili Mustafa Bey'in söyledikleri şunlardır: "Kadınların ırzına geçilmiş, adamın oğlu öldürülmüş, karısının ırzına geçilmiş, 5 yaşındaki kızının ırzına geçilmek için kesilmiştir. (...) Çorum'a geliyorlar. Belediye reisini sokak, sokak dolaştırıyorlar." (24)

Bir başka milletvekilinin, Ziya Hurşit'in söyledikleri tarihin ibret alamadığımız bir sayfasını aydınlatıyor: "(Sakallı Nurettin Paşa). Demek ki bu adam, TBMM'nin üzerindedir. Ve kendisi orada bir aile hükümeti kurmuştur. Damadı kurmay başkanı, bir kardeşi Tokat mutasarrıfıdır. Bütün bunlarla memlekette bir eşkiyalık faslı başlamıştır. Nurettin Paşa bu olağanüstü yetkileri kimden almıştır? Ordu komutanı olarak en ince ayrıntıya müdahale eder. Savcısıyla, komiseriyle uğraşır." (25)

Nurettin Paşa'nın gücünü nereden aldığı sorusuna, M. Kemal'in söyledikleri cevap olacaktır: "Efendiler; İçişleri bakanı ile orduda kumanda görevi yapan bir kimse hakkında karar vermek; genelkurmay başkanı ile benim yetkilerim içine girer. Nurettin Paşa, öteki komutanlar gibi bir ordu komutanıdır. Nazik zamanlara rastlayan olaylar nedeniyle ordu komutanları iç güvenlik konularında da görevlendirilmektedir. İç güvenlikten kural olarak içişleri bakanı sorumludur. Fakat ayaklanmalar nedeniyle, doğal olarak, askeri birlik ve araç sağlanması zorunludur. Nurettin Paşa, merkez yöresindeki olaya bu nedenle müdahale etmiştir.

Nurettin Paşa'nın yasadışı eylem ve davranışlarına gelince; ben bunları incelettim. Bu incelemelerden bazı sonuçlar da çıkardım. Nurettin Paşa'nın değiştirilmesi kanısı doğmamıştır." (26)

M. Kemal Paşa, Karabekir'e gönderdiği mektupta, Nurettin Paşa'yı eleştirenlerin İsmet Paşa ve Karabekir'i de eleştireceklerinden çekindiğini, bu yüzden mecliste Nurettin Paşa'yı savunduğunu acıklıyor. (27) Karabekir'in; katliam, köy yakma, talan, Osman Kahya'nın zulümleri vs.. türünden eylemler nedeniyle, Nurettin Paşa'yla aynı çizgide görülmesini pek anlamış değiliz! Sanıyoruz ki; Karabekir Paşa'nın, Erzurum'da **kendi başına buyruk bir prens** gibi hareket etmesi ve Yahya Kahya, Osman Kahya türünden TM adamlarının üssü haline gelen Trabzon'un onun sorumluluk sahasında bulunmasıdır herhalde.

Atatürk, Nutuk'ta, Nurettin Paşa hakkında hakkında şunları söylüyor: "Ben, Nurettin Paşa hakkında tatbik olunması talep olunan muameleye iştirak etmedim. Fevzi

Paşa hazretleri de benimle hemfikir oldu. İkimizle heyet-i vekile arasında tahaddüs eden ihtilaf meclisce hallolundu. Mecliste Nurettin Paşa'yı müdafaa ettim. Ağır muameleye maruz kalmaktan kurtardım." (28)

Nurettin Paşa bir süre açıkta tutulduktan sonra, 1922 Haziran'ında 1. Ordu Komutanlığı'na getirilmiştir. Önceki hizmetlerinden dolayı kendisini mecliste kollayan ve memleketin **gerçek sahiplerinin** kimler olduğunu kanıtlayan M. Kemal, büyük taarruz sırasında paşadan memnun kalmamıştır. Aslında özel harpçi olan paşanın, cephe savaşında başarılı olmasını beklemek ise ayrı bir çelişkidir. Zaferden sonra, ferik (kor.gen.) rütbesiyle 1. Ordu komutanı yapılan paşa tam **yerine**, İzmir'e gönderilmiştir. Metropolit Hrisostomus'u linç ettiren, Ferik Nurettin, yerli Rum halkına da toplu kıyım uygulamıştır.

Daha sonra, 1. Ordu merkezi İzmit'e taşınınca, muhalif gazeteci Ali Kemal'i kaçırtarak Linç ettirmiştir. 1924 yılında Yüksek Askeri Şura üyeliğine getirilen bu komutan, 1925 yılında mebus seçilmiştir. M. Kemal,, köy yakan, insanları Osman Kahya gibi vahşi çetelere katlettiren, savaş meclisinin bile nefretle andığı bu özel harpçiyi, sürekli terfi ettirmiştir. Ancak sonradan Paşa seçim çevresi olan Bursa'nın Orhaneli ilçesinde halk tarafından **mehdi** gibi karşılandığı gerekçesiyle **mürteci** ilan edilmiştir. Özel savaşın kurallarını yerine getirirken TBMM'ne karşı M. Kemal tarafından korunan, en önemli devlet görevlerine getirilen Ferik Nurettin'in tüm bunlardan sonra gerici diye eleştirilmesi ironiktir.

Koçgiri ayaklanmasını kanla bastırır, onlarca köyü haritadan silerken **paşanın niteliği neydi** sorusunun cevabını tarihe bırakma fırsatını vermeyen 12 Eylül askeri yönetimince çıkarılan 2549 sayılı Devlet Mezarlığı Yasası'nda; Nurettin Paşa hızla rütbesi Kor. Gen.'ten Or. Gen.'liğe terfi ettirilerek, İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak'tan sonra üçüncü sırada Atatürk Araştırma Merkezi'nin şeref üyesi sayılmış ve bu nedenle Devlet Mezarlığı'na gömülmesi kararlaştırılmıştır. Devletin Kürt politikasının belirlenmesinde önemli katkıları olan Ferik

Nurettin, **ölü bir can**a verilen rütbenin ardından 12 Eylül yönetimi tarafından layıkı veçhile onurlandırılmıştır. Resmi Harp Tarihi'nde kendisinden övgüyle bahsedilen paşa için şunlar yazılıdır: "Merkez Ordusu Komutanı bu felaketin (Koçgiri Ayaklanması) bir daha tekerrür etmemesi için bölgede daha esaslı bir hareketin yapılması hususunu Genelkurmay'a önerdi. Nurettin Paşa bu önerisinde, asi köylerini dağıtmak 'bunları Anadolu'nun başka bölgelerine, Türkler'in arasına serpiştirmek tezini savunuyordu." (29) O bilinen **hainler** devreye girerek; "Bu fikre, BMM'deki bazı milletvekilleri, özellikle doğulu milletvekilleri şiddetle karşı koydular." (30)

Paşa, bırakın hesap vermeyi, Kürt tehciri konusunda ısrarlı olmuştur. En büyük desteği ise M. Kemal'dir. Nurettin Paşa hakkındaki önergede, milletvekillerinden bir Heyet-i Teftişiye seçilerek, Merkez ordusu bölgelerine gönderilmesinin istenmesini, M. Kemal Paşa, kendisinin Başkumandanlık yetkileriyle bağdaşmaz sayarak göğüslemeye çalışmıştır. Meclisin tüm direnişine rağmen Nurettin Paşa'nın korunması, devletin kuruluş ilkelerinin niteliğine ilişkin açıklıklar sunmaktadır. Bu açıklıkların yeraldığı Resmi Harp Tarihi, BMM'nin bölgeye büyük çabalar sonucu bir teftiş heyeti göndermesini ve Ferik Nurettin'in **politik** önerilerinin dikkate alınmamasının sonuçlarını şöyle değerlendiriyor: "Atılan bu yanlış adım, cumhuriyet devrinde Şeyh Sait ve Dersim ayaklanmaları ile filizlenip kendisini bir daha gösterdi ve ancak sert bir temizleme harekatı ile kesin olarak sona erdi." (31)

Şimdi tüm bu değerlendirmelerde bulunan bazı sözcük ve kavramları anlam bağlantısı kurmadan sıralayalım, kendimizi günün çağrışımlarına bırakalım; asi köylerini dağıtmak, Türkler'in arasına serpiştirmek, doğulu milletvekilleri, sert temizleme harekatı...

Kuruluş Dinamikleri Ve Gizli Devlet Aygıtları

TC'nin kuruluş temellerinin dinamikleri açısından **gizli devlet** aygıtlarının ağırlık merkezi İstanbul'dur. Daha

önce örneklerini verdiğimiz MM, **Karakol**, **Felah** gibi gizli örgütlerin arasında Yavuz, Muavenet-i Bahriye gruplarını da sayabiliriz. Bu grupların üyeleri genellikle Balkanlar'daki iç savaşta stajını yapmış, politik olarak şoven Türkçü veya panislamist özel savaş subaylarından oluşmuştur. Cumhuriyet döneminin ordu kadrolarında önemli olan isimler bunlar arasından çıkmıştır. Örneğin; (Org.) Mustafa Muğlalı bu isimlerden biridir. Daha önce TM'nın uzantısı **Karakol** teşkilatında da çalışmış olan (o zamanki rütbesi binbaşıdır) usta bir istihbarat subayıdır. 3. Ordu Müfettişliği yapan Org. Mustafa Muğlalı, 32 Kürt köylüsünün bir devlet planlaması ile öldürülmeleri emrini veren ve doğudaki tenkil harekatlarına katılan TM kökenli özel harpçilerin ilklerindendir. Diğer bir **Karakol** üyesi ise, sonradan Org. olan Ali Rıza Artunkal'dır. O da 1925 Şeyh Sait isyanında şeyhi Diyarbakır'a getiren birliklerin komutanıdır.

Kuruluş dinamiklerinin kadro niteliğine ilişkin yeterli bilgiler vardır. Ancak bir başka nokta üzerinde durmak yararlı olacaktır. Bu önemli nokta ise dindir. Din **milli** mücadele sırasında Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'nin anlayış ve eylem biçimlerinde etkili bir konumda olmuştur. A-RMHC'leri, Osmanlı yurtseverliğini savunan islamcı örgütlerdir. Pan-Türkizm oldukça geri plana çekilmiştir. İslam birliğine dair propaganda, tüm Anadolu'da etkili bir biçimde yayılmış ve Nakşıbendi şeyhlerine önemli görevler verilmiştir. TM'nın, özellikle Hindistan'da yaptığı panislamist örgütlenme ve propagandadan yararlanma yoluna gidilmiştir. Ancak, asıl önemlisi Kemalistlerin gizli devlet örgütleri kanalıyla dini kullanmasıdır. Teşkilat-ı Mahsusa Başkanı Hüsamettin Ertürk, Müşir İzzet Paşa'ya şunları söyler: "Bende kendilerine kurulmakta olan yeni cemiyetler ve gruplardan, bilhassa din sınıfının gayretlerinden, imamların, kürsü vaizlerinin, medrese hocalarının, tekke şeyhlerinin milli davaya gösterdikleri hassasiyetten bahsettim." (32)

Devletin istihbarat ağını yönlendiren bu kişinin, **öteki dünya** örgütünün nasıl dünyevileştiğine dair açıklamaları önemli bir vurgudur. Seçim kazanmak, siyasi tabanı

genişletmek adına devletin istihbarat örgütlerinin mezheplere yönelik çalışmaları olmuştur. **İkinci grup** adı verilen TBMM'nin muhalif grubunun, Yörükler'e, Sofiler'e, Tahtacılar'a, Kızılbaşlar'a ve Abdalcılar denilen alevilere dayandığını belirten H. Ertürk, Hacı Bektaş'ta oturan Çelebi Cemaleddin Efendi'nin tüm bu toplulukların lideri olduğunu açıklıyor. Çelebi Cemaleddin Efendi'nin Hürriyet ve İtilaf üyesi olduğunu söylüyor. İstanbul Bektaşiler'inin ise İttihatçılara yakın olduğunu vurguluyor. İtilaf-İttihat ayrımı temelinde, Cemaleddin Efendi'ye İstanbul'da bulunanların cephe aldığını belirten H. Ertürk, anılarında şöyle devam ediyor: "Ankara'da Erkanı Harbiye'nin gizli istihbaratında çalışıyordum. Mustafa Kemal Paşa hazretleri beni Çankaya'daki köşklerine çağırmışlardı.

- Hüsameddin Bey diye buyurmuşlardı; BMM'de ikinci gruba mensup mebuslar muhalefeti artırdılar, her türlü akıl ve havsalanın almayacağı şeylere kadar dillerini uzatıyorlar. Bu sebeple, nazik devirde meclisi yenilemeye karar verdim. Yakında intihabata (seçime) girişeceğiz. Fakat İstanbul'daki din mensuplarını, Bektaşiler'i, medrese hocalarını, kürsü vaizlerini bu Kırşehir'li Cemaleddin Efendi kandırmış. Bütün alevilerin reylerini ona vereceklerini haber aldım. Sen Bektaşi'sin. Göreyim senin Bektaşi'liğini, hemen kalk İstanbul'a git, bunların arasına gir, bizim maksadımızı anlat, onları bizim tarafa kazan." (33)

Genelkurmay gizli istihbaratında görevli bir subaya, seçimlerde muhaliflerin kazanmasını önlemek amacı ile siyasi bir görev veriliyor. Hem de günümüzde Kemalizm'in başından beri gönüllü destekçisi ilan edilen alevileri kazanmak adına veriliyor. Ortada büyük bir tarihsel yalan durmaktadır. Koçgiri'de katledilen alevilerin durumu ortadayken, A-RMHC örgütlerinin islamcı çizgisi açıkken, M. Kemal'in Nakşıbendi şeyhleriyle içli-dışlı hali biliniyorken, anlaşılan aleviler Kemalist kadroya yanaşmamışlardır. Ancak, pozitivist rasyonalitenin en parlak ve pragmatik örneklerini uygulayan M. Kemal, Genelkurmay karargahının siyasi istihbaratını devreye

sokmuştur. Yani Kemalizm'e bugün de süren alevi desteğinin arkasında, devletin istihbarat örgütlerinin yönlendiriciliği vardır. Bu destek, tüm devlet imkanları kullanılarak sağlanmıştır. Bu uğurda Bektaşiler ve alevilerin bölünmesi için elden gelen yapılmıştır. Kırşehir civarında bulunan Bektaşi babaları, H. Ertürk'e İstanbul'da Arnavutluk'tan gelmiş 40'a yakın Bektaşi babasının Anadolu'ya geçmesine M. Kemal'in izini konusunda isteklerini iletmişlerdir. M. Kemal'in Emniyet Genel Müdürlüğü'ne verdiği emirle sorun çözülmüş, bu grup Ankara'ya, H. Ertürk eşliğinde getirilmiştir. Bektaşiler'in Anadolu'ya geçmesi, H. Ertürk'ün İttihatçı dediği Salih Niyazi Baba'nın devlet içindeki gücüne yorumlanmış ve Cemaleddin Efendi tarafı seçimleri kaybetmiştir.

Kemalistler, Bektaşi ve alevileri bölmeleri sayesinde İstanbul'da ve Anadolu'da "seçim" kazanmışlardır. Bunu övünelecek bir durum sayan H. Ertürk sirkatini sayıyor: "Din mensuplarının iç ve dış politikada oynadığı bu mühim rolü, bunların mevcudiyetlerine inanmak istemeyenler için tarihi bir misal olarak arz ederim." (34) Kof bir burjuva akılcılığını, **laik** kurgularla taçlandırarak, burjuva devletin din-devlet işlerini ayırabileceğine inananlara güzel bir destir, bu usta istihbaratçının yazdıkları. Cumhuriyet, kopuş söyleminin yoğunluğu ölçüsünde bir süreklilikle, Abdülhamit'ten akan devlet politika ve pratiklerine güç kazandırmıştır. Laiklik adına yapılan sadece belirli özerkliği olan dini odaklı örgütlerin tümüyle devletin iradesine teslimiyetidir.

Gizli devlet aygıtları, kuruluş dönemine başka katkılarda sunmuşlardır. Devletin restorasyonu sürecinde, seçimler İttihatçılar'ın yöntemleriyle sürdürülmüş ve istihbarat örgütleri bu seçimlere ağırlıklarını koymuşlardır. Zafer sonrası, İstanbul seçimlerinden ve 26 mebus çıkmıştır. M. Kemal, eski TM kadrolarından seçkin bir grubu seçimlerde, 1. grubun kazanmasını temin için H.Ertürk'ün çalışmaları yanında İstanbul'a göndermiştir. Kılıç Ali, Sevkiyatçı Ali Rıza, Rasih Hoca, Ali Bey (İstiklal Mahkemesi üyesi), Dr. Refik

Bey bu heyetin içindedir. Amaç mütareke yıllarında gizli teşkilatta çalışmış (MM grubu vs..) yeraltı örgütlerinin güç ve kadrolarına dayanarak seçimi almaktır. Daha sonra bu gruba H. Ertürk'de dahil edilmiştir. M. Kemal, 1. grubun listesinin kazanması için H. Ertürk'e şu talimatı verir: "Müdafaa-i Hukukçular namı altında toplanan bu zevatın muvaffakiyetini temin için, vaktiyle senin gizli teşkilatında (MM grubunda), müsellah kuvvetlerin da vazife almış vatandaşların gayretine ve cesaretine güvendiğimizi onlara söylersin." (35) Önemli olan, Genelkurmay istihbaratında gizli görevi olan bir kişinin, İstanbul'a hangi sıfatla gideceğidir. M. Kemal bunu da halleder ve H. Ertürk'e müfettiş ünvanı verilir.

Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'nın kendisine verdiği gizli ve önemli işlerden bahseden H. Ertürk'e, emrin kesinliği hatırlatılmıştır. Daha sonra Fevzi Çakmak, M. Kemal ve H. Ertürk'ün katıldığı bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda, Çakmak Hüsameddin Bey'in; **Genelkurmay'ın gizli istihbaratında o sıralarda önmeli görevleri olduğunu, orduya içeriden baltalamak isteyen bazı dahili çalışmalara karşı faaliyet yürüttüğünü, Sovyetler'in Ankara'da çalışan ajanlarının onun örgütü tarafından izlendiğini ve komünistlerin ordu içinde bazı çalışmalarına yönelik görevlerinin bulunduğunu** hatırlatarak, telgraf vasıtasıyla İstanbul'daki seçimi yönetmesini istemiştir. M. Kemal'in siyasi görev verdiği bu kişinin, ordu istihbaratındaki konumunun oldukça üst düzeyde olduğunu farkeden Çakmak, siyaset planlaması yapabilen, seçim yönetebilen bu istihbaratçıyı elinin altında tutmak istemiştir. Ancak, İstanbul ile telgraf bağlantısı işlemiş, İstanbul'da bulunan gizli örgüte Şeref Bey kurye olarak gönderilerek seçimin kazanılması zorunluluğu iletilmiş ve seçim kazanılmıştır.

Kazanılan bu seçimin değerlendirmesini H. Ertürk'ün kaleminden okuyalım: "Şeref Bey'in vazifesi geceli gündüzlü MM grubu şubelerini teftiş edip, 1. grup listelerine, teşkilatımıza mensup kimselerin rey verip vermediklerini kotrol etmek ve tarafımıza şifreli telgrafla bildirmekti. Bu arkadaşlarımız.... inandıkları davayı tahakkuk

ettirmeğe muvaffak olmuşlardı. Bir taraftanda din mensupları, tekke şeyhleri, kürsü vaizleri de yer yer el altından propaganda yaparak M. Kemal Paşa'nın listelerinin kazanmasını temin etmişlerdi." (36)

Genelkurmay istihbaratı, devletin gizli örgütleri, TM ve **Karakol** gibi örgütlerin şefleri, tekke şeyhleri, kürsü vaizleri, Genelkurmay başkanının ve BMM reisinin yönlendiriciliğinde **seçim** yapmışlardır. Devletin cumhuriyete evrilen oluşumu içinde beliren güçler, ilişkiler, anlayışlar kontr-gerilla cuhmuriyetinin habercileri olmuşlardır. Askeri istihbarat kanalları ile dini örgütlerin bütünleşmesi siyasetinin **Hamidiye islamı**na dayalı pratikleri şaşmaz bir çizgide günümüze kadar uzanmıştır.

KAYNAKÇA

1. Tunaya, Partiler, s.382
2. H.Ertürk, age, s.175
3. H.Ertürk, age, 176
4. Milli Mücadele Öncekileri Ve Sonrakileri, Cemal Kutay, s.22,
5. D. Avcıoğlu, age, s.1183
6. Mahmut Cologlu, Erzurum Kongresi, s.24
7. M.Cologlu, age. s.152
8. E.Jan Zürcher, Milli Mücadelede İttihatçılık
9. H.Ertürk age s.224-225
10. Kemal Koçer, Kurtluş Savaşlarımızda İstanbul (M.M Grubu) Yeni Sabah, 14 Temmuz 1939
11. Sami Sabit Karaman "İstiklal Mücadelesi ve Enver Paşa" s.14
12. Sabahattin Selek, Anadolu İhtilali s.129
13. Taner Akçam, Türk Ulusal Kimliği Ve Ermeni Sorunu s.156
14. İstiklal Harbimizin Esasları, Kazım Karabekir s.257
15. K.Karabekir, age s.243
16. K.Karabekir, age s.244
17. K.Karabekir age s.244
18. Feridun Kandemir Atatürk'ün Kurduğu Türkiye Komünist Partisi s.184
19. F.Kandemir, age. s.252
20. K.Karabekir, İstiklal Harbimiz s.832-834
21. Ulus, 25.4.1968
22. Ebubekir Hazım Tepeyran "Kurtuluş Savaşı Anıları" s.76
23. TBMM Gizli Celse Zabıtları s.269-270
24. TBMM Gizli Celse Zabıtları s.275
25. TBMM Gizli Celse Zabıtları s.405
26. TBMM Gizli Celse Zabıtları s.286-287
27. Karabekir age s.994
28. Nutuk, s.636
29. Türk İstiklal Harbi VI.Cilt Ayaklanmalar 1919-1921,s.281
30. age..s.281
31. age..s.281
32. H.Ertürk, age.s.23
33. H.Ertürk, age.s.524
34. H.Ertürk, age.s.525
35. H.Ertürk, age.s.527
36. H.Ertürk, age.s.530-531

3. Bölüm

GİZLİ CUMHURİYET

Ulus-Devlet Temelinde Şiddetin Meşruiyeti

Cumhuriyetin anti-komünizm, anti-gerilla, devletin gizli örgüt geleneğinin eylem pratikleriyle güçlendirilmesi, orduya dayanma ve ilksel sermaye birikiminde hızlı hareket ederek deportasyonu kullanma, pragmatizm, şovenizm-islam birliği türünden yazısız ilke ve siyasal duyarlılıkları vardır. Bu duyarlılıklardan ve kurumlaşma ilkelerinden bir bölümü Kürt ayaklanmaları ortamında geliştirilmiştir. Abdülhamit ve II. Meşrutiyet'in Kürt politikalarının değişmez unsurlarına yenileri ilave edilmiştir. Devletin yapılanması ile Kürt sorunu derinden derine ilişkilendirilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra yarı göçebe Kürt aşiretleri, yeni vergiler yüzünden büyük zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Ayrıca ordunun konuşlandığı garnizonlara erzak ve zahire götürme zorunluluğu türünden mükellefiyetler, halkı zor durumda bırakmıştır.

Türkiye; Irak, İran ve kendi bölgesinde bulunan Kürt bölgelerini kontrol altına almak amacı ile, özellikle Irak'ta düzensiz birliklere dayalı bir askeri harekatı sürekli gündeminde tutuyordu. Özdemir Bey komutasındaki akıncı birlikleri, Musul bölgesinde Lozan görüşmelerinin devam ettiği tarihe kadar hareket halinde olmuşlardır. Giderek tek pazar yapısına evrilen bölgenin hakimiyet altına alınması, hem Misak-ı Milli temelinde tek ulusa dayalı kapitalistleşme sürecini hızlandıracak, hem de yeni devlet, güvenlik sorununu çözecekti. Bu amaca ulaşılamayacağı anlaşılınca, ordu 1924 yılında, Suriye, Irak sınırındaki geçit ve yolları kapatır. Bu şekilde, durma noktasına gelen sınır ticareti, güney ve kuzeyin tüccarlarını ve pazarlarını, özellikle canlı hayvan ticaretini zora sokmuştur. Güneyle kuzeyin kapatılması, yarı

göçebe aşiretler üzerinde de büyük etki bırakmıştır. Türk yetkilileri, yaz ve kış mevsimlerinde konaklama yerleri, kuzeyde ve güneyde bulunan aşiretlerin gidiş-gelişlerini tamamen yasaklar. Bunun sonucunda, aşiretlerin binlerce baş hayvanı telef olmuştur.

Böyle bir ortamda geliştirilen bölgenin Türkleştirilme hareketinde ilk darbe Nasturiler'e vurulmuştur. Nasturiler'i, İngilizler'in eli olarak değerlendiren Kemalistler, bu eli kırmak için harekete geçmişlerdir. Bu konjonktürde Musul'un işgalide gündeme getirilmiş ve devletin **gizli politika yasaları**ndan biri daha, bu olayla ortaya çıkmıştır. Bu konuda, Cafer Tayyar Paşa ile M. Kemal Paşa arasında bir konuşma geçer:

"Tayyar Paşa- İngilizler, Musul vilayetini mütarekeden sonra bir oldu-bitti ile işgal ettiler. Aynı hareketi bende yapabilirim. Eğer benim hareketim hükümet politikasına uygun çıkarsa, Musul vilayeti kazanılmış ve dava halledilmiş olur. Aksi halde, tarihi mesuliyet benim üzerime yüklenir. Sizde, kumandan, hükümetin isteğine aykırı olarak bu hareketi yapmıştır, kendisini Divan-ı Harp'e verdik, mesul edeceğiz dersiniz ve işi yine politika ile halledersiniz.

M. Kemal Paşa- Zaten sizi, bu işi bu tarzda yapabileceğinizi düşünerek intihap ettim. Rastgele bir kumandanın başarabileceği bir iş değildir, bu hususta eminim." (1)

Askeri ve siyasi risk taşıyan eylemlerde, Kemalistler'in tavrı, başarısızlık halinde sorumluluğu önderden ve devletten uzak tutmaktır. Yahya Kaptan, Topal Osman, 15'lerin katli, Ali Şükrü olayı bunun örneklerindendir. Aynı şekilde, Ermeni katliamlarının İttihatçılar'a maledilmemesi için, bu iş gizli örgütlere havale edilmiştir. Ancak, Nasturiler'e yönelik tedib harekatının asıl hedeflerinden birinin Musul'un işgali olduğu, böyle bir yanıltmacaya gerek bırakmayacak kadar açıktır. Bu konuda Resmi Harp Tarihi'nde şunlar yazılıdır: "İngilizler, Haliç konferansında tespit edilen sınırın güney kısımlarının Irak'a ait olduğunu iddia ettikleri için, buraları işgal suretiyle, Nasturiler'i defetmek ve Musul görüşmelerinde hakim bir

durum sağlamaktı."(2)

İşte bu siyasi ortam içinde, Hakkari Valisi Rıfat Bey, Nasturi Nuhup Kabilesi Reisi Gülyano tarafından tutsak edilmiş ve yanındaki jandarma komutanıyla üç er öldürülünce, gelişmeler hızlanmıştır. Kısa bir süre sonra vali serbest bırakılmış, ancak bakanlar kurulu tenkil kararı almıştır. Tenkil kararını yerine getirme görevi, 7. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Paşa'ya verilmiştir. Bastırma harekatında, İran'dan mülteci Kürt Şikak aşireti şeyhi İsmail Ağa Simkodan'da yararlanılacaktır. Asıl kullanılacak güç ise, Van vali vekili ve güneydoğu sınır komiseri, 8. Aşiret Fırka Komutanı Albay Süleyman Sabri Bey'in birlikleridir. 1923-1925 yılları arasında, ihtiyat 8. aşiret tümeni komutanı olan Süleyman Bey'in konumu bir açıklığa işaret etmektedir. Hamidiye Alayları'nın devamı olan Aşiret Süvari Alayları'nın tümen çapında örgütlenerek, cumhuriyet döneminde kullanıldığı görülmektedir. Devletin resmi örgütlenmesini belgeleyen **Türkiye Cumhuriyeti'nde Müdafaa-i Milliye Teşkilatı** şemasında; "Her nizamiye süvari fırkası 3 ile 4 süvari alayıyla bir süvari topçu taburundan, her aşiret fırkası 4 süvari alayından mürekkeptir." deniliyor. Ayrıca, ayaklanmalar bastırılırken, hasım aşiretlerden yararlanılıyor. Seçimlerde alevi ve Bektaşiler'e uygulanan böl-yönet taktiği, adı cumhuriyet olan bir devlet oluşumunda aşiretler içinde de kullanılıyor.

Anadolu'nun Türkleştirilmesi, Rum, Ermeni, Nasturi'lerden sonra Kürtler'e yönelik **tenkil-tedib** harekatlarıyla devam eder. Burjuvazinin, ilksel sermaye birikiminde deportasyonun rolünü algılaması, Ermeni, Rum mallarını yağmalaması, Türkleştirme ile şovenist burjuva devletin hızlı sermaye birikimi sarmalının ağırlık kazanması, tüm doğu ve güneyi sarsan gelişmeleri başlatmıştır. Feodal üretim tarzını gerileterek, kapitalist ilişkilere dönüştürme çabası, yoksul köylülüğü alabildiğine ezmiştir. Diğer yandan, Kürt şeyh, ağa ve beylerinden bir grup, TBMM'de, neredeyse hayat boyu sürecek milletvekili konumuyla yerlerini almışlardır. Kemalistler, kendileriyle ilişkileri olan bu grubu desteklerken, feodal vergile-

rin bazılarını olduğu gibi bırakmışlardır. Özellikle Kürt bölgelerinde, Ermeni topraklarının yağmalanmayan kısımları, toprak ağaları ve şeyhlerine peşkeş çekilmiştir.

Topraksız köylülerin oranı cumhuriyet sonrası daha da artar. Ağır ekonomik-siyasi baskılarla karşı karşıya bulunan köylülerin her türlü hareketini önleme adına, **şekavete karşı** bir kanun çıkarılır. Diğer yandan, işçi sınıfının durumu da kötüdür. 1923 yazında, Zonguldak kömür madenlerinde 12.000'den fazla işçi, üç kez greve gider. Daha ülkeden düşman kovulmadan işçi sınıfının öncü ve örgütlerine karşı saldırılar başlamıştır. Sadece 1922 sonbaharında, 700 civarında işçi sınıfı önderi ve sosyalist hapishanelere tıkılmıştır. Kemalistler bir yandan işçi örgütlerini kapatırken, diğer yandan güdümlü örgütler kurmuşlardır. (İstanbul Amele Birliği, Kemalistler'in ele geçirdiği örgütlere iyi bir örnektir.)

Artık şoven program tamamen yürürlüktedir. 1924 Anayasası ile, 1876 ve 1909'daki tavır sürdürülmektedir. Şoven burjuvazinin çıkarları doğrultusunda ezilen sınıf ve ulusları, siyasi haklarından yoksun bırakan bir tutumdur bu. Türkçe okuyup, yazamayanların oy hakkından yoksun bırakılması, Türkçenin resmi dil olması bunlara önemli örneklerdir. Böylelikle, Türkiye'yi tek bir ulusun devleti yapmak siyasetiyle, bir dizi gizli politikanın izleri su yüzüne çıkmış olur.

Bu politikalara tepkiler uzun sürmeden kendini gösterir. 1920 Bakü Kurultayı'na Kürt temsilcilerin katılmasının engellenmesi ile başlayan tepki süreci; ailesi Kürt halkının önderlerinden sayılan Kamuran Ali Bedirhan'ın asılması, Diyarbakır'a gönderilen Pan-Türkist Ziya Gökalp'in yoğun Türkçülük propagandası, 1924'te Kürt ileri gelenlerinden bir kesiminin sürgün edilmesi ve bunlara benzer onlarca olay Kürt halkını harekete geçirmiştir. Egemen sınıfların, Kemalist kadrolar tarafından şekillendirilen şoven politikası, Kürtler'deki isyan duygusunu bilince çıkarmaya başlamıştır. Bu koyu şovenizm, 1924 yılında Kürt illerine tayin edilen idarecilerin tarafından yürütülen **Türkçe konuşulması kampanyası** ile hızlanmıştır.

Sonuçlar biliniyor, 1925 isyanı. Nasturi ayaklanmasının etkileriyle beslenen bu Kürt isyanı, çok çeşitli kaynaklarda yetkin kalemlerce tartışılmıştır. Ancak, konumuzla ilgili yanları olduğundan, tekrar etme riskini göze alarak, toplumsal-ekonomik ortam bağlamında ele almaya çalıştık. Bu ortamın yarattığı dinamiklerin, devletin kurumsal yapısına ve gizli örgütlerine yaptığı yansımalar ortadadır. Hamidiye Alayları, aşiret düşmanlıklarından yararlanma, özel birlikler, İttihatçı şovenizmi, sermaye birikimi yöntemi olarak tehcir ve tüm bu bilinen politikalar, devletin kuruluş sürecinde düğümlenen, hatta devam eden olgulardır. 1925 Kürt isyanı, bu düğümlerin sarmalında etkileri günümüze kadar uzanan onlarca Kürt isyanının en önemlisidir.

Bir diğer etkili isyan ise Dersim'de yaşanmıştır. Cumhuriyet yapılanmasının ideolojik örtüleri üzerinden attığı, şovenist şefler diktatoryasının devlette kurumlaştığı, burjuvazinin Türkleştirme programının siyasi-ekonomik başarılarını güce dönüştürdüğü bir atmosferde ortaya çıkmıştır Dersim olayı. Devletin iç savaş konjonktürünün, eylem, pratik ve siyasetlerini tam bir paranoya ile yapısal hale getirdiği, faşist Avrupa'nın etkileriyle bütünlediği bir dönemin ürünüdür. Sonuçları ise uzun edimlidir.

Dersim Dört Kanun İçinde: Dersim Yasaları

Dersim'le ilgili hareket ve çalışmalarda 1926'dan itibaren bir yoğunlaşma başlar. Mülkiye Müfettişi Hamdi Bey, 1926 tarihini taşıyan raporunda; "Dersim, Hükümet-i Cumhuriye için bir çıbandır. Bu çıban üzerinde kat'i bir ameliye yapmak gerekli." demektedir. Hamdi Bey bu raporunda, okul açmak, yol yapmak vs... ıslah tedbirlerinin, Dersim'i ıslah edemeyeceği inancındadır. Silah topladıktan sonra ani bir askeri harekatla, Dersim'e yüklenilmesi gerektiğini düşünmektedir. Hamdi Bey'e göre; "Görecekleri tazyik üzerine dağlara çekilecek

müsellah halkı da kara ve hava kuvvetleri ile tazyik etmek" şarttır. Toplu katliam öneren bu şahıs, harekattan sonra 25 yıl boyunca "mefkureci memurları göndererek ve bunlara misyonerlik yaptırarak havali Kürtlerini Türkleştirmekten" sözetmektedir.

Umumi müfettiş İbrahim Tali Bey ise 1930 Temmuz tarihli raporunda; "Elaziz'de bir bomba tayyare filosu bulundurularak, mühim vak'alar yapan veya hükümetin tebligatına muhalefet eden aşiret köylerini müessir bir surette bombalamak, ziraat ve hayvanlarını imha etmek ve rahatça ikametlerine mani olmak..." hususunda önerilerde bulunmuştur. Ayrıca, özel tim uygulamasının ilk örneklerini oluşturacak şu önerileri; "Bir taraftan da tehdit mahiyetinde olmak üzere muhtelif mevakide kuvvetli müfrezeler bulundurmak..." (Bu müfrezeler, Dersim hakkında mutassavver umumi hareketin çekirdeklerini teşkil ederler.) gündeme getirmiştir.

Dersim'de planlanan harekat öncesi özel müfrezelerin bölgeye yerleştirilmesi politikası, bugünün kalıcı devlet politikaları ile özdeştir. 26 Haziran 1927 tarihinde kurulan ve Olağanüstü Hal Bölge Valiliği statüsüne kaynaklık eden, Umumi Müfettişlik kurumunun başına ilk atanan şahıs olan İbrahim Tali Bey'in bu raporu, devletin bu bölgedeki politikalarının oluşumunda etkili olmuştur. Müfettişin raporu, günümüz açısından çağrışımlar uyandıran bilgilerle doludur.

Toplanılması önerilen istihbaratta;

a) susuz bölgeler, çeşme, menba sularının niteliği.

b) Ufak, büyük ormanlar ve bunların firarilerin işine yarayacak kesimleri. c) Dersim'de bulunabilecek zahire ve sair iaşe maddeleri hakkında bilgilerin önemi vurgulanmıştır. Bir yandan bu raporlar hazırlanır, bölge askeri açıdan takviye edilirken diğer taraftan ırkçı niteliği olan kanunlar çıkarılmaya başlanır.

2510 sayılı İskan Kanunu ile; "Dahili iskan safahatı cümlesinden olarak ana dili Türkçe olmayan nüfus terakümlerinin menni'ne ve mevcutlarının dağıtılması şekillerine ve bu surette hars vahdetinin korunmasına ait tedbirlerin ittihaz ve tatbiki için hükümete kanuni selahi-

yet alınması düşünülmüştür." diyerek durum gerekçelendirilmiştir. (3) Ana dili Türkçe olmayan nüfus yığılmaları yasaklanacak, mevcutlar dağıtılacak ve kültür birliği böylece korunacaktır. Türkleştirme programının son halkasında tek tip insan, tek ırk, tek kültür gündemdedir. Prusya-militarizmi ve Pancermanizm fideliğinde yetişen İttihatçı Pantürkizmi, şimdi Avrupa'dan esen rüzgarlarla faşist teori ve pratiğin karmaşasına dönüşmüştür.

Tek partide somutlanan sınıf egemenliği, ülke içinde yeni fetihlere girişmiştir. Tek ulus temelinde devlet ve pazar, şoven siyasi programla, onun devlet içi aygıtlardaki dayanaklarının temel hedefidir. 27 Nisan 1934 tarihli İskan Kanunu Muvakkat Encümeni Mazbatasında ise şu ifadeler vardır: "Maksat, bunların süratle ana dillerini unutması, Türklerle karışması olduğundan, büyük köylerde bir mahallede veya birbirine komşu ve kolaylıkla toplanır bir yerde olmamak şartıyla oturtulmalarında beis görülmemiştir." (4) Bu tür ırkçı kanunları uygulamak üzere özel tim önerilerinden, güçlü bir hava kuvvetlerine, askeri garnizonlara, yoğun bir istihbarat çalışmasına ve uygun stratejilere ihtiyaç olduğu kesindir.

Balkan iç savaşları, TM, Ermeni ve Rum Tehciri deneyimleriyle yoğrulmuş, onlarca ayaklanma bastırmış ve devleti tam bir iç savaş aygıtına dönüştürmüş kadrolar bakımından bu oldukça kolaydır. Bu kadroların Pantürkist geçmişi faşist ideolojinin giderek enternasyonalleşen güçlü akımı ile birleşince, Naşit Hakkı mecliste şunları söyleyecektir: "Aziz arkadaşlarım, yurdumuza ülkümüzdeki şekli verecek, bugünkü bakir varlık üzerinde hür, zengin ve sağlam nesilleri yaratabilecek, Türk olmanın şeref ve değerini bu topraklarda yaşanların iliklerine işletecek olan İskan Kanunu, inkılabın ana kanunlarından belli başlısı olma mümtazlığındadır." (5)

Bu **mümtaz** kanuna, Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'dan da destek geliyor: "Bu kanun tek dille konuşan, bir düşünen, aynı hissi taşıyan bir memleket yapacaktır." (6) TM'ın ünlü ismi, Nazım davasının hazırlayıcısı mason Şükrü Kaya bunları söylüyor.

Türkleştirme siyasetinin, 1930'lar Avrupa'sının ırkçı-faşist söylemlerinden hız alması, devletin örgütlenme biçimiyle desteklenmiştir. Garnizon devlet anlayışıyla, Kemalist otorite, ülkenin her karışına yayılmış ve bu amaçla umumi müfettişlikler kurulmuştur.

Birinci Umumi Müfettişlik (Merkezi Diyarbakır)
Birinci Umumi Müfettişlik (Merkezi Trakya)
Birinci Umumi Müfettişlik (Merkezi Erzurum)
Birinci Umumi Müfettişlik (Merkezi Elazığ)

Bu organizasyonlar olağanüstü yetkilere sahip, askeri ve idari teşkilatlardı. 1930'lu yıllarda, umumi müfettişlikler tarafından bölgeye tehcir politikası uygulanmıştır. M. Nuri Dersimi bununla ilgili olarak şu örnekleri veriyor: "Van vilayeti köylerinden tehcir edilen 1400 hanelik bir kafile, Erzurum muhitinden yaya olarak, Bayburt üzeri Tarbzon'dan deniz yolu ile Trakya'ya sevkedilirken, bu kafileden 1.000 hane bütün efradıyla yollarda mahvolmuş ve artan biçareler pek canhıraş bir durumda Trakya'ya yetişebilmiştir." (7) Dersim'in Türkleştirilmesini Nuri Dersimi'ye göre "dahili istiklal harbi" olarak değerlendiren devlet, bölgede özel bir yönetim kurmuştur. Bölgeye tayin edilecek komutan, ordu ile rütbe bağını koruyan bir kolordu komutanı olacak ve bu kişi vali yetkilerine de sahip olacaktır. Ayrıca, bu vali-komutan, teşkil edilen dördüncü umumi müfettişliğinin de umumi müfettişidir. Diğer yandan, verilen yetkiler yeterli görülmemiş olmalı ki, bakanlar kurulunun bazı yetkileri de vali-paşaya devredilmiştir. Ordu saflarındaki muvazzaf subayların mülki idare yapısında istihdam edilebileceği de hükme bağlanmıştır. "Vali-komutan, emniyet ve asayiş noktasında lüzumlu görürse, vilayet halkından olan ferdleri ve aileleri" sürgüne göndermeye yetkilidir. Dersim'e yönelik askeri harekattan önce yürürlüğe konulan bu kanunla "idam hükümlerinin vali ve kumandan tarafından tecile lüzum görülmediği

takdirde infazı emrolunur", denilmektedir. Hitleryen **SS** askeri valilere verilen yetkilerden pek farklı olmayan bu yetkiler, devletin hukuksuzluğunu tescil etmiştir.

Meclisin çoğunlukla kabul ettiği bu kanun, hemen uygulamaya konulur. Yeni kurulan Tunceli (Dersim) vilayetine vali ve komutan olarak, Koçgiri Hadisesi'ni bastıran Merkez Ordusu Komutanı Nurettin Paşa'nın, Kurmay Başkanı ve damadı olan Kor. Gen. Abdullah Alpdoğan getirilmiştir. 7.000 kilometre karelik bir alanda, 100.000'e yakın insanın tesirsiz hale getirilmesi için müthiş bir askeri yığınak yapılır. Tunceli kanunu gibi doğasında keyfilik ve şiddeti meşrulaştırma olan bir yasa, araçsal bir güç olarak özel harpçi bir generale tevdi edilince, şiddet açısından **başarı** önceden garanti altına alınmış olur.

Olayların hazırlanmasında rolü olan bir diğer şahıs ise Umumi Müfettiş İbrahim Tali Bey'dir. Bakü Doğu Halkları Kurultayı'na, M. Kemal tarafından Ankara temsilcisi olarak gönderilen bu şahıs, koyu bir komünizm düşmanıdır. Bu usta istihbaratçı ile ilgili olarak, **Meşhur Valiler** adlı kitapta; "Milli Mücadele başlangıcı sırasında şarktan gelecek olan en büyük tehlikeyi ilk önce görenlerden biri olan İbrahim Tali Bey'dir." denilmektedir. Bakü Kurultayı ve sonrasında, TKF'ye ilişkin istihbarat raporlarını hazırlayan bu şahıstır. Devletin Türkleştirme programı ve anti-komünizm konularındaki duyarlılıklarını kişiliğinde bütünleştiren bu istihbarat **raportörü**nün bölgede görev yapması oldukça anlamlıdır. Dersim'de yaşananların neler olduğu konusunda, Vecihi Timuroğlu: "Murat suyunun kandan kıpkızıl aktığını görenler olmuştur... İksor vadisindeki mağaralarda en büyüğü 14 olan 243 çocuk imha edildi." diyor. (8)

Ferik Nurettin'in damadı, tıpkı kayınpederi gibi oldukça yukarılardan destek almıştır. Uzun yıllar istihbarat örgütlerinde görev yapan Said-i Nursi'nin ilk talebelerinden, Emekli Albay Hacı Hulusi Yahyagil **Son Şahitler** adlı kitabında şunları yazmıştır: "1938'de bizi Dersim isyanını önlemeye ve bastırmaya memur etmişlerdi. İsyan dedikleri şeyde; bazı dağ köyleri o yıl vergi verememişti. Bize verilen emir ise tek kelime idi; imha!.. Canlı bir şey

bırakmayınız, genç-ihtiyar, çocuk, kadın saire. Bunların çoğu Rafızi idi." MC dönemlerinin baş tacı, kanlı 1970 iç savaşı günlerinde, Elazığ'da akıncı-ülkücü gençliğin manevi mihrabı, devletin valisi, bakanı ve emniyet müdürlerinin **saygı** duyduğu istihbaratçı eskisi bir Nurcudur bunları söyleyen. Ancak, devletin resmi görüşüne gönderme yapmayı da ihmal etmiyerek; "Bunların çoğu Rafızi idi." diyor. Başkaları onun kadar cesur olamıyor. Örneğin, 12 Mart'ın **öfkeli generali** Muhsin Batur gibi: "O zamanlar, Dersim denilen bölgeye gideceğiz... İlk durak Pertek olmak üzere harekete geçtik ve iki ayı aşkın bir süre görev yaptık. Okuyucularımdan özür diliyor ve yaşantımın bu bölümünü anlatmaktan kaçınıyorum... Alaya verilen özel görev, Elazığ bölgesinde büyük bir manevra resmi geçit ile bitti... Subaylara ve bizlere Atatürk imzalı birer madalya dağıttılar." (9)

Bir subayın madalya alacak kadar başarılı olduğu **özel görevden** dolayı özür dileyerek açıklama yapmamasının dünyada başka bir örneği var mıdır bilemiyoruz. Ancak Muhsin Batur'un, İnönü kadar rahat olmadığı kesindir. 14 Haziran 1937'de CHF Genel Başkan Vekili ve Başbakan İ. İnönü, parti kurultayında şunları söylüyor: "Dersim tecrübeleri orada hükümetin bir emrine karşı muhalefet olunca mühim bir kuvvet toplayarak o mıntıkada ciddi tedibat (yıldırma, yoketme) yapmak ve bırakmak. Biz buna **sel seferleri** dedik." **Sel seferleri** bir iç savaş boyutunun sınırlarını zorlar niteliktedir. Bu seferlerde 3 Kolordu, iki süvari tümeninin yanısıra, havadan bombardıman da yapılmıştır. Bu bombardımanlara Atatürk'ün **manevi kızı** ilk kadın pilot Sabiha Gökçen'de katılmıştır. Kendi ifadesiyle; "50 kiloluk bombalar" atmıştır. Dersim'deki iç savaşa birara, Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı da katılmıştır. Olaylar sırasında İstanbul basını (Tan hariç) devletle içiçe niteliğine uygun yayınlarla desteğini sunmuştur. Pan-islamist İttihatçı, Kemalist, Çerkez Ethemci, Bolşevik yanlısı **rüzgar gülü** Yunus Nadi, Cumhuriyet'te şunları yazmıştır: "Bu hali ile hükümet, Tunceli'nin dağlı bedevilerine şu hakikati anlatıyor ki, artık gelici ve geçiçi sel seferleri yoktur. Ya

bu deve güdülecek, ya bu dağdan gidilecektir... Türk vatanının ortasında Dersim bir leke idi." (10) **Leke** temizlenirken, resmi tarihe göre; "tarama bölgesi içinden ölü ve diri 7954" kişi çıkarılmıştır. 50-60 bin askerin bölgeye yığıldığı, uçak va tank gibi ağır silahların yanında özel harbin tüm acımasız yöntemlerinin kullanıldığı düşünülürse, ölü ve yaralı sayısının daha fazla olması gereklidir.

Bu yöntemler arasında köy yakma eylemide vardır. **Tunceli bölgesinde yapılan eşkiya takibi hareketleri ve silah toplama işleri kılavuzu**nun 6. maddesinde; "Silah atan köy yakılmalıdır." denmiştir. Ayrıca, **silah toplama** başlıklı bölümde ise; "Silah teslinıe mecbur etmek için kadın ve çocukların toplanarak hükümete teslim edileceğini söylemek çok kere iyi netice verir. Bu gibilerin damlarını yakmak faydalıdır." denilmektedir. Umumi müfettişlikler ve kontr-gerillanın en önemli üstlerinden biri olan Elazığ'da, Atatürk ile yakın ilişkileri bulunan bir ailenin matbaasında (Turan Matbaası) basılan bu kitapçıkta daha başka **faydalı** bilgilerde vardır.

Şark manevraları- Harekat bugün başlıyor haberini veren Cumhuriyet gazetesinde şunlar yeralmaktadır: "Harekata motörlü kıtaatla, hava filolarımız da iştirak edecektir." Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak, 3. Ordu Müfettişi Or. Gen. Kazım Orbay, Başbakan Celal Bayar, Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras, Milli Savunma Bakanı Kazım Özalp bölgededirler. Harekata ilişkin, Nuri Dersimi'nin **Dersim Tarihi** adlı kitabında şu bilgiler vardır: "Silahlı aşiretler dağlara sığınmak suretiyle arkası kesilmeyen topçu ateşine ve uçak bombardımanına karşı korunmaya çalışıyorlardı. Teslim olan Mazker ilçesinin Kureyşan aşireti efradı tamamen süngüden geçirilmişti." (11) Bölgede, tanıdık bir özel harpçi daha vardır. **Karakol** örgütünün ünlü subaylarından Kor. Gen. Mustafa Muğlalı. Bu şahıs daha sonra, Van'da görev yaparken 33 Kürt köylüsünün yargısız infazını emredecek ve her nasılsa yargılanıp suçlu bulunacaktır.

Bölge, iç savaş anlamında, Balkanlar'daki çete

savaşları, Ermeni ve Rum Tehciri, Şeyh Sait ayaklanmasında görev almış, gizli devletin özel savaş kadrolarının tatbikat alanı olmuştur. Faşist İtalya, Nazi Almanya'sı, Franco İspanya'sı ile Doğu Avrupa'nın otoriter rüzgarları, şoven Türkçülüğün beslenme kaynaklarını geliştirmiştir. Püntürkizm canlanırken, ırkçı fetihçilik Türkleştirme programını uygulamaya koymuştur. İç savaş aygıtı olma özelliği ile beliren, otoriter şef sistemine dayalı TC, askeri diktatörlük yapısıyla bu burjuva siyasetin gönüllü uygulayıcısı olmuştur. Askeri aygıt, devlet içinde özerk alan bırakmazken, basın-sermaye-ordu ilişkisi kopmaz bir bağa dönüşmüştür. Dış askeri maceralara girişemeyen, ancak, emperyal bir imparatorluğun bakiyesi olma bilincinin taşıyıcısı erken faşizm, Türkiye'deki kapitalist sistem ve onun devletinin özüne içerilmiştir.

% 70'i Arap olan Hatay, bu arada TC sınırları içine alınmıştır. Almanya, Avusturya ve Çekoslavakya'yı, bu ülkelerde yaşayan Almanlar'ı bahane ederek işgal etmişti. Eş zamanlı propagandanın kesişme alanında Pancermanist Prusya-militarizminin ortağı İttihatçı kalıntısı cumhuriyet kadroları, Hitler anlayışı ve pratiklerine yakınlıklarını göstermişlerdir. Hatay halkı, **Eti Türkü** ilan edilmiş ve cumhuriyet sınırlarına alınmıştır. İç savaş eylemliliği içinde bu siyasi coğrafyada bilinen ilk kontrgerilla yöntemlerini kullanan kadrolar, sahip oldukları askeri güçle sürekli bir **iç fetih** hareketi içinde olmuşlardır. **Kutsal devlet** adına **ameliyat** edilen Dersim, 10 yıl sonra nasıldır? Otoriter tek partiye dayalı erken faşist askeri diktatörlüğün yarattığı Dersim, savaştan çıkmış gibidir.

II. Dünya Savaşı'na girmemekle övünen cumhuriyet kadroları, bütçelerinin büyük bir bölümü ile içeride savaşmışlardır. Sonuç ise; 1948 Nisan'ında Dersim'e bir araştırma seyahati yapan Son Posta gazetesi yazarı Osman Mete şunları yazıyor: "Tunç Eli'ne gittim. Burası sabık Dersim'dir. Issız ve insandan hali bu yerleri gezdim. Kalan'dan Ararat'a kadar orda mevcut olan ahali ile konuştum. Onlar tahsildardan ve jandarmadan başka

hükümet memuru görmemişler... Zanaat katiyen yoktur. Ziraat ve ticaret yoktur. Orada bütün hayatını keçisinin arkasına bağlayan biçare insanlar gördüm. Tunçeli, sabık Dersim, beşinci asrı yaşıyor ve bugünkü müterakki Türkiye'nin hudutları dahilinde bulunmasına rağmen, yirminci asrın nimetlerinden hiç de istifade edememiş." Oysa, Dersim katliamdan önce her yıl yüzbinlerce koyun, keçi, sığır ve o oranda tiftik, yün, deriyi ihraç etmekteydi. Türkiye'nin batı illerine odun-kömür göndermekteydi. Sınır ticaretiyle yılda 1.500 sürü Ortadoğu'ya gönderilirken, bu da ortadan kalkmıştır. İlksel sermaye birikimi hükmünü icra etmiş burjuvazi, deportasyonu kutsayan Türkleştirme programını militarist aygıtlarıyla devreye sokmuş, yağmadan ganimetini toplamıştır. O dönemde yağmalanacak KİT'ler ve devlet bankaları olmadığı için, Türkleştirme mistifikasyonu ile köleleştirici ve ırkçı bir talan ekonomisi gündemdedir.

Bu politika, varlık vergisi, 6-7 Eylül olayları, 1964 Rum sürgünü ile başka örneklerde vermiştir. Tüm bu olaylarda **gizli devlet** işbaşında olmuş ve kadro, anlayış, kurum, ideoloji sürekliliği esas alınmıştır. Dersim'deki katliamın kadroları içinde bir çok çarpıcı isim vardır. İşte ilginç bir örnek daha: "1936'da ön yüzbaşı olan babam, 1938'de Kürt isyanına katıldı. Dersim harekatı için, İstanbul Haydarpaşa Garı'ndan ayrılırken, arkadaşları ile toplu bir şekilde çekilen resmin arkasındaki tarih 25 Mayıs 1938'i gösteriyordu." (12) MİT **raportörü**, Daire Başkanı Eymür MİT Teknik Servisi'nin temelini atan istihbarat subayı babasının Dersim **iç savaş**ına katılışını böyle anlatıyor. Bu **iç savaş** anılarının neredeyse babadan oğula bir meslek haline gelen istihbaratçılıkta ne tür psiko-dinamikler yarattığını incelemek, ilginç sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Bu bölüme ek olarak, 1937 yılında Tunceli tenkil harekatına dair bakanlar kurulu kararı ile devletin **iç savaş** aygıtına dönüşme sürecini perçinleyen ve resmi literatürde ayaklanma olarak gösterilen **olayların** listesini sunuyoruz.

(EK 1)

1937 YILINDA YAPILAN TUNCELİ TENKİL HAREKATINA DAİR BAKANLAR KURULU KARARI KARAR

Başvekalet
Kararlar Müdürlüğü *4 MAYIS 1937*

Son günlerde Tunceli'de vukua gelen hadiselere dair raporlar 4. 5 .1937 tarihinde Atatürk'ün ve Mareşal'in huzurları ile tetkik ve mütalaz edilerek aşağıdaki sonuca varılmıştır:

1) Toplanan kuvvetlerle Nazımiye, Keçikezen (Aşağı Bor) sin, Karaoğlan hattına kadar, şedit ve müessir bir taarruz hareketi ile varılacaktır.

2) Bu defa isyan etmiş olan mıntıkadaki halk toplanıp başka yere nakil olunacaktır. Ve bu toplama ameliyesinde köylere baskın edilerek hem silah toplanacak, hem bu suretle elde edilenler nakledilecektir. Şimdilik (2.000) kişinin nakli tertibatı hükümetçe ele alınmıştır.

MÜLAHAZA:

Sadece taarruz hareketiyle ilerlemekle iktifa ettikçe isyan ocakları daimi olarak yerinde bırakılmış olur. Bunun içindir ki, silah kullanmış olanları ve kullananları yerinde ve sonuna kadar zarar veremeyecek hale getirmek, köyleri kamilen tahrip etmek ve aileleri uzaklaştırmak lüzumlu görülmüştür.

NOT:

Malatya'dan ve Ankara'dan gönderilen kuvvetlerin cepheye vasıl olmaları ve cephedeki kuvvetlerin ufak tefek talimleri ve istirahatları ve bundan başka Diyarbakır'dan gelecek taburun tavzifi, bütün bunlar düşünülerek bir hafta sonra yani 12 Mayıs'ta ileri harekete başlanabileceği anlaşılmaktadır.

NOT:

Paraya acımaksızın içlerinden çok adam kazanıp kullanmaya çalışmak lazımdır. (13)

(EK 2)

İÇ SAVAŞ

1) Nasturi Ayaklanması 12-18 Eylül 1924
2) Şeyh Sait Ayaklanması 13 Şubat-31 Mayıs 1925
3) Raçkotan ve Raman Tedib (yıldırma) Harekatı 9-12 Ağustos 1925
4) Sason Ayaklanmaları 1925-1937
5) I. Ağrı Ayaklanması 16 Mayıs-17 Haziran 1926
6) Koçuşağı Ayaklanması 7 Ekim-30 Kasım 1926
7) Mutki Ayaklanması 26 Mayıs-25 Ağustos 1927
8) II. Ağrı Harekatı 13-20 Eylül 1927
9) Bicar Tenkil Harekatı 7 Ekim-17 Kasım 1927
10) Asi Resul Ayaklanması 22 Mayıs-3 Ağustos 1929
11) Tendürük Harekatı 14-27 Eylül 1929
12) Savur Tenkil Harekatı 26 Mayıs-9 Haziran 1930
13) Zeylan Ayaklanması 20 Haziran- Eylül Başı 1930
14) Oramar Ayaklanması 16 Temmuz-10 Ekim 1930
15) III. Ağrı Harekatı 7-14 Eylül 1930
16) Pülümür Harekatı 8 Ekim-14 Kasım 1930
17) Menemen Olayı 23 Aralık 1930
18) Tunceli (Dersim) Tedib Harekatı 1937-1938 (14)

Devlet İçi Tasfiyeler Süreci

Hamitizm'den beslenen İttihatçı siyaset pratiğinin, gizli örgütçülük ve komploculuk konusundaki rezervleri cumhuriyet kadroları tarafından devralınmıştır. İttihatçılığın devamı olan CHP, merkezi ve yerel örgütleriyle bu rezervlerin değerlendirilmesinde temel dinamikleri oluşturmuştur. Değerli araştırmacı Bülent Tanör, bu bağlar konusunda şunları yazıyor: "İttihatçıların örgütleyici rolü sayısal verilerlede meydandadır. C. Kutay; 'Milli mücadeleyi başaran Müdafaa-i Hukuk'un 197 şubesinin 164'ü aynen İttihatçı'ydı.' demektedir." (15) Ancak, İttihatçılar'ın devlet aygıtına içerdikleri politik, askeri ve istihbarat gücünü sonuna kadar kullanan M. Kemal, 1926 komplosu ile İttihatçıların önder kadrosunu tasfiye etmiştir. İttihatçı politik, askeri ve örgütsel davranış rezervleri tek partili askeri diktatörlüğe içerilirken, kurumsal yetki ve güçten soyutlanan kadrolar yokedilmiştir. **Kemal yasaları** olarak nitelendirilebilecek bu komplocu siyaset anlayışının bir çok kurbanı vardır. Sınıfsal dinamiklerin burjuva hukuku ve kurumlarını yaratmaya ve yaşatmaya elverişli olmadığı koşullarda, sınıf iktidarını simgeleyen çelik çekirdek ve önder, **komplo**yu siyaset tarzı olarak benimsemişlerdir. İzmir suikastı bahane edilerek Terakki Perver Cumhuriyet Fırkası kapatılırken, M. Kemal'in teşvikleriyle İttihat ve Terakki'yi canlandırmaya başlayan kadrolar öldürülmüştür. Şeyh Sait İsyanı, TPCF tasfiyesi, İttihatçı temizliği iç içe geçmiştir.

İç savaş devlet içi tasfiye boyutuna taşınmış, otoriter hız-sermaye birikimi-şoven siyasi programatik sarmalında Takrir-i Sükun düzenine geçilmiştir. Devletin çelik çekirdek yapısını militarist bir aygıtlar bütünlüğüne dönüştüren Takrir-i Sükun düzeni, iç savaş-deportasyon-anti-komünizm düğümleri ile belirlenen konjonktürü

yapısallaştırmış ve bu süreçte, sermayenin onayını yanına almıştır. Örnegin Düyun-u Umumiye komiseri, mason, İstanbul sermayesinin has adamı, İttihatçı, Maliye Nazırı Cavit'in asılması bile cılız tepkiler dışında pek yadırganmamıştır. Sınıfın uzun vadeli çıkarları, rahatlıkla algılanılabilen komployа suskunluğu getirirken, devlet içinde olduğu gibi burjuva kesimde de tasfiyeye gidilmiştir.

İzmir suikastı bahane edilerek, Ankara İstiklal Mahkemesi'nde İttihatçı önderler hakkında idam hükmü verilmiş ve bazı şirketlerin İttihat-Terakki'nin gizli fonlarını işlettiği gerekçesiyle, yöneticileri tutuklanmıştır. Hatta bu şirketlerin eylemlerde merkez rolü oynadığı ileri sürülerek, sermayeye devletin yeni patronu hatırlatılmıştır.

Yöneticilerinin çoğunun tutuklandığı şirketler:

1) Kantariye Şirketi
2) Milli Mahsulat Şirketi
3) Milli Ticaret Şirketi
4) Milli İktisat Bankası
5) Milli Mensucat Şirketi
6) Ekmekçiler Şirketi
7) Tesanüt

İttihat ve Terakki'nin 300.000 TL. tutarındaki fonunun, Kara Kemal, Dr. Nazım, Mithat Şükrü, Dr. Hüseyin Zade Ali Bey'lerin yönetimindeki bir dini vakıfa aktarıldığı iddia edilmiştir. (16) Eğer bu iddia doğru ise, dini vakıflar aracılığı ile siyasi örgütlere fon yaratma geleneğinde İttihatçılar'ın öncülüğü vardır.

1926 davalarında, İttihatçılar'ın bir bölümü diğerlerini yargılamıştır. **Milli** mücadelenin Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele gibi önderleri, İzmir'de kurulan istiklal mahkemesinin önüne çıkarılmışlardır. Bu siyasi tasfiyelerde, devletin istihbarat birimleri, ordusu ve adı mahkeme olan kurumlarının tüm imkanlarının kullanıldığı açıktır. Burjuva muhalefetin, **alternatifin boğulması** ilkesi temelindeki tasfiye, devletin tüm

aygıtlarının yeraldığı bir komplolar yumağı neticesinde gerçekleşmiştir. Bu komplolar yumağı 1930'lara kadar uzamış, Serbest Fırka adında bir danışıklı partinin kurulmasına kadar varmıştır. Bu **zavallı** parti 3 aydan kısa bir süre yaşamış ve Atatürk'ün; "Bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lazımdır." talimatı ile kapatılmıştır. 1926 ve sonrasında, devlet ve sermaye içi incelmiş komplolar, yerini enternasyonal faşizmin güçlü rüzgarlarıyla beslenen şoven-militarist bir dalgaya bırakmıştır.

1920'lerde **milli** mücadelenin gereklerine ve Bolşevik devriminin sömürge islamına kazandırdığı prestiji, Panislamist İttihatçı aygıtla birleştiren siyasi oportunite, şimdi de faşizmin yükseltiği dalgaya binmektedir. Din-milliyetçilik sentezinin erken oluşumunu sağlayan iç savaş dinamikleri, İttihatçılar'a ve cumhuriyetçilere inanılmaz bir pragmatizm kazandırmıştır. "Dün dündür, bugünde bugündür" formülasyonuna sadakatle bağlanmışlardır.

1930'lar boyunca yoğun bir faşist propaganda yapılmıştır. Türk Ocakları giderek Sovyet korkusu ile arka plana çekilen ırkçı, Pantürkist görüşleri savunmaya, faşizme açıkça egilim göstermeye başlamıştır. Türk Ocakları'nın önderi Hamdullah Suphi, "devlet güçlerini bir yana bırakarak, gençliği faşist yıldırma yöntemlerini uygulamak üzere eyleme çağırmaktadır." (17) Ayrıca, "ocaklara askerlik eğitimi gördürülmesi başka türlü yorumlanmıyor. Hamdullah Suphi'nin ocakları gerektiğinde bir işaretle her şeyi yapabilecek kuvvet haline getirmek istediği söyleniyordu." (18) Ancak. sistemin politik yasaları işletilmiş ve Türk Ocakları kapatılırken, temsil ettiği dinamikler devlete içerilmiştir. Yine 1935 yılında, siyasi oportunite gereği kapatılan bir başka kuruluş ise mason derneğidir. Dernek kapatmakla, masonluğun etkinliklerine son verilme amacı güdülemeyeceği son derece açıktır. Zira, dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya başta olmak uzere, TBMM Başkanı Kazım Özalp, Ankara Valisi Nevzat Tandoğan, Danıştay Başkanı Reşit Mimaroğlu gibi yüzlerce etkin görevde mason bulunmaktaydı.

Cumhuriyet kadroları, Osmanlı saltanat günlerini aratmayacak bir iktidar boğuşması içinde olmuşlardır. 1936 yılı Atatürk'ün hastalığının ilk belirtilerinin ortaya çıktığı, 1937 yılıda sağlığının tümüyle bozulduğu yıldır. 1937 yılından itibaren iktidar mücadelesi başlamıştır. Bu iktidar mücadelesi, Atatürk'ün ölümünden sonra cumhurbaşkanlığı yetkilerinde, dolayısı ile tek şef, tek parti, tek ulus çerçevesinde somutlanan siyasi yapının başına kimin geçeceği sorununda düğümleniyordu. İnönü'nün hatıralarına göre: "İki-üç ay türlü şayialar çıktı. Haberler hep halefler üzerinde dolaşıyordu; Mareşal (F. Çakmak), Fethi Okyar, Celal Bayar. Bir aralık ve sonraları Dr. Aras ve bilhassa Şükrü Kaya." (19)

Ancak, bu iktidar mücadelesinin önemli odaklarından bir diğeri ise, eski Başvekil İnönü ve çevresidir. Bu iktidar iddiasında İnönü'nün Başvekillikten ayrıldıktan sonra TBMM, hükümet, CHP ve devletin askeri-sivil bürokratik kadrolarında yandaşlarının tasfiye edilmemiş olmasının rolü büyüktür. Bu destek güçlerden en önemlisi İttihatçı geçmişi ile Harbiye'dir. Harbiye'nin o dönemdeki siyasi atmosferini 27 Mayıs'çı Dündar Seyhan anılarında şöyle anlatıyor: "Başvekil Celal Bayar ve Atatürk'ün yakın arkadaşları olarak bilinenlerin, Atatürk'ü sevenler ve ona bağlı gençlik indinde pek makbul şahsiyetleri yoktu. Bu, belki de, o devirdeki kulak gazetesinin propaganda tesiridir. Ne olursa olsun, o zaman iktidardan uzaklaştırılmış bulunan İsmet Paşa'ya karşı büyük bir hayranlık ve itimat besliyorduk. Biz, Harbiye olarak, İsmet Paşa'yı daima sevmiştik. (...) İnönü, Başvekillikten uzak bulunduğu günlerde Harbiye civarında sık sık at gezisi yapardı. Onun geçtiğini gören biz Harbiyeliler hangi durumda olursak olalım, hemen pencerelere fırlayarak büyük tezahürat yapardık. Hülasa, İnönü sevgisini, onun Başvekillikten uzaklaştırılması bizim genç kalplerimizden söküp atamamıştı. Harbiyeli olarak Atatürk'ün yerine mutlaka İnönü'nün geçirilmesini istiyorduk. Atatürk'ten ayrılmanın ağır hüznü ve ruhi baskısı altında Harbokulu iç bahçesinde toplanıyor ve bu arzumuzu açıkça belirtiyorduk." (20)

Bu iktidar mücadelesinde CHP Genel Sekreteri ve Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'nın konumunu, tarihçi Cemal Kutay şöyle dile getiriyor: "İsmet İnönü ile zamanlardır ihtilaf halinde olan devrin ünlü şahsiyeti... Şükrü Kaya'nın, Atatürk'ün ölümünden sonra ülkenin yolu üzerinde belirgin fikir ve arzuların sahibi olduğu ısrarla söylenen ve rivayet sınırını aşan olaydı." (21) TM'ın fedai kadrosundan, mason, uluslararası silah tekelleri ile içli-dışlı Şükrü Kaya dönemin güçlü adamıdır. Gücünü CHP'den almaktadır. 1936 yılında yapılan parti kongresi ile Genel Sekreterliğe getirilmiştir. Bu kongrenin niteliğini, partinin ünlü bürokratlarından Hilmi Uran anılarında şöyle değerlendiriyor: "Partinin inkişafını artırmak ve hızlandırmak için bundan sonra; parti faaliyeti ile hükümet idaresi arasında, daha sıkı bir yakınlık ve daha ameli bir beraberlik temin edilmesine genel başkanlık kurulunca karar verilmiş; bu maksatla dahiliye vekili (Şükrü Kaya) genel yönetim kurulu üyeliğine alınmış ve kendisine partinin genel sekreterlik vazifesi verilmiştir. Bütün vilayetlerde, vilayet parti başkanlığına, vilayetin valisi memur edilmiştir.

Bu, zaten hükümet reisi olarak çalışan ve daima hükümetin yürüyüşüne ayak uydurarak vazife gören partinin artık zahiri istiklaline de son vermek kararı idi. Bu itibarla şüphe yok ki, iç bünyemizde hükümetin kendi partisi varlığına bile tahammül edemeyerek daha dar bir rejime gidişi idi." (22) CHP'nin proto-faşist yöneliş içinde bulunduğunu H. Uran'da ortaya koyuyor. Devletin iç savaş aygıtlarının güçlendirilmesi, Dersim kırımı, Türkleştirme siyasetleri, Hatay sorunu, Pantürkizmin Türk Ocağı türünden kurumlarla açılımı otoriter şefler düzenini teyid etmektedir.

Bu arada devletin asli unsurları arasında parti bile yük olarak algılanmakta, devlet otoritesinin işleyiş hızını yavaşlatıcı bir unsur olarak görülmektedir. Bu dönemin belirleyici dinamiklerinden biri, Nazi Almanya'sı ile ilişkilerdir. 1930'lar Türkiye'sinde dış ticaretin tek ülkeye bağımlı hale gelmesi, daha önceki ve sonraki dönemlerde görülmedik bir düzeye ulaşmıştır. Balkanlar ve

Yakındoğu'da iktisadi yayılma politikası güden Nazi imparatorluğu 1930'ların sonuna doğru Türkiye'nin ticaretinin yarısını kendine kanalize etmiştir. Bu ülkenin, Türkiye'nin ihracatının cari değerindeki payı 1932'de %15'ten, 1934'te %39'a çıkmış; 1935-1938 ortalaması %44'ü bulmuş; Almanya'nın, Türkiye'nin ithalatının cari değerindeki payı ise 1932'de %25'ten, 1934'te %36'ya yükselmiş; 1935-1938 ortalaması ise %46 olmuştur. (23)

Bu rakamlar bir illüzyonu ortadan kaldırıyor; 1930'ların Türkiye'sinde, aydın-bürokratlarca gerçekleştirilmiş bir bağımsız kalkınmacılık aramanın saçmalığını gösteriyor. Kapitalist enternasyonalin faşist özü, tüm kurum, kural ilkeleriyle bu topraklarda yürürlüktedir. Türkiye tarihinin başka dönemlerinde görülmemiş derecede bir emperyalist güçle bütünleşme olgusu, Atatürk'ün sağlığında ve Kemalizm'in asr-ı saadet çağında yaşanmaktadır. Takas-Kliring gibi ikili ve siyasi nitelik taşıyan antlaşmalarla, Nazi Almanya'sı ile Kemalist iktidar arasında İttihatçı dönemi aratmayacak bir hat kurulmuştur. Nazi imparatorluğu ile ilişkiler süreklilik zemininde algılanmış; bürokratik aygıtlarda, sermaye gruplarının etkinliklerinde, ideolojik yapılanmada ağırlığını hissettirmiştir.

Nazi imparatorluğu ile Prusya-militarizmi günlerini aratmayacak ilişkiler kuran İttihatçı kalıntısı cumhuriyetçiler, siyasi komplonun en ilginç örneklerini vermişlerdir. karmaşık iktidar denklemleri içinde en önemli aktörlerden birisi CHP Genel Sekreteri ve Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'dır. Meclisteki güçlü bir yandaşlar topluluğu meydana getirmiştir. Celal Bayar bu gruplaşmayı şöyle anlatıyor: "Duyuyorum ki, mecliste aleni gruplaşmalar oluyor. Ben, bu durumda aleni ve kapalı gruplaşmaların aleyhindeyim. (...) Buna rağmen, buna Şükrü Kaya'da dahil oluyor. İsmet Paşa'ya karşı olanlar bir grup kurmuşlar, buna bizim Şükrü Kaya'da girmiş... Ali Çetinkaya'da katılmış." (24)

TM fedaisi, İstiklal Mahkemesi Başkanı Ali Çetinkaya'da iktidar odaklı saflaşmada yerini almıştır. Diğer yandan, her türlü siyasi dolandırıcılığa hazır,

İttihatçı komplo yöntemlerinde deneyimli cumhuriyet kadroları, Atatürk'ten siyasi bir vasiyet almaya uğraşmaktadırlar. Bu işin başını Şükrü Kaya çekmektedir. Prusya-militarizmi özentisi Pantürkist kafalı İttihatçı artıkları, sınıfsal konumlarının gericiliğini, cumhuriyetin özü haline getirmişlerdir. Tam bir Osmanlı entrikacılığı içinde, göstermelik parti ve sözde çağdaşlık kurumlarına rağmen, Kemalist kadroların yöntemleri gangasterlik boyutundadır. Birbirilerinin yaşamına kastetmek, bu politik anlayışın karakteristik niteliği olmuştur.

İnönü anlatıyor: "Teşrinisani günleri, beni İstanbul'a götürmek için Şükrü Kaya ve onun tertibinde ansızın bir fazla gayret belirdi. Bende candan istiyordum. Fakat Şükrü Kaya tertibindeki bu gayret, yakın arkadaşlarımın dikkatini çekti. Katiyen bırakmadılar. Onlar haklı ve isabetli çıktılar. Şükrü Kaya, İstanbul'a son anda götüremediği için pek hiddetli idi." (25) Bu sıralarda, eski TM üyesi Recep Zühtü'nün, İnönü'yü öldüreceği söylentileri oldukça yaygındır. Recep Zühtü, Kılıç Ali, Fuat Bulca gibi isimler Şükrü Kaya ile ortak hareket etmektedirler. Devlet içindeki iktidar güçleri, İttihat ve Terakki'nin tasfiye süreçlerini aratmayacak durumdadırlar. İnönü'nün evi bir suikast ihtimaline karşı koruma altına alınmıştır.

İnönü'yü öldürtmeye kalkışan kişilerin, başta CHP Genel Sekreteri. İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve devletin diğer güçlü isimleri olduğu düşünülürse, siyaset yöntemlerinin niteliği daha iyi anlaşılır. Diğer yandan, 1938 Eylül ayında İnönü'nün öldüğü haberinin Atatürk'e ulaşması ve onun İnönü'nün çocuklarının eğitim masrafları için vasiyetine hüküm koydurması, dikkate değerdir. Ayrıca, Harbokulunun iktidar mücadelesinde bir eksen haline gelmesi de önemlidir. Harbiye'nin, iktidar içi tasfiye süreçlerinde etkin bir güç olduğunu taraflar iyi bilmektedirler. Bu anlamda, İnönü'nün görevinden ayrıldıktan sonra, Harbiye çevresinde yaptığı **at gezintileri** uygun bir mesaj olarak yerini bulmuş olmalıdır. Böylesine siyasi bir panorama içinde, devlet odaklı bir

komplo, tüm karmaşıklığı içinde olgunlaştırılmıştır. Ancak, burada asıl ilginç olan ise, bu iktidar kavgasında tarafların kurban olarak N. Hikmet'i seçmiş olmalarıdır. Onun başı üzerinden taraflar birbirilerine mesaj iletmişlerdir.

Atatürk, Nazım ile ilgili olarak şunları söylemektedir: "Şükrü Kaya, Nazım'ı takmış parmağına, onunla uğraşıyor. Şükrü Kaya, Müşiride (Çakmak) kandırmış, askerler arasında onun yazılarına benzer yazılar uydurup dağıtmışlar." (26) Mareşal Çakmak'ın, Şükrü Kaya'nın cumhurbaşkanlığına aday olmaması durumunda, İnönü'ye karşı cumhurbaşkanı adayı gösterileceği bilinmektedir. İktidarın güçlü adamı Kaya'nın, 1937-38 yıllarında tüm siyasi enerjisini Atatürk'ten sonra cumhurbaşkanı olmaya yönelttiği görülmektedir. Dönemin önemli-önemsiz tüm siyasi olayları, iktidar denkleminin çözümünde kilit mevkii olan cumhurbaşkanlığı sorunu ekseninde yeralmaktadır. İşte bu ortamda, N. Hikmet'in İstanbul Emniyet Müdürlüğü Komünist Masası şefi olan Komiser Salih Tanyeri'ne, kendisini zayerete gelen Harbokulu öğrencisi Ömer Deniz'i bildirmesi, iktidar mücadelesinde yeni bir aşamayı ve tasfiye sürecini başlatmıştır.

Bu tasfiye sürecinin başlatıcısı Şükrü Kaya'nın siyasal geçmişi, devletin iç savaş aygıtına dönüştürülmesi ile paralel aşamalar içerir.

Ömer Deniz'in Harbokulu öğrencisi olması, Harbokulu'nun İsmet Paşa'yı desteklemesi, siyasi dinamizmi, tasfiyede Nazım Hikmet'i merkeze yerleştiren bir komplolar zincirini başlatmıştır. (İsmet İnönü'yü o dönem destekleyen gruptan bir çok isim 27 Mayıs'ta MBK içinde yer almıştır.)

N. Hikmet'e karşı açılan davalarda, onun siyasi kişiliğinden ziyade, Harboubokulu'na yönelik sözde **kışkırtıcı** tutumu üzerinde durulmuştur. Oysa 1936 yılında Komintern'de alınan karar gereğince, TKP, CHP hükümetlerini desteklemek üzere likidasyona gitmiştir. Bu konuda araştırmacı Mete Tunçay şu bilgileri veriyor: "Eski TKP'lilerden biri, bana 1936'da bir Komintern tem-

Şükrü KAYA

Şükrü Kaya, Paris'te gördüğü hukuk öğrenimi sonrası, Hariciye Nezareti'ne girmiştir. 1913 yılında her ne hikmet ise, Dahiliye Vekaleti kadrosuna alınır. Aynı yıl, Bulgarlar'la oluşturulan ***Halkların Değiştirilmesi Komisyonu****nda görev alır. Daha sonra İzmir ve Ege kıyılarındaki Rum toplumunun iç kesimlere sürgün edilmesinde görevlendirilir. Bir süre sonra, İttihatçılar'ın İskanı Muhacirin ve Aşayir Müdürlüğü'ne atanır. Şükrü Kaya, deportasyonda önemli görevler yapmış bir iç savaş bürokratı olmanın yanında, masonik bir sermaye adamıdır. Franco'ya silah ticaretini organize eden Ekrem Hamdi König'in içinde yeraldığı ve Kanadalı silah tekellerinin de adının geçtiği, uluslararası silah kaçakçılığı davalarında ismi geçmiştir.*

silcisinin parti merkez komite üyelerine hitaben, konuşmasına, şu sözlerle başladığını anlatmıştı; 'Söylediklerimi işitince, beni M. Kemal'in casusu sanacaksınız ama değilim!' Temsilcinin getirdiği direktif, Türk partisinin dağıtılması anlamına geliyordu... Şimdi işçi hakları gibi konularda bu hükümeti zorlamanın sırası değildi. Komünistler demokrasiyi savunmak için legale çıkmalı, CHP gibi siyasal örgütlere girmeli, yasal basında yeralmalı idiler..."

Mete Tunçay devam ediyor: "Partinin bu konuda, sonradan yaptığı ender açıklamalardan birinde şöyle denilmektedir: Komintern'in 7. Kongresi, partimize yeni bir faaliyet devri açacak anahtarı verdi. Parti, kendisine yeni bir savaş yolu tayin etti. O zamanki İsmet İnönü hükümetinin, memleketin milli bağımsızlığına, sosyal gelişmesine hizmet eden, memleketin ve halkın yararına olan bütün icraatında aktif olarak desteklenmesine karar verdi." (27) Görüldüğü gibi düzene soldan tehdit yoktur. Sadece devlet içi komplolarla örülmüş sıkı bir tasfiye

gündemdedir.

Nazım Hikmet'de mahkeme savunmalarında Kemalizm'i teyid eden açıklamalar yapmıştır. Sonrasını F. Rıfkı Atay şöyle anlatıyor: "İnönü, Cebesoy'un ve bizim söylediklerimizi iyi karşılamıştır. Affedilecek ve Ankara'ya gelip adı **Ulus**a değişen eski Hakimiyet-i Milliye kadrosu içinde çalışacaktır." (28)

N. Hikmet'in, **milli** mücadele önderlerinden Ali Fuat Cebesoy ile yakın akrabalığıda bu arada belirtilmelidir. Bu nedenlerle, parlak şair, Osmanlı bürorasisi ile akrabalık bağları bulunan, cumhuriyet aristokrasisinin yakından tanıdığı komünist Nazım'ın bir harbokulu ögrencisi ile ilişkisi, Şükrü Kaya ekibine politik komploda alan açaçak bir dava yaratma fırsatı vermiştir. Siyasi konjonktür davası olmanın tüm özelliklerine sahip Kara ve Deniz Harbokulu davalarında, Nazım'ın başı üzerinden siyasi hesaplaşma yaşanmıştır. Harbokullarına yönelik tasfiye yanında, CHP içinde çalışmayı planlayan TKP kalıntısı kadrolara, CHP'nin proto-faşist yapısı bu davalarla daha net anlatılmıştır. Diğer yandan, devlet içindeki resmi ve gayrı resmi bağlantıların komplolar zincirlemesindeki yeri, Osmanlı-Bizans geleneğini aratmayacak yoğunluktadır.

Zürcher bu konuda şunları yazıyor: "Bu yapının altında, gayrı resmi bağlantılar vardır. Bunlar üstüne hiç bir çalışma yapılmamıştır. Modern Türk tarihini inceleyen herkesin Türk toplumunda kişisel ilişkilerin öneminin bilnicinde olması gerektiğini düşününce, bu daha da şaşırtıcı gözükmektedir. Benim izlenimim, ancak akrabalık, dostluk, eğitim ve himaye üzerine kurulan bu gayrı resmi ilişkileri kavradığımız zaman, (Türk) siyasal hayatını tam olarak anlayabileceğimiz yolundadır." (29)

Bu çerçevede, Teşkilat-ı Mahsusa üyesi, iç savaş uzmanı CHP Genel Sekreteri Şükrü Kaya ve yönettiği iktidar kliğinin siyasi yöntemleri ile karşı tarafın durumuna yüklenen siyasi-sosyal değerler biraz daha açıklık kazanıyor. Bu kapsam içinde düşünüldüğünde, Gen. Ali Fuat Cebesoy'un yakını Nazım Hikmet için, İnönü'nün; "Nazım'ın hapiste olmasına canım yanıyor." demesi,

oldukça içeriden, cumhuriyet aristokrasisinden bir bakışı simgelemektedir. Ancak tüm şefaat bu kadar. Çünkü, bu siyasal konjonktür davası, devletin yapısal gerekleri ile uyuşuyor. N. Hikmet dosyası, **Milli Şef** döneminin otoriter, proto-faşist ortamında ve soğuk savaş yıllarında hep açık tutulmuştur. Harbokulları, İttihatçılar eliyle İttihatçı geleneğe son verilerek bir süre için kontrol altına alınmıştır.

Düzeni. **düzene sokma** ustası İnönü, süreci tersine işletmiştir. Şükrü Kaya kliğinin ordu içi tasfiyeyi harbokulundan başlatmalarına **karşılık** yukarılardan gelmiştir. İttihatçı Bab-ı Ali baskını geleneği, bu kez Nazi imparatorluğunun etkinlik alanında büyük bir gericilik dalgası ile tekrarlanmıştır. 1. Ordu Komutanı Or. Gen. Fahrettin Altay, tüm askeri erkanıyla birlikte Ankara'ya gelmiştir. Ama öncesinde **seçim** yapılmıştır. 1. Ordu karargahında, kolordu ve tümen komutanları toplanmış ve yeni cumhurbaşkanını seçmişlerdir. Bu olguyu, Atilla İlhan şöyle değerlendiriyor: "Bab-ı Ali baskını ne ise, İnönü'nün cumhurbaşkanı olmasıda odur. Ordu ağırlığını koymuş ve İnönü cumhurbaşkanı olmuştur."

Tüm bu komplo zincirlemesi, iç savaş aygıtı olarak şekillenen cumhuriyetin günümüzü belirleyen işleyiş yasalarına ışık tutmaktadır. Nazım'ın kurban seçildiği bu dönem; emperyalist metropollere bağımlı, İttihatçılar'ın Teşkilat-ı Mahsusa kadro ve yöntemlerini içeren, özel mülkiyet rejiminin siyasi aktivitelerini, Osmanlı entrikacılığı, gangaster karması bir konumda algılayan iktidara yönelik sınıfsal güdülerini ordu ekseninde temellendiren gerici bir sınıf diktatörlüğü, komployu yönetme yasası saymıştır. Bu komplo yöntemlerini ustalıkla kullanan devlet oldukça kapsamlı bir anti-komünist politika ve eylemler demetine sahip olmuştur. Bu politik yasalar halen yürürlüktedir.

Nazım davasını da kapsayan ilginç bir söyleşiyi, dönemin Emniyet Genel Müdürü'nün ağzından bölüm eki olarak sunuyoruz.

Şükrü Sökmensüer: *İstanbul Üniversitesi'nde Nazım Himet'in şiirleri okunuyor ve geniş propaganda yapılarak, Nazım Hikmet taraftarlığı her gün biraz daha çoğalıyordu. Bir gün düşündüm, dedimki, bu üniversite öğrencilerini N. Hikmet etrafında toplayan adamlarla temas edeyim. Onların içinde mühim olduğunu söyledikleri son sınıf talebesinden bir çocuğu, Emniyet Müdürü'ne emir verdim, bana gönderin dedim. Bir pazar günü getirdiler. Dairede hiç kimse yokken, bu öğrenciyi kendi çalıştığım odaya aldım, oturdum dedimki komünizmi N. Hikmet şiirleri dolayısıyla benimsemiş, bunu yaymaya çalışıyorsun, üniversitede. Bu doğru bir hareket değildir. Çünkü bu hareket, Türkiye'nin Rusya'ya katılmasını icat eder ve istiklal namına bir şey kalmaz. Bu sizin için de iyi bir akıbet vermez. Memleketimize acıyın. Türkseniz, Türklüğe acıyın ve bu fikirlerden vazgeçin ve üniversitedeki bu propagandadan vazgeçin, dedim. Bana dediki; "Ne söylersen söyle, ben komünistim ve hiç bir fikir beni bu zihniyetimden ayıramaz."dedi.*

Ben o zaman çok müteessir oldum. Genç bir üniversiteli idi. Kendisine bir kaç acı söz söyledikten sonra buyurun gidin dedim. Polise emir verdim götürün dedim. Trene gitsin dedim. Şimdi çocuğun ismini -belki ileride dosyalarda bulacağım- hatırlamıyorum (Y. N. Sökmensüer'le söyleşi, tarihçi Arı İnan tarafından 1975 yılında yapılıyor. Sökmensüer, dosyalarını hala saklamkta olduğunu belirtiyor.) ama, takriben 3 ay sonra bu çocuktan bir mektup aldım. Diyorki: Emniyet Umum Müdürü diye yazıyor; Şükrü Beyefendi diyor, beni 3 ay evvel nezdinize celp ettiniz ve bana nasihat ettiniz; ben nasihatınıza mukabil fikrimde ısrar ettim. Siz bana acı sözler söyleyerek, beni uzaklaştırdınız. Şimdi düşünüyorum sizi haklı görüyorum ve size söz veriyorum, bundan sonra komünizm aleyhinde bulunacağım. Nazım Hikmet'in şiirleri benim propagandamla değil bizzat o şiirleri üniversite muhitinde tesir yapıyor ve gençleri N. Hikmet etrafında topluyor, diye yazdığı mektup. Ben düşündüm, taşındım, yahu şu N. Hikmet'le bir de ben temas edeyim dedim. O sırada Sadri Etem ***Bu Çanlar Kimin İçin Çalınıyor*** *diye eseri olan*

bir Sadri Etem vardı. Dahiliye Vekaleti Basın Yayın Umum Müdürü'de beni çok severdi. Bu da solcu idi. Ama hain bir solcu değildi. Çağırdım bunu. Dedimki, yahu beni N. Hikmet'le temas ettir dedim. Sevindi adeta. İsmet Paşa'nın Çankaya'daki evi var ya, onun tam karşısında bir evde, bir gece toplantı oldu. Beni bu Sadri Etem o eve götürdü. Bir salonda oturduk. N. Hikmet karşımda idi. Sadri Etem, Şevket Süreyya ve hatırıma gelmeyen solculardan bir-iki kişi daha vardı. Ben N. Hikmet'e; N. Hikmet dedim. Kıymetli bir şairsin. Güzel şiirlerin var ve bunlar gençlik üzerinde müessir. Siz fikren hakim olmaya çalışıyorsunuz üniversiteye. Size bu hususta benim söyleyeceğim şu nokta var, dedim. Komünizm Türkiye'yi ortadan kaldırır. Türkiye diye bir memleket, devlet kalmaz. Komünizm, eğer devletin iktisadi alanda müdahalesini geniş ölçüde uyguluyorsa. ben size söyleyeyim, Türkiye Cumhuriyeti tabiatına, Türk milletinin tabiatına uygun olarak CHP'nin devletçilik umdesi vardır. Bu devletçilik umdesinin, sizi de tatmin etmesi lazım gelir; çünkü memleketin ihtiyacı olan mühim eserleri, ancak devletin sermayesiyle ve devletin müdahalesiyle vücuda getirmek imkanı vardır. Çünkü Türkler içinde büyük eserler, fabrikalar şu bu tesis edecek sermaye toplantısı yoktur. Binaenaleyh ikinci bir mevzuu komünizm, Allah göstermesin orduya sirayet ederse, artık bu memleketin sonu demektir. Onun için, bunlardan vazgeç. Bizim devletçiliğimizi ele al. Bu devletçilikte seni tatmin etmek lazım gelir. Mesela bir noktada buluşuyoruz. Yani devletçilik mevzuunda buluşuyoruz. Her şeye devlet hakimdir. Halk partisinin devletçiliğide buna az çok yakındır. Ve CHP programına göre işçiyi himaye eden bir partidir.

Bana uzun boylu cevap verdi. Ben cevap verdim. Sabah güneş doğuyordu, dediki: "Beyefendi, bana ne emrin vardır?" Benim sana emrim yoktur. Sen zeki bir adamsın. Okumuş bir kişisin. Ne demek istediğimi anlayacak kaabiliyettesin, o kaabiliyete göre karar ver, dedim. "Ben, gençlik tarafından sevilen bir şahsiyetim. Gençlik benim etrafımdadır. Ben birdenbire komünist, sol neşriyatından vazgeçip, sine iltihak edemem. Ama tedricen, sizin

davanızı müdafaa ederim." dedi ve uğurladık.

Güneş doğmuştu. Bu sadri Etem benden evvel çıktı. O da vekalette çalışıyor. Sadri Etem koşuyor ve Şükrü Kaya'ya haber veriyor. Diyor ki; "Emniyet Umum Müdürü, N. Hikmet'le dün gece mülakat yaptı." ve ne konuştuksa anlatıyor. Birde baktım, Şükrü Kaya bir telefonla beni çağırıyor. Kalktım; şimdi Atatürk müzesi olan ilk BMM'nin bulunduğu bina var ya, oradaydı Halk Partisi. Genel Sekreter idi aynı zamanda Şükrü Kaya. Oraya gittim. Odasına girince, ayağa kalktı, gayet hiddetli olarak; "Birader, Türkiye Cumhuriyeti Emniyet Umum Müdürü komünistlerle. Bu nasıl haldir?" dedi, falan bağırmaya başladı. Ben, dedim; Emniyet Umum Müdürü'yüm. Hem faşistlerin elini tutarım, hem komünistlerin, hem de Atatürkçüler'in elini tutarım ki - en çok onların elini tutarım-. Memleketteki havayı, memleketteki cereyanları takip etmekle mükellefim. Bilmeliyim komünistler ne yapıyor, faşistler ne yapıyor ve Atatürkçüler hangi istikamettedir. Şükrü Kaya geldi bana sarıldı. Elimi tuttu. "Seni tebrik ederim." dedi. "Ben haber aldım çok sevindim." dedi. "Çok isabetli bir iş yapmışsın." "Şimdi senden ricam, bu N. Hikmet'le beni de görüştürmendir." dedi. Onu, dedim, Sadri Etem'le söyleyelim. Sadri Etem bu vazifeyi yapsın. Sonra, Şükrü Kaya'da N. Hikmet'le görüştü.

Benim N. Hikmet'le olan temasımda, N. Hikmet'in; "Zamanla sizin davanızı müdafaa edeceğim." şeklindeki bana cevabı, ben İstanbul Vali Vekili iken, 1937 galiba, geldi ve bir eser getirdi. Kabul ettim, vilayet makamında ona bir kahve içirttim, sigara verdim. Dediki: "Beyefendi, işte sizin devletçiliğinizi müdafaa eden bir şey yazdım." dedi. "Bir nevi tiyatro eseri yazdım." dedi.

Hakikaten verdi bana, bizim devletçiliğimizi metheden bir eser. Tamamen okumadım. Teşekkür ederim, dedim. Ben sana güveniyorum. Binaenaleyh sen bu şekildeki eserlerine devam et, dedim... Bilmem sonra basıldı mı? Oynandı mı? Bilmiyorum. Birinci bu. Bu N. Hikmet'le temasım yani. N. Hikmet'i bir nevi Atatürkçülüğe doğru yanaştırmıştım.

Türk Naziler Ve Alman Emperyalizmi

Türk Naziler, 1930'ların sonundan itibaren siyasal yaşamdaki yerlerini almışlardır. Alman emperyalizmi, 1933 yılında faşist diktatörlüğün kurulmasından sonra, Wilhelm döneminde geliştirilen Yakındoğu, Kafkaslar ve Balkanlar'ı içeren egemenlik programını yeniden yürürlüğe koymuştur. Yeni Dünya Düzeni'nin kurucusu rolüne soyunan Nazi imparatorluğu, Türkiye, İran ve Arap ülkelerini kendisine bağlayacak sıkı ilişkiler geliştirmiştir. Alman emperyalizminin geniş bir istihbarat, propaganda, eğitim ağına dayalı siyasetleri, Türkiye'de önemli yandaşlar bulur. Giderek gelişen Türk büyük burjuvazisi, Alman siyasetinin etki alanında, kadim ortağı silahlı bürokrasi ile buluşur. TC'nin Almanya'da bulunan Büyükelçisi Hüsrev Gerede, "Prusya'nın askeri eğitim ruhunun, Türk insanının özüne uygun düştüğü" tezini savunmaktadır. 1. Dünya Savaşı'nda yazgı birliği yapan Pancermanist Prusya-militarizmi ile Pantürkist İttihatçılık, oldukça kalıcı etki ve kadrolara sahiptiler. Pan hareketlerin buluştuğu bir siyasi coğrafyada, korkak, ancak hırslı ve acımasız Türk burjuvazisi gözlerini 2. Dünya Savaşı konjonktürünün getirilerine dikmiştir. Bu dönem. 1938 Dersim-Hatay iç fetihleri. Almanya'ya ekonomik bağlanma, şovenizmin yükselişi, tek parti ve ulusa dayalı diktatorya, şefler sistemi ile netlik kazanmıştır. İç fetihlerle yetinen büyük burjuvazi ve toprak ağalığı, Almanya destekli dış fetih fırsatlarını da ağır ağır telaffuz etmeye başlamıştır. Etkileri günümüz devletinde ideolojik aygıtları. siyasi kadroları, politik rezervleri belirleyen bu dönem konumuz açısından oldukça önemlidir. Devlet aygıtının niteliğini belirleyen sürekli iç savaş, Türkleştirme, anti-komünizmin yanına faşist bir kurumlar, anlayışlar, eylemler demetinin gelmesi, bu dönemi önemli yapan ögelerdendir. Yine bu dönemde Türkiye, Nazi Partisi'nin yetkin ajanlarının cirit attığı, OSS'nin ilk eylemlerini gerçekleştirdiği, faşist hücrelerin ciddi bir güç olduğu, burjuvazinin faşizmi içerdiği bir

alan olmuştur.

Nazi Partisi içinde bir dış ilişkiler birimi oluşturulmuştu. Bu birimin amacı, yabancı ülkelerde, özellikle de Balkanlar'da ve Yakındoğu'da Nazi propagandası yapmaktı. Nazi Partisi'nin yabancı ülkeler organizasyonunun da bu alanda etkinliği vardı ve bu birim, örgütlenme, propaganda konularında Alman Dışişleri Bakanlığı ile yakın ilişkiler içindeydi. Bu birimin üyeleri, yabancı ülkelerdeki Alman klüplerinde Nazi örgütleri oluşturmaya çalışıyor ve Nazi propagandası yapıyorlardı. Üyeler bu tür yerleri, örgütlenmek, propaganda ve casusluk amacı ile kullanıyorlardı.

1932 yılında Nazi Partisi'nin yabancı ülkelerdeki en önemli propaganda gazetelerinden biri olan Türkische Post'tu. İstanbul'daki Alman klüpleri, Teutonia ile 1933 yılından önce kurulmuş olan Alemannia ve Deusche Ausflugsverein'dı. 1938 yılında Teutonia'nın başkanı, Deutsche Bank'ın İstanbul müdürü olan Weidtmann'dı. Nazi imparatorluğu ile ilişkiler her düzeyde, İttihatçılar'ın devr-i iktidarını aratmayacak biçimde gelişiyordu. Alman Gençlik Örgütü 2. Başkanı Nabersberg, 6 Mart 1934'de İstanbul'a gelir ve Ankara'yı da ziyaret eder. Diğer yandan, Alman Gençlik Terbiyesi Dairesi Başkanı Baldur Von Schirack ise 9 Aralık 1937'de Ankaraya gelerek Maarif Vekili Saffet Arıkan ile görüşür. Ayrıca, Gazi Terbiye Enstitüsü'nü ve Halkveni ziyaret ettikten sonra Atatürk'le de bir görüşme yapar. Bütün bunların yanısıra, İtalyan Faşist Partisi'de örgütlenmektedir. Casa d'italia adlı kuruluş, İstanbul'da faaliyetlerini Türkler'i de kapsayacak biçimde sürdürmektedir. İstanbul'da bulunan Teutonia'da yapılan Nazi Partisi toplantılarına Nazi simgeleri serbestçe asılmakta ve polis bu tür toplantılara göz yummaktadır. Ayrıca, Alman okullarında görev yapan kişilerden, istihbarat, örgütlenme ve propaganda alanlarında yararlanılmıştır.

Nazilerin Ordu ile ilişkileri oldukça sıkı olmuştur. Nazi Almanya'sının askeri alanda Türkiye'ye karşı izlediği politika çok yönlüdür. Öncelikle Türk ordusunda görevli Alman subaylar, gerek askeri eğitim alanında, gerekse

ordu çevrelerinde Alman nüfuzunun etkinlik kazanmasına çalışmışlardır. Bu şekilde, dış politikada karar alma sürecini etkileyeceği düşünülen üst düzey ordu kademesinin, politik yönden Alman yanlısı bir tutum alması için çaba harcamışlardır. Askeri malzemeye ihtiyaç duyan Türk ordusunun talebleri, mümkün olduğunca karşılanmaya çalışılarak, Türk ordusunun Alman askeri sanayiine bağımlı kalması amaçlanmıştır. Türk Genelkurmayı, Alman Piy. Gen. Mittelberger tarafından organize edilirken, Türk Genelkurmayı'nın istihbarat örgütü ise, 1. Dünya Savaşı'nda Alman Askeri Gizli Servisi'nin Başkanı olan Gen. Nicolai tarafından geliştirilmiştir. Diğer yandan, 17 Mayıs 1938 yılında Alman ordusunda eğitim gören Türk subayı sayısı 12 iken, Türk hükümeti 12 kişilik yeni bir kontenjan daha istemiştir. Tarihçi Cemil Koçak bu konuda şunları yazıyor: "Türk ordusunda, Alman askeri gücü ve yeteneği ilgi ve merakla yakından incelenmekteydi. Almanya bu nedenle, Türk ordu çevrelerinde güçlü bir dayanak noktasına sahipti. Bu durum elbette siyasi görüşleri yakından etkiliyordu." (30)

Bu etki, İttihatçı geçmişe sahip tüm devlet kadrolarında ağırlığını hissettirmiştir. Dönemin en etkin siyasi vurgusu Turancılıktır. Turancılığı resmen "Volga nehrinden Çin'e kadar, Rusya'nın Türk kökenli halklarını Türkiye'nin siyasal önderliği altında toplama" (*) olarak tanımlayan Almanya, 1941 yılında Türk-Alman dostluk ve saldırmazlık anlaşmasından sonra bu alanda propaganda ve eyleme başlamıştır. Almanya bu politik kapsam içinde resmen Türk hükümetine başvurarak, kırım ve Kafkasya'daki Türk kökenli Sovyet halkları sorununun çözümünde resmi işbirliği önermiş, hatta bu bölgede Türkiye'nin genişlemesini onaylamış; diğer yandan Türkiye'de güçlü faşist gruplarla işbirliği içinde Panturancı bir kampanya geliştirmiştir.

Almanya'nın eski şansölyelerinden Büyükelçi Von Papen bu kampanyanın örgütleyicilerindendir. Papen'in, Berlin'e gönderdiği raporlar oldukça aydınlatıcıdır.

(*) Bu tanım, Alman Büyükelçi ve Türkiye Masası Şefi Hentig'indir.

Bu raporlara göre:

Alman askeri başarıları sonucunda Türk hükümet çevrelerinin, Sovyet sınırı ötesindeki ırkdaşlarının, özellikle Azeri Türkleri'nin kaderi ve geleceği ile daha yakından ilgilendiği belirtilmektedir. Bu çevrelerde, 1918 olaylarını yenilemek ve Bakü petrollerini ilhak etme eğilimleri vardır. Bu amaçla, bir kısmı İttihatçılar zamanında benzer hizmetler görmüş bazı kişilerden bir uzmanlar komitesi oluşturulmuştur; komitenin amacı, gerek ülkedeki daha önce yurtdışından gelmiş Türk kökenli göçmenler, gerekse yurtdışında (özellikle İran Azerbaycanı'nda ve Hazar Denizi'ne kadar olan bölgede) Türk nüfuslu bölgelerde yaşayanlar arasında, bu bölgeleri Türkiye'ye ilhak etmek için taraftar toplamaktadır. Grubun lideri, İstanbul Mebusu Şükrü Yenibahçe'dir (TM üyelerinden). Diğerleri, Enver Paşa'nın kardeşi, eski islam ordusu liderlerinden ve 1918 yılında Bakü'ye giren Nuri Paşa, Prof. Zeki Velidi Ahmet Cafer ve Türkiye'nin Afganistan Büyükelçisi Memduh Şevket Esendal'dır.

Papen'e göre: Ankara'daki hükümet çevrelerinin Doğu Türkleri ile ilgili planı, onları kendi bağımsız görünen, ama Batı Türkleri'nin danışman olarak siyasal ve kültürel açıdan egemen olacağı doğu devletlerinde toplamaktır. Oysa Doğu Türkleri, kendileri için bağımsız bir devlet istemektedirler. Bu hareketin lideri Musavat Partisi lideri Mehmet Emin Resulzade'dir. Resulzade, Türkiye'de yaveri Mirza Bala tarafından temsil edilmektedir. Bu şahıs, Türkiye'de orduya girmiştir. Ankara'da -Doğu Türkleri sorununda- hükümetin ajanlarından biri emekli Gen. Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet'tir. Erkilet Tatar kökenlidir. Diğer yandan, Türkiye'nin Berlin'de bulunan büyükelçisi Hüsrev Gerede, Alman dışişleri yetkilileriyle yaptığı görüşmelerde Von Papen'in raporunu teyid

eden bir tutum içinde olmuştur: "Gerede, komşu halklar aracılığıyla anti-Sovyet propaganda faaliyetinin yürütülebileceğine dikkat çekmiştir. Sonrada daha açık biçimde Kafkas halklarının ileride tampon bir devlette birleşebileceğini söylemiş, Hazar Denizi doğusunda bağımsız bir Turan devleti kurabileceğini ima yoluyla belirtmiştir." (31)

Türk Nazilerin devlet tarafından kabul gören bir siyasetin **uç** eylemcileri olduğu açıkça görülüyor. Alman Dışişleri Bakanlığı'nda, Türkiye ile ilişkilerden sorumlu kişi müsteşar yardımcısı Dr. Ernest Woerman'dır. Bu şahıs, **Türk Nazileri**n önderlerinden Nuri Paşa'nın Sovyetler'de yürütülen savaşta, Almanlar tarafından esir edilen müslümanlardan bir birlik oluşturlması fikrine dair 28 Ekim 1941 tarihli raporunda şunları yazıyor: "İrtibat subayı olarak cephede bulunan elçi Hentig, Nuri Paşa ve Pan-Turancılık ile ilgili konuları yürütmek üzere Dışişleri Bakanlığı'nda bir göreve atanmıştır. Kendisi tahminen 29 Ekim'de burada olacaktır. Geldiğinde bu konular için bir komite kurulması düşünülmektedir. Ordu komutanlığından, Türk ve müslüman savaş tutsaklarının ayrılması için hazırlık yapması istenmiştir."

Nuri Paşa, Berlin'de bir Pan-Turancılık propaganda merkezi kurulmasını da talep etmektedir. Bu konuyu, Alman Dışişleri şöyle değerlendirmiştir: "Pan-Turancılık hareketinde, Nuri Paşa bizzat kendisinin faal bir rol oynamasını istemektedir. Bunun yanında, Türk soyundan gelen müslüman esir kamplarının kurulmasından sonra, bu insanlardan oluşan malzemenin organizasyonunda herhangi bir şekilde yeralmayı düşünüyor. Bunu, Türk hükümetinin üstü kapalı izniyle yapacağını da düşünmektedir." Bu konuda, Elçi Papen'de şunları söylemektedir: " Nuri Paşa'nın, Pan-Turancılık hareketi içinde oynadığı role ilişkin olarak kendisi tarafından yapılan savaş tutsaklarının organizasyonu ve eğitiminde, kendisinin büyük ölçüde yeralması önerisini uygun buluyorum. Bu konuya Türk hükümetinin karşı çıkmayacağından eminim. Çünkü ben, sayın Saracoğlu'na (Başbakan) daha önce Türk soyundan gelen savaş tutsak-

larını özel kamplara yerleştirmeyi planladığımızı söyledim."

Almanlar, Türk hükümetinin Kafkas jeopolitiğine dayalı politika rezervlerinin farkındadırlar. "Yurtta sulh, cihanda sulh" prensibinin yeterince gücü olmayan, ancak emperyal bir imparatorluk bakiyesi olan Türkiye'nin gerçek siyasi ilkelerini ortaya koymadığının ayrımındadırlar. Bu konuda Woerman şunları yazıyor: "Benim, Atatürk'ün siyasetine uygun olarak, Türkiye'nin tam bir milli devlet olarak kalacağı ve bugünkü devlet sınırları dışında herhangi bir hedefi olmadığı şeklindeki karşı görüşlerimi Nuri Paşa; 'Atatürk'ün düşüncelerinin bir zorunluluk siyaseti olduğu ve gerekçesininde Sovyetler Birliği'nin yarattığı korku olduğu' biçiminde yanıtlamıştır. Almanya ile birlikte ve özellikle de Sovyetler Birliği'nin parçalanmak üzere olduğu, şimdiki konumumuzda bu gerekçe kalkmış."

Pan-Turancı politikanın Türk emperyalizmi anlamına geldiğini vurgulayan Woerman, bir başka raporunda şunları yazmaktadır: "Türkiye'nin Pan-Turancı düşüncelerini sadece Almanya ile federatif bir ilişkide gerçekleştirilebileceği açıktır. Bu nedenle, Pan-Turancı bir Türkiye zorunlu olarak Almanya taraftarı bir Türkiye olmalıdır. Bu Pan-Turancılık düşünceleri, aynı zamanda da Sovyetlerin sırtından Türk emperyalizmi anlamına gelmektedir." Cumhuriyetin Kafkas jeopolitiğini çıkış noktası yapan ve açıkça ilan edemediği Turan siyasetinin, emperyalist bir programı olduğu tespitini yapan Woerman, bunun petrol kaynakları ile bağlantısınıda kurmaktadır. Ulus temelinde gelişen kapitalist devletin en elverişsiz koşullarda bile emperyal programa sahip alabileceğini ortaya koyan Naziler, Türk emperyalizmine petro-politik çerçevede sınır çizmektedirler. Woerman'a göre: "Turancılık düşüncesinde yeralan, örneğin petrol bölgesi Musul, Batum ve Bakü ile Trans-Kafkasya bölgesinin alınması gibi, Türkiye topraklarının gerçekten genişletilmesi gibi planları bir yana bırakıyorum. Gerçi, Türkler'in Musul bölgesini yeniden kazanmaları, bizim petrol çıkarlarımız nedeniyle elbette desteklenemez, fakat belki katlanılabilir." Nazi imparatorluğu, Türkiye Cumhuriyeti'nin yayılmacılığını katlanılabilir bulmaktadır.

NURİ PAŞA

Nuri Paşa, Enver Paşa'nın kardeşidir. Paşa'nın son görevi, Kafkas İslam Orduları komutanlığıdır. Paşa, uzun yıllar Almanya'da yaşadıktan sonra Türkiye'ye dönmüş, 1938 yılında kok kömürü üreten bir şirketi satın alarak, bu şirketi madeni eşya fabrikasına dönüştürmüştür. Fabrikada; matara, demir çubuk ve gaz maskesi ile mermi yapılmıştır. Paşa bu tesisi, daha sonra Zeytinburnu'ndan Sütlüce'ye taşır. Fabrikada; Brand havanları, havan topları, mermi ve tabanca üretilmiştir. Fabrika, Milli Savunma Bakanlığı'na silah, araç ve gereç satar. Bakanlıkla, Paşa'nın arası oldukça iyi olmuştur. Diğer yandan, bu İttihatçı artığı Nazi, yurtdışına da silah satmıştır. Ancak, 2 Mart 1949 günü, Nuri Paşa'nın Sütlüce'deki fabrikası havaya uçmuş, Paşa dahil 27 kişi olayda ölmüştür. Patlamanın olduğu günlerde Nuri Paşa, Mısır Krallığı'na 50.000 tabanca siparişini bitirmek üzereymiş. Patlama sırasında 600 el bombası ve 2.000 havan mermisi, patlamadan artakalanlardır.

30 Eylül 1941 günü Von Grote imzalı <<gizli rapor>>, iki Türk generalinin Almanya'ya geleceğini bildirmekteydi: "Türkler uzun süre önce askeri ataşeliğimiz aracılığı ile Reich Genelkurmayı'ndan, iki askeri yazarın doğu cephesine gezi yapmalarını istemişlerdir... Genelkurmay başkanının onayı ile halen köşe yazarı olan ve Alman taraftarı haber ve yazılarıyla tanınan iki Türk generali, Hüsnü Erkilet ve Ali İhsan Sabis 1 Ekim tarihinden başlamak üzere doğu cephesine davet edilmiş bulunuyorlar. Bu gezi, şu ana kadar Genelkurmay Propaganda Dairesi ve Dışişleri Bakanlığı Basın Bürosu işbirliği ile tamamıyla bir basın ve propaganda konusu olarak ele alınmıştır.

Fakat, Türk Hükümeti son anda Gen. Ali İhsan Sabis'in yerine, şu andaki Askeri Akademi komutanı Gen. Ali Fuat Erden'in adını vermiştir. General Fuat, stratejik ve taktik olarak, Türkiye'nin en önemli generali olarak kabul edilmektedir. Bu değişiklik ile konu oldukça büyük ve her şeyden önce de politik bir anlam kazanmıştır.

Bu konuya 253 ve 29 Eylül tarihli telgrafında sayın Büyükelçimiz Von Papen'de değinmiştir. Bu nedenle, Genelkurmay Başkanı ve Ordu Başkomutanlığı kanalı ile Führer'e bir brifing verilmiş ve kendisi, Fuat'ın gezisi hakkında olumlu görüşünü bildirmiştir." Ziyaretin yapıldığı dönem oldukça önemlidir. Başbakan, "Saraçoğlu, 30 Eylül 1941'de kısa zamanda bir Alman zaferi hesap etmekte, İnönü ise 6 Ekim'de Clodius'a, doğuda kesin başarının sonbahar aylarında olacağını umduğunu belirtmektedir." (32)

Bu geziden bir kaç ay önce yapılan bir başka gezi konusunda, aynı kaynakta şu bilgiler vardır: "Türkiye ile Almanya arasında gayrı-resmi olarak kurulmak istenen Pan-Turancı ilişkiler için önemli bir girişim bundan tam bir ay önceki bir ziyaret dolayısıyla olmuştur; Zeki Velidi Togan'ın daha Temmuz ayında Berlin'e gidişinin hemen ardından Nuri Paşa'nında Eylül ayında Berlin'e gitmesi anlamlıdır. Gezi, Papen'in Ribbentrop nezdindeki girişiminden sonra yapılmıştır. Gezi konusunda Türk hükümetine bilgi verilmiştir." (33) Generallerin gezisinden önce **Türk Nazileri**n gayrı resmi olarak yaptığı ziyaret, devletin bilgisi dahilindedir. Erkilet ve Erden Paşa'lar, ziyaretlerinde Führer'in karargahını ziyaret ederler. Dönüşte ise, **Milli Şef** İnönü, Genelkurmay Başkanı Çakmak ve Şükrü Saraçoğlu'nun katıldığı bir toplantı yapılarak, gezi izlenimleri görüşülmüştür.

Diğer yandan, gayrı resmi kanallardan, Naziler'le görüş alış-verişi devam etmiştir. Gizli devletin, gizli diplomasiyi yürütmede kullandığı **uç** örgütlenme olan

Türk Naziler, bu işlerin gönüllüleri olmuşlardır. İşte bunu teyid eden satırlar: "Hentig bir başka raporunda, Berlin'de 17 yıldır teknik üniversitede ders veren Dr. Harun'un kendisini ziyaret ettiğini, Harun'un şu ara İstanbul'da oturduğunu, Berlin'deki Türk Büyükelçiliği ile ilişkili olduğunu ve önde gelen Türk çevreleri tarafından Berlin'e gönderildiğini, görevinin ise Turancılık hakkında Alman tutumunu öğrenmek olduğunu belirtmektedir. Harun, Hentig'e, Gerede ile Çakmak'ın mesajını iletmiştir. Hem Gerede, Hem de Çakmak resmi görevleri nedeni ile resmi olarak Turancılık lehine çalışmalarının mümkün olmadığını, fakat sorunla yakından ilgili olduklarını belirtmişlerdir. Çakmak'ın, Turancılık sorununun Türkiye ile Almanya arasında ilişki kurmada ve işbirliği sağlamada bir temel oluşturacağı yolunda fikir beyan ettiği raporda belirtilmiştir. Hatta Çakmak, Türkiye'nin Almanya'ya karşı bir harekete girişmeyeceğine dair güvence vermiştir. Kendisi Türk kökenli halklara karşı, Almanya'nın alacağı tutumu yakından izlemektedir ve Türk kökenli Sovyet savaş esirlerine propaganda yapılması için yardım etmeye de hazırdır." (34)

Türk devleti ve Naziler'inin ısrarları, Almanya'nın askeri ihtiyaçları ile birleşince, söz konusu müslüman-Türk kıtalar 1942 yılında kurulur. 162. Türk tümenine bağlı bu kıtaların eğitiminde Türk subaylar görev yapmıştır. Sayıları 180.000 civarında olan Türk kökenli müslüman savaş esirlerinin bir bölümü, doğrudan SS kıtalarına katılmıştır. Bu birlikleri şöyle sıralamak mümkündür:

a) Türkmen, Özbek, Kazak, Kırgız, Kara-Kalpak ve Tacikler'den bir **Türkistan gönüllü kıtası**.

b) Azerbaycan'lı, Dağıstan'lı, İnguş, Lezgi ve Çeçenler'den bir **Kafkas gönüllü kıtası**.

c) **Gürcü gönüllü kıtası**.

d) **Volga-Tatar ve Kuzey Kafkasya gönüllü kıtası.**

Türk kıtaları tam bir kontr-gerilla örgütlenmesi içinde hazırlanmış ve Sovyet partizanlarla savaşmışlardır. Birliklerin komutasında yalnızca 4 Alman subay görev yapmıştır. Geriye kalanlar ise Türk'tür. 19 bağımsız tabur ve 24 bölükten oluşan bu kontr-gerilla birlikleri, özellikle Stalingrad ve Kafkasya'da savaşmışlardır. Sayıları 10.000'lerle ifade edilen bu **Turan** ordusunun eğitimi Türk subayları tarafından yaptırılırken, Almanya ile silah alımı konusunda yeni anlaşmalar yapılmıştır. 23 Mayıs 1942 günü (1956 yılında Genelkurmay Başkanlığı'na atanacak olan) Albay İsmail Hakkı Tunaboy'lu başkanlığında bir kurul Almanya'ya gitmiş ve siyasi-askeri görüşmeler birbirini izlemiştir.

Pan-Turancı akımın öncüleri olan **Türk Nazilerde** bu arada büyük bir yayın faaliyeti içine girmişlerdir. Bu grubun öncüleri arasında; Zeki Velidi Togan, Ayaz İshaki, Muharrem Feyzi Togay, Resulzade Ahmet Caferoğlu, Peyami Safa, Nihal Adsız, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon gibi isimler vardır. CHP Genel Sekreteri Cevdet Kerim İncedayı, bu grubun TBMM'deki destekçilerinden olmuştur. **Türküz, Türkçüyüz** parolasını dilinden düşürmeyen Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu'da **Türk Nazilere** pek uzak değildir.

Almanya'da güçlü bir ilişkiler ağına sahip olan bu topluluk, Nazi Partisi Dışişleri Ofisi Başkanı Alfred Rosenberg ile çalışmalarını koordine etmektedir. İdil-Ural Türkleri'nden İdris Alemcan'ın Berlin'deki evi, bu **Nazi hücresi**nin toplanma yeri olmuştur. Toplantılara, Kırım Türkleri'nden Müstecip Ülküsal, 1917'de Kırım'da kurulan Kurultay Hükümeti'nin Dışişleri Bakanı Cafer Seyit Ahmet Kırımer, Edibe Kırımel, Edibe Kemal, Ahmet Temir, işadamı Veli Menger, Ayaz İshak katılmaktadırlar.

VELİ MENGER

İşadamı Ahmet Veli Menger Tatar asıllıdır. 2. Dünya Savaşı boyunca Alman hükümeti ile ***Türk Naziler*** *arasında kuryelik yapmıştır. Mercedes marka otomobil ve otobüslerin temsilciliğini alan Veli Menger, Almanya'nın dev firması Daimler-Benz ile bağlantılıdır. Daha sonra, Otomarsan'ı kurar. Daimler-Benz lisansı ile otobüs ve minibüs üreten Otomarsan'da Daimler-Benz %36, Mengerler ile Demirel'e yakın olan Kadir Has grubu %32'şer pay sahibidirler. 1982'de Türkiye'de askeri ve sivil araç üretme izni alan Daimler-Benz, Otomarsan'da sermaye artırımı kararı alınca, Menger Holding'in hissesi azalırken ortak sayısı artmıştır. Kimdir bu ortaklar? Suudi National Otomobile Ind., Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı ve İş Bankası'dır.*

Bu gruba dahil Kırım Türkleri'nden Edige Kemal ile Müstecip Fağil'in, Erkilet Paşa ile yakınlıkları bilinmektedir. Erkilet, adı geçenlerin Kırım'a yollanmasını ve orada Türk-Alman ortak çıkarları için kullanılmalarını Alman istihbaratından istemiştir.

Almanya'da **Türk Naziler** çalışmalarını sürdürürken, Türkiye'de bulunanlar boş durmamışlardır tabi. Bu grubun toplantılarına Nuri Paşa'nın ev sahipliğinde katılan isimler arasında; İdris Alemcan, Dr. Ahmet Temir, Hilal Mürşi, Abdürrahim Gökçay, Azeri Mehmet Togar, Miralay Kazım vardır. Diğer yandan, Nuri Paşa'nın **kurmay** heyetinde; Erkilet Paşa, Zeki Velidi Togan, Türkistanlı Yusuf Kıpçak, Cevat Rıfat Atılhan (Adı sonradan Hüseyin Üzmez'in gerçekleştirdiği, Ahmet Emin Yalman suikastında geçer...), Kazım Taşkent bulunmaktadır.

KAZIM TAŞKENT

Öğrenimine Almanya'da kimya mühendisi olarak yapmış bu ünlü işadamı, Doğan Sigorta ve Yapı Kredi Bankası'nın kurucusudur. 1950-1953 yılları arasında milletvekilliği yapmış olan Taşkent, gerici tarih dergileri de yayınlayan Hayat Yayın Grubu ile Doğan Kardeş Yayınlarının sahibidir. Tifdruk Matbaacılık A.Ş.'nin kurucusu olan Taşkent, 1991'de ölmüştür.

İstanbul'daki bir başka Nazi grubu ise, Emin Resulzade çevresinde toplanmıştır. Diğer yandan, Gen. Ali İhsan Sabis, Gen. Erkilet, Avukat Mümin Mustafa ile bir şirket kurarak çalışmalarına bu çerçevede devam etmişlerdir.

Mehmet Emin Resulzade, Polonya Genelkurmayı'nın bir alt örgütü olan Polonya Prometheus Hareketi'ne de katılmıştır. Resulzade, Polonya'nın 1939 yılında düşüşünden sonra, İsviçre'ye transfer edilen **Pilsudski Fonu** adı verilen, Genelkurmay fonundan geçimini sağlamıştır. (Promethe örgütü, 1919 yılında Galiçya'da, Kızılordu'ya karşı savaşan Polonya Ordusu generali Sikorski tarafından kurulan anti-komünist bir örgüttür.) Bu örgütün lideri Sikorski ile M. Emin Resulzade'nin ilişkileri olmuştur. Resulzade'yi o yıllarda Türkiye'de yaveri Mirza Bala temsil etmekte olup, bu kişi Türk ordusuna alınıp kendisine görev verilmiştir.

Erkilet için ise, Von Papen şunları yazıyor: "Ankara'da, Doğu Türkleri sorununda hükümetin ajanlarından biri General Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet'tir. Kendisi Tatar kökenlidir."

Papen'in kısmi görevi dolayısıyla belirli bir mesafeyi koruduğunu söylediği Afganistan Büyükelçisi Memduh Şevket Esendal, eski bir TM ajanıdır. TBMM'nin orta elçisi olarak, Azerbaycan'da görev yapan M. Şevket, CHP Genel Sekreterliği ve milletvekilliği yapmış önemli bir politikacıdır.

"Rusya'daki Türk kabileler aracılığı ile anti-Sovyet propaganda yürütme olanağı var..." görüşünü Alman Naziler'e kabul ettirmeye çalışan Hüsrev Gerede, devlet bağlantılı bu faşist korporasyonun önde gelen ismidir. Türkiye'nin Berlin Büyükelçisi Hüsrev Gerede asker kökenlidir. **İç ayaklanmaların bastırılması**nda yararı görülen H. Gerede, stajını Balkanlar'da yapan subay grubundandır. Kazım Karabekir ve M. Kemal'in kurmay başkanlığını yapan Gerede, Kafkas Orduları Harekat Şube Müdürlüğü'nde de bulunmuştur.

Naziler'in Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Weiszsacker, Bakan Ribbentrop'a, Gerede'nin önerilerine dair şu değerlendirmeyi yapıyordu: "Gerede... Açık bir biçimde Kafkas halklarının ileride tampon bir devlette birleşebileceklerini söyledi ve Hazar'ın doğusunda bağımsız bir Turan devleti kurulabileceğini üstü kapalı bir biçimde anlattı. Gerede, bunları bir söyleşi havasında söylemesine karşın, Ali Fuat'ın (Erden), Von Papen'e söyledikleri tamamı ile aynı sözler olduğuna göre, üzerinde durduğu noktalar Hiç de rastlantısal değildir. Gerede, Bakü'nün bütünüyle Türkçe konuşulan bir kent olduğunu vurgularken, sorunun özüne parmak basmaktaydı."

Nazi kayıtlarında adı geçen bir başka general ise, Mürsel Bakü'dür. Tüm. Gen. Mürsel Bakü, 1. Dünya Savaşı sırasında Kafkasya cephesinde savaşmış; Bakü'ye giren Kafkas İslam Ordusu'nun başında bulunmuştur. General Bakü, Papen'e, Çakmak ile görüştüğünü, Almanların olası bir Kafkas saldırısı sırasında, Türk ordusundaki Azeri kökenli subayların **izne** çıkarılmalarını önerdiğini yazmaktadır. Diğer yandan, Dr. Harun'da, Mareşal Çakmak'ın şu mesajını iletmiştir: "Turancılık sorunu, Türkiye ve Almanya arasında ilişki kurmada önemli bir konu olabilir. Savaş tutsaklarına propaganda yapmak için emrinize adam da verebiliriz." Sayıları 200.000'e yaklaşan Türk birliklerinin başında dört Alman subay bulunduğuna göre, Çakmak'ın **adam yardımı** oldukça geniş boyutlu gerçekleşmiştir. Özellikle, Tatar kökenli Türk subaylara bu alanda görevler verildiği bilinmektedir.

Hükümet çevreleri ve ordu, pozitivist rasyonalitenin **parlak** siyaset örneklerini sunmuşlar, Almanlar, Sovyetler'de ilerlediği ölçüde gizli devlet **uç** vermiş ve **Türk Naziler** siyaseti belirlemiştir. Geri çekiliş ise elbette uçların tasfiyesi ile sonuçlanacaktır. Türkiye'deki Nazi **partisi**nin Pantürkizmle özdeşleşen Turan hayalleri, devletin yetkili kişilerinin ağzındada düşük yoğunlukta duyulmuştur. Başbakan Şükrü Saraçoğlu 5 Ağustos 1942'de şunları söylemektedir: "Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve en az o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir." Başbakan bunları söylerken, **Milli Şef** neyi temsil etmektedir? Bunu Sabiha Sertel'in kaleminden okuyalım: "İsmet İnönü, tek parti, tek şef sisteminin en şiddetli yürütücüsü oldu. İlerici fikirlere, bu fikirlerin tartışılmasına dahi göz yumulmadı. Cemiyetler kanunu ile teşkilatlanma hürriyeti hemen yokedildi. Mevcut teşkilatlar kontrol altına alındı. Basın şiddetli bir baskı altına girdi. Kanunlarda yapılan değişmelerle 1924 Anayasası'nın sağladığı nispi hürriyetler dahi yokedildi. Sollara karşı baskı artırıldı... Meydan, gericilere, ırkçılara, faşistlere bırakıldı... Politika çevrelerinde olduğu gibi, ırkçılar ve Pantürkistler arasındada gizli çalışmalar yapılıyor... Göbbels yardımıyla **Turan** cemiyeti kuruldu." (35)

Sabiha Sertel bu Pantürkist akımın **emperyalist** nitelik taşıdığı inancındadır. Bu **emperyalist** politika, gizli devletin resmiyete dökmediği politikasıdır. Ancak, Almanlar, Türkiye'nin enternasyonal faşizm ile sıkı bağlara sahip devlet çekirdeğinin gerçek siyasetlerini bilmektedirler. Öyle ki; Papen 1942 yılının ilkbahar aylarındaki bir raporunda, Saraçoğlu'nun artık daha açık konuştuğuna dikkat çekmektedir. Saraçoğlu; Türkiye'nin yakından ilgi gösterdiği Sovyet kenar devletlerinin (Kırım ve Kafkas bölgesi) alacağı biçim hakkında, Almanya ile sıkı bir ilişki kurulması dileğinde bulunmuştur. Papen'in yanıtında, Ribbentrop'un bu soruna saygı gösterdiğini bildirmesi üzerine, Saraçoğlu ilk kez açık bir biçimde; Türk hükümetinin, Panturanizm sorununun çözümünde, gayrı

resmi bir biçimde ve özel kişiler aracılığıyla bizzat Alman hükümeti nezdinde bağlantı kurulmasına izin verecekleri söylemiştir. Saraçoğlu ayrıca, Sovyetler Birliği'nden çıkarak, İran ya da Irak üzerinden Türkiye'ye gelmek isteyen bütün Türk kökenli mültecilere ülkeye giriş izni verilmesi için emir verdiğini belirtmiştir.

Genelkurmay Başkanı Çakmak'ın Naziler'le ilişkilerini yürüten Mürsel paşa (Aynı zamanda Milli Savunma Konseyi üyesidir.), Papen'e; Çakmak'ın Kafkaslar'daki Türk sorunu ile ilgili olarak, Alman hükümetinin arzu ettiği ve kendileri ile görüşmelerde bulunmak istediği sivil kişilere, Almanya'ya seyahat izni verebileceğini söylemiştir. Ayrıca, Çakmak, Türk ordusunda bölgeyi yakından tanıyan çok sayıda Kafkasyalı ve Azeri subay bulunduğunu, eğer Alman saldırısı gelişme gösterirse, onlarında bölgeye gönderilmesinin sağlanacağını açıklamıştır. Çakmak, diğer yandan, Sovyetler'in Çita, Tomak ve Omsk yakınlarında kurdukları yeni uçak fabrikalarını, yeni petrol kuyularının yerlerini ve petrollerin sevk yollarını Almanya'ya haber vermiştir.

Bu dönemde, basın Nazi **partisi**nin en önemli dayanaklarından biri olmuştur. Faşizmin **Yeni Dünya Düzeni**ni propaganda eden basına, Almanlar para akıtmıştır. Ribbentrop, 9 Mart'ta Papen'e yolladığı bir telgrafta, basının ve radyoda çalışanların parayla kandırılması için bir kaç milyonun döviz olarak dağıtılmasını önermiştir. Papen, buna verdiği karşılıkta, istenilen işin başarı ile yerine getirildiğini bildirmiştir. Basına para dağıtma işini, Nazi önderlerinden Ribbentrop'un kayınbiraderi, elçilik görevlisi Jenke yürütmüştür. Ayrıca, doğrudan doğruya Almanlara bağlı Beyoğlu ve İstanbul dergileri fransızca yayınlanırken, Yeni Dünya Türkçe, Göbbels'in bakanlığı (Nazi Propaganda Bakanı) Signal'i Fransızca, Almanca ve Türkçe olarak çıkarmaktadır. 6 Alman haber ajansı Türkiye'yi işlemiştir. Bunların arasında; ONB ve Transcontinent-Press ajansları başta geliyordu. Ajanslar günde 4 bülten çıkarıp, bunları İstanbul ve Ankara gazetelerine yollamaktaydı. Bültenler, taşra gazetelerine telefonla ya da telgrafla veriliyordu. Alman propaganda organları,

doğrudan finans-kapitale bağlıydılar. Bu, özellikle Türkische Post için geçerlidir. Gazete, Deutsche Bank tarafından finanse edilmektedir. Almanya 1939'a kadar ve daha sonrada 1941-1944 yılları arasında Türkiye'de en büyük ticari güç olduğu için, büyük Alman şirketleri reklam sektörünü ellerinde tutmuşlardır. Ayrıca, basının kağıt ihtiyacının büyük bir bölümüde Almanya'dan karşılanmıştır.

Bu dönem basınında Cumhuriyet ve Tasvir-i Efkar, Nazi Partisi yanında saf tutmuştur. Bu yüzden sol eğilimli Tan gazetesi, Cumhuriyet'i "Goebbels'in avukatı" olarak belirlemiştir. CHP'nin resmi yayın organı Ulus'ta ise, Falih Rıfkı Atay **faşist dostu** yazılar yazmaktadır. Bu döneme ilişkin bir kaynakta, Cumhuriyet Gazetesi'nin sahibi Yunus Nadi üzerine şu satırlar yeralıyor: "Von Papen, en etkili gazete yayımcılarından biri olan ve Cumhuriyet'in toparlak yüzlü sahibi Yunus Nadi'ye yanaştı. Kendisi aynı zamanda milletvekiliydi ve arazilere, madenlere, çiftliklere sahipti. Alman hükümeti, özel ticari ayrıcalıklar tanıyarak, Nadi'yi daha zenginleştirdi. Alman göçmenler ve müttefik diplomatlar kendisini 'Yunus Nazi>> diye adlandırıyorlardı." (36)

Diğer yandan, **Türk Naziler** yoğun bir yayın faaliyetine girişmişlerdir. 1939 yılının Mayıs ayında Reha Oğuz Türkkan, Bozkurt dergisini yayınlamaya başlamıştır. Dergide Türkkan'ın dışında, Hüseyin Namık Orkun, Nihal Adsız, Nejdet Sancar, Prof. Abdülkadir İnan yazı yazmaktadırlar. Dergi adının hemen altında "Her ırkın üstünde Türk ırkı" başlığı vardır; bir yazıda ise "Kaabiliyet bakımından, diğer bakımdan, Türk ırkı her ırkın üstündedir" denmektedir. Derginin 1. sayısında, CHP mebusu ve Ulus gazetesi yazarı Necip Ali Küçüka'nın, Ziya Gökalp üzerine bir yazısı çıkmıştır.

Bir başka Nazi yayın organı Kopuz'dur. Sahibi Cemal Tigin olan dergide; Rıza Nur, Fethi Tevet, Nejdet Sancar, A. İnan, Adsız, H. N. Orkun ve Emin Hekimgil yazmaktadırlar. Bozkurt "Haftalık Türkçü Dergi" ise, aynı ismi taşıyan başka bir dergidir. Sahibi Nurullah Barınman, Genel Yayın Müdürü Sami Karayel'dir. Yazı kadrosunda;

Peyami Safa, R. O. Türkkan, Z. V. Togan, Gen. Ali İhsan Sabis, A. İnan, O. Turan bulunmaktadır. Diğer **Türk Nazi** yayınları; Prof. Hüseyin Avni Göktürk ve Remzi Oğuz Arık'ın çıkardığı Millet, Orhan Seyfi Orhon'un Çınaraltı Dergisi, Hasan Ferit Cansever'in Türk Yurdu Dergisi'dir. Bu listeye; Küllük, Çınar, Hamle, Doğuş, Hareket, Oluş, Yeni Türk, Gök Börü, Türk Amacı gibi dergiler dahil edilebilir. Ayrıca, Zonguldak'ta; Karainci, Çığır, Doğu, Ocak adlı Pantürkist dergiler yayınlanmıştır.

Siyasi bir eylem biçimi olarak Türk geceleri ile bazı gençlik örgütlenmeleri birbirini izlemiştir: 1940 yılında, İstanbul'da Türkistan Gençler Birliği adındaki dernek, Türk Kültür Birliği adını almıştır. Budapeşte'de, Turan Cemiyeti'nin yıllık toplantısında, Budapeşte Büyükelçisi Ruşen Eşref Ünaydın bir konuşma yapmıştır. Türk Kültür Birliği'nin bir toplantısında ise, M. Fevzi Togay Türk kültür tarihi üzerine bir konuşma yapmış ve gece "Büyük Türk Gecesi" olarak kutlanmıştır. 1942'nin 28 Mart'ında, İstanbul'daki Türk gecesi, Cumhuriyet Gazetesi tarafından "Turan'a giden en kısa yol" olarak tanıtılmıştır.

Tan Gazetesi'nde Sabiha Sertel ısrar etmektedir: "Ecnebi Para" ile çalışan sahte Türkçüler'i meydana çıkarmalıdır. Savaş ortamında bu yayın bolluğunun kaynağı meçhul değildir tabi. Nazi propaganda bakanı Ribbentrop, Papen'e gönderdiği bir talimatta şunları söylemektedir: "... Türkiye'deki dostlarımızı içinde bulundukları güç durumdan kurtarmak üzere, size 5.000.000 altın Alman Markı iletilmesini emrettim. Bu parayı cömertçe kullanmanızı ve bana raporla durumu bildirmenizi rica ederim." (37)

Türk Nazilerinin en güçlü olduğu günlerde, Başbakan Refik Saydam'ın emriyle 4 Mayıs 1942'de Anadolu Ajans'ında çalışan yahudi memurların görevine son verilmiştir. Basın Yayın Genel Müdürü, anti-komünist, soğuk savaşın mimarlarından Selim Sarper, bu kararın alınmasında etkili olmuştur.

Gelelim Türkiye'deki Nazi istihbarat ağına. Alman casus-

luk örgütü, Türkiye'yi en önemli merkezlerden biri haline getirmiştir. Ankara'da ticaret ateşe yardımcılığı yapan Ludwig Moyzich; İstanbul Başkonsolosluğu'nda turizm bölümü şefi olarak görünen Bruno Wolff ve yine aynı konsoloslukta görevli bulunan **SS** önde gelenlerinden Emil Duplitzer Nazi ajanıdırlar. İstanbul'dan Ortadoğu'ya doğru çok sayıda bağlantılar vardır. Türkiye'deki Nazi İstihbarat Servisi görevlileri, buralardan, örneğin; Süveyş Kanalı'ndaki gemi hareketleri konusunda ayrıntılı bilgiler almaktadırlar ve İskenderiye'deki bir telsizle bağlantıları vardır. 1942-1943'te Türkiye'nin yardımı ile Naziler,Türk Turancıları Beyaz orducu mültecileri, casusluk ve Sovyetler'e karşı askeri harekatlarda kullandılar (Zeppelin Harekatı). Ayrıca, Arap topraklarından bilgi toplanması hususunda, Türk istihbarat birimleri ile Alman istihbaratı işbirliği yapmıştır.

Reich Güvenlik Dairesi VI. Bölüm Müdürü, yani siyasal gizli servisin başı Walter Schellenberg, bu işbirliğini daha sıkılaştırmak için, 1943 yazında Türkiye'ye gelir. Oradaki ajan örgütünü denetler ve bu arada Türk gizli servisi şefi ile görüşür. Schellenberg, Türk egemen çevrelerinde çok yaygın olan Turancılığı kendi amaçları için kullanmayı başarmıştır. Türk gizli servis şefi, Alman casusluğunu bundan böylede desteklemeye hazırdır. Buna karşılık Schellenberg, Türkler'in ekonomik alanla ilgili isteklerinin kısa zamanda yerine getirileceğine söz vermiştir. Türk gizli servisi, daha sonraki günlerde, Alman gizli servisine, Hitler aleyhtarı ortaklık içinde alınan önemli siyasal ve askeri kararlar üzerinde, dışarıdaki Türk diplomatik temsilciliklerinden gelen haberlerin içeriğini bildirmiştir. (Johannes Glasneck, Türkiye'de faşist Alman propagandası). Türk istihbarat birimlerinin dışişleri bakanlığı ile koordineli olarak gizli diplomatik raporları Nazi gizli servisine ulaştırması **Milli Şef** dönemi devlet politikasını en iyi simgeleyen olgulardandır.

Alman istihbaratı iki bölüme ayrılmıştır; Amiral Wilhelm Canaris'in Abwehr'i ile Heydrich'in başında bulunduğu Güvenlik Bakanlığı dış istihbarat birimi. Canaris, 1934'te Abwehr şefi olmuş ve bu birimi 15.000 kişilik bir

örgüte dönüştürmüştür. Abwehr'in Türkiye'deki en yetkili adamı Yüzbaşı Paul Leverkuehn'dir. Naziler'in, Türkiye'deki askeri istihbaratını temsil eden bu adam Edinburgh'ta hukuk okumuştur. Sonradan OSS (ABD istihbarat örgütü) başına geçecek olan William Donovan'ın yakın arkadaşıdır. 1940-1942 yılları arasında, Balkanlar, SSCB, Türkiye ve Ortadoğu'yu içeren korkunç bir ajan ağı oluşturacaktır. 1940'lı yıllarda İstanbul'da Park Oteli mesken tutan Nazi istihbaratının bir çok adamı vardır. Leverkuehn'in ajanlarından bir grup, gazetecilerle ve üst düzey Türk yetkililerle ilgileniyor ve çoğuna maaş ödüyorlardı.

Leverkuehn'in en büyük yardımcılarından biri Wilhelm Hamburger adlı genç bir Nazi'dir. Etkili bir Nazi sayılan varlıklı bir Avusturyalı işadamının oğlu olan Hamburger, Almanya'ya mal satarak büyük karlar sağlayan İstanbul burjuvazisi ile içli-dışlıdır. Naziler, yarattıkları müthiş kaçakçılık şebekesi ile işlerliğini günümüzde de koruyan bir organizasyon yaratmışlardır. Abwehr operasyonlarının faturası, karaborsa dolar ve kaçak altın satışı ile karşılanmıştır. Rüşvete bağlanmış liman ve demiryolu görevlileri, kaçak mal taşınmasında yardımcı olmuşlardır. Novotni, Abdullah Lokantası, Park Otel, Taksim Gazinosu gibi **orta kuşağın** anılarını süsleyen kozmopolit mekanlar, Abwehr'in faaliyet üslerinden sadece bir kaçıdır. Abwehr, Elli'nin barı adlı yeri de denetiminde tutmuştur. Diğer yandan, Abwehr örgütü, Ortadoğu'daki eylemlerde İstanbul'u üs olarak kullanmıştır. Berlin, Balkanlar, İstanbul ve Ortadoğu hattında çok sayıda kurye çalışmıştır. Ortadoğu'daki ajanlara mektup, yönerge ve propaganda malzemesi taşıyıp, istihbarat raporu getirmeleri için muhalif siyasal grup üyelerini, gemicileri, gemi sahiplerini, demiryolu görevlilerini Abwehr kiralamıştır.

En kalıcı iletişim ağlarından biri Ermeni Milliyetçi Daşnak Partisi aracılığıyla kurulmuştur. Hatay'da bir otelin sahibi olan Joseph ve Lucy Ayvazyan'lar, Nazi istihbaratına bağlı olmuşlardır. Abwehr için çalışan Austro-Türk Tütün Şirketi görevlileri aracılığıyla Ayvazyan'lara ulaştırılan para, buradan Arap dünyasına

dağıtılmaktadır. Yaklaşık 6 ülkede, sayısız Daşnak üyesi Naziler'e çalışmaktadır. Ticari bağlara dayalı bu örgütte pek çok Arap tüccar görev yapmıştır. Abwehr örgütünün, Arap dünyasındaki bağlantılarını elde etmeye uğraşan Britanya bunda başarılı olamamıştır. Bu örgüt içinde; İran'lı dini lider Ayetullah Abdel Kasım Kaşani, Şahin generallerinden Zahidi, Filistin'li lider Fevzi Kavukçu, Hüseyni (Yaser Arafat'ın akrabası) sayılabilir.

a) "Welcome To Amerika"

İstanbul'da Nazi örgütlerinin yanısıra müttefik ülke istihbaratçıları da**<üs**lenmişlerdir. İngilizler için İstanbul, Balkan istihbarat operasyonlarında yaşamsal önemi olan bir üs olmuştur. M16'nın, İstanbul'da bir çok ajanı vardır. **Dostlar** koduyla anılan siyonist istihbaratçılar, Türkiye'de etkilidirler. Müttefik istihbarat örgütleri, Türkler'den bir çok **gönüllü** devşirmişlerdir. Saffet Tozan bunlardan biridir. Bu silah kaçakçısı Türk işadamı, Macaristan'a giden ilk İngiliz ajanlarından biri olmuştur.

Türkiye'de güçlü bir casusluk ağı oluşturan ABD ise, sonraki yıllarda gelişecek faaliyetlerinin temelini atmıştır. Office Of Strategie Servises (OSS), ABD'nin istihbarat örgütü olarak düzenlenmiştir. Örgüt başkanlığına atanan William Donovan; Balkanlar, Türkiye ve Ortadoğu gezilerinde, Almanlar'ın gizli operasyon ve propagandalarının temel rol oynadığı bir **kontr-gerilla** savaşı yürüttüğünü görmüştür. Türkiye, Balkanlar, Ortadoğu ve Sovyetler'e yakınlığı ile OSS çalışmaları için, önemli sayılan bir üs olarak seçilmiştir. İstanbul'da, Dışişleri Bakanlığı memuru olarak görev yapan Allen Dulles, örgütün Türkiye masasına, elçilikte görev yapan bayan Carp'ı getirmiştir. Carp'ın en önemli yardımcısı, Socony Petrol Şirketi'nin Türkiye Müdürü Archibald Walker'dır.

Bu dönem, ABD istihbaratının temellerinin atılmasını içeren önemli bir dönemdir. 1939 yılında, ABD'nin, Ankara'daki büyükelçiliği ve İstanbul'daki konsolosluğu yalnızca; bir büyükelçi, üç diplomat ve iki askeri

ateşeden oluşmaktadır. İki yıl sonra; 11 diplomat, 21 sekreter, büyük bir askeri kol ve çok sayıda yeni kuruluş ABD istihbaratının hizmetine girmiştir. ABD emperyalizmi, Türkiye'deki istihbarat ağlarını, 2. Dünya Savaşı ortamında kurmuştur. Bu ağların odağında; Savaş Enformasyon Bürosu (OWI) bulunmaktadır. İstiklal Caddesi'ne yerleşen OWI'de; 20 Amerikalı, 100 civarında Türk çalışmıştır. Bu büronun ana görevlerinden biri; Türk basınına, ABD'nin istediği haberleri aktarmaktır. Dış Ekonomi Dairesi, Ekonomik Refah Kurulu ve ABD Ticaret Şirketi, ABD istihbaratının emrine girmiştir. Bu kuruluşlar, Almanlar'ın eline geçmemesi için, yüklü miktarda yün, krom ve afyon alımı yapıp, depolamışlardır. Savaş sonrası, bu mallar oldukça ucuza satılmıştır. (Özellikle afyonların akibeti meraka değerdir!)

Savaş içinde OWI, aynen Almanlar'ın yöntemleriyle çalışmıştır. Parker, Life, Vogue gibi Amerikan hayat ve düşünce tarzına uyan dergilerin dağıtımını yapmış ve Hollywood filmlerinin gösterimi için salonlar kiralamıştır. Von Papen'in, İnönü'ye bir Mercedes-Benz hediye etmesi üzerine, OSS'nin önerileri ile Türk hükümet üyeleri için; 13 Packard ve 2 Studebaker marka araba gönderilmiştir.

OSS, 1940'lı yılların ortalarında, İngiliz, Türk, Siyonist, Çek ve Yugoslav istihbarat servisleri ile oldukça iyi ilişkiler kurmuştur. Savaş yılları içinde Budapeşte'de bulunan Gestapo ajanları ile bağlantılar kuran OSS, Gestapo'nun sahip olduğu ilişkiler ağı ve yöntemlerini tümüyle devralmış ve CIA'nın mayalanmasında temel işlevi görmüştür. OSS'nin Türkiye Şefi Frank Wisner, CIA'nın soğuk savaş yıllarında gizli harekat bölüm başkanı olmuştur. Yine aynı örgütten George Earle, Philadephia'da faşist bir grubu yönetmiştir. OSS'nin mimarı Dulles ise, senelerce CIA başkanlığı yapmış ve bilinen bir çok kirli savaş yöntemini, CIA operasyonları ile Gestapo'nun ruhuna uygun biçimde gerçekleştirmiştir.

b) Hava Dönüyor

Kapitalist enternasyonalin gücünü simgeleyen tüm bu istihbarat örgütleri ile içli-dışlı olan Türk devlet aygıtı, **iç savaş** süreçlerinde edindiği deneyimleri **modernize** etmiştir. Özel savaşın Naziler tarafından geliştirilen yöntemlerini, Abdülhamit'in hafiye sistemi, Teşkilat-ı Mahsusa pratikleri ile birleştiren tek parti dönemi istihbaratçıları, **teknik**lerini geliştirmişlerdir. Pantürkizm'in **gizli devlet**in resmi ideolojisi olduğu bilinci, devlet aygıtlarının **yazısız hukuk**unu oluşturmuştur. Soğuk savaş yıllarına açılan Türkiye'de, devletin kurucu duyarlılığı olan antikomünizm, gerici şovenizm ve bunu destekleyen devlet provakasyonları ile güçlenmiştir. Sovyetler'e düşmanlık ve bunu emperyalist bir politikanın temeli olarak gören anlayış, tüm cumhuriyet kadrolarının ortak paydası haline gelmiştir. **Türk Naziler**, bu tarihsel akış içinde, devletle bağlantılı güçlü bir korporasyonun odağı olmuşlardır. Devlet kimi zaman, **yazısız ideoloji**sini görünür kılan bu **uç**larını tasfiye etmiş ancak **fikir**in iktidarı ebed-müdded olmuştur.

Savaş sırasında, Alman orduları Stalingrad önlerinde durdurulunca, Pantürkizmi devlet politikası haline getiren **Milli Şef** faşizmi ilk darbeyi alır ve can havliyle bu politikayı sınırlara çekmeye başlar. Sanki Türkiye'de kendi başına, devletten bağımsız ırkçı, Turancı bir grup varmış ve bunlar gençliği örgütlüyormuş havası yaratılır. 1943 yılında yayınlanan, Erkman'ın "En Büyük Tehlike" adlı broşürü, faşizmin Türkiye'deki en büyük tehlike olduğu gerçeğini vurgulamıştır. Faris Erkman'ın bu broşürü hemen toplattırılmış ve konu meclise getirilmiştir. Halk Partisi Genel Sekreteri'nden, Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu'na kadar, devlet cephesi ayaklanmıştır. Tüm devlet; "Memleketimizde faşist akım, Pantürkist akım yoktur." demektedir. Sabiha Sertel, Almanlar'ın, Sovyetler önünde yenilme emareleri gösterdiği bir tarihte bile, mecliste güçlü bir Nazi yandaşlığı olduğu inancı ile şunları yazmıştır: " **En Büyük Tehlike** broşürünün meclise getiril-

mesindeki sebep. Türk hükümetinin, faşist Almanya'nın düşmanlarına göz yummadığını. Hitler Almanya'sına göstermekti. Saraçoğlu hükümeti, Von Papen'in ve Hitler Almanya'sının o kadar nüfuzu altına girmişti ki, bu kulluğunu daha sonraları faşist Almanya'nın harp gücünü artırmak için yaptığı yardımla da ispat etmiştir." (38)

Sertel'e göre; idareci sınıf, Turancılık hareketini daima korumuş, bütün gücüyle ilericilere saldırmıştı. Turancılara destek 1943'te de tüm hızıyla sürmüştür. Eski tanıdıklardan Milli Müdafaa Vekili Kor. Gen. Ali Rıza Artunkal, Doğu Dergisi'ne imzalı bir fotoğrafını gönderirken, bu Nazi dergisinde; CHP Genel Sekreteri M. Şevket Esendal, Mareşal Çakmak, Gümrük ve İnhisarlar Vekili Suat Hayri Ürgüplü'nün mesaj ve imzalı fotoğrafları yayınlanmıştır.

Almanlar'ın yenilgi haberleri, **kurtlarla birlikte ulumaya alışkın** Abdülhamit dönemi stajyeri devlet politikacılarını yavaş yavaş uyarmaya başlamıştır. 1944 yılında Turancı faaliyetler yavaşlatılmıştır. İlk işaret 3 Mayıs 1944'de gelmiş Nihal Adsız ve Sabahattin Ali davasının görüldüğü Ankara Adliyesi önünde, 3 Mayıs 1944'te bazı olaylar olmuştur. Naziler'in, devletin yönlendiriciliğinde örgütlediği geniş bir gençlik grubu, Nihal Adsız'a destek vermiş ve Ulus Meydanı'na maşlar söyleyerek yürümüştür. Mahkeme neticesinde, S. Ali'ye hakaretten, Adsız mahkum olmuştur. Mahkemede geçen olaylardan sonra, devlet beklenen işareti vermiş ve Ulus Gazetesi'nde Turancılık karşıtı kampanya başlamıştır. İttihat-Terakki kalıntısı, TM propaganda kolu üyesi, cumhuriyet aristokratı ve bir dönem faşizme övgüler düzen F. Rıfkı Atay, aniden Turancı karşıtı kesilmiştir. F. Rıfkı Ulus Gazetesi'nde şunları yazmıştır: " **Biraz sağdadır, ama ne çıkar koyu milliyetçidir** diye sütunlarımızda, konferans salonlarımızda yer verdiğimiz, yayın ve toplantı vasıtalarımızdan faydalanmalarını hoş gördüğümüz, sözde fikir hareketi üstüne artık tam bir teşhis koymuş bulunuyorum. Bu iyi niyetleri, milli denen her şeye derinden bağlılığı gafil avlamaya, alttan alta Anayasa nizamını yıkmaya çalışan, içeride bir faşist diktatoryası kurmaya ve ham hayaller uğruna, bu memleketi

dışarıda bin türlü sergüzeştçiliğe alet etmeye savaşan, kökleri, dal budakları ile Romanya'daki Gardislikten farksız, fırsat gözetleyici bir teşkilatlanmadır." (39) Bu satırlar, yüzsüz bir itiraf gibidir.

Ulus'ta verilen işaretten sonra, konu CHP grubunda da görüşülmüştür. Atay, "ırkçılık iç harp, Turancılık dış harp" derken gerçeği vurgulamakta, ancak bu muazzam örgütlenme ile devletin bağını görmezden gelmektedir. 19 Mayıs 1944'te **Milli Şef**, yaptığı konuşmayla devletin görünmeyen yüzünü görünür hale getiren **uç**ların tasfiyesinin zorunlu olduğunu teyid edince, işler hızlanmıştır. Turancılıkla yakın ilgisi **görülen** Turkische Post Gazetesi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü A. İhsan Sabis Paşa tutuklanmıştır. Sabis Paşa'nın tutuklanma nedeni; hükümetin izlediği dış politikayı eleştiren imzasız mektuplar yazmasıdır. Bu gelişmeler, 7 Eylül 1944'te İstanbul Örfi İdare Mahkemesi'nde, ırkçılık-Turancılık davası ile noktalanmıştır. Bu davada toplam 23 sanık yargılanmıştır. Bu sanıklar; Reha Oğuz Türkkan, Nihal Adsız, Zeki Velidi Togan, Nurullah Barınman, İsmet Tümtürk, Zeki Özgür, Cihad Savaş Fer, Hamza Sadi Özbek, Fehiman Altan, Necdet Sancar, Orhan Şaik Gökyay, Hikmet Tanyu, Fethi Tevet, Alparslan Türkeş, Cabbar Şenel, Said Bilgiç, Kemal Oğuz Öcal, Fazıl Hisarcıklı, Muzaffer Eriş, Hüseyin Namık Orkun, Hasan Ferid Cansever, Saim Bayrak ve Yusuf Kadıgil'dir. Dava sonunda, 29 Mart 1945'te 13 sanık beraat etmiş, 10 sanık ise 10 yıla kadar hapse mahkum olmuştur. Ancak, karar Askeri Yargıtay tarafından 31 Ekim 1945'te bozulmuş ve ikinci yargılama sonunda sanıkların tümü 31 Mart 1947'de beraat etmişlerdir. zaten sanıklar 26 Ekim 1945'te serbest bırakılmış ve mahkemenin 87 sayfalık beraat kararında "suç olmayan bir fikrin cemiyet haline girmesininde suç olmayacağı" belirtilmiştir. Türk siyasal yaşamında ırkçı-faşizmin yasallığı tecil edilmiştir. Ayrıca, bu davaya mesnet olan, 3 Mayıs Adsız'ı destekleme yürüyüşü; "Bu nümayiş milli bir ideolojinin milli olmayan bir ideolojiye karşı ifadesinden ibarettir." biçiminde yorumlanmıştır. S. Ali'nin kişiliğinde sol düşünce mahkum edilirken, faşizm milli ideoloji sayılmıştır.

Mahkumiyet kararlarını bozan Askeri Yargıtay'ın başında oldukça bildik bir isim vardır. Harp Akademileri komutanı, Naziler'in kendilerine oldukça yakın buldukları Gen. Ali Fuat Erden, kararın bozulmasında üzerine düşeni yapmıştır. **Türk Naziler** için 1944 bir dönüm noktası oluştururken, büyük çoğunluğu devlet içinde etkili görevlere yerleşecek ve Türkeş gibileri ise misyonlarının gereklerini yerine getirmek için bir süre beklemeye çekileceklerdir. Örneğin; 1944, ırkçılık-Turancılık davası nedeniyle 11 aya mahkum olan Cabbar Şenel beraat ettikten sonra yargıç olarak Hakkari'ye atanmıştır. 1960 İhtilali sırasında Askeri Yargıtay Başsavcı yardımcısı olarak görev yapmıştır. Şenel, 1987 yılında Yargıtay 15. Hukuk Dairesi Başkanlığı'ndan emekliye ayrılmıştır.

Aynı dava nedeniyle tutuklanan, ancak daha sonra hakkında soruşturmaya gerek olmadığı kararı verilen İsfendiyar Baruönü'de uzun yıllar yargıç ve savcı olarak çalışmıştır. Baruönü'nün son görevi, İstanbul DGM Başsavcılığı'dır. Baruönü, bu görevden 1988 yılında emekliye ayrılmıştır. Fethi Tevet ise, uzun yıllar AP milletvekilliği yapmıştır. Reha Oğuz Türkkan'a gelince, ABD vatandaşlığına geçmiş, Andrea Konstantinrinidis adlı bir Rum işadamı ile ortak olmuştur. Tercüman, Ortadoğu gibi gazetelerde 70'li yıllar boyunca yazı yazan Türkkan, her zaman sağ çevrelerin gözdelerinden biri olmuştur. Türkkan, vatandaşı olduğu ABD'den askerlik görevi için çağrılmış, ancak geri dönmediği için vatandaşlıktan çıkarılmıştır. 1969 yılında Türkiye'ye dönen Türkkan, yeniden Türk uyruğuna geçmiştir. Türkkan'ın son yayını ise, Türk 2000 Vakfı Yayınları arasında çıkan "Biz Kimiz?" adlı kitabıdır. Bu davada yargılananlardan Fethi Tevetoğlu, ilginçtir Teksas'ta yapılan "Esir Milletler" kongresine katılmıştır.

Davanın diğer önemli isimlerinden Alpaslan Türkeş ile ilgili davaya ilişkin iddianamede; "Tahkikattaki itiraflarını huzurunuzda da teyid eden bu sanık, Türkiye'de yalnız Türk soyundan gelenler yaşamalıdır. Karışık ırklar memleketten ayırılırsa, nüfus azalacaktır. Bu sebeple büyük bir Türk birliği kurmak zaruridir." şeklinde suçunu itiraf

etmiş ve bu husus Nihal Adsız'a yazdığı mektuplarlada sabit olmuştur.

28. 11. 1943 tarihli mektubunda; "Maateessüf biz çok dağınık ve başsız olarak yaşıyoruz. Türkçülüğün hakim ve muzaffer olması için mutlaka birlik ve baş lazımdır. Bunlara ne zaman kavuşacağız? Bu yolda yüksek hizmetlerinizin devam etmesini ve hızlanmasını canu gönülden isterim." sözleriyle, Nihal Adsız'ın ordu içinde ajanlığını yapan sanık, onu adeta ihtilale tahrik etmiştir. 4. 4. 1944 tarihli mektubunda ise; "Türk milletinin içinde bulunduğu tehlikelerden kurtulmasının mümkün olacağını umuyorum. Adsız'ın kılıçtan keskin olan kalemi bu işi herhalde muvaffakiyete erdirecektir. Kalem kifayet etmezse, o zaman işi silahlara bırakacağız. Ruhumuz, yüreğimiz, kılıçlarımız seninle beraberdir." demiştir. Türkeş'in tüm imkanlarıyla beraber olduğunu söylediği Adsız ise, ifadesinde şunları söylemektedir: "Faşizm ve Turancılıktan mahkumiyeti bir şeref telakki ederim... Turancılık, Türkçülüğün lazımı gayrı mütefarıkıdır. Türk, üç batın ilerisine kadar Türk olandır. Devlet teşkilatının, Türk ırkından olanlar tarafından idaresi lazım ve zaruridir... Türkiye'de bulunan ve Türk tebaası olan gayrı Türkler; Arnavut, Çerkez, Boşnak, Kürt, Laz vs... unsurlardır." İddianamede; " R. Oğuz Türkkan, Cihat Savaşfer, Hikmet Tanyu'nun da bulunduğu grubun **gürem** adlı bir örgüt kurdukları, Bozkurt Mecmuası idarehanesini merkez ittihaz ederek, gizli cemiyetlerin teşkilat faaliyetlerini planlı surette tesbit ve tanzim ettikleri sabit olmuştur." tespiti de yeralmaktadır.

Diğer yandan, sonradan DTCF'de Prof. olan Hikmet Tanyu'nun bir toplantıda; "Esasen ben içerisinde generaller bulunan gizli bir cemiyetin mensubuyum. Cemiyetimiz, beşer kişilik, birbirine bağlı hücrelerden teşekkül ediyor." dediği, iddianamede belirtilmiştir. Grubun törenleri, İttihatçılar'ın törenlerinin devamı gibidir. Kuran, tabanca ve bayrak üzerine yemin ettirilmektedir. Ancak, nihai kararı veren Askeri Yargıtay'ın hükmü açıktır; "Suç olmayan bir fikrin cemiyet haline girmesininde suç olmayacağı..."

Gizli devleti görünür hale getiren güçler, istenilen sınıra çekildikten sonra mesajı yanlış algılayan ve savaş sonrası demokrasi illüzyonuna kapılan **sol**larada gerekli dersler verilmiştir. Tan Matbaası yıkılmış, Dr. Şefik Hüsnü'nün partisi kapatılmış, Behice Boran, Niyazi ve Mediha Berkes, Pertev Boratav, Muzaffer Şerif'in Ankara Üniversitesi ile ilişkileri kesilmiş, Sabahattin Ali Milli Emniyet'in bir komplosu sonucu işkencede öldürülmüş, Köy Enstitüleri'nin sol damara sahip bölümleri kapatılmıştır. Devlet, kapitalist enternasyonalin biçimlendirdiği soğuk savaş dünyasına açılırken, sahte reformları uygulayacağı yolu şiddetle döşemektedir.

ABD'deki McCarthy çetesini aratmayacak bir çete, üniversite, basın, istihbarat, polis, ordu gibi tüm güçleri anti-komünist bir seferberlik içine sokmuştur. Devletin kuruluş duyarlılığı olan komünizme düşmanlık, müthiş bir kampanyanın konusudur. Enver Ziya Karal, N. Halil Onan'ın gayretleri ile üniversiteden uzaklaştırılan Boran ve arkadaşlarının peşini, devlet ve **milliyetçi gençlik** bırakmamıştır. İçişleri Bakanı, eski istihbarat subayı Şükrü Sökmensüer, bu aydınların çıkardığı Yurt ve Dünya, Adımlar dergilerinin komünist yayın organları olduğunu söylemiş ve o arada işaretin gereği yapılarak, 67 **milliyetçi öğrenci**, Milli Eğitim ve İçişleri bakanlarından bu dergileri çıkaran hocaların üniversiteden tümüyle çıkarılmalarını istemişlerdir. Aralarında, Turancılık davasının **aklanmış** sanıkları Hikmet Tanyu, Osman Yüksel'in de bulunduğu (sonradan AP milletvekili) ve öğrenciler; "Kökü hariçte olan ve memleketimizi yabancı ellere teslim edecek bu idealin peşinde koşan..." hocaların faaliyetine son verilmesini talep etmişlerdir. Bunun üzerine, Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer bu gençlerle Ankara Palas'ta bir toplantı yapmıştır. Prof. Boratav'ın üniversitedeki konferansı esnasında, kalabalık bir öğrenci grubu da Talebe Birliği Başkanı M. Ali Arıkan'ın öncülüğünde Rektör Şevket Aziz Kansu'nun odasını basarak "kahrolsun komünizm" sloganlarıyla Rektör'e istifa dilekçesini imzalatıyordu. Rektör'ü, **milliyetçilerin** elinden, Tıp Fakültesi Dekanı Gen. Abdülkadir

Noyan kurtarmıştı. Fakültedeki bu **milliyetçi** grubun başında **Türk Nazileri**n önemli isimlerinden Hikmet Tanyu, Osman Yüksel Serdengeçti'nin yanısıra; Haluk Karamağralı, Zeki Sofuoğlu ve Mehmet Balkan bulunuyordu. Olayları yatıştırmak için jandarma ve polis havaya ateş etmek zorunda kalırken, bir jandarma yüzbaşısı rektörü dışarı güçlükle çıkarabilmiştir. Grup daha sonra Türkiye Gençler Derneği binasını tahrip etmiştir. Olayı destekleyen İ. Ü. Talebe Birliği Başkanı Rüknettin Tözüm, Ankara'da yapılan gösteriye destek mesajı göndermiş, İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği Genel Sekreteri Nihat Sargın'da Tasvir Gazetesi'nde yayınlanan açıklamasında; "Türkiye'de yalnız Moskova'nın değil, hiç bir yabancı memleketin uşaklığını yapacak bir genç yoktur." demiştir.

Türkiye'de gençlik eylemlerini solcu öğrencilerin çıkışlarına bağlayan resmi tarih, soğuk savaşın işaretlerini taşıyan bu son derece ciddi ve önderliğini devlet destekli **Nazileri**n yaptığı eylemleri görmezden gelmektedir. Diğer yandan, A. Ü. Hukuk Fakültesi ceza hukuku profesörü Baha Kantar ve Dç. Faruk Erem'in (halen işkencecileri savunmaktadır) yürüttüğü bir soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma sırasında Boran, Boratav ve Berkes'in, Emniyet Genel Müdürlüğü'ndeki dosyaları incelenmiştir. Bu soruşturma ile birlikte Ankara ve 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde Boratav, Boran ve Berkes hakkında dava açılmıştır. Bu davada ve üniversite soruşturmasında tanık olarak Hitmet Tanyu, Selahattin Ertürk, Osman Yüksel gibi **milliyetçiler** dinlenmiştir. Dava neticesinde Boran ve Berkes görevi kötüye kullanmaktan cezalandırılırken, Boratav aklanmıştır. Mecliste yapılan tartışmalar sonucunda ise, bu üç öğretim üyesinin kadroları kaldırılmıştır. **Estetikçi** Prof. Suut Kemal Yetkin ve Emin Soysal, hocaları suçlayan konuşmalar yapmışlardır. Kızılçullu Köy Enstitüsü eski müdürü Emin Soysal aynı zamanda Sabahattin Ali'yi ihbar edenler arasındadır.

DTCF, **Türk Naziler** tarafından, devletin yönlendirmesiyle üs olarak seçilmiştir. Bunu teyid eden

bir raporda şu bilgiler yeralmaktadır: "Reha Oğuz Türkkan adında bir kimse tarafından yazılan ve 1943 senesinde çıkarılan Kızıl Faaliyet adındaki kitap, Bozkurtçu fikirleri daha açık ve cüretli şekilde ortaya atmıştır... Kızıl Faaliyet, Bahattin Ögel ve arkadaşlarınca okunmuş ve bazı talebelere okutulmuştur. Bu neşriyattan sonra Bahattin Ögel, Osman Yüksel, Haluk Karamağralı, Tevfik Ersen, Selahattin Ertürk, Mehmet Çağlar adındaki gençler, kendilerinin anladıkları manadaki Türkçülük ve ırkçılığı fakülte içinde varlığını iddia ettikleri kızıllara karşı müdafaa etmek vazifesini üzerlerine almışlardır."

Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu'nun 6. 2. 1944 gün ve 1104 sayılı raporu, kızıllara karşı kendini görevli sayan gençlerden sözetmektedir. Soğuk savaş dinamikleri Türkiye'de erken bir tarihte işlerlik kazanmıştır. Devletin örgütlenmesi, bilgisi ve ilgisi dahilinde büyük bir antikomünizm ve kızıl tehlike propagandası başlatılmıştır. Nazi propaganda aygıtını kıskandıracak yöntemler yürürlüğe konulmuştur. **Türk Naziler** önderliğinde, CHP yönlendirmesi ve istihbarat örgütlerinin organizasyonuyla gençlik hareketleri gündeme sokulmuştur. Hitler'in propaganda bakanı Göbbels'in; "Eğer bir gün elime geçerse, dilini keseceğim..." dediği Sabiha Sertel, bu dönemin baskılarını şöyle özetliyor: "Faşistler harp yıllarında, milletlerarası faşizmin bütün metodlarını kullandıkları halde, ancak içlerinden 5-10 kurban vermek suretiyle, bu işin içinden sıyrılmışlardır. Fakat, demokratik neşriyat yapan gazeteler, anti-faşist neşriyat yapan dergiler (Yurt ve Dünya, Ses, Yeni Ses, Adımlar vs...) susturulmuştur." (40)

Bu şarlatanlar döneminde gerçekleri korkmadan ortaya koyan Sertel çifti, şiddetten nasibini almıştır tabi. Onların Kişiliğinde **kızıl tehlikeyi** defetme ayinleri yapılmıştır. Önce TBMM'de Başbakan Saraçoğlu bir konuşmayla hedefi göstermiş ve daha sonra İttihatçılar'ın Merkez-i Umumisi azası Hüseyin Cahit Yalçın Tanin Gazetesinde, sonraki yıllarda DP istibdadına da ilham verecek parolayı açıklamıştır. Parola: "Bir vatan cephesine lüzum vardır." H. Cahit **kızıl tehlike**ye dikkatleri

çekerek; "Kalkın ey ehli vatan. Mücadele başlıyor. Ve başlamak lazım. Çünkü en azgın ve insafsız bir propagandanın, Türk vatandaşlarının ruhuna her gün en yakıcı, yeis verici, ümit kırıcı bir propaganda zehirini dökmesine müsaade edemeyiz... Bunları susturmak için, cevap vermek hükümete düşmez. Söz, eli kalem tutan gazetecilerin ve hür vatandaşlarındır..." demiştir.

MC hükümetlerine uzanan **Vatan Cephesi** anlayışının **kızıl tehlike** propagandası ile bezenmiş bu klasik çağrısı, Türkiye'de daha pek çok kez tekrarlanacaktır. Halk Partisi ve Saraçoğlu, bu propagandanın somut gereklerini yerine getirmekte gecikmemiş, 4 Aralık'ta CHP'nin ve Başbakan Saraçoğlu'nun İstanbul parti teşkilatına, polise verdiği emirle Tan Matbaası yıktırılmıştır. Parti, gizli polis vasıtasıyla İstanbul Üniversitesi'ndeki faşist ve ırkçı örgütü harekete geçirmiştir. **Tan** matbaasının yanısıra, Yeni Dünya ve La Turquie gazeteleri de basılmıştır. Olaylar daha sonra şöyle gelişir: CHP il teşkilatı tarafından, 3 Aralık pazartesi günü talebe yurtlarına gerekli talimat verilerek, ertesi sabah büyük bir gösteriyle Tan Gazetesi'nin protesto edileceği bildirilmiştir. 4 Aralık 1945 sabahı üniversite bahçesinde yaklaşık 10.000 kişilik bir kalabalık toplanmıştır. Atatürk ve İnönü'nün resimlerini taşıyan topluluk, önce Cağaloğlu'na yürümüş ve burada sol kitaplar satan ABC Kitabevini bir kaç dakikada yok etmişlerdir. Bundan sonra Tan Gazetesi'ne gidilmiş, **kahrolsun komünizm** sloganları ile matbaa yerle bir edilmiştir. Gazetenin birinci katında bulunan rotatif paramparça edilirken, tüm eşyalar kırılıp, dökülmüştür. Bazı gençler binayı yakmak istemişler, ancak kalabalık büyük olduğundan bundan vazgeçmemişlerdir. Tan tahrip edildikten sonra köprüyü geçerek tünele gelen topluluk, İstiklal Caddesi'nde bulunan Yeni Dünya Gazetesi ile Berrak Kitabevi'ni de tahrip etmişlerdir. Kalabalık güruh daha sonra Tasvir Gazetesi'ne yürümüş, Cihat Baban, Peyami Safa, Orhan Seyfi, ile görüşmek istemişlerdir. Daha sonra, Tanin Gazetesi'ne yürüyerek Hüseyin Cahid'i görmek istemişlerdir.

İlk TBMM hükümetinin içişleri bakanlarından Cami

Baykut, Yaşar Çimen adlı kişinin Başbakan Saraçoğlu'na yazdığı ve verilen emri yerine getirdiğini belirten bir mektubu daha sonra açıklamıştır. O dönemin Sıkıyönetim Savcısı Kazım Alöç ise, "İfşa ediyorum" başlığı altında 12 Nisan 1967 tarihli Yeni Gazete'de şunları yazmıştır: "Tan Gazetesi'ni basan üniversitelilerin başında, şimdi CHP'nin milletvekillerinden ve eski bakanlardan Ali İhsan Göğüş vardır... Olaylardan sonra, Emniyet Müdürlüğü'nde Tan Matbaası'nı basan nümayişçilere CHP müfettişi Alaaddin Tiritoğlu sigara ikram ediyor, hatırlarını soruyor..." Ali İhsan göğüş, CHP'nin **ortanın solu** politikasının mimarlarındandır. Nazi S-A kıtaları türünden baltalı, balyozlu faşist gösterilerle gazete yıktıran devlet ve CHP, İttihatçılar'dan günümüze uzanan çizgide bir baskı metodunu daha **yazısız devlet hukuku**na dahil ediyordu. Bu olaylardan dolayı kimse yargı önüne çıkarılmazken, Sertel'ler tutuklanmıştı. Tan'ın yıkılması eylemine katılanlardan **orta solcu** Ecevit hükümetlerinin bakanlarından, Orhan Birgit'de şunları anlatıyor: "Prof. Hüseyin Nail Kubalı Anayasa Hukuk dersi veriyordu... Ders sürerken kapı açıldı. İçeriye, sonra adının Tahsin Atakan olduğunu öğrendiğimiz 4. sınıf öğrencisinin önderliğinde bir kaç kişi girdiler. Atakan, Kubalı ile kürsüde kısa bir konuşmadan sonra hocanın dersini kesip elindeki "Kalkın Ey Ehli Vatan" manşetli Tanin Gazetesi'ni göstererek, bizleri bahçede toplanan arkadaşlara katılmaya çağırdı... Bu çağrı, çok ilgimizi çekmiş olmalı ki, hemen bütün sınıf, önce Talim Alayı binasının önündeki gruba katıldık... Kapalıçarşı'dan, Nuruosmaniye yolu ile gelenlerle, Çemberlitaş'tan, Cağaloğlu'na gelenler, şimdi Milli Eğitim Müdürlüğü olan CHP il merkezi önünde hayli büyük bir kalabalık oluşturmuşlardı. Öncüler, "bayrak, bayrak" diye bağırıyorlardı. İstenilen bayrağın CHP bayrağı olduğu anlaşıldı... Partinin İstanbul Müfettişi Alaaddin Tiritoğlu olduğunu öğrendiğimiz bir zat pencereden kısa bir konuşma yaptı... Sloganlar, İstiklal Marşı ve bu kez öncülerin koşar adımlarla Sirkeci yönüne doğru inerek Tan Matbaası önünde eyleme geçişleri..." (41)

40'lı yılların şiddetle döşenen yolunu, **orta sol** programın mavi karanlık dalgası ile birleştiren kadroların niteliğine iyi bir örnektir Birgit. Tan'ın yıktırılması, bir çok ünlü politikacının iç savaş stajında ilk deneyim olmuştur. Turgut Özal, Hacı Korkut Özal, Şevket Demirel olaylara katılanlar arasındadır. MC'nin mimarı Demirel'le ilgili somut bir bilgi yoktur, ancak, onu devletle bağlantılı bu faşist korporasyona bağlayan şöyle bir değerlendirme vardır: "Aslında sanıldığı gibi, üniversite yıllarında politikadan uzak değildi. Fakat çok korkaktı. Başına iş gelmesin, yükselişi engellenmesin diye kendince çaktırmadan dünyayla ilgileniyordu. El altından, ırkçı-Turancı denilen aynı zamanda da dinci olan bizim çevreyle ilişki içindeydi. Ama, kardaş yürüyüp izini belli etmeyenlerdendi. O dönemin ünlü ırkçılarından Nihal Adsız'a hayrandı. Bir de Mehmed Akif'e... Sonraki aşamalarda da Türk ırkçılığının bayraktarlığını yapan Tevfik İleri grubu sayesinde iş bulup yükseldi, DSİ Genel Müdürü oldu." (42)

Türkiye'nin dört bir yanında kaynatılan cadı kazanları, müthiş bir anti-sol kampanya ile savaş yıllarının sömürü, açlık ve baskı dolu ortamından kaynaklanan tepkiyi düzeniçi kanallara çekmekle ilgilidir. Köy Enstitüleri'nin bir bölümü de bundan nasibini almıştır. Sanıldığı gibi tüm köy Enstitüleri **ilericilerin** elinde değildir. Örneğin; Yüksek Köy Enstitüsü sağcıların denetimindeyken, Çifteler ve Hasanoğlan'da sol görüşlüler daha etkilidir. İzmir'deki Kızılçullu Köy Enstitüsü'nü bitirenler **milliyetçi** grup olarak bilinmektedirler. Yüksek Köy Enstitüsü'nde bulunan **milliyetçi** gençler, Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nden solcu gençleri, dönemin TBMM Başkanı Kazım Karabekir'e komünist oldukları gerekçesiyle ihbar etmişlerdir. İhbarcılardan Şükrü Koç, 70'lerde DİSK Genel Başkanlığı'na danışmanlık yapan bir kişidir. **Milliyetçi**, ihbarcı gruptan Hüseyin Atmaca ise, CHP milletvekilliği yapmıştır. Köy Enstitütüleri'ndeki sol görüşlü gençlerin yarattığı **kızıl tehlike**yi bertaraf etme mücadelesinde, komplolar, ihbarlar, tutuklamalar birbirini izlemiş ve CHP faşist düşünceli Reşat Şemsettin Sirer ile Emin Soysal'ı Köy Enstitüleri'ni tasfiye operasyonunda

görevlendirmiştir. **Türk Naziler**, devlet işbirliği sayesinde Kazım Karabekir ve Milli Eğitim Bakanı Sirer'in öncülüğünde, öncelikle Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nde görevli 40 öğretmen sürgün edilmiş, arkasından enstitülerin kapanma kararı gelmiştir.

40'lı yıllarda, eski Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'e yönelik yoğun bir kampanya başlatılarak, yönetim içindeki ileri düşüncelere açık olabilecek kadrolar tasfiye edilmiştir. Oysa, ilerici Yurt ve Dünya Dergisi'nin kapatılması için Bakanlar Kurulu'na öneride bulunan da Yücel'dir. Ayrıca, bakanlık yaptığı dönemde, Sabahattin Ali'nin işine son vermiştir. Komünistlikten mahkum Prof. Sadrettin Çelal Antel'i bakanlık emrine almıştır. Behice Boran, Niyazi Berkes, Pertev Naili Boratav'da onun emriyle bakanlık emrine alınmışlardır. Hasan Ali Yücel bile bu faşist korporasyonun gazabından kurtulamamıştır. Hasan Ali Yücel, 1947'de DP İstanbul İl Başkanı Kenan Öner'i kendisine hakaret ettiği için mahkemeye verince, H. A. Yücel'in **kızıllar**a verdiği desteği ispat amacıyla **Türk Naziler** Öner lehine tanıklık etmişlerdir. Hüseyin Namık, Sait Bilgiç, Nejdet Sancar, Osman Yüksel, Sadri Maksudi Arsal gibi isimler, Yücel'in komünistlerle ilişkisini ispatlamaya dönük ifadeler vermişlerdir. Davanın savcısı Dr. Abdullah Polat Gözübüyük'tür. 27 Mayıs **ihtilal** hükümetinin Adalet Bakanı Gözübüyük, Türkeş'e gönderdiği 1976 tarihli bayram tebriğinde şu cümleleri kullanır: "Tarihi, kalbi dostluk, aynı ülkü ve aynı Türkçülük üstün duyguları ile..."

Nazi Almanya'sının yenilgisi ile devletin istediği sınırlara çekilen faşist korporasyon, kadroları, propaganda aygıtları, CHP ve DP içindeki gücü ve komplo merkezleri ile siyasal yaşamı kontrol altında tutmuştur. Devlet **büyükleri**, bu süreçte anti-komünizm kazanını kaynatacak ateşi sürekli körüklemiştir. Müthiş bir ahlaki çürüme **sayın muhbir vatandaş** soysuzluğu ile elele olmuştur. Bülent Ecevit'in babası Prof. Fahri Ecevit, **liberal** gazeteci Mehmet Barlas'ın babası Cemil Sait Barlas, dönemin ünlü ihbarcılarındandır. CHP milletvekili Behçet Kemal Çağlar, DP kurucusu Fuat Köprülü'yü bile komünistlikle

suçlayacak bir hezeyanın sözcüsüdür. Cumhuriyet kadrolarının aynı sınıf iktidarını temsil etmelerine rağmen, Osmanlı hanedan sülalesini aratmayacak sertlikte bir boğuşma içinde olmaları, bu cadı kazanları ile birleşince, emekli Genelkurmay Başkanı Çakmak'da komünistlerle işbirliğinden suçlanabilecek bir duruma düşmüştür. Ülkede ciddi ve saygın kadrolara sahip bir komünist hareketin varlığını ispat etmenin soğuk savaşta güçlü bir siyasi-ekonomik kredi olduğunun bilinci, burjuvaziyi H. Ali Yücel, Çakmak gibi eski çamları bardak yapmaya yöneltmiştir. Faşist enternasyonalin bağlarını soğuk savaşta pekiştiren dünya düzeni, 40'lı yılların sonundan itibaren Türkiye'ye iyice yerleşmiştir. McCarthy Amerika'sını aratmayacak bir çok olgu Türkiye'de devreye sokulmuş ve burjuvazi tek parti diktatörlüğünden çok parti diktatörlüğüne açılarak, soğuk savaşın güçlü dayanaklarını oluşturmuştur. Soğuk savaş, ülke üzerine kabus gibi çökerken, gangasterce komplolar, devlet güdümlü bir biçimde döneme damgasını vurmuştur.

40'lı yılların en önemli olaylarından biri de Sovyetler Birliği Büyükelçilik doktoru Neşet Naci'nin öldürülmesidir. Olayın kilit ismi Haşmet Orbay, dönemin Genelkurmay Başkanı Kazım Orbay'ın oğludur. Orbay, 1986 yılında Erkekçe Dergisi'ne şu açıklamaları yapmıştır: "Daha evvel Erzurum'da, pederim Kazım Orbay 3. Ordu Müfettişi'yken, ben Milli İstihbarat Teşkilatı'nda vazifeliydim. Sonra Ankara'ya gelince, bu vazifeme devam ettim. Aynı zamanda, Vilayet Hususi Katibi'ydim... (...) Erzurum'dayken, harici kısım vardı. Harici kısımda bir çok sızıntılar oluyordu. Hudutta malumat alıp, sorgularını yapıyorduk. Ankara'da ben, dahili bir vazife almıştım. Ama yine de benim vazifem ecnebilerle ilgiliydi. Biz MİT'te çalışanlar, memleketimize yaptığımız bütün vazifelerimizi mezara beraber götürürüz." O sırada, Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'dır ve Enver-Nuri Paşa'ların yeğeni Haşmet Orbay'ı **yeğeni** gibi sevmektedir. 16 Ekim 1945 tarihinde SSCB elçilik doktoru, Reşit Mercan adındaki kişi tarafından muayenehanesinde öldürülmüş bu kişi, Anafartalar Emniyet Müdürlüğü'ne

teslim olmuştur. Reşit Mercan ile ilk görüşmeyi savcıdan önce Vali Tandoğan yapmıştır. Daha sonra, Reşit Mercan'ın, Haşmet Orbay ile aynı evde kaldığı ortaya çıkmıştır. Duruşmalar sırasında Mercan, Orbay'ı suçlamışsa da 20 yıl ağır hapis cezası almaktan kurtulamamıştır. Orbay'a ise 1 yıl ceza verilmiştir. Yargıtay kararı bozunca, 1946 yılı Nisan'ında dava Bolu'da yeniden görülmeye başlanmıştır. Nevzat Tandoğan bu davada tanık olarak dinlenmiş ve 8 Temmuz'da evinde intihar etmiştir. (?) Olayların büyümesiyle, 29 Temmuz 1946 günü Kazım Orbay Genelkurmay Başkanlığı görevinden ayrılmiş, dava sonucunda mahkeme Orbay'ı "mahiyeti gizlenen sebep ve saik altında" adam öldürmekten suçlu bulmuştur. Reşit Mercan'a ise suça iştirakten ceza vermiştir. Daha sonra, sanıklar 1950 affı ile cezaevinden çıkmışlardır.

Cumhuriyet aristokrasisine dahil olanların adları, başka bir cinayete daha karışmıştır. Karısı bir Rus olan (Olga) Muzaffer Kayalıbay, Teknik Üniversite pansiyonunun yöneticisidir. Kayalıbay, Ankara Valisi N. Tandoğan'ın oğlu Haldun ile iyi arkadaştır. Olga, Muzaffer, Haldun ve Olga'nın arkadaşı Alaçka, bir yemek dönüşünde, cumhuriyet aristokratlarının bulunduğu siyah bir Ford'la karşılaşırlar. Arabadan gruba laf atılınca kavga çıkar. Muzaffer Kayalıbay yere düşer ve geri gelen araba Kayalıbay'ı çiğner geçer. Yaralı hastaneye kaldırılsa da kurtarılamaz. İddialara göre arabada; Ömer İnönü, Recep Peker'in oğlu Yalçın Peker, Kazım Özalp'in oğlu Teoman Özalp vardır. **Milli Şef, Başbakan, Milli Savunma Bakanı** gibi eski-yeni dönemde bu ünvanları taşıyan babaların çocukları, bu davada aklanmışlardır. Ancak, tüm bu olanlar şarlatanlar döneminin ahlaki çürümüşlüğünün nasıl **devletleştiğinin** göstergeleridir.

Çılgınca anti-komünizm histerisi, cinayetleri olağan bir siyasi mesaj ve tasfiye yöntemi haline getirmiştir. 1948 yılının Vatan Gazetesi manşetleri, bu histerinin çığlıkları ile doludur. 19 Mayıs tarihli gazetede "CHP Grubunda, Sollara Karşı Tedbir Alınıyor" haberi vardır. Bunun üstüne, içinde **Balyoz Harekatçısı** Nihat Erim'inde

olduğu, 10 kişilik solculuğa karşı önlem alma komitesi kurulmuştur. 21 Mayıs tarihli Vatan, "Avrupa'da Askeri Paktlar Sistemi" haberini, 22 Mayıs tarihli gazete ise sekiz sütunda "Kominforma Yurdumuzda Nasıl Çalışıyor?" kampanyasını açmıştır. 26 Mayıs 1948 tarihinde birinci sayfada "Kızıl İhtilalciler", 3 Haziran'da "Komünizm Propagandası Yapan 8 Talebe" başlıkları atılmıştır. 13 Haziran'da Truman'ın "Dünyada Yeniden Bir Güvenlik Hissi Doğabilmesi İçin Sovyet Tecavüzünün Durması Lazımdır" demeci ile "Kızılordu'nun İstila Emelleri" gibi başlıklarla gündemler doldurulmaya başlanmıştır. Tam bu dönemde Sabahattin Ali'nin başının taşla parçalanarak öldürüldüğü haberi ise bir kampanya konusu haline getirilmiştir.

Sabahattin Ali'nin öldürülmesinin kamuoyuna açıklanmasından bir hafta kadar önce, S. Ali'nin dostu Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun da adını içine alan bir sosyalist partinin kurulacağı haberi basında yeralmıştır. Şevket Süreyya'nın kurucuları arasında bulunduğu bu partinin, kurulacağı haberini S. Ali'nin ölüm haberi izlemiş ve bu ölümde yine bir devlet komplosu olarak tarihteki yerini almıştır. Tezler muhtelif tabi, örneğin Y. Küçük şunları yazıyor: "S. Ali kendi kaçışını Milli Emniyet'in mutlak bildiğini mutlak biliyor olmalı. Bu durumda birinci şık şu; S. Ali Milli Emniyet'in bilmesine rağmen Milli Emniyet'i atlatabileceğine inanıyor. İkinci ve daha güçlü şık ise şu; S. Ali, kendi kaçışına izin verilmesi karşılığında, Bulgaristan'a adam kaçıran şebekenin yakalanmasında Milli Emniyet ile işbirliği yapıyor." (43)

Uğur Mumcu'da aynı koruda şunları yazıyor: "S. Ali'nin yakın çevresi, S. Ali'nin Kırklareli'nde Milli Emniyet tarafından sorgulanırken işkence sırasında öldüğüne, olayın S. Ali'nin Ali Ertekin tarafından öldürülmüş gibi sunulduğuna inanırlar." (44) S. Ali'nin öldürülmesi ile ilgili ordudan atılmış Yugoslav göçmeni bir astsubay tutuklanmıştır. Ali Ertekin adlı bu şahsın, Zeki adında bir Milli Emniyet görevlisi vasıtasıyla Milli Emniyet'e çalıştığı, ortaya çıkmıştır. Ertekin, 1948 yılı 28 Aralık günü tutuklanır. Kırklareli Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanır, 4 yıl

ceza alır ve 1950 yılında af yasası ile salıverilir. Katilin cezasındaki indirim nedeni ise "milli hisleri tahrik" gerekçesine dayandırılır. A. Polat Gözübüyük, Cabbar Şenel, Ali Fuat Erden'in damgasını vurduğu yargı, soğuk savaş yıllarının en önemli baskı aygıtlarından biri durumundadır ve devletin sonuçları aşikar **gizli** ideolojisinin taşıyıcısıdır.

İstiklal Mahkemeleri pratiğinin tüm kurumsal ve kuramsal ögelerini içeren yargı, tek parti diktatörlüğünde devlet içi tasfiyeler, solun tasfiyesi, **Türk Nazileri**n ideolojik ve hukuki meşrulaştırılması süreçlerinde önemli işlevlere sahip olmuştur. Şaşmaz bir çizgi içinde her türlü otoriter devlet ve felsefe anlayışı **millilik** vasfı ile nitelendirilirken, sol düşünce mahkum edilmiştir. Kurbanlar solcu olduğunda da resmi ideoloji temelinde cellatlar "milli hisleri tahrik" olduğu gerekçesiyle aklanmışlardır. Sol düşünü temsil edenlerin suçunu S. Ali şöyle anlatır: "Bugünün itibarlı kişileri gibi kese doldurmadık. İç ve dış bankalara para yatırmak, han, apartman sahibi olmak, sağdan-soldan vurmak ve milleti kasıp kavurmak emeline kapılmadık. Bütün kavgamızda kendimize hiç bir şey istemedik. Yalnız ve yalnız bu yurdun bütün yükünü omuzlarında taşıyan milyonlarca insanın derdine derman olacak yolları araştırmak istedik. Bu ne affedilmez suçmuş meğer! (...) Çalmadan çırpmadan, bize ekmeğimizi verenleri aç, bizi giydirenleri donsuz bırakmadan yaşamak istemek bu kadar güç bu kadar mihnetli, bu kadar tehlikeli mi olmalı idi?"

c) Vergisel Deportasyon Ve 33 Kurşun

Savaş yılları boyunca geçim endeksi yükseldi ve 1938'de 100 iken, 1945'te 354.4'e ulaştı. Savaş boyunca beş katını bulan kağıt para dolaşımına karşılık bu ölçüde mal bulunamadığı için meydana gelen pahalılık halkı kırıp geçirmiştir. Savaş yıllarında 2.000 civarında Türk kapitalisti milyoner olmuştur. Emperyalist rekabet savaşımı sonucu yükselen tarım ürünü fiyatlarından ti-

caret burjuvazisi yararlanmıştır. İşçilerin satınalma gücü % 50 oranında azalmıştır. Vurgunculuk, yolsuzluk, karaborsa halkın yoksulluğunu beslemiştir. Bu dönemi Tevfik Çavdar şöyle anlatıyor: "Spekülasyon, ihtikar ve karaborsa gibi çeşitli yollarla ortaya çıkan yüksek kazançlar ülkede, aralarında derin bir uçurum olan iki toplumsal tabakanın oluşumunu hızlandırdı. Bir yanda kolay servet kazanan bir avuç insan, diğer yanda ise küçük çiftçi, küçük üretici, emekçi, küçük ve orta derecedeki memurlardan oluşan milyonluk yığınlar bulunmaktaydı... Verem, zafiyet, tifüs v.b. gibi hastalıklar kol geziyordu. O dönemde, ailelerde veremli birisi olmayan yok gibiydi. Dört yıllık bir süre içerisinde orta sınıftan sayılan bir ailenin çocuğu olan ben bile kendi yakın çevremde üç kişinin veremden öldüğünü görmüştüm." (45)

Bu durumun biriktirdiği tepkileri gidermek için, Saraçoğlu hükümeti 1 Kasım 1942'de **Varlık Vergisi Kanunu**nu yürürlüğe koymuştur. Türkiye'deki azınlıkların, parasal olarak toplu öldürülmesi anlamına gelen bu yasa, Ermeni, Rum deportasyonları ile benzerlikler taşımaktadır. Nazi imparatorluğu ile sıkı bağlar temelinde gelişen siyaset ortamı, böyle bir yasanın uygulanmasını kolaylaştırmıştır. Savaşın yükü Rum, Ermeni, Yahudi işadamları ve esnafa yüklenmiştir. Yasanın uygulanması, müslüman Türkler'den kurulu komitelere verilmiştir. Türk işadamları ve tüccarlar yıllık gelirin % 5'ini vererek kurtuldukları halde, komiteler Rum, Ermeni, Yahudi işadamı ve esnafın neredeyse tüm servetine el koyup, ayrıca borçlu çıkarmaktadırlar.

Yasa ABD veya İngiltere ile bağlantıları olan işadamlarına tam olarak uygulanmamıştır. ABD hükümeti, Socony-Vacuum Oil Company, Sadullah, Mandel ve Levy firmalarından istenen vergiyi protesto etmiştir. Neticede Amerikan uyruklu Levy Mandel firmasının vergisi 300.000 TL.'dan, 30.000 TL.'sına indirilmiştir. Diğer yandan, Alman kökenli işadamları ve Almanya bağlantılı çalışanlara Numan Menemencioğlu sahip çıkarken, Papen'de Yahudi ve Rumlar'a kolaylık doğmaması için elinden geleni yaptığına dair Berlin'e bir

rapor göndermiştir. IG-Farben, Krupp, Dresdner Bank, Zeiss, MAN, Deutsche Orient Bank gibi firmalar hükümete önemli oranda para vermişlerdir. Papen ile Numan Menemencioğlu, el koymadan kurtarılacak kişiler için gizli bir liste hazırlamışlardır. Almanlar, hevesle hükümete para aktararak, yasanın **ayrıcalıksız** işlemesini güvence altına almışlardır.

Bu ekonomik savaş biçimine bürünen özel savaşın en iyi örneklerinden biridir ve müttefik devletler tarafından da böyle algılanmıştır. Diğer yandan, kendisine **tarh** edilen vergiyi ödemeyen mükellefler, toplama kamplarına sevkedilmiştir. "Aşkale'ye (Erzurum) sevk edilmek üzere toplama merkezlerinde kampa alınan yükümlü sayısı 2057'dir. Ayrıca 10 mükellefte Aşkale'ye gitmemek için yurtdışına kaçmıştır. Bunlardan bir kısmı kampta borcunu ödemiş ve Aşkale'ye gönderilmemiştir. Kamplarda toplanan yükümlülerden 1869'u İstanbul'dandır. İzmir'den 889, Bursa'dan 100 yükümlü toplama merkezine alınmıştır. Resmi verilere göre, Aşkale'ye toplam 1400 (G) grubu, gayrı müslim mükellef gönderilmiştir. Bunlardan 1229'u İstanbul'dandır. " (46)

Azınlıkların parasal olarak imhasını hedefleyen bu özel savaş tekniği, azınlık karşıtı, ırkçı bir kampanya ile elele yürütülmüştür. Meclis görüşmeleri sırasında Antalya Milletvekili Rasih Kaplan şunları söylemektedir: "Bazı unsurlar pek arsızca hareket ederek Türk milletinin diline hürmet etmiyorlar. Evlerinde istedikleri dili konuşabilirler. Fakat umumi yerlerde... bir kısım Türk vatandaşının konuştuğu dil Türkçe değildir. Ey vatandaş, eğer Türk vatandaşı isen Türk diline saygı göster. Karşındaki Türkler'i de rencide etme." (47)

Burjuvazinin tek parti diktatörlüğü devletin gizli yüzünü görünür hale getirmiştir. Rum, Ermeni **deportasyonu**, Kürt **tedib** ve **tenkil** harekatlarına bir de antisemitizm kampanyası eklenmiştir. Nazi işgali altında bulunan topraklardan kaçan 769 Romanya'lı Yahudi, Struma adlı gemiyle 15 Aralık 1941'de İstanbul'a yanaşarak sığınma istemiş, bir yıl kadar sonra ABD Büyükelçisi, Yahudi asıllı Steinhard'ın da ilgilenmeyeceğine dair

işaretiyle geminin Romanya'ya iadesine karar verilmiş ve gemi Karadeniz'e açıldığında Alman denizaltıları tarafından batırılmıştır. Bir yolcu dışında herkesin öldüğü bu katliamda Dr. Refik Saydam, Başbakan sıfatı ile şu açıklamayı yapmıştır: "Türkiye, başkaları tarafından arzu edilmeyen insanlara mekan olamaz." (48)

CHP, parti aygıtının **iç savaş** koşullarında yetişen kadroları, savaş ortamı içinde anti-semitik propagandadan azınlık sorununun çözümünde yararlanma düşüncesindedirler. Anti-semitik, şoven propaganda CHP'den aydınlara, oradan halka aktarılmıştır. Örneğin, Varlık Dergisi kurucusu yazar Yaşar Nabi şunları yazmaktadır: "Yabancı kandan, azlıklardan çok çekmiş olan Türk milleti, yeniden vatanına başka ırktan insanların getirilmesine tabiidir ki müsamaha edemez." (49)

Cumhuriyet Gazetesi, şoven bir tutumla insanların etnik kökenlerini aşağılayan haberleri bu dönemde özel savaşın propagandif bir unsuru olarak artarda yayınlamaktaydı:

- İki Yahudi Ticarethanesi Sahipleri Milli Korunma Mahkemesine Verildi (14. 8. 1942)

- Arkadaşının Cebinden 37 TL. Çalan Ermeni 1 Ay Hapse Mahkum Oldu (17. 8. 1942)

- Anadolu'da Tüccarın Şikayetiyle İhtikar Suçundan 4 Yahudi Tevkif Edildi (29. 8. 1942)

- İki Yahudi Çocuğu Hava Kurumu İçin Toplanan Rozet Paralarını Çaldılar (31. 8. 1942)

Varlık Vergisi komisyonlarında görev alanların niteliği, oldukça ilginç ipuçları sunmaktadır: "İstanbul'daki komisyonlarda görev alan CHP'li eski İttihatçılar, 'Taşnaklar'ın başıdır' diye Kadıköy'lü Aşador'un vergisini 4 misline, tam 400.000 TL.'sına çıkardılar." (50)

Varlık Vergisi, Misak-ı Milli sınırlarının Türkleştirilmesi programını tamamlayan piyasanın Türkleştirilmesi programıdır. Bu verginin uygulanması sonucu, Türk-müslüman kökenli Burjuvazi, kapitalist enternasyonale şoven tek parti diktatörlüğünün açtığı kanallardan akma

imkanını bulmuştur. İlginç bir bağlantı; 12 Mart hükümetlerinin Başbakanı Ferit Melen'in, Varlık Vergisi uygulamalarında, Vasıtalı Vergiler Genel Müdürü olarak görev yapmasıdır. İçeride kapitalist yağma devam ederken, ülkenin kaynaklarıda Nazi imparatorluğuna peşkeş çekilmektedir. "Türk hükümetinin, 1945'ten sonra faşist savaş için sağladığı desteğin gerçek çapını, kasıtlı olarak başka gösterdiği kanısı" hakimdir. Oysa Almanya, "Türkiye'nin toplam ihracatının yarısından çoğunun, hatta krom cevheri ve bakır gibi en önemli madenlerde ülkenin tüm üretiminin oldukça büyük bir kısmını, sanayi için en önemli pamuk hammadesinde ihracat fazlasının büyük bir kısmını almaktadır." (51) Türkleştirilen piyasa, Nazi imparatorluğu ile sıkı ekonomik bağlar kurmuştur.

40'lı yıllarda yaşananlardan konumuz açısından önemli bir olayda, Van'ın Özalp ilçesinde 33 köylünün sorgusuz, yargısız infaz edilmesidir. 50'li yıllarda olayı araştıran meclis komisyonu raporunda: "30 Temmuz 1943 günü, sabahleyin nezarette bulunan 30 sivil ve 2 asker dışarı çıkarılmış, elleri arkalarına ve kişiler birbirilerine iple bağlanmak suretiyle adı geçen 2 teğmenin komutasındaki takımın önüne katılarak, Çilli Gediği yönünde sevkedilmişlerdir... Kafile Çilli Gediği'ne geldiğinde ikiye ayrılmış, işaret mangasının havaya ateş etmesi üzerine, 2 teğmen emirlerindeki mangalara ateş emrini vermişler, erler piyade tüfekleri ve hafif makinalı tüfeklerle 32 masum vatandaşı yaylım ateşi altına alarak katletmişlerdir. Bundan sonra yine Şükrü Tüter'in evvelce verdiği sözlü emir gereğince üzerleri aranıp para ve saatleri gasbedilip dağıtılmıştır." (52)

Bu öldürme emri doğrudan Org. Mustafa Muğlalı tarafından verilmiştir. 1943 yılı Şubat ayında, 3. Ordu Müffettişliği'ne İsmet İnönü tarafından "göreyim seni Muğlalı" diyerek özel görevle gönderilen, bu özel savaş subayının emriyle gerçekleşen katliam, 5 yıl boyunca tüm devlet makamları tarafından gizlenmiştir. **Milli Şef** rejiminin özel savaş unsurlarını silahlı bürokrasiden tasfiye etmeden iktidar olamayacaklarını bilen kurt İttihatçı

Celal Bayar ve DP kadroları bu olayı günışığına çıkarmışlardır. İnönü yandaşı subay kadrolarını, Muğlalı soruşturması ve davasıyla diğer eski defterleri açabilecekleri tehdidi çerçevesinde bloke etmişlerdir. Özalp'te, kaçakçılık yaptıkları gerekçesiyle gözaltına alınıp kurşuna dizilen köylüler olayından sonra Erzurum'a gelen **Milli Şef**, Muğlalı'nın sırtını okşayarak "Muğlalı Doğu'nun kralıdır, ben, onun burada bulunması sayesinde rahat uyuyorum." demiştir. Bu konuyu tespit eden TBMM raporunda, olaydan hemen sonra Van'a giden İnönü'nün, Muğlalı'nın koluna girerek şehri dolaştığı belirtilmektedir. Milan aşireti reisi ve Milli Emniyet ajanı Mehmet Misto'nunda karıştığı bu yargısız infaz olayını İsmail Beşikçi tüm ayrıntılarıyla yazmıştır.

Bu dönemde Nazi ırkçılığına paralel olarak gelişen bir ırkçılık, devletin görünür yüzü olarak propagandası ve eylemleriyle ortadadır. Bu anlayışı en yalın haliyle açıklayan satırları Atatürk'ün genç bürokratı Adalet Bakanlığı görevinde bulunmuş, CHP milletvekillerinden Mahmut Esat Bozkurt'tan dinleyelim: "İşte CHP'nin ilk üyelerinden biri sıfatı ile tekrar ediyorum ve tekrar etmektende büyük vicdan hazzını duyuyorum... Türk'üm ve Türk'lük için yaşıyorum. O kadar ki Türk olmasaydım, Kendimi dünyanın en bahtsız adamı sayardım. Milliyetimle övünmek, onu her milliyetten üstün tutmak benim tabii bir hakkımdır." (53) Aynı Bozkurt, Adalet Bakanı sıfatıyla 1930 yılında yaptığı bir konuşmada da devlet ideolojisini oldukça görünür kılmıştır: "Türk, bu memleketin yegane efendisi, yegane sahibidir. Saf Türk soyundan olmayanların bu memlekette bir tek hakları vardır; Hizmetçi olma, köle olma hakkı. Dost ve düşman dağlar bu hakikati böyle bilsinler." (54)

Irkçı politikalarla geliştirilen Türkleştirme siyasetinin, doğuya dönük yüzünde burjuvazinin pazar kaygıları egemen olmuştur. Tüm ordu müfettişlikleri, garnizonlar, gezici-sabit jandarma, özel milis kıtalarına rağmen, doğu pazarı cumhuriyetle bütünleşememiştir. Çünkü, bölge coğrafi, tarihsel vs. nedenlerle Ortadoğu ile güçlü bağlara sahiptir.

Örneğin; a) Trablus, Nizip, Besni, Malatya; b) Saraypınarı, Suruç, Siverek, Elazığ; c) Resulayn, Viranşehir, Diyarbekir, Osmaniye, Palu, Kığı, Erzincan yollarıyla, Erzurum, Kars yaylalarını kapsayan ticaret yüzyılların geleneğine dayanmaktadır. Ancak, burjuva cumhuriyetinin pazar sistematiği içinde buna yer yoktur. Kürt illerinin bu durumunu ortadan kaldırmak için yapılan sayısız tedib harekatının yanısıra, 40'lı yılların uygun ortamında bölgedeki siyasi hareketlilikte gerekçe yapılarak Kürt köylüleri bir kaç kilo eşya için kurşuna dizilmişler ve bu yokedici terörle halka gözdağı verilmiştir. 33 Kurşun olayının yaşandığı ortamı değerlendirmek için Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın şu satırları yeterlidir sanırız: "Karakol jandarmasının sosyal ve yönetsel sorunlarda mutlak bir iktidarı vardır... Karakol bir kimse hakkında ağanın işaret ettiği şekilde bir tutanak düzenledimi artık o belgenin hükmünü bozacak yeryüzünde hiç bir güç yoktur. Büyük Millet Meclisi, köylerdeki soruşturmasını jandarma aracılığı ile yaptırır. Karakol soruşturmayı isterse yapar, istemezse yapmaz. Daima istediği şekilde yapar. Karakol bir Kürt'ü öldürmeye kadar yetkilidir. Kaçtı vurdum der, sorun kalmaz...

Asker bastığı yerde ot bitirmeyerek, bütün kuşkulandığı köyleri gazyağıyla yakmak için jandarmaya yardımcılıkla görevlidir. Örneğin, bir köyün eşkiya yataklığı ettiğinden kuşkulanıldımı, köyün çevresi bombalı ve makinalı tüfekli müfrezelerle sarılır, içeridekilere çıkmaları için kısa bir süre verildikten sonra, yağlı paçavralarla ve gaz dökerek, köyün bütün canlı ve cansız mevcuduyla birlikte dumanı havaya savrulur. Tekrarlamaya bilmem gerek var mı? Köylü köyünde yalnız canını kurtarabilirse kurtarır." (55)

(EK 1)

Yağmur Oğlum!

Bugün tam bir buçuk yaşındasın. Vasiyetnameyi bitirdim, kapatıyorum. Sana bir de resmimi yadigar olarak bırakıyorum. Öğütlerimi tut, iyi bir Türk ol. Komünizm bize düşman bir meslektir. Bunu iyi belle. Yahudiler bütün milletlerin gizli düşmanıdır. Ruslar, Çinliler, Acemler, Yunanlılar tarihi düşmanlarımızdır. Bulgarlar, Almanlar, İtalyanlar, İngilizler, Fransızlar, Araplar, Sırplar, Hırvatlar, İspanyollar, Portekizliler, Romenler yeni düşmanlarımızdır. Japonlar, Afganlılar, Amerikalılar yeni düşmanlarımızdır. Ermeniler, Kürtler, Zazalar, Çerkezler, Abazalar, Boşnaklar, Arnavutlar, Pomaklar, Lazlar, Lezgiler, Gürcüler, Çeçenler, Çingeneler içeriki düşmanlarımızdır. Bu kadar çok düşmanla çarpışmak için iyi hazırlanmalı.

Tanrı yardımcın olsun.

Atsız

(EK 2)

33 Kurşun:
Tetiği Çekenler-Çektirenler-Koruyanlar-Gizleyenler; Gizli Devlet

1) Or. Gen. Mustafa Muğlalı
2) Tuğ. Gen. Rasim Saltuk
3) Bnb. Şükrü Tüter
4) Teğ. Necdet Bilgez
5) Teğ. Bilal Bali
6) Yzb. Vahdet Yüzgeç
7) Van Valisi Hamit Onat
8) Özalp Kaymakamı Hilmi Tuncel
9) Özalp Jandarma Bölük Komutanı Vasfi Bayraktar
10) Özalp Jandarma Karakol Komutanı Gedikli Çavuş Ali Seber
11) Birinci Genel Müfettiş Avni Doğan
12) Milli Savunma Bakanı Ali Rıza Artunkal
13) İçişleri Bakanı Hilmi Uran
14) Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak
15) Özalp Sulh Hakimi Baki Tekin
16) İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer
17) İçişleri Bakanı Münir Hüsrev Göle
18) Milli Savunma Bakanı Cemil Cahit Toydemir
19) Milli Savunma Bakanı Münir Birsel
20) Genel Kurmay Başkanı Kazım Orbay
21) Reisicumhur İsmet İnönü

Emperyalizmin Kafkas Petro-Politiği

Almanların, İran Körfezi'ne doğru yayılma politikaları ve mezopotamya petrollerini **yaşam alanı** olarak görmeleri, Türkiye'yi onlar açısından stratejik çıkarların merkezi haline getirmiştir. Bu nedenle olsa gerek ki, Hitler Türkiye'ye büyükelçi olarak güvenilir yardımcısı Von Papen'i göndermiştir. Papen, onun iktidara gelmesine yardım etmiş, Papa ile anlaşmaya varmasını sağlamış ve Avusturya'nın, Almanya'ya bağlanmasını hazırlamıştır. Diğer yandan, Türkiye'yi batının açık havaalanı olarak gören projelerin ilk örneklerinden biri olması bakımından ve bunun petro-politikle kopmaz bağlarını sergilemesi açısından Sovyet petrol bölgelerine göz gezdirmekte yarar vardır.

Başbakan Daladier (Fransa Başbakanı), 2 Ocak 1940'ta Sovyet petrol bölgelerinin yokedilmesi için yapılabilecek müdahaleye ilişkin bir muhtıra hazırlanması buyruğunu verir. Sovyet petrol üretiminin % 75'ini sağlayan Bakü petrollerinin tahribi ile Fransız ve İngiliz emperyalizmi bir taşla iki kuş vurmak istemişlerdir. Amaçlardan bir tanesi, Sovyetler Birliği'ni tam bir çöküşe doğru götürmek ve bir abluka ile doğuyu kapayarak Alman rakiplerini dize getirmektir. Önce Bakü'nün bombardımanı, arkadan kuzeyde Finlandiya yönünden Sovyetler Birliği'ne girişilecek **İskandinav harekatının** mutlu tamamlayıcısı diye düşünülmüştür. Fransız hükümetinin bazı üyeleri, petrol bölgesinin İngiliz ve Fransız işgali halinde Kafkas petrolünün paylaşılması için İtalyan hükümeti ile görüşmeler yapılmasını bile kabul etmiştir.

Kuzey Suriye'de hazırlanmış havaalanlarından Bakü'ye ulaşması düşünülen müttefik bombardıman uçakları, Türk toprakları üzerinden uçacaktır. Akdeniz, hava kuvvetlerinin İngiliz ve Fransız komutanları, Mart 1940'ta ara iniş meydanlarını gezerler. Ankara'da siyasal ortamı

hazırlayan Massigli, az nüfuslu doğu bölgeleri üzerinden uçuşa Türk hükümetinin göz yumacağı haberini Saraçoğlu'ndan dolaylı olarak almıştır. Sorumluları tarafından hiç bir zaman yadsınmayan bu plan, Osmanlı İttihatçılığının militarist fetih ruhunun öyle kolayca **Yurtta Sulh, Cihanda Sulh** anlayışıyla yerdeğiştirmediğini göstermektedir. Petro-politikle bulamaç olmuş Sovyet düşmanlığı, anti-komünist ideolojinin tarihsel-askeri temellerine ışık tutarken, batının petrol ekseninde büyük bir hızla ayrışma veya birleşme konusundaki hareket kabiliyetini de aydınlatmaktadır. Ayrıca bu plana göre Kafkasya'da gerçekleştirilecek kara harekatı, Türkler'in komutası altında yapılacaktır. Türk ordusu, beklenen Sovyet saldırılarına karşı koyacak ve 1940 Şubat'ında ortaklık payları Paris borsasında yükselmeye başlayan ve çıkarlarını korumak üzere hemen bir dernek kuran eski petrol hissedarlarına Bakü'nün yolunu yeniden açacaktır. Kafkaslar ve Mezopotamya'da, kapitalist enternasyonalin vurucu gücü olarak değerlendirilen Türkiye, bu konuma uygun faaliyetler içine girerek, Sovyet aleyhtarı bir tutumla Sovyetler'deki ulusal karşıtlıkları körüklemeye başlamıştır.

Türkiye'nin bu politikası savaş boyunca, sözde Sovyetler'in müttefiki olan İngiltere tarafından da desteklenmiştir. Churcill, savaş boyunca Sovyet aleyhtarı tutumunu saklamamıştır. Türkiye'de, bir İngiliz savaş gücünü bulundurmanın, aynı zamanda Sovyetler Birliği'ne karşı iyi bir baskı aracı olduğunu kabul etmiştir. Çünkü, Bakü petrolleri buradan her an bir saldırıya uğratılabilir. Diğer yandan, Sovyetler Birliği'ni köleleştirmek amacındaki Nazi Almanya'sıda boş durmamaktadır. Sovyetler Birliği'nde, Alman işgal politikasının genel çizgisi, nüfusun kökünü kazımak ya da çalışan köle durumuna indirmek, ülkeyi ekonomik bakımdan rasgele sömürmek ve siyasal bakımdan Reich komiserlikleri halinde parçalayarak Alman topraklarına katmaktır. Ayrıca, Hitler, kırım, Bakü petrol bölgesi ile Volga bölgesinin, Alman askeri sömürgeleri olmasını istemiştir. Bu arada, I-G Farben adlı petrol tekeli, Kafkas petrolleri üzerinde hak iddi-

asında bulunmuştur. Mart 1941'de, Göring'in direktifi ile 99 yıl için Sovyetler Birliği toprakları üzerindeki tüm petrol kaynaklarının işletilmesi tekelini alan Kontinentale ÖL AG adlı şirket kurulmuştur. Alman tekellerinin kar tutkusu, Almanya'yı Panturanist politikanın yönlendiricisi haline getirmiştir. Çünkü Bakü'nün, ayrıca da Maykop ve Grozny'nin petrol kaynaklarını bir ölçüde yeniden işletebilecek durumda ele geçirmek için tek olanak, Sovyetler'e yabancı ya da düşman ögelerle yerinde işbirliği yapmaktır.

Sovyetler'e düşman bu güçleri, yeniden ortaya koymayı, kazanmayı ve kullanmayı kendisine görev edinen Alman istihbarat örgütü faaliyete geçmiştir. **Bugünkü Sovyetler Birliği'nin Türk Kökenli halkının büyük çoğunluğunda Panturancı bir duygu yoktur. Bundan böyle uyandırılmalı ya da bu duyguyu bulup çıkarmalıdır.** Büyükelçi Papen; " Türkiye'nin geniş ve etkili çevrelerinin, Sovyetler Birliği'ne karşı geliştiği ölçüde Rus İmparatorluğunun gelecekteki siyasal biçimlenmesi sorunu ile" uğraştıklarını, 5 Ağustos 1941'de Ankara'dan bildirmiştir. Bakü petrol yataklarıyla birlikte Azerbaycan'ın (İran'daki bölümü de) Türkiye'ye bağlanması için propaganda yapmak üzere İstanbul'da bir komisyon kurulduğunu belirtmiştir. Bu grubun önderi, İstanbul milletvekili Şükrü Yenibahçe, en tanınmış temsilcileri ise; 1918'de Azerbaycan'a karşı girişilen Türk saldırısına komutan olarak katılan, Enver Paşa'nın kardeşi (varlıklı fabrikatör) Nuri Paşa, tanınmış Turancı Zeki Velidi Togan ve Kırım Tatarları'nın temsilcisi Ahmet Cafer'dir. Togan ile öğrencisi, en tanınmış Turancı dergi olan Bozkurt'un sahibi Reha Oğuz Türkkan ve daha bir çok Turancı, Türk gençliğini Sovyetler Birliği'ne karşı savaşa hazırlamak için 1941-44 yılları arasında, Alman gizli servisinin parası ile, Alman faşizminin üslubu içinde sınırsız bir şovenist propaganda yürütmüşlerdir. Bütün bunlara **Milli Şef** hükümetleri ve CHP destek olmuşlardır.

Pantürkist çalışmaların fantastik ögeler içeren basit bir politika kurgusu olduğunu savunanların bu oluşumları dikkatle değerlendirmesi gerekir. 90'lı yıllar boyunca, Kaf-

kasya'ya ve Orta Asya Türk cumhuriyetlerine akın eden bozkurtların tarihte derin kökleri olan faşizan strateji ve kurumlaşmaların ürünü olduğu açıktır. Teşkilat-ı Mahsusa'nın en önemli ajanlarından, İttihatçı silahşör, Enverist Yenibahçe'li Şükrü ve İttihatçılar'ın yıldız isimlerinden Nuri Paşa, sanki tarihi kaldıkları yerden devam ettiriyor gibidirler. Prusya militarizminin Kayzerci petrol bekçiliği misyonunu **islam birliği** ile taçlandıran bu sergesdeler, Hitler faşizminin anti-komünist sömürge siyasetinin kişilik yoksunu Turanist ajanları olmuşlardır.

Teşkilat-ı Mahsusa deneyimleri ile boyutlanan kişiliklerine **Milli Şef** dönemi politikalarını ve burjuvazi ile ilişkilerini katan bu grup, Panturanist kültür adamlarını da yanlarına alarak bu ülkenin ilk faşist örgütlenmesini kurmuşlardır. Kursaklarında kalan Bakü ve İran Azerbaycan'ı petrollerini bu kez Osmanlı fetih anlayışının basit talan mantığı ile değil, gizli örgütçülüğün masonik ilişkiler ağı çerçevesinde, Panturancı politikanın desteğinde meşruluk kazandırarak ele geçirme çabasındadırlar. Bu oluşumu, 1. Dünya Savaşı'nın emperyal Osmanlı İmparatorluğu'ndan, emperyalizmin taşeronu bir ülkeye dönüşen Türkiye'nin, tekelli devlet kapitalizmi çerçevesinde yorumlamak konuya daha çok anlam kazandıracaktır. Ayrıca, sermayenin işleyişini koşullayan, örgütleyen ve hızlandıran etken olarak; Teşkilat-ı Mahsusa türü örgüt yapısı, Prusya militarizmi, anti-komünizm ve faşist gericilik diyalektiği bu çerçevenin önemli bir bileşenidir. Bu kapsam içinde de karşımıza yine o bilinen güç ve servet kaynağı, kapitalist enternasyonalin yaşam enerjisi, devindiricisi petrol ve ona dayalı politikalar, örtülü veya örtüsüz savaş yumağı çıkmaktadır.

Kapitalist Enternasyonalin <<Özel Savaş>> Orduları

Soğuk savaşın, bir dünya savaşına dönüştüğü yıllarda, iktidarda DP hükümeti vardır. Bu yıllar CIA eylemlerinin yoğunlaştığı yıllardır. Dünya gericiliğinin ve kapitalist en-

ternasyonalin eylem örgütü ClA, Brezilya'dan Ortadoğu'ya hemen her coğrafi alanda at oynatmaktadır. Rockfeller grubunun hazırladığı rapor, soğuk savaş dinamiklerini göstermesi bakımından oldukça aydınlatıcıdır; "Bizim güvenliğimizi sadece açık saldırılar tehdit etmiyor. Bu açık saldırıların yanında, ondan daha tehlikeli, fakat saldırı görünüşünde olmayan başka cins tehditlerde vardır. Bu tehditler; içeriden yapılmak istenen değişme ve dönüşümlerdir. Bu maskeli saldırılar bazen iç harp şeklinde, bazen demokratik akımlar ve reformlar biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda Yunanistan bize birinci örneği, Vietnam ikinci örneği ve nihayet Ortadoğu olayları üçüncü örneği verdi. Bizim amacımız bu ve buna benzer akımları önlemek olmalıdır. Bu akımlar dikkatleri üzerine çekecek dereceye geldiklerinde, o vakit bizim izlememiz gereken iki yol vardır. Gerek bizim, gerekse komünist olmayan diğer dünya devletlerinin güvenliğini sağlamak için; mahalli 'kuvvetler ve akımlar tarafından sıkışık durumda bırakılmış olan dost hükümet ve rejimlere silahlı yardımlar yapmak zorunluluğunu duymalıyız. Bu zorunlulukla yapılacak askeri müdahale ne klasik askeri stratejiye uymakta, ne de geleneksel diplomatik müdahaleye benzemektedir. Bu askeri müdahalenin kendisine özgü bir biçimi ve niteliği vardır." (56)

Bu ilkelerin dünyaya dayatılması amacıyla pek çok ABD örgütü devreye sokulmuştur ama, en etkili güç CIA'dir. 1945'te savaşın sona ermesiyle OSS lağvedilir. Ancak, bu örgütün üyeleri bir çok ülkenin istihbarat örgütüyle temaslarını sürdürmüşler ve özellikle Nazi istihbarat yöntem ve ilişkilerini devralmışlardır. ABD hükümeti, petrol tekelleri, bankaları ile bağları olan güçlü kişi ve grublarla da yakınlıkları olmuştur. OSS'nin eski üyeleri, bu bağları güçlü bir istihbarat organizasyonuna taşıma kararı almışlardır. OSS'nin Türkiye şefi William Donevan ve Rockfeller tröstünün muteber adamı, 30'lu yıllar boyunca Nazi Almanya'sı çıkarlarını ABD'de korumakla görevli avukat ve istihbaratçı Alen Dulles, güçlü bir istihbarat örgütü kurmayı başarırlar. 1947

yılında Truman'ında desteğiyle soğuk savaş görevlerini yürütmek üzere CIA (Merkezi Haberalma Örgütü) kurulmuş olur. Bu çerçeve içinde, komünizme karşı ekonomik ve politik savaşın yürütülmesinde örgüte önemli roller düşmektedir.

Batı Avrupa ülkeleri ve Türkiye'ye Marshall planı ile ekonomik yardımlar sağlanmıştır. Ancak, Marshall planının asıl uygulayıcısı CIA'dir. Örneklersek; Almanya'da bütün büyük partiler ve liderleri CIA'nin gizli yardımını alıyordu. Sonraki yıllarda, yardımcısının Doğu Alman casusu olduğuna dair raporlar yayınlanınca, görevinden ayrılan Federal Almanya Başbakanı Willy Brand, 2. Dünya Savaşı sonrası CIA'dan maaş alan politikacılar arasındadır. İtalya'da Hristiyan Demokratlara 1948 seçimlerinde para akıtan CIA, İran'da Musaddık, Guetamala'da Arbenz'i devirmektedir. Yine 1949'da Çin'den kaçan 12.000 göçmeni Çin hükümetine karşı örgütlüyor ve bunlar uyuşturucu trafiğinde başı çekiyorlardı. Çin Hindinde, Fransız sömürge siyasetini destekleyerek müdahalede bulunan örgüt, Yeşil Bereliler adlı birliklerle özel savaş başlatarak bölgedeki etnik azınlıklardan ordu kurmuş ve Güney Vietnam ile Kamboçya; ayrıca Vietnam ile Laos sınırında örtülü bir savaş yürütmüştür.

Soğuk savaş yıllarında CIA, bir çok kanlı, karışık komplonun içinde olmuştur. Türkiye'deki ilişkilerine ve gücüne gelince, ilk söylenecek, DP hükümetinin işbirliği ve Milli Emniyet görevlilerinin aylıklarının CIA tarafından ödenmesidir. 1960 **İhtilali**nden sonra Yassıada'da kurulan Yüksek Adalet Divanı'nda **örtülü ödenek davası**nda bu konu ortaya çıkmış; Milli Emniyet Başkanlığı'na vekalet eden Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Korur, mahkemede bu ilişkilerin örgütün eski başkanlarından Gen. Behçet Türkmen zamanında kurulduğunu söylemiştir. 12 Eylül faşizminin Dışişleri Bakanı İlter Türkmen'in babası, Milli Emniyet Başkanı, daha doğrusu MAH başkanı Gen. Türkmen'in oldukça ilginç ilişkileri vardır. Coca-Cola fabrikasında Adana'lı Has ailesi ile ortaktır. Fabrikanın % 90 hissesi Kemal Has'ın, % 10'luk bölüm ise Gen.

Türkmen'indir. Fabrikadaki hissesini kardeşine satan Kadir Has, Demirel'in yakın dostudur. **Türk Nazilerden** Menger'le, Otomarsan'da ortak olan Has'lar, Akbank'ta bir dönem % 35 hisseye sahip olmuşlardır.

1927'den itibaren Alman kontrolünde olan MAH, Nazi imparatorluğunun mirasına Amerikan imparatorluğu konunca, Mehmet Eymür'ün deyimiyle "Amerikan eğitimine ve dolayısıyla Amerikan sistemine döndü". 1953 yılında, Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı'ndan MAH (Milli Amele Hizmet) örgütünün başına getirilen, o zaman ki rütbesiyle Alb. Behçet Türkmen, daha sonraki yıllarda MİT müsteşarı olacak Kur. Yrb. Fuat Doğu'nunda aralarında bulunduğu bir grup kurmay yarbayı örgüte almıştır. Altı kişilik bu çekirdek kadroyu eğitim görmek üzere ABD'ne göndermiştir. Daha sonra bu grup Türkiye'ye dönüp, Amerikalı'larla birlikte İstanbul Emirgan'da açılan okulda MAH personelini eğitmeye başlamıştır. Bir süre okulun Baş Öğretmenliği'ni yapan Fuat Doğu, daha sonra İstanbul Merkez Şefliği Operasyon Muavinliği'ne atanmıştır.

Bu yıllar, ABD çıkarları açısından bölgede kritik gelişmelerin yaşandığı yıllardır. Ulusalcı Nasır'ın çıkışları, iç savaş sonrası solcu müslümanların etkin olduğu Mısır, giderek güçlenen Filistin Kurtuluş Örgütü, Baas Hareketi, bastırılması güçlükle gerçekleşen Musaddık'ın petrol millileştirmeleri, ABD'nin petrol çıkarlarını ve soğuk savaşın Sovyetler'i kuşatma cephesini tehdit etmiştir. Soğuk savaş dinamiklerinin, petrol alanlarının ABD kontrolünde kalmasına yönelik formülasyonu, ulusalcı akımların komünist olarak nitelenmesini beraberinde getirmiştir. Ortadoğu'da emperyalizmin yaşamsal enerjisini sağlayan petrol, Sovyetler'in kuşatılmasından daha yoğun bir soğuk savaş konusudur. Ulusal kurtuluş programlarının millileştirme söylemi, komünist taktiği olarak algılanıyor ve Amerika'nın önderliğinde batı kamuoyuna böyle benimsetiliyordu.

Türkiye'de de durum farklı değildi. Bölgenin tüm gerici güçleri ile ittifak ilişkisine giren DP hükümetleri, ülke içinde de koyu bir baskıyı gündemde tutmuşlardı.

Türkiye, ABD kaynaklı istihbarat ve askeri operasyonların merkezi haline gelmişti. Ülkenin istihbarat örgütü görevlileri, aylıklarını CIA'den alıyorlar ve Naziler'in boşluğunu her alanda ABD dolduruyordu. ABD'nin, Yunanistan-Türkiye-İran-Pakistan ile yarattığı saldırı kuşağı, Sovyetler'e karşı yapılacak her türlü propaganda, casusluk, sabotaj faaliyetinin üslerini oluşturmuşlardı. Bu faaliyetlerde, ülke istihbarat örgütlerinin yanında Nazi döneminin kadrolarından da yararlanılıyordu.

Yararlanılan İki Önemli İsim;

Birincisi Türkistan doğumlu olan Ruzi Nazar'dır. Sovyet ordusunda görev yaparken Naziler'in safına geçmiş, ***müslüman SS*** *kıtalarında çalışmıştır. 2. Dünya Savaşı sonrasında Nazi istihbaratçısı General Gehlen ile birlikte ABD'ye götürülmüş ve CIA'nin hizmetine girmiştir. CIA'nin anti-Sovyetik güvenlik kuşağı siyaseti gereği Türkiye'de kurulan örgütte çalışmaya gönderilmiştir. Jussmatt adlı Amerikan askeri kuruluşunda çalışıyor gözüken Nazar,* ***Türk Nazilerle*** *oldukça iyi ilişkiler kurmuştur. Naziler'in istihbarat kadroları, politik rezervleri ve hegemonya alanlarını devralan* ***dünya devrim jandarması ABD,*** *Türkiye'nin* ***Turan*** *ilgisini 50'li yılların soğuk savaş ortamında canlı tutmayı bilmiştir. Nazar türünden* ***inandırıcı*** *CIA görevlileri, bu ilginin canlı tutulmasında üzerlerine düşeni yapmışlardır. Alpaslan Türkeş'in yakın dostu olan Ruzi Nazar, bir ara Türkeş'in kızını PAN-AM şirketine yerleştirmiştir. CIA görevlilerini kendi personel listelerinde göstermekle meşhur şirketlerin başlıcalarının PAN-AM ve ITT olduğu bilinmektedir. 12 Mart 1971'den sonra Türkiye'den ayrılan Nazar, halen Bonn'da oturmaktadır. Nazar'ın oradaki ülkücü çevrelerle dostluğu basında da yeralmıştır.*

İkinci önemli isim ise Murat Bayrak'tır. Yugoslavya'yı Nazi orduları işgal ederken, Makedonya'da Bay-

rak gibi bazı müslüman kökenliler, ***müslüman SS****lerin lideri Saubezweig (Gestapo subayı) liderliğinde* ***Hançar Division*** *adlı Nazi işbirlikçisi çeteleri oluşturmuşlardır. Murat Bayrak'ın karıştığı ve savaş sonrası halk mahkemesi tarafından idamına karar verilen olaylar; aralarında pek çok müslümanında bulunduğu masum insanların kurşunlanarak katledilmesidir. M. Bayrak, savaşın sonuna doğru Gestapo'nun* ***Odessa'sı*** *yardımı ile Türkiye'ye kaçmıştır. Menderes döneminde* ***bir Alman ortak*** *ile birlikte tül fabrikası kurarak, tül perde ithalatını durdurmuş ve piyasada tekel oluşturmuştur. 1973-77 arası AP içinde yeralmıştır. 1977-80 arası MHP'ye üye olmuştur. Ayvalık'taki meşhur kampını ziyaret eden ünlüler arasında Necmettin Erbakan, Nevzat Yalçıntaş (İhlas Holding'in Baş Danışmanı) ve Şaban Karataş gibi isimler vardır. Türkeş, 1. Ordu Komutanı Faik Türün'le de dostluğu olan bu Nazi, MHP Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyesi olmasına rağmen 12 Eylül sonrası tutuklanmamıştır.* ***Odessa grubu*** *tarafından Almanya'ya getirilen M. Bayrak, Cemalettin Kaplan'la iş birliği yapmıştır. CIA görevlisi Edwin P. Wilson ve Frank Terpil'in, M. Bayrak kanalı ile Bozkurtlar'a mali destek sağladığı basında da dile getirilmiştir. (57)*

Bu iki isim dışında Nazi kökenli, CIA işbirlikçisi pek çok isim vardır. Ancak, temsil ettikleri güçlerin niteliğini sergilemeleri bakımından, şimdilik bunlarla yetiniyoruz. 50'li yılların koyu anti-komünist soğuk savaş dalgası, güçlü bir ilişkiler ağını dünya çapında gündeme sokmuştur. Bu dönemin çarpıcı örgütlenmesi Gladio'dur. NATO'ya üye 16 ülkede kurulan Gladio örgütleri, merkezi Belçika'da bulunan **Alleid Clandestine Committee** (ACC; Birleşik Gizli Komite)'ye bağlıdır.

Gladio

İspanya: *Bir İtalyan Gladio üyesi İspanyol televizyonunda Amerikan askerleriyle birlikte Kanarya Adaları'nda eğitim gördüğünü açıkladı. Bu eğitim döneminin sonunda İtalyan Gladyatör, Silezya'da bir gladio şubesi kurmuştu. Bu ilişki içinde ispanyol askerlerinden de yardım görmüştü. 50'li yıllar boyunca monarşist, hristiyan demokrat, faşist asker ve politikacılar ile tüm Avrupa'lı Gladio ajanları Madrid'i üs olarak kullanabiliyorlardı.*

Belçika: *Glaive adındaki Belçika Gladio'su, 1949 yılı başından beri SGR askeri gizli servisinin alt bölümü olan SDRAB'nin koruması altında kurulmuş bulunuyordu. Sivil* ***Glaive*** *nüvesi emekli ve aktif subaylardan oluşuyordu. SGR şefi Tüm. Gen. Raymond Van Calster, bir ara tüm Avrupa Gladio'sunun başında bulundu.* ***Brabant Canileri*** *adlı örgütlenmeyle, 80'li yıllarda kanlı bir terör estiren Belçika Gladio'su Neo-Naziler'le işbirliği yapıyordu. Belçika kongosunda vahşi kontr-gerilla yöntemlerini uygulayan Belçika istihbarat birimleri, sömürgecilik yıllarının anıları ile Neo-Naziler'i kendilerine oldukça yakın bulmuşlardır.* ***Brabant Canileri*** *adlı grup, örgütün etkinliğine dair propaganda amacıyla kurulmuş, süpermarketleri taramış, kadın-çocuk ayrımı yapmadan halkın üzerine ateş açmış, bir süre sonra da Belçika'da sıkıyönetime gidilmiş, ordudan yardım istenmiştir. 1978 yılında Paul Latinus tarafından kurulan* ***Front De La Jeunesse*** *(FN) adlı örgüt, Neo-Naziler'i bir araya getirmeyi planlıyordu. Türkçesi* ***gençlik cephesi*** *olan bu örgüt, Belçika Gladio'sunun kontrolündeydi. Gladio'nun diğer bir çok Avrupa ülkesinde olduğu gibi* ***gayrı-resmi*** *işlerde kullandığı para-militer yapıdaki FN'den Smets adlı istihbaratçı sorumluydu. Smets, Neo-Naziler'in yayın organı olan* ***Europe Magazine*** *adlı dergide değişik imzalarla yazı yazıyordu. Bu görevi Gladio hesabına yerine getiriyordu. Yukarıdan aldığı emirle* ***Eu-***

rope Magazine *adlı dergide sol görüşlü* ***Pour*** *Gazetesi'ni şiddetle eleştirdi. Bu gazete büyük bir dertti! Devleti, hükümeti, İnterpol'ü, Servis'i sürekli yıpratıyordu. Pour Gazetesi, 1981'in Nisan ayında, FN'nin eğitim kamplarında çekilmiş resimleri yayınladı ve Neo-Nazi Paul Latinus'un, SP'nin bir ajanı olduğunu açıkladı. Gazete, Belçika İstihbarat Servisi'nin Neo-Nazi gençlerin eğitimlerine yardımcı olduğunu bildiriyordu. Aynı yıl, Pour Gazetesi bir daha çıkmamak üzere imha edildi. Tesislerin tamamı, 9 ayrı bombayla, bir anda havaya uçuruldu. Servis, Pour Gazetesi'ni yok etme işinde Neo-Naziler'i kullanmış, ancak bu gruptan bir kaç kişi jandarma tarafından yakalanmıştı. Mahkemelerin verdiği cezalara rağmen Adalet Bakanlığı'nın emriyle, Gladio'nun emrini yerine getiren Neo-Naziler serbest bırakıldı ve dosyalar kapatıldı.*

Diğer yandan, 1989 başlarında Martial Lekeu adında bir jandarma subayı Florida'da ortaya çıkıyor ve ***Brabant Canileri*** *adlı örgütün üyesi olduğunu söylüyor, Belçika'da askeri istihbaratın darbe planlarından sözediyordu. Olayın karmaşık siyasi denklemleri bir yana, Pour'un uçurulması ile Türkiye'de Özgür Gündem Gazetesi'nin bombalanması ve Bnb. Cem Ersever'in açıklamalarının, jandarma subayı Martial Lekeu'nun söylediklerıyle paralelliği, Gladio için dünyanın küçük olduğunu gösteriyor.*

Hollanda: *50'li yıllarda kurulan Gladio örgütü, 80'li yıllarda da varlığını sürdürüyordu. Velp'te ortaya çıkarılan bir silah deposu (1983), Gladio'nun varlığına işaretti.* ***O*** *ve* ***Y*** *adıyla kurulan örgütte, komünistlere karşı bir iç savaş durumunda görev alacak* ***vatanseverler*** *eğitiliyordu. Savunma Bakanlığı'nın gizli fonundan her yıl bu özel savaş birliklerine para aktarılıyordu.*

Yunanistan: *Yunanistan'da 1955 yılında CIA generali Trascott ve Genelkurmay Başkanı Gen. Konstantin*

Dovas ile Başbakan Papagos'un. 1955 yılında anlaşmalarıyla Gladio ağına dahil olmuştu. Yunanistan Gladyatörleri şu şekilde oluşmuştu. Kendisi Feld Mareşal olan Alexander Papagos, iç savaşta ***Feld Mareşal Enformasyon Şubesi*** *adıyla özel bir askeri gizli servis kurmuştu. Bu örgüt tüm özel operasyonlarda kullanılıyordu. 1952'den sonra kurulan* ***Merkezi Enformasyon Servisi*** *(KYP) CIA modeline göre kurulmuştu.*

KYP gizli servis subayı Georgios Papadopoulos (aşırı sağcılık ve darbeciliği ile tanınan biridir), KYP elemanlarından toplanan bir komplocu askerler grubuyla ***Prometheus*** *operasyonunu yürütmüş, 21 Nisan 1967'de darbeyle iktidarı ele geçirmişti. Darbe 1950'de; bir komünist saldırısı durumunda NATO'yla işbirliği içinde uygulanacak olan bir Genelkurmay planına göre yürütülmüştü. Darbenin öncesinde ve sonrasında Gladio* ***Special Forces*** *birliklerinin (özel savaş birlikleri) darbecilerle birlikteliği işi kolaylaştırmış, stratejik noktalar ele geçirilmiş, listelere göre politikacılar enterne edilmiş, tutucu hükümet başkanı Kanellepoulos ve sosyalist Andreas Papaendreu gözetim altına alınmışlardı.*

Avusturya: *1950'nin Ekim ayında komünist yapı işçilerinin de aralarında bulunduğu bir grup işçi greve gittiler. O zaman ki İçişleri Bakanı Franz Olah'ın emri ile işçilere saldırıldı. Saldırıya paramiliter* ***Gezici Spor ve Dostluk Birliği*** *(ÖWSGV) adlı örgütte katıldı. Aşırı sağın bu örgütünü finanse etmek üzere çok sayıda firma kuruldu.* ***Özel proje*** *adı verilen faaliyetleri ÖWSGV Gladio'nun Avusturya'daki çalışmalarında merkez konumundaydı. Bir iç savaş örgütü olarak. muhtemel bir komünist iktidarını önleyecek tarzda yapılanan ÖWSGV, telsiz şebekelerine, gizli silah depolarına sahiptir. ABD işgal kuvveti örgütle ilişkilidir.*

İsviçre: *İsviçre gizli birliği, Genelkurmay'a bağlı* ***istihbarat ve Savunma Küçük Grubu*** *(UNA) adlı birimin*

kontrolündeydi. İsviçre ***küçük grup*** *subayları, Gladio toplantılarına katılıyorlardı. UNA albayı Albert Bachmann; komünist iktidarı durumunda, sürgünde bir hükümet kurulması için İrlanda ve Kanada'da kamuflajlı firmalardan bir ağ oluşturmuştu. Ayrıca,* ***Özel Hizmetler*** *(Sipez D)nin şefi olan UNA subayıda güçlü bir haberalma ağı kurmuştu. Bu ağ ile tarafsız bazı ülkelerin gizli servisleri, NATO'nun haberalma ağına bağlanıyordu.* ***Proje-26*** *kod adı altında 4.000 kişilik özel bir komando birliği 1981-82'de organize edilmiş, ordunun ve yönetimin kontrolü dışına çıkarılmıştı.* ***P-26*** *ajanları, parlamentodan gelen baskı üzerine merkezlerini başka bir NATO üyesi ülkeye taşıdılar. İletişim sistemleri ve komuta kontrol merkezleri Gladio'ya bağlı olan örgüt, daha sonra* ***P-27*** *kodunu aldı. Gizli, yasatanımaz ve tehlikeli olan bu örgüt karşısında, İsviçre hükümeti sessiz kalmayı tercih etmiştir.*

İskandinavya: *İskandinavya'daki ilk Gladio birliklerini CIA'nin ünlü ajanlarından ve sonradan şefi olan William Colby örgütledi. 1951-1953 yılları arasında İsveç, Finlandiya gibi tarafsız görünümlü ülkeler ile NATO üyesi Danimarka ve Norveç'te anti-komünist saldırı birlikleri organize edildi. İsveç'te bulunan aşırı sağcı* ***Sveaborg Silah Kardeşliği*** *adlı örgüt. yüzlerce üyesiyle İsveç polisinden daha güçlüydü. İsveç'te ve diğer İskandinav ülkelerinde Gladio'nun gizli silah depoları vardı. <<Sveaborg Silah Kardeşliği>> türünden gladio örgütlenmelerinin eylemlerine dair, İsveç hükümetine tam bir suskunluk egemendi.*

Fransa: *1952 yılından itibaren Fransa'da da Gladio örgütlenmesi gerçekleştirildi. Mitterand'ın sıkı dostlarından Francois de Graussoure, Fransız Gladio'sunun yapılanmasında önemli hizmetlerde bulunmuştur.* ***Özel Operasyon*** *adı verilen ve Fransız İstihbarat Servisi (DGSE) tarafından gerçekleştirilen bir çok öldürme olayı gündeme gelmiştir.*

Türkiye Gladio ağına, NATO'ya girişinden bir yıl sonra dahil olmuştur. Örgüt başlangıçta, anti-terör örgütü olarak adlandırılarak ABD askeri misyonunda (Jussmatt) yuvalanmıştır. Türk Gladio'şu, NATO içinde faaliyet gösteren en vahşi ve kanlı birliklerden biridir. 70'li yılların kanlı olaylarında parmağı olan örgüt, askeri darbelere de katılmıştır. Türk Gladio örgütü, Bozkurtlar'ın saflarından toplanan kişilerden oluşturulmuştur. Genelkurmay İstihbarat Başkanı Amiral Sezai Orkut bir açıklamasında; "Silahlı Kuvvetler solun tehdidinden ürküyor. Bu yüzden Milliyetçi Hareket Partisi ile işbirliği yapıyor." demiştir.

NATO'ya bağlı olarak çalışan Gladio ağı üzerine, bugün de bir çok şey karanlıktadır. Türkiye, Yunanistan, İtalya gibi ülkelerde yaşanan sağ terör, bu ağın aydınlatılması ile tüm bağlantıları, kurumları, devletle ilişkileri anlamında ortaya çıkacaktır. Bu durumda Avrupa'nın en büyük terör örgütünün NATO'ya bağlı Gladio olduğu gerçeği daha da netlik kazanacaktır.

Gladio ağlarının yaratılmasında organizasyon CIA tarafından yapılmıştır. 19 Aralık 1947'de ABD Ulusal Güvenlik Konseyi'nde yapılan bir toplantıda, CIA soğuk savaşın en etkili silahı kabul edilmiştir. Gladio'nun doğuşunda, soğuk savaşın önemli ismi George Kennan'ın esinlendirici çalışmaları etkili olmuştur. 1948 Mayıs'ında, Kennan'a soğuk savaşın yürütülmesi bakımından sürekli bir örgüt kurma emri verilmiştir. Dünya'nın her yerinde anti-komünist savaşı yürütecek olan SPG (Special Procedurs Group) böyle doğmuştur. Bu örgütü, **Politik Koordinasyon Şubesi**nin kuruluşu izlemiştir. **Special Project** koduyla yürürlüğe konulacak faaliyetler; propaganda, ekonomik savaş, koruyucu doğrudan eylemler, sabotajlar, tahrip eylemleri olarak belirlenmiştir. Gladio'nun mayalanmasını sağlayan bu oluşumlar, batı dünyasını tehdit eden ülkelerdeki, yerli anti-komünist güçlere destek olmakla da görevlidirler.

Bu yapıların Avrupa'daki merkezi Federal Alman-

ya'dadır. Anti-komünist davanın savunucusu SS'ler göreve çağrılmıştır. Komünizme karşı savaş temelinde, CIA Nazi savaş suçlularına büyük yardımlarda bulunmuştur. Nazi grupların, anti-komünist savaşta kullanılması işinde Henry Kissinger önemli görevler üstlenmiştir. Kissinger, 1945'ten, 1946'ya kadar ABD'nin Avrupa'daki haberalma servisinde çalışmıştır. 1946'da, Kissenger, Oberammergua'daki **European Command İntelligence School**da Alman tarihi doçentidir. 1946'dan, 1949'a kadar askeri haberalma servislerinde yüzbaşıdır. Daha sonra Harvard Üniversitesi'ndeki çalışmalarıyla bilimsel kariyerini geliştirmiştir. Kissinger'e göre; Almanya'da, Sovyetler Birliği'ne karşı büyük bir kin vardır. Bu kin örgütlenmeli ve bu örgütlenmede savaş tutsakları, yani SS'ler kullanılmalıdır. Bu temelde, anti-komünist Alman Gençlik Birliği devreye sokulmuştur. CIA tarafından desteklenen örgüt, ABD Başkanı Truman'a bir mektup göndererek, Bolşevizme karşı savaşacağını bildirir. Alman Gladio'sunun çekirdeği, işte bu Nazi örgütü (BDJ) tarafından oluşturulmuştur. Alman Gençler Birliği (BDJ), faşist potansiyeli, kadroları, CIA'den aldığı destek ile Alman Gladio'sunun gövdelendiği temel güçlerden biri haline gelmiştir.

Aralarında SS savaşçısı ve tüccar Hans Otto'nun da bulunduğu bir grup Nazi, Alman Komünist Partisi (KPD) ve diğer sol güçlerle savaşmak üzere CIA tarafından iç savaş eğitimine tabi tutulmuşlardır. Sterling Garwood adlı Bir CIA ajanının finanse ettiği grupta, Nazi Almanya'sının hava ve kara kuvvetleri ile SS birliklerine mensup bir çok subay bulunmuştur. BDJ teknik hizmet birimini de yöneten Hans Otto, savaş sonrası süreçte bu grubun etkili adamı olmuş ve İngiliz Gizli Servisi ile de işbirliği yapmıştır.

Gladio'nun Almanya'daki çekirdeğini teşkil eden bir diğer örgüt ise **Kardeşlik Örgütü**dür. Avrupa merkezli olan bu siyasi oluşum; ırkçılık ve Nazi davasına bağlılıkla kendini temellendiriyordu. Almanya'nın yenilmesi durumunda, **Nazi Partisi'nin Korunma**

Yöntemleri adlı plana göre kurulan örgüt, BDJ ile içiçedir. Anti-komünist savaşta BDJ başı çekiyordu. Örgütün finansmanında, aralarında Bosch, Salamender, Sarroti gibi firmalarında bulunduğu 60 şirketin adı geçmekteydi. Ayrıca, Nazi savaş aygıtının deneyimlerinden de, Gladio için sonuna kadar yararlanılmıştır. Hitler'in ünlü generallerinden Franz Halder, Amerikan işgal güçleri için, Hitler'in eski generallerinden 120 tanesini seferber etmiştir. BND şefliği yapan bu eski Nazi gücünü, artık NATO ve Gladio için kullanıyordu. Örneğin, Alman Gladio ağında SS'lerin Oradour ve Tulle celladı olarak bilinen ve 10 Temmuz 1944'te Fransa'nın Oradour köyünde 540 sivili katleden Lammerding'de vardır. Anti-faşist direnişi kırmak için Tulle'de 120 sivili vahşice öldürmekten kaçınmayan bu SS subayı, artık BDJ içinde Gladio'ya hizmetlerini sunmaktadır. BDJ'nin tüm eylemleri günü gününe Amerikalı'lara rapor edilmektedir. Tüm eylem birimlerinde ve komuta merkezlerinde Gladio'ya bağlı Nazi subaylarının etkin olduğu BDJ, soğuk savaşın önemli aksiyonerlerinden biridir. Ancak bu örgüt, eylemlerini ustaca kamufle ediyor, aşırı sağ ve kavgacı bir konumda olduğu izlenimini uyandırmamaya çalışıyordu. Nazi bürokrasisinin sürekliliği, ayrıca BDJ'nin avantajlarından biridir. Gestapo sona ermemiştir. Sadece Amerikanlaştırılmış ve NATO şemsiyesi altında Gladio'ya dönüştürülmüştür.

Gladio'yu örgütlemek Türkiye açısından kolay olmuştur. Nazi imparatorluğu ile gizli ittifak, Sovyet düşmanlığı, anti-komünizm, devletle içiçe gelişen Nazi organizasyonları, güçlü bir sağ basın ve faşist dünya görüşüne sahip bir kapitalistler topluluğu bu işi istekle örgütleyebilecek durumdadırlar. Ayrıca, ABD'nin dünya hegemonyasında Ortadoğu ve Türkiye kilit mevkidedir. Bu gereklilik, Gladio türü anti-komünist örgütlerin yanında, orduyu kontrol etme zorunluluğunu da gündeme getirmektedir.

Bu amaçla, "1947 Kasım'ından itibaren Amerika'daki muhtelif eğitim merkezlerine Türk subay ve astsubayları gönderilmiştir." (58) Bu sıcak ilişkileri, DP hükümetinin Kore'ye asker göndermesi izlemiştir. Bu dönem, Türkiye'ye damgasını vuran oluşumlar; NATO-Gladio-Bağdat Paktı-Cento-Seato-IMF-Dünya Bankası-ABD üsleridir. Türkiye, Sovyetler Birliği ile anti-komünizm ve ulusal kurtuluş hareketlerine saldırı üssü haline getirilmiştir. Koyu bir dinsellik ve şovenizm propagandası ile içiçe gelişen komünizm düşmanlığına, azınlıklara karşı bir kin ve eylem dalgası eşlik etmiştir.

Türkiye'nin yakın dostları; Pakistan Devlet Başkanı General İskender Mirza, İran Şahı Rıza Pehlevi, Irak Kralı II. Faysal gibi gerici monarşilerin krallarıdır. İçeride katı bir polis devleti oluşturan DP, ABD eksenli politikası ile Ortadoğu'da devrim jandarmalığına soyunmuştur. Ankara-Telaviv-Tahran, ABD güdümlü politikanın altın üçgenidir. İsrail-Türkiye ilişkilerinde, istihbarat ağlarının ortak çalışması bu dönemde gündeme sokulmuştur. Siyonist devletle, başında İttihatçı-mason Celal Bayar'ın bulunduğu TC arasında sıkı bağlar kurulmuştur. 1958 yılının Ağustos ayında (Irak darbesinden 1 ay sonra) David Ben Gurion, Dışişleri Bakanı Golda Meir ve bir İsrail heyeti Ankara'ya gizli bir ziyarette bulunmuşlardır. Sovyetler'in, Ortadoğu'ya sızmasının durdurulması amacıyla gerçekleştirilen bu ziyaretin bir diğer amacı ise, Nasır'ın ulusal kurtuluşçu çabalarını dengeleyecek siyasetlerin ortaya konulmasıdır. Bu ziyaretin arkasından Türkiye, İran, İsrail ve Etyopya bir başka gizli anlaşmayla bu politikayı teyid etmişlerdir. Irak'ta, İngiliz ajanı Nuri Esseyid devrildiğinde Türk Silahlı Kuvvetleri'ni alarma geçirenler, Habeşistan İmparatoru, İran Şahı ve emperyalizmin ileri karakolu İsrail ile ortak paydalar zemininde anlaşmışlardır. Bu politikayı ABD Başkanı Eisenhoower ile CIA Başkanı Dulles'te desteklemişlerdir. Sıcak bir Ağustos günü Ankara'ya gelip, aynı gün geceyarısı ayrılan Kiryat-Şimone köylerindeki sivil Filistinli köylülerin katili Ben Gurion ve Dışişleri Bakanı (sonradan İsrail Başbakanı) Golde Meir **İstihbarat ve iç politi-**

kaya yönelik koordinasyon konusunda tarihi bir anlaşmayı Türk tarafı ile sağlamışlardır. Bu konuda İhsan Sabri Çağlayangil yıllar sonra şunları anlatıyor: "Türkiye kendi istihbarat gücünü kuvvetlendirmek için İsrail istihbaratı, Amerikan istihbaratı ve İran istihbaratı ile daimi ve organik münasebetler içindedir. Bunlar gizli gizli her sene kendi şefleriyle toplanırlar. Washington'da, Tahran'da, Tel-Aviv'de istihbarat mübadelesi yaparlar." (59) Ancak, ilişkiler MAH ile sınırlı değildir. Genelkurmayın askeri istihbarat birimlerinin de bu tür bağlantılar içinde yeri vardır.

İlişkilerin Kökeni

İsrail ile bu sıcak ilişkilerin kökenine baktığımız zaman, İttihat ve Terakki içinde yahudilerin etkinliğini görebiliriz. İttihatçı yahudiler kilit bakanlıklarda müsteşar ve teknokrat olarak önemli mevkiler işgal etmişler ve siyaset üretme konusundaki rolleri bakanınkinden daha fazla olmuştur. Örneğin, Emanuel salem meclise getirelecek yasaları hazırlamıştır. Bağdat mebusu Ezekiel Sasoon daha önce Ziraat Nezareti'nde müsteşarken, Ticaret Nezareti'ne geçmiştir. Nissim Ruso, Maliye Nezareti'ndeki <<iç kabinenin>> şefi, Vitali Stroumsa Mali Islahat Yüksek Şurası'nın üyesidir. Samuel Israel başkent polisinin şube müdürüdür ve Enver Paşa'yla birlikte Bab-ı Ali baskınına katılmıştır. Diğer yandan, Tekin Alp adını alan Moiz Kohen, Pan-Türkçü ideolojinin önemli isimlerindendir. Güçlü bir Türk burjuvazisinin yaratılmasını savunan Kohen, cumhuriyet sonrasında ***Kemalizm*** *adlı önemli bir kitap yazmıştır. Kohen, Demokrat Parti'nin destekçilerindendir. Türk ve Yahudi burjuvazi, hristiyan burjuvazinin ayrıcalıklarını önce teorik alanda Türkçülük, daha sonra da deportasyon politikaları ile içermiş bu grupları tasfiye etmiştir. Bu temelde gelişen ilişkiler, siyonist İsrail ile emperyalizmin ileri karakolu Türkiye arasında güçlü bir güvenlik bağı ortaya çıkarmıştır.*

DP iktidarı döneminde, İran'da Musaddık'ın devrilmesi, Irak ve Lübnan olayları ve Mısır'ın kuşatılmasında Türkiye üs konumundadır. Musaddık, İran'daki CIA destekli kışkırtmalarla uğraşırken, Londra'da, Türkiye'nin de katıldığı bir toplantı düzenlenmiştir. Başbakan, Dışişleri Bakanı, Bakanlık Genel Sekreteri, İngiliz Genelkurmay Başkanı, Savunma ve Dışişleri Bakanları ile toplanmışlardır. Konusu Ortadoğu olan bu toplantıdan sonra, 6. Filo 15 gemiden oluşan bir güçle İstanbul'u ziyarete gelmiştir. Bir süre sonra, Orta ve Doğu Avrupa'da harekete geçirilen Gladio uzantısı hücrelerle, Çekoslovakya ve Macaristan'da Musaddık-Nasır'ın yükselişi ve Sovyetler'le iyi ilişkilerin rövanşı alınmış oluyordu. Diğer yandan ABD Dışişleri Bakanı, Rockfeller tröstünün temsilcisi, CIA Başkanının biraderi J. Foster Dulles İstanbul'u ziyaret ediyordu. Türk Dışişleri bu ziyaretten kısa bir süre sonra, Londra, Washington ve Paris Büyükelçilerini istişare amacıyla Ankara'ya çağırmıştır (1953 Haziran-Temmuz).

Olaylar hızlanmış ve Polonya'da aniden bir ayaklanma başgöstermişti. Olanları sağcı bir yazarın kaleminden dinleyelim: "İran'da durumun çok kritik bir safhada bulunduğu bir sırada, Polonya'da bir ayaklanmanın başgöstermesi bir tesadüf mü idi? Hiç zannetmiyoruz. Zira petrolün bahis mevzu edildiği ve bu yüzden bir harbin an meselesi olduğu sıralarda bu müdahaleyi yapması, muhtemel bir devletin birinci derecede alakalı olduğu bir memlekette ayaklanmalar olursa (....) buna tesadüf diyemeyiz. Demek oluyor ki; Rusya, Çekoslovakya ve Macaristan ayaklanmalarında olduğu gibi Polonya ayaklanmasında da ciddi bir darbe yemiş, kabuğuna çekilmeye, hiç olmazsa bir müddet için petrolcüleri rahat bırakmaya mecbur olmuştu." (60) Karadağ'a göre, "bir kuvvet vardı ki, Rusya'yı rahat bırakmıyor, onu daima meşgul edecek bir takım ciddi hadiseler hazırlıyordu. Bu kuvvet, petrol etrafında kopan mücadele kasırgasını bilenler için bilinmeyen bir gerçek değildi. Taçsız petrol kralları her şeye hakim durumda bulunuyorlardı." (61)

Olayların akışı içinde, İstanbul limanına 9 gemiden oluşan yeni bir ABD donanması gelmiştir. Amiral Cassidy komutasındaki bu filonun ziyaretini, İngiliz Commenwealth topluluğuna dahil Vis Amiral N. V. Diskinson komutasındaki 1 kruvazör ve 4 muhriplik filonun ziyareti izlemiştir. Akabinde, İngiltere'nin Akdeniz Filosu komutanı Lord Luis Montbatten komutasında, 22 parçalık dev bir filo İstanbul'u ziyaret etmiştir. Filo komutanı İngiliz amirali, Ankara'ya geçerek Başbakan Adnan Menderes ve diğer yetkililerle görüşmüştür. Bu ziyaretlerin sürdürüldüğü 1953 yılı boyunca İran'da olaylar durmuyor, bir zamanlar Nazi istihbarat örgütü Abwehr'in adamı olan General Zahidi, CIA destekli bir darbe ile Musaddık'ı deviriyor ve Tudeh başta olmak üzere solu tasfiye ediyordu. Tüm bu olaylar örgüsünde, Türkiye harekat üssü olarak kullanılmış ve Sovyetler'e yönelik geleneksel kuşatma politikasında emperyalizmin açık limanı olarak organize edilmiştir.

Dönemin özelliklerini Amiral Sezai Orkunt şöyle yorumluyor: "1955-1960 yılları arası Sovyetler Birliği'nin, Türkiye'yi havadan aşarak Ortadoğu'ya girdiği ve komünizmin, Araplar'ın sosyalizmiyle karışık milliyetçilik cereyanları arasında kuvvetlenerek, Türkiye'nin güneyinde yeni tehditler meydana getirdiği bir dönemdir. ABD ise, Eisenhower doktrini ile bölgedeki bazı devletlere, bu meyanda Türkiye, İran ve Pakistan'a komünizmin yıkıcı iç ve dış darbelerine karşı garanti vermiştir." (62)

ABD'nin verdiği **Komünizmin yıkıcı iç darbelerine** karşı garantinin Gladio ile işlerlik kazandığı açıktır. Devlet aygıtları, Gladio ve diğer kanallarla ağ gibi sarılırken, Türkiye'nin dört bir yanı ABD üsleri ile doldurulmuştur. Bu üslerin durumunu ABD'li General George S. Brown şöyle açıklıyor (1978): "Ortadoğu'da İsrail ile ilgili olsun veya olmasın, herhangi bir bunalım halinde, Amerika'nın silahlı kuvvetleri'nin kullanılmasını gerektiren bir durum meydana geldiği zaman Türkiye'deki üsler büyük önem arzeder."

ABD-Britanya imparatorluğu ekseninde oluşan DP politikaları, istihbaratçı maaşlarının CIA tarafından ödenmesinden elbette rahatsızlık duymamıştır. İran olayları

sırasında yabancı gizli servislerin at oynattığı, filoların artarda demirlediği Türkiye'de, Amerikan yaşam tarzı ile antikomünizm madalyonun iki yüzü gibi olmuştur. McCarthy ABD'sinin kötü bir kopyası olan DP Türkiye'si, **kızıl tehlike** ile savaş konusunda CHP'den geri kalmamıştır. Bu arada İran'da Tudeh ve Halkın Fedaileri örgütleri ile işçi sınıfı desteğinde petrolü millileştiren Musaddık geri adım atmamıştır.

1951 Haziran'ından itibaren olaylar hızlanmıştır. ABD Başkanı Truman'ın özel temsilcisi Averell Harriman Tahran'a indiğinde, Tudeh ve Fedailer'in düzenlediği gösterilerle yer yerinden oynamıştır. Harriman İran'dayken, 2 ABD filosu Türkiye'ye gelmiş ve biri İzmir limanına, diğeri ise İstanbul limanına demir atmıştır. 1951 yazında, 16 parçalık dev bir askeri güçle Türkiye'ye yığınak yapan ABD'ye karşılık, Sovyetler'de sınırda yığınak yapmıştır. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Truman'a gönderdiği mesajda; "Türkiye bugüne kadar olduğu gibi, bundan böyle de daima müttefiklerinin yanında yer alacak ve üzerine düşen vecibeleri tamamen yerine getirecektir." demiştir. Bu **vecibeler** çerçevesinde ve olayların en sıcak anında, 1951 Eylül'ünde, Türkiye'de komünist tevkifatı başlatılmıştır. Uzun süredir el altında bulunan komünistler tutuklanmaya başlanmıştır. Zaten 1948'den itibaren örgüte bir çok polis sızmayı başarmıştır. "Ankara teşkilatına, siyasi polis 1946'da Necdet Günçakın'ı, 1948 tarihinde Sabahattin Özbay adlı ajanları sokmuştur." Siyasi polis, "İstanbul il teşkilatına 1944'te Yusuf Etik'i, 1946'da Şükrü Dinsel'i, 1948'de İbrahim Turan ile Behçet Şener'i sızdırmıştır." (63) İlk soruşturmalar Sansaryan Han'da **mutad** işkenceler biçiminde yapılmış ve 167 kişi mahkemeye verilmiştir. Sansaryan Han'da bulunan İstanbul Emniyet Müdürlüğü tam bir **salhane**ye dönüştürülmüştür. İki yıla varan tutukluluk süreleri havasız, ışıksız yoğun işkencelerle yaşanmıştır. Bu davalarda ilk kez, **Pişmanlık Yasası** gündeme getirilmiştir. Pantürkist çevrelerin muteber adamı Tevfik İleri, TKP davasıyla özel olarak ilgilenmiştir. DP'li Bakan Tevfik İleri'nin, TKP itirafçısı Aclan Sayılgan ile de ilgilendiği ve onu **dava**ya kazandığı bilinmektedir.

Gladio Merkezleri: Elazığ

50'li yıllar, Türkiye'de bazı Gladio merkezlerinin oluşmaya başladığı yıllardır. Hüseyin Feyzullah adıyla bilinen Alpaslan Türkeş (Lefkoşe 1917), 1958 yılında Elazığ'a tayin edilmiştir. Gladio'ya bağlı ***sivil savunma birliklerinin*** *Türkiye genelinde yaygınlaştırıldığı bu yıllarda Türkeş, Elazığ'da bütün örgütlenmenin ilk çekirdeğini oluşturmuştur. NATO subayı Türkeş'in, Elazığ gibi bir yere gönderilmesi tesadüfî değildir. Elazığ, 1925 Şeyh Sait ve 1938 Dersim olaylarında, ordu tarafından üs olarak kullanılmıştır. Fırat ve Murat gibi önemli su kaynaklarının kontrol edildiği, Kürt nüfusun yoğun olduğu bölgelere, ulaşımın son derece kolay olduğu il, askeri endüstride kullanılan krom madeninin oldukça bol bulunduğu bir alana sahiptir. 19. yüzyıl sonunda, Harput'un sönmesi ile bir ova kenti olarak kurulan Elazığ, aslında garnizon-kent konumundadır. Nüfus yapısında Kürtler fazlaca ağırlık taşımadıkları için, devlet güçlerinin kendini güvenilir bir konumda algıladıkları kent, Şeyh Sait ve Dersim olaylarında orduya ve özel savaş güçlerine yoğun destek sunmuştur. Abdülhamit dönemi ile, 1915 Tehciri sırasında Ermeni göçürülmesinin kavşak noktasında olduğu için, devletin özel savaş aygıtlarıyla içli-dışlıdır. Özel savaş kolordusu. cumhuriyetin ilk yıllarındaki müfettişlik örgütü, Dersim katliamı sonrası kurulan İstiklal Mahkemesi, şovenist yerli basın kuruluşları ile kent tam bir kontr-gerilla üssüne dönüştürülmüştür. 50'li yıllar boyunca koyu bir anti-komünizm kentin kültür yaşamına damgasını vurmuştur. İlk faşist hücreler 50'li yıllar içinde kurulmuştur. Aralarında Hüseyin Üzmez'in de bulunduğu bu gruplar, gazeteci Ahmet Emin Yalman'a suikast düzenlemişlerdir. Hüseyin Üzmez bu sıralarda lise öğrenimine Elazığ'da devam etmektedir. İşte Türkeş'in ilk örgütlenmesini gerçekleştirdiği yer burasıdır. Gladio'nun gövdelenmesinde önemli bir işleve şahip örgüt yapılarının temeli Elazığ'da atılmıştır. Kent daha sonraları bu temelde gelişimini sürdürmüştür.*

a) Akdeniz'de Militarist Kuşatma

1950'lere kadar Türkiye'nin bir Kıbrıs sorunu yoktur. Kıbrıs'ın Türk olduğu konusunu ilk kez 1950 yılında Cevdet Kerim İncedayı gündeme getirmiştir. İngiliz emperyalizmiyle sınıfsal çıkarları adına işbirliği yapmaktan çekinmeyen Türk toplumu ileri gelenleri, Rumlar'ın, Grivas ve Makarios öncülüğünde İngiltere'ye karşı olan kurtuluş savaşına duyarsız kalmışlardır. 1955 yılına kadar hareketsiz kalan Kıbrıs Türkleri, EOKA'nın, İngilizler'i ada yönetiminden uzaklaştıracaklarını anladıktan sonra, Ankara'ya heyetler göndermeye başlamışlardır. Diğer yandan, İstanbul basını aracılığı ile **Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır** sloganıyla kampanya açılmıştır. Dr. Fazıl Küçük ve Faiz Kaymak gibi isimler, Ankara ile sürekli temas halinde olmuşlardır.

Doğu Akdeniz'deki etkinliğini yitirmek istemeyen İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'la kendi lehine anlaşmalar yapma uğraşındadır. 1955 Ağustos'undan itibaren şoven eylemlerde tırmanma başlatılmış ve **ya Kıbrıs, ya ölüm, yeşil ada kızıl olamaz, savaş isteriz** sloganlarıyla büyük mitingler düzenlenmiştir. Bu mitinglerin yarattığı şovenist ortam, Başbakan Menderes'in sert çıkışları ile birleşince, İngiltere tedirgin olmuş ve Türkiye ile Yunanistan arasındaki çelişkilerden ABD yararlanmıştır.

1955 yılında, İngiltere, Orta ve Yakındoğu'dan çekip gitmek niyetinde değildir. Hindistan'da, Mısır'da ve Pakistan'da darbe üstüne darbe yemiş, tüm nüfuz alanlarını ABD'ye kaptırmıştır. İngiltere, Kıbrıs adasının herhangi bir biçimde ABD nüfuz alanına dahil olmasını, getireceği gelişmelerden son derece rahatsızdır. Kıbrıs adası, stratejik bakımdan İngiltere için büyük önem taşımaktadır. Ada üzerinde bulunan, kara, deniz ve hava üslerinin tartışma konusu yapılmasını istememektedir. Bu konuda, İngiltere'nin politik tutumu 29 Ağustos 1955 günü yapılan **Lancaster House** toplantısında, İngiltere Dışişleri

Bakanı Harold Mc Millan tarafından açıklanmıştır. Konferansın sonuna doğru, ortak bildiri metninin hazırlık aşamasına varıldığında, 6 Eylül 1955 olayları başlamıştır. Atatürk'ün, Selanik'te doğduğu evin bombalandığı haberi, İstanbul gazetelerinin kışkırtıcı söyleminde yerini almıştır. DP milletvekili Mithat Perin'in sahibi olduğu İstanbul Ekspres Gazetesi, olayı kışkırtıcı bir biçimde duyurmuştur. Bu haberleri, Kıbrıs Türktür Cemiyeti Genel Sekreteri Kamil Onal ve İstanbul Yüksek Okullar Talebe Birliği Başkanı Bahattin Ertonun demeçleri izliyor: "Bu bomba, bardağı taşıran son damla olabilir.", "Mukaddesata el uzatanlara bunu pahalıya ödeteceğiz."

Olaylar artık başlamıştır. Önce yerli Rum ve diğer müslüman olmayan yurttaşların yoğun olarak yaşadığı Beyoğlu, Karaköy, Tünel, Kurtuluş, Adalar ve Kumkapı'da başlayan eylemler genel bir tahrip ve yağmaya dönüşmüştür. sonuç olarak, 6-7 Eylül günlerinde 3 ölünün yanısıra 30 kişi yaralanmış, 73 kilise, 1 havra, 1 ayazma, 3 manastır ve 3584'ü Rum yurttaşlara ait olmak üzere 5583 işyeri, ev, dükkan tahrip ve yağma edilmiştir. O dönemde adı MAH (Milli Amele Hizmet) olan istihbarat örgütünün kontrolünde bulunan **Kıbrıs Türktür Cemiyeti** ve **İstanbul Yüksek Okullar Talebe Birliği** gibi örgütler, polis destekli eylemlerde fiilen önderlik yapmışlardır. Eylemler son derece planlı bir biçimde gerçekleştirilmiş ve 52 yerde aynı anda yangın çıkarılmıştır. Günler öncesinden semt muhtarları aracılığıyla belirlenen ikamet ve işyeri adresleri listeler halinde düzenlenmiştir. Eylem bölgelerinde ekip başları ellerindeki **hedef listeler**e göre hareket etmişlerdir. Tarih ve Toplum Dergisi'nde (DP milletvekili, bakan) Fuat Köprülü'nün bir röportajına atfen sorumlulara ilişkin şu satırlara rastalayabiliyoruz: "Kanaatım odur ki, bombalama hadisesi de tertiptir. Ve bizzat tertipçisi Menderes'tir.... 1957'de DP'den istifa etmeden önce, benimle görüşmek isteyen Bayar'a, 6-7 Eylül hadiselerinden de bahsettiğim zaman, bana şu cevabı vermişti: 'Mamafih bu hadiselerin çıkışı iyi oldu. Arkadaşlarda aynı fikirde.'" (64) Ayrıca, Fuat Köprülü olayları düzenleyen güçlere

ilişkin Milli Emniyet ve CIA'dan sözediyor: "Milli Emniyet Başkanı General Behçet Türkmen, bana o sırada İstanbul'da bulunan Amerikan İstihbarat Şefi (CIA Başkanı Allen Dulles), eski Hariciye Nazırı'nın (John Foster Dulles) kardeşinin gördüğü vaziyet, tahribat şekillerinin tamamıyle komünist tekniği ve usullerine uygun olduğunu ifade etmiştir." (64)

Yassıada duruşmalarında, olaylardan sorumlu görülerek yargılananlar; İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay, İzmir Valisi Kemal Hadımlı, hükümetinde içinde bulunduğu komplonun aracı olarak Atatürk'ün Selanik'teki evini bombalayan Hasan Uçar, Mehmet Ali Balin (Başkonsolos), Mehmet Ali Tekinalp (Konsolos Yardımcısı) ve Oktay Engin'dir. Bombaları Türkiye'den Selanik Başkonsolos Yardımcısı Mehmet Ali Tekinalp 15 Temmuz 1955'de getirmiş; Başkonsolos Mehmet Ali Balin'in talimatı ve Selanik Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencisi Yunan uyruklu, TC burslu Oktay Engin'in azmettirmesiyle Yunan uyruklu Gümülcine Türkleri'nden Kavas Hasan Uçar atmıştır. TC hükümetinin başvurusuyla diplomatik dokunulmazlıkları olduğu için konsoloslar kovuşturulamamıştır. Hasan Uçar, 2 yıl hapise mahkum olup cezasını çekmiş, Oktay Engin ise bir süre tutuklu kaldıktan sonra 20-21 Eylül 1956'da Türkiye'ye sığınmış, mahkum olduğu 3 yıl 6 aylık hapis cezasının geri kalan 2 yıl 9 ayını yatmak üzere Yunanistan'a iadesi istenmiştir. Fakat bu istek, TC hükümeti tarafından rededilmiştir. Oktay Engin, kısa bir süre sonra Türk vatandaşlığına kabul edilmiş ve kendisi ile ailesine hükümet tarafından çeşitli yardımlarda bulunulmuştur. Bu kişi 8 Şubat 1992 günü, Emniyet Genel Müdürlüğü'ndeki görevinden Nevşehir Valiliği'ne tayin edilmiştir. Yıllar sonra bir dergiye demeç veren Or. Gen. Sabri Yirmibeşoğlu, olaylarla ilgili şunları söylemektedir: "6-7 Eylül olayları da Özel Harp Dairesi'nin işiydi ve muhteşem bir örgütlenmeydi. Amacına da ulaştı." (65)

Diğer yandan, Yassıada duruşmalarında Menderes; "Milli hislerin tesirinde kalan askerlerin ve ordu birliklerinin saldırganlara ve yağmacılara, katiyen müdahalede

bulunmadıklarını..." açıklamıştır. II. Abdülhamit, İttihat ve Terakki dönemlerinin Ermeni sürgün ve katliamlarındaki iç savaş yöntemleri, bu olaylarda da sonuna kadar uygulanmış bir iç savaş aygıtı olmanın şoven, terörcü özelliklerini devlet güçleri her aşamada sergilemişlerdir. Olayı, hükümetin politik iradesi, ordu-polis-istihbarat katkısı, iktidar partisinin yerel birimleri ve Gladio birlikte örmüşlerdir. Göçürme, katliam ve sürgün siyasetlerinin suç ortağı burjuvazi ise gerek öz örgütü DP, gerekse basındaki uzantıları ile olayları yönlendirmiş, muhalefet partisi CHP ise her zamanki **devlet görgüsü** ile **gereğini yapmıştır**.

Tüm bu şiddet ve komplo zincirinin en önemli halkası, olaylarda ABD'nin CIA Başkanı düzeyinde yönlendiriciliğidir. CIA Başkanı Dulles, olaylar sırasında Türkiye'dedir. 1955 yılı, bir çok bakımdan ABD'yi etkileyen bir dönemeçtir. ABD, Japonya'dan Endonezya'ya kadar anti-komünist güçlerin desteklenmesi kararını almış ve Güneydoğu Asya'daki komünist yayılmayı önlemek için Başkan Eisenhoower'e silahlı kuvvetlerin kullanılması konusunda yetki verilmiştir. Sovyetler Birliği öncülüğünde ise Varşova Paktı kurulmuştur.

Mısır'da, İngiltere'nin otoritesi ABD tarafından sarsılmaya başlamıştır. İran'da düzenlenen CIA darbesi, İngiltere'yi zor durumda bırakmıştır. 1953'te, 1990 Körfez Savaşı Komutanı Norman Schwarzkopf'un babası, İran jandarmasını eğiten Tuğ. Gen. Schwarkopf'un katkılarıyla Musaddık devrilmiştir. ABD, İran konsorsiyumunda İngiltere ile eşit konuma gelmiş petrolden % 40 pay almıştır. Bu CIA operasyonunun başında tabii ki, Rockfeller tarafından yönetilen Standard Oil Of New Jersey petrol tekelinin **avukatı** Dulles vardır. Tüm bu gelişmelerin ABD açısından önemi büyüktür. Zira Ortadoğu'da İngiltere ve Fransa hegemonyasının sonunu getirmek ABD'nin kapitalist Enternasyonalin tartışmasız lideri olması bakımından yaşamsal değer taşımaktadır.

6-7 Eylül olayları, böyle bir dönemecin komplo düğümlerine oturtulmuştur. Kıbrıs'la ilgili, Londra görüşmeleri devam ederken ve İngiliz Dışişleri Bakanı

adanın çıkarları açısından stratejik değerini vurgularken, bu olayların CIA Başkanı'nın Türkiye'de bulunduğu sırada patlak vermesi tesadüf değildir. Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin, İngiliz emperyalizminin programı işlerlik kazanamamış ve görüşmeler yarıda kesilmiştir. Oyundaki yeni aktör, Doğu Akdeniz-Kıbrıs-Mısır-Ortadoğu hegemonyası diyalektiğini komplo ve terörle kendi lehine işletmeye çalışan ABD'dir. Bu işte taşeron olarak görev yapan Türk devleti ve burjuvazisi ise, bir taşla bir kaç kuş vurmaya çalışmıştır. Daha olaylar devam ederken Londra'yı arayıp Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile görüşen DP'li bakanlardan Mükerrem Sarol; "İstanbul'daki dehşet verici durumu anlattıktan sonra hükümetin bir bildiri yayınlamaya hazırlandığını, bildiride olayların tüm sorumluluğunun **kızıl ve kara kuvvetlere** yükletileceğini" söylemiştir. (66) Zorlu, hep bu olayların sorumlularından biri olarak gösterilmiştir. Başka bir çok DP icraatından sorumlu olan Zorlu, bu olayların düzenlenmesinde pay sahibi değildir. Zorlu'nun **kamuoyunu tahrik edin** mesajı ile Adnan Menderes'i harekete geçirdiği konusunda Yassıada'da tanıklık yapan kişi (12 Eylül Anayasası'nın mimarı) Çoşkun Kırca'dır. DP kodamanlarından Fuat Köprülü, değerli diplomat ve aydın Mahmut Dikerdem'e göre; "kayınbabasını kurtarmak için her çareye başvurmayı meşru görüyordu." (67)

b) <<Çağdaş Türkiye>>de Deportasyon

6-7 Eylül olaylarında sorumlular hemen ilan edilir... Komünistler. Yıllar sonra olayları Yeni Sabah Gazetesi'ne yorumlayan Fuat Köprülü, anti-komünist devlet ideolojisinin nasıl bir histeriye dönüştüğünün iyi bir örneğini veriyor: "Evler ve dükkanlar önceden tespit edilip muntazam bir şekilde yakıldığına göre, bunu ya hükümet yapabilirdi, veyahutta kuvvetli bir şebeke.... Esasen hükümetin bu şekilde hareket ederek, memleketin itibarını sıfıra indirmesi ve milli serveti heba etmesi düşünülemezdi. Şu halde, komünist şebekesinin bunu

yapması, en akla uygun haldi. Mecliste bu görüşü müdafaa ettim." Resmi Gazete konumunda yayın yapan Cumhuriyet Gazetesi: "Yağmacılığın ve tahrikçiliğin, merkezi Beyrut'ta bulunan kızıl bir teşkilat tarafından hazırlandığı tahmin ediliyor." diyerek aynı kanıda olduğunu göstermektedir. (68) İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Nurettin Aknoz'da gazete sahip, başyazar ve köşe yazarlarını toplayıp olayları "komünistlerin tahrik ve teşvik ettiğinin inandırıcı düzeyde anlatılmasını şart koşunca" akan sular durmuştur. (69)

Komünistler tutuklanmaya başlanmıştır. Aziz Nesin, Kemal Tahir, Asım Bezirci, Hasan İzzettin Dinamo, Dr. Müeyyet Boratav gibi isimlerinde aralarında bulunduğu pek çok insan gözaltına alınmıştır. Yassıada duruşmalarında emekli yargıç Alb. Celal Altundağ, İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Or. Gen. Nurettin Aknoz'un, "hakimlere, hadisenin komünistler tarafından mürettep olduğunu, onlara icap ederse en ağır cezaların, idam cezalarının verilmesini açıkça söylediğini" beyan etmiştir. O dönem, Deniz Kuvvetleri'nde hakim olarak çalışan Fahri Çoker'de, Yassıada duruşmalarına tanık olarak çağırılıyor ve şunları söylüyordu: "24 Eylül 1955 tarihinde ilk toplantıya gittim. Bu toplantıya mevcut 26 hakim ve 3 adli amir davet edilmişlerdi. Milli Emniyet şefleri de orada bulunuyorlardı. Bize, Or. Gen. Nurettin Aknoz, bu hadiselerin tamamen komünistlerin tertibi ve eseri olduğu hakkında uzun boylu nutuklar verdi ve meydanlarda salkım salkım insanların asılı olduğunu görmek istediği hakkında sözler söyledi."

Komünistlerin toplanmasını Milli Emniyet'te çalışan emekli yargıç Gen. Şevki Mutlugil yönetmiştir. 31 Mart 1947 tarihinde, aralarında Alpaslan Türkeş'in de bulunduğu ırkçılık, Turancılık davası sanıklarının aklanması kararını veren mahkemede yargıçlık yapan Mutlugil, Reşat Fuat Barener hakkında iddianameler düzenleyen savcıdır. Devletin **milli istihbarat** birimlerinde çalışan bu askeri yargıç, 60 sonrası Türkeş'le aynı siyasi oluşumlar içinde görev yapmıştır. Anti-komünist ideoloji ile donanmış, istihbarat örgütlerinde çalışan, ırkçılık dava-

larında **suç olmayan ideolojinin örgütlenmesi de suç olmaz** gerekçesi ile hukukun evrensel ilkelerini çiğneyen, sıkıyönetim komutanlarından **salkım salkım adam asma** konusunda emirler alan yargıçlar 6-7 Eylül sonrası Türkiye gerçeğinde yerlerini almışlardır. İttihat ve Terakki'nin özellikle Arap milliyetçilerini yıldırmakta kullandığı Cemal Paşa'nın mahkemelerinden sonra, siyasi tasfiyeleri meşrulaştırma aracı olarak kullanılan İstiklal Mahkemeleri, tek parti diktatörlüğünün yargısal uzantısı Sıkıyönetim Mahkemeleri DP istibdadında anti-komünist **ihtisas** mahkemeleri sentezini yaratmışlardır.

Olayların dikkate değer yanlarından biride olayları yönlendiren Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nde pek çok DP ve CHP üyesi yöneticinin bulunmasıdır. Ayrıca, muhalefet partilerinin liderleri Osman Bölükbaşı ve İsmet İnönü, iktidarla ortak hareket edeceklerine dair Ağustos 1955'te açıklama yapmışlardır. Göründüğü kadarıyla devlet ve siyasi partiler, ortak bir politik irade ekseninde birleşmişlerdir. İçeride müthiş bir şovenizm dalgası yükseltilirken, Kıbrıs'ın Türk olduğu vurgusu ön plana çıkarılmış, azınlık düşmanlığı pompalanmış, **kızıl tehlike**nin her yerde hazır ve nazır olduğu propagandası yapılmıştır. İç konjonktürün bu duruma getirilmesinde Özel Harp Dairesi, CIA'dan aylık alan kadrolarıyla, Amerikancı Behçet Türkmen'in yönetiminde Milli Emniyet ve Türk Gladio'sunun o dönemdeki yan kuruluşu olan Kıbrıs Türktür Cemiyeti ile gençlik örgütleri önemli rol oynamışlardır. Britanya İmparatorluğu'nun, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'deki hegemonyasına son vermenin, dünya hegemonyasına ilişkin petro-politik düğümlerini lehine çözme kararındaki ABD, olaylarda teşvikçi olmuştur. Dünya hegemonyasında kararlı bir büyük gücü yanına almadan, Türkiye düzeyinde, kapitalist hiyerarşinin alt basamağında bir gücün böyle bir eylem gerçekleştirmesi zordur. Meşruiyet söyleminin haksızlığı ve eylemin **mülkiyet hakkı** ile ilgili yönleri konuyu savunulamaz hale getirince, olaylar komünistlerin daha doğrusu demokrat kişilerin üzerine yıkılmaya çalışılmıştır.

6-7 Eylül sırasında Özel Harp Dairesi'nin denediği

gayrı nizami harp yöntemleri, devletin politik rezervinde yerlerini almışlardır. Anti-komünizmin hazır bir formülasyonlar demetine dönüştürülmesi ve düzen açısından tehlikeli görülen kişi ve eylemlere komünist damgası vurulması bir iç siyaset ilkesi haline getirilmiştir. Devlet destekli komploların daha özenli ve dikkatli planlanması, para-militer yan kuruluşlarla bağlantılar ve olaylar sırasında yapılan hatalar sonrası için değerlendirilmiş olsa gerek ki; özel harpçi Or. Gen. Sabri Yirmibeşoğlu, 70'li yılların **terör ortamını** 12 Eylül faşizmine dönüştürme becerisini gösterdiğine göre devlet bu **işlerden** ders çıkarmış olmalıdır. Ayrıca, yargının istihbarat merkezlerinin siyaset planlaması doğrultusunda devletin çelik çekirdeğine bağlanmasıda, 6-7 Eylül sonrasında ivme kazanmıştır.

Tüm bu olayların su yüzüne çıkardığı bir başka gerçeklikte DP istibdadı döneminde Abdülhamit despotizminin kabadayılarından daha örgütlü **mafios** oluşumların varlığıdır. 6-7 Eylül olaylarında ünlü kabadayı Oflu Hasan, yağmalamadan kurtardığı mağazaların sahiplerinden 10.000'er Lira almıştır. Büyük mağaza sahibi Rum yurttaşlar, Oflu Hasan'dan yağmaya karşı mağazalarının korunmasını istemişlerdir. Hasan'da onlara: "Mağaza başına 10.000 Lira koruma parası verirseniz... Dükkanlarınızı bu olaylar bitene kadar korurum." demiştir. Daha sonra bu haraçlar ve çok miktarda kayıp mücevherden sorumlu tutularak gözaltına alınan Oflu Hasan, polisin seyirci kaldığı saldırıda onun görevini üstlendiği savunmasını yapmıştır.

Bu olayların yaşandığı devletin başındaki kimdir? Nasıl bir siyasi geçmişten gelmektedir? Cumhurbaşkanı Celal Bayar "ben bir komiteciyim" diyor. Şevket Süreyya bunun ne anlama geldiğini söylüyor: "Komiteci adam denildiği zaman, gizli teşkilatçılık dahil olmak üzere (...) gözüpek insanların evsafı hatıra gelirdi. İttihat ve Terakki, Balkan kavgalarından miras aldığı bu terimi, kendi iktidarı devrinde de yaşattı. İhtilalden önceki gizli çalışma devrinde, gerçi bazı terör hareketlerine girişmiş, bazı zararlı saydıklarını öldürtmüştü (....) kendi taraflarından bazı

gözüpek subayları, sivile naklederek, terörist komiteciler olarak kullandı. Bazı gazetecilerin öldürülmesi ve benzeri hareketler, bunların eseri idiler. Umumi harpte bunlar, Enver Paşa'nın emrindeki gizli **Teşkilat-ı Mahsusa**nın yürütücüleri olarak, her türlü işe sevkedildiler." (70) TC'nin başında bulunan Celal Bayar'ın **terörist komiteciler** eylem pratiği ve Teşkilat-ı Mahsusa'nın gizli örgütçülüğü temelindeki bir siyasi mayalanma ile kendini tarif etmesi, cumhuriyetin hangi süreklilik dinamiğine oturduğunu göstermesi açısından anlamlıdır. Komitecilik-iç savaş-devletin gizli örgüt terörüne yaslanması, tehlikeli sayılan azınlıkların yokedilmesi diyalektiğini simgeleyen oluşumların DP istibdadında iyice kurumsal bir yapıya kavuşması komiteci önderi, Celal Bayar'ı bütünlemektedir. ABD'nin dünyayı kuşatmada kullandığı anti-komünist ideoloji, Gladio türü iç savaş aygıtları, gizli hükümet yapıları ve sınırsız devlet terörü Türkiye'nin tarihsel, siyasi ve sınıfsal gerçeği ile kısa sürede kaynaşmıştır.

6-7 Eylül sonrası yükselen şoven dalgayı kullanan Türk burjuvazisi, sermaye birikim sürecine yeni bir halkayı daha eklemiştir. Ermeni ve Rum Tehciri, varlık vergisi türünden ırkçı temele dayalı, büyük toplulukların suç ortaklığı ve meşrulaştırma girişimlerini yanına alan hızlı, şiddetli bir sermaye birikim evresi daha yaşamıştır burjuvazi. Piyasanın Türkleştirilmesinde bir adım daha atılmış, metropollerde yoğunlaşan ticaret burjuvazisi değerli gayrımenkullere el koymuş, Rum yurttaşların piyasada oluşturduğu boşluğu doldurmuştur. Ayrıca **mafios** grupların ileride büyük rantlar doğuracak işler için ilk birikimleri oluşturdukları bir dönem başlamıştır. Örneğin, Oflu Hasan bu süreçte bir çok politik ilişkiyi de içeren bir organizasyon kurarken artık büyük kentler, sokağı da **denemiş** olan mafiaların yer yer etkinliğine sahne olacaktır. Olaylar sonucunda 70.000 Rum yurttaş, Türkiye'yi terketmek zorunda kalmıştır.

Bu olayların su yüzüne çıkardığı bir başka gerçek ise, Batı Trakya'da son derece güçlü bir Türk istihbarat örgütlenmesinin varlığıdır. Gümülcine merkezli provokas-

yon eylemleri, Batı Trakya'da kurulan Teşkilat-ı Mahsusa hükümetininde tarihsel köklerini bulan bir organizasyona dayalıdır. Bugün de şoven ve şeriatçı güçlerle içli-dışlı, istihbarat örgütlerinin yönlendiriciliğinde bir takım organizasyonlar Kıbrıs Türktür Cemiyeti modeline uygun biçimde, Türkiye ve batı Trakya'da varlığını sürdürmektedir. Kıbrıs Türktür Cemiyeti, Yunanistan uyruklu istihbarat görevlileri gerçeği iç-dış politika ayrımının yersizliği yanında Pantürkist ve Turancı **dış Türkler** temasının siyaset içinde ve devlet politikalarında yerini göstermektedir. **Dış Türkler**in, şoven politikaların, azınlıklara yönelik saldırıların yapılmasında siyasi bir motif olması yanında faşizan politikaların işlerliğinde kadro olarak kullanılması da söz konusu olmuştur. 2. Dünya Savaşı'nda iyice belirginleşen bu cumhuriyet politikası, gücü oranında her dönem **dış Türkler** temasını gündemde tutumuş, kadro, propaganda v.s... konularda araçsalcı bir tutumla bu olgudan yararlanmıştır. İttihatçılar'ın, Turan siyasetinden itibaren bu devlet anlayışında değişiklik olmamıştır.

Üretim tabanı ve birikim düzeyi yetersiz Türk burjuvazisi ise, güçsüzlüğünden dolayı şiddet, baskı ve halkı **milli dava**lar denilen sahte programlar etrafında toplama siyasetiyle bu komploların içinde olmuştur. Şovenizm, dinsel gericilik ve faşizan yöntemleri ABD öncülüğündeki kapitalist enternasyonal siyasetleri ile kaynaştırmıştır. Anti-komünist ideoloji ve şiddet eylemlerinde evrensel meşruluk temelini pekiştirip **Hür Dünya** üyesi olurken, kapitalist hiyerarşinin talan, yağma, katliam örüntüsü içindeki alt basamaklarında yerini almıştır. Ancak, bu hiyerarşik yapının denge ve gereklerini anlayamayan DP liderleri, kapitalist enternasyonalin işleyiş kurallarını can pahasına öğrenmişlerdir. 17 Şubat 1959'da Londra'ya Kıbrıs sorunu görüşmelerine giden Menderes'in uçağına Londra'nın 25 mil güneyinde **zorunlu** bir **düşüş** vaki olmuş, kazada 16 kişi ölmüş, Menderes kazayı **kaderin düşündürücü bir cilvesi olarak** atlatmıştır. İngilizler'in imzalanmasını istedikleri anlaşmayı, 19 Şubat'ta hastanede imzalamıştır. Uçağın düşüş gerekçesi sistir. Ancak,

ilk anda Menderes'in ölüler listesinde bulunup bulunmadığı, listeden bir pazarlık sonucu çıkarılıp çıkarılmadığı halen cevapsız bir sorudur.

İngiltere, Doğu Akdeniz'deki etkinliğini sarsan 1955 olayının rövanşını almıştır. Londra'da, Menderes'in imzaladığı anlaşma için Aydemir şunları yazıyor: "Londra antlaşmasının getirdiği hükümlerin, realiteye ve azınlıkta olan müslüman halkın menfaatlarına uygunluğu ve tatbik kabiliyeti olmadığı, o günlerde de aşikardır. Mesela Kıbrıs'ın başkenti olan Lefkoşe'nin ortadan bir sınırla bölünerek Türk-Rum kesimlerine ayrılması, Rumlar'la karışık bölgelerde yerleşmiş Türk köylerinden Türkler'in ister istemez göçmeleri, yersiz-yurtsuz kalmaları ile neticelenen olaylar ve Kıbrıs'ta, ancak, Türkiye bütçesinden yürütülecek şekillerin doğuşu, müstahlik (üretici) nice Türkler'in, müstehlik (tüketici) hale gelişi iyi şeyler değildi." (71) Adnan Menderes gibi Kıbrıs'ın Türkleştirilmesini savunan bir politikacı arkasındaki ABD desteği çekildikten sonra, **milli dava**yı İngiliz tezlerine uygun bir çerçevede yorumlayan antlaşmayı imzalamıştır. Çünkü, ABD açısından hegemonya sorunu Süveyş krizinde (1956) kendi lehine çözümlenmiştir. 1956 yaz aylarında Süveyş Kanal Şirketi'ni millileştiren Nasır'ın üzerine İsrail'i salan Fransa ve İngiltere, 29 Ekim 1956'da bir baskın savaşıyla Sina Yarımadasını işgal eden İsrail'i alkışlıyordu. Daha sonra Mısır'a ultimatom veren Fransa ve İngiltere, Kahire, İskenderiye ve İsmailiye kentlerini bombaladılar. 2 Kasım'da BM Genel Kurulu bir ABD karar tasarısını kabul ederek tarafları çarpışmaları durdurmaya davet etmiştir. Mısır çağrıya uymuş, ABD ile gizlice anlaşan İsrail'de bu karara uyduğunu açıklamıştır. İngiltere ve Fransa, başlattıkları askeri harekata BM barış eylemi süsü vermeye çalışmışlardır. Saldırılarını sürdürmeleri üzerine ABD saldırıları kınamaya başlamış ve diğer yandan Süveyş Kanalı'nın kapanması üzerine bir çok Batı Avrupa ülkesi paniğe kapılmıştır. Bunun yanısıra, petrol boru hatlarından pek çoğunun havaya uçurulmasıyla Batı Avrupa'nın,

ABD'ye karşı bağımlılığı önemli ölçüde artmıştır. Bu arada, ABD el altından İngiliz parasına karşı girişilen spekülasyon hareketlerine yoğun bir biçimde katılmış ve bunun sonucunda İngiltere çok kısa bir sürede altın ve dolar rezervlerinin önemli bir bölümünü kaybetmiştir.

Böyle bir süreçte devreye giren ABD, hegemonyasını ilan etmiş ve Mısır'a yönelik İngiliz, Fransız saldırısını durdurmuştur. Ortadoğu'da, İngiliz ve Fransız hegemonyası bitmiştir artık. Carter ve Reagan doktrinine evrilen süreçte, ABD kendi petrollerine sahip çıkmak isteyen Ortadoğu ülkelerine müdahalede bulunma hakkını dünya kapitalist enternasyonalinin önderi olarak tekeline almış ve bunu 1957'de ilan etmiştir. Kıbrıs gibi önemli bir Doğu Akdeniz üssünün, bir süre içinde olsa İngiltere'nin istediği statükoya kavuşamaması, Ortadoğu'nun oynak dengelerinde ABD'ye zaman kazandırmış, 6-7 Eylül olaylarının etkisiyle dağılan Londra Konferansı'nın olumsuz sonuçlarından ABD yararlanmıştır. Dolayısı ile emekli 12 Eylülcü Or. Gen. Yirmibeşoğlu'nun övünerek tespit ettiği Özel Harp Dairesi'nin 6-7 Eylül eylemi, dört dörtlük CIA kaynaklı ve ABD çıkarlarına hizmet eden azgın faşist bir kitle hareketidir. O bakımdan, Grivas çetecilerinin, EOKA örgütünün ENOSİS yani adayı Rumlaştırarak Yunanistan'a bağlama konusundaki faşist tutumlarının yalnızca onlara özgü olduğunu düşünmek yersizdir. Türk Mukavemet Teşkilatı ile birlikte hareket eden Gladio'nun amaçlarıda bundan farklı değildir ve her ikiside bir madalyonun iki yüzü gibidir.

1955 sonrası Özel Harp Dairesi, Kıbrıs'ı bir üs olarak kullanmış, Kıbrıs'taki Bayraktarlık örgütünü şube haline getirmiştir. Türkiye'den adaya gönderilen özel savaş subayları bir taraftan Türk Mukavemet Teşkilatını eğitirken, diğer taraftan siyasi bir aygıt meydana getirmişlerdir. Son yıllarda Rauf Denktaş'ın, bir devlet komplosuna kurban giden ve ülkücü görüşleriyle tanınan oğlu Rauf Denktaş'ın **öldürülmesi**, Kıbrıs eksenli mücadelenin boyutları açısından dikkate değerdir.

c) Tekelci Burjuvazi-Devlet-Kapitalist Enternasyonal

1 Ocak 1957'de ABD Başkanı Eisenhower, kongre ileri-gelenlerine şunları söylüyordu: "Ortadoğu'da meydana gelen boşluk, Ruslar doldurmadan önce Birleşik Devletler'ce doldurulmalıdır." 5 Ocak 1957'de ise Başkan; "Beynelmilel komünizm tarafından kontrol edilen milletlerden birinin silahlı saldırganlığına uğrama tehdidini duyan herhangi bir hükümetin isteği üzerine Birleşik Devletler Silahlı Kuvvetleri'nin kullanılması" konusunda yetki istedi ve bu yetkiyi aldı. Türkiye, İran, Pakistan bu durumu olumlu karşıladılar. Türkiye, Ortadoğu'da ulusal kurtuluşçu ve sosyalizan her türlü hareketin karşısına dikildi. Lübnan'a müdahalede bulunan ABD, 11.000 deniz piyadesini Adana'ya indirdi. Diğer yandan, Balıkesir hava üssü F-100 uçaklarına açıldı. Dolaylı saldırı kavramına uygun olarak Lübnan ve Ürdün'e yapılan dış müdahaleyi haklı bulan Türkiye, geleneğine uygun olarak militarist ve fetihçi emperyalist politikaların yanında oldu.

Prusya militarizmi, Nazi imparatorluğu ittifaklarından sonra şimdide Amerikan imparatorluğu ile Ortadoğu'da emperyalist politikayı destekleyen Türkiye, İsrail ile aynı savaş konsepti içindedir. Yukarıda Ben-Gurion ziyaretinden sözetmiştik, ayrıca, 15 Temmuz 1958'de başka bir gelişme daha yaşanmıştır. İsrail Askeri Ataşesi Albay Michele, Irak ihtilali üzerine Türk Genelkurmayı'na, İsrail Başbakanı ve Genelkurmay Başkanı adına şu teklifi götürmüştür: "Ürdün Krallığı İngilizler, Lübnan Cumhuriyeti Amerikalılar tarafından korunacaktır. İsrail'de, Suriye'yi Birleşik Arap Cumhuriyeti'nden ayıracaktır. Türkiye'de, İran'la birlikte, Nuri Esseyit rejimini restore edecektir." Bu teklif, Genelkurmay Başkanı tarafından, Cumhurbaşkanı ve hükümete götürülerek kabul edilmiş ise de, uygulamaya geçilememiştir.

Çok uluslu petrol tekelleri ile içli-dışlı DP hükümeti, Ortadoğu'da onların çıkarlarının bekçisi durumundadır. 1957 seçimlerinde ABD petrol tekelleri tarafından finanse

edilen DP, petro-politik dinamiğin işlerliği konusunda kapitalist enternasyonalin güvenilir müttefiki olmuştur. Balkanlar, Ortadoğu, Sovyetler Birliği ekseninde sürekli militer politikaların, açık ve örtülü savaşların destekçisi olan Türkiye, ulusal kurtuluşçu hareketlerin Ortadoğu'da yaygınlaşmaması için en şiddetli siyasetleri desteklemiştir. İngiliz paraşütçüleri, Ürdün tahtına yönelik tehditi bertaraf etmek amacıyla Beyrut'a indiğinde en büyük destek Türkiye'den gelmiştir. Türk, Pakistan, İran heyetleri 17 Temmuz 1958 bildirisi ile ABD ve İngiltere'yi bölgedeki **beynelmilel şekaveti**, yani uluslararası terörizmi durdurmak için göreve çağırmışlar ve bu eylemi destekleyeceklerini açıklamışlardır. ABD'nin, Lübnan'ı işgal girişimini onaylayan bu ülkeler, "bu teşebbüs aynı şekilde tehdit altında bulunan memleketlere" yayılmalıdır demektedirler. Kapitalist enternasyonale bağlı korkak burjuvazi, **Bağdat Paktı** türünden gerici cephelerle ittifakın anlamını şoven ve şeriatçı propaganda ile örtmektedir. Anti-komünist vurgusu ön planda tutulan sahte bir islami akım, DP hükümetinin dayanaklarındandır. Özellikle de Said-i Nursi önderliğindeki Nurculuk, DP kodamanları ile içli-dışlıdır.

Devletin Türk-İslam sentezi bu dönemde fazlasıyla görünür hale gelmiştir. Adeta yeni bir cihad açılmıştır; komünizm, ulusal kurtuluşçuluk, Baas milliyetçiliği, Sovyetler Birliği, azınlıklar bu cihadın hedefleridir. Bu cihadın pek çok kurbanı vardır.

Anti-komünist histerinin kurbanlarından sadece biridir Hayati Karaşahin. Onu pek çok kurban izlemiştir. DP'de cisimleşen sermaye diktatoryası 700.000 üyeli **Vatan Cephesi** kurmuş ve Tahkikat Komisyonları görevlendirmiştir. Diğer yandan, MAH (MİT'i önceleyen istihbarat örgütü), Takrir-i Sükun düzenini devam ettirmiş ve böylece tek parti diktatörlüğünün istihbarat örgütü olmanın kalıtı, DP döneminde netleşmiştir. CHP'li yıllarda, rejim ve parti muhalifi **vatan hainleri**ni fişlemede kullanılan örgüt, işlevini yine eksiksiz yerine getirmiş, **zararlı ideolojiler**le bağlantıları olanları çeşitli yöntemlerle etkisizleştirmeye başlamıştır. CHP-ordu-

Hayati Karaşahin Olayı

Bu cihadın kurbanlarından biride Hayati Karaşahin'dir. 17 Haziran 1951 günü polis, Sovyetler Birliği Ankara Büyükelçiliği önünde bir paket bulur. Bu pakette "Türk Ordusunun Sahra Topçusunun Sevk ve İdaresine Ait Talimname" adlı bir kitap olduğu anlaşılır. Casus olarak eski bir içişleri bürokratı olan Hayati Karaşahin'in adı ortaya atılır. Ankara Ulus Meydanı'nda bile satılan bu kitap, ***devlet sırrı*** *kapsamında görülmektedir. Cadı kazanı kaynamaya başlamıştır. 12 Ağustos 1953'te, Karaşahin, casusluktan idama mahkum edilir. 6 Nisan 1955'te, TBMM idam hükmünü onaylar. Görüşmeler sırasında Konya Milletvekili Halil Özyörük komünizm üzerine nutuk çekerken, Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpçak "asalım bu adamı ve asacağızda" diyerek bol alkış toplamıştır. Karaşahin, Ankara Samanpazarı'nda kalabalık bir halk topluluğu önünde asılır. Milliyet Gazetesi'nin haberine göre, Karaşahin kalabalığın önünde görevlilere şöyle bağırmıştır: "Her yerde satılan bir kitap için beni asıyorsunuz. Kitabın gizli bir tarafı yoktur. Hakkımda söylenenlerin hepsi masaldır. Keyfi adam asıyorsunuz." Gazete haberi şöyle devam etmektedir: "Karaşahin'in bu küstahça sözleri, halktan bazılarını galeyana getirmiş ve geber diye bağırmışlardır."*

Karaşahin'in cebinden 3 lira çıkar. Ailesine yük olmasın diye cenaze masraflarının, altın dişleri sökülerek karşılanmasını istemiştir. Devlet ***vasiyeti*** *yerine getirir ve altın dişleri polis gözetiminde söktürülür.*

devlet diyalektiğine CHP yerine DP'nin girmesi bir şeyi değiştirmemiş ve koyu bir anti-komünist dalga eşliğinde MAH, DP'nin vurucu gücü olmuştur.

50'li yıllar boyunca CIA'nin yerel bir birimi gibi çalışan MAH, iç politika istihbaratını ön plana çıkarmıştır. MİT-CIA ilişkisine dair tabii senatör Haydar Tunçkanat şunları söylüyor: "'Bu devrede müttefikimiz Amerika'nın, CIA teşkilatının da gelip Milli Emniyet'in içine yerleşmesi ve bizim hakkımızda elde etmek istedikleri (....) istihbaratı yine bizim teşkilatımız aracılığı ile ve kendi paralarıyla sağlamaları da Milli Emniyet Teşkilatı'nı dış istihbarattan ziyade iç güvenlik faaliyetlerine zorlamış ve bunda da başarı sağlamışlardır. Bilhassa teşkilatta önemli mevkiler işgal edenlerin, Amerikalılar tarafından tertiplenen dış seyahatlere katılmaları ve hibe şeklindeki bazı yardımlar, Amerikalıların bu teşkilatın sırtından kendi milli güvenliğimiz aleyhine geniş imkanlar sağlamalarına sebep olmuştur." (72)

1965'e kadar İçişleri Bakanlığı'na bağlı gözüken MAH, kanunsuz, illegal bir örgüt mahiyetindeydi. Bu illegal kuruluş MİT'e dönüştüğü 1965 yılında kanunla düzenlenmiştir. MAH'ın yanısıra ABD güdümlü, NATO bağlantılı iç savaş örgütü Gladio'da faaliyettedir. Ülkenin güvenliğinden sorumlu istihbarat örgütleri teknik, ekonomik, politik konularda ABD'ye bilgi aktarmakta ve CIA locası gibi çalışmaktadırlar ve bu dönem Türk milliyetçiliğinin altın çağıdır. Örnek olsun; 1940'lı yıllarda Pan-Türkçü dergilerde görev yapan Prof. Hüseyin Avni Göktürk MAH'ın başkanlığında bulunmuş, daha sonra DP milletvekili olmuştur. General Behçet Türkmen, H. Avni Göktürk, Ahmet Salih Korur, Celalettin Tevfik Karasapan DP dönemi MAH'ta görev yapan yöneticilerdir. Gizli örgüt geleneği uzantısında masonlarla içli-dışlı olan MAH yönetimi, bu geleneği MİT'e de devretmiştir. Hiram Abas gibi (Hiram'lık masonlukta en üst dereceyi niteler.) masonlar, MİT içinde etkili görevler almışlardır. (Ahmet Salih Korur ile Behçet Türkmen'de masondur.) 50'li yıllar, militarist, devlet terörcüsü ve kendi deyimiyle komiteci kadroların gizli örgütlerinin uluslararası kapitalist kuru-

luşlarla bütünleşmesine de tanıklık edilmiştir. Bu kuruluşların en önemlisi Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'dır.

TSKB, Türkiye'de kapitalist sınıfın finans tabanını genişletmek, kapitalist enternasyonale işlerlik kazandırmak, masonik örgütçülük ile ekonomik gücü burjuvazinin iktidarını güçlendirmede kullanmak üzere kurulmuştur. Kurucuları yabancı kökenli bankalar ile yerli işbirlikçi sermaye gruplarıdır. Avrupa Kalkınma Bankası, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), International Finance Corporation ve Amerikan Kalkınma Örgütü (AID) bankanın iştirakçileridir. AID, eski CIA ajanı Philip Agee tarafından "geri kalmış ülkelerde CIA için paravan görevi yapan bir örgüt" olarak tanımlanmaktadır. Talat Turhan'a göre: "AID'ın bilgi birikiminden nasıl yararlanıldığını araştırmak önemlidir. Kontrgerilla örgütünün işadamları arasına uzanan kollarını saptayabilmek için, Sınai Kalkınma Bankası teşviki ile palazlanmış sermaye grupları üzerinde bir araştırma yapılmalıdır." (73) Philip Agee, **CIA Günlüğü** adlı kitabında AID'nin "CIA merkezleri kanalıyla yürüttüğü çalışmalardan sözeder." (74) İşadamlarından oluşan kurulların AID tarafından organize edildiği; AFL-CIO ve AFLD türünden CIA'ye bağlı sendikal örgütlerin AID tarafından finanse edildiği bu kitapta belirtilmektedir. Ayrıca, AID'nin Kamu Güvenlik Dairesi adlı bir birimi olduğu ve bu birimin Latin Amerika, Asya, Uzakdoğu'dan polis şeflerine **burs** imkanı sağladığı kitapta yeralan bilgiler arasındadır. Bu konuda bir Latin Amerika ülkesi örneğini Agee'nin kendisi kitabında veriyor: "Polis içindeki iki ajanımız yeni görevlere atandılar. Polis Haberalma Servisi Şefi Pacifico de los Reyes Quantico, Virginia'da açılan FBI kursuna katılmak için dün gitti. AID Kamu Güvenlik Dairesi kanalıyla bu bursu ona biz sağlamıştık." (75)

AID, TSKB'nin kuruluşuna katkısı yanında 1967 yılına kadar 22,5 milyon Dolar fon sağlamıştır. "Özel yatırımları teşvik için, belli projelerin finansmanını sağlamak amacıyla yıllık bütçelere konan ödeneklerle ve AID ile yapılan antlaşmalarla serbest bırakılan karşılık paraların bir kısmıyla çeşitli fonlar kurulmuştur." (76) AID'nin

oluşumuna katkıda bulunduğu bu fonların tutarı 1986 yılı itibarıyla 881.2 milyon gibi önemli bir rakamdır. AID, TSKB'nin yanısıra Amerikan Dış Ticaret Bankası aracılığıylada faaliyetlerini yürütmektedir. TSKB'de, CIA'nin yan kuruluşu AID ile ortak olan diğer şirketler şunlardır: Yapı ve Kredi Bankası, İş Bankası, Osmanlı Bankası, Selanik Bankası, Türk Ticaret Bankası, Akbank, Banka Komarçiyale, Banka Di Roma, Holantse Bank Uni, Türkiye İmar Bankası, İstanbul Ticaret Borsası, Mensucat Santral, İstanbul Sanayi Odası. Diğer yandan, " devletin sağlayacağı fonları özel sanayiye aktarmak ve esas mukavelesinde açıklandığı üzere, yerli ve yabancı özel sermayenin Türkiye'de özel teşebbüs tarafından kurulacak sanayiye katılmasını teşvik için Sınai Yatırım ve Kredi Bankası kurulmuştur. Hükümet bu bankaya AID kaynaklarından 14 milyon Dolar ayırmıştır." (77)

Talat Turhan'ın önerisini izlersek, kontrgerillanın TSKB teşvikiyle palazlanan işadamlarına dair bağlantıları bizi şu ipuçlarına götürür. TSKB'nin ilk yönetim kurulu üyelerinden biri de Vehbi Koç'tur. Bir diğeri ile ilgili şu bilgiler var: "1950'lerde özel girişimden yana olan iktidar partisi DP, girişimciliği desteklemekte ve Türk Sınai Kalkınma Bankası'nın kredileri yoluyla bir çok işletmenin açılmasına yardımcı olmaktaydı. Sabancı Grubu'nun en önemli firmalarından olan BOSSA tekstil fabrikasının kuruluşu, o dönemde Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Adana'ya yaptığı bir ziyarete dayanır. (....) Türkiye Sınai Kalkınma Bankası çok önemli bir kredi sağlayarak yatırımın gerçekleşmesini sağlar." (78) Sabancı Grubu'nun, Akbank bünyesinde kurduğu özel istihbarat örgütünde MİT kökenli bir çok görevliyi istihdam atmesi yanında, Şakıp Sabancı'nın 70'li yıllarda MİT toplantılarına iştirak ettiği bilinmeyen bir şey değildir. Ayrıca, pek çok Özel Harpçi subay, Sabancı Holding bünyesinde yeralmıştır. Tarımı kökenli Sabancı Grubu, anti-komünizmin en kararlı savunucularındandır. "Nejat Eczacıbaşı, 1940'larda Almanya'dan döndüğünde en büyük çocuk olarak baba mesleğini sürdürmesi beklen-

mekteydi", ancak o sanayiciliği seçti. "Eczacıbaşı'nın iş hayatındaki dönüm noktası 1950 yılında Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nın kurulmasını takip eden günlere rastlıyor." (79) 1960 ve 70'lerin oldukça etkili anti-komünist odaklarından Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti'nin kurucusu Eczacıbaşı Holding, İstanbul Festivali'nin düzenleyicilerindendir.

TSKB fonlarının inşaat sektöründe yarattığı iş potansiyelinden ise en çok yararlanan grupların başında **milliyetçi-muhafazakar** Sezai Türkeş-Fevzi Akkaya, STFA gelmektedir. 1950'li yıllarda "Türkiye'nin, ABD ile olan ilişkileri bir çok mühendislik firmasına olanaklar açmıştır. STFA'da, hem Dünya Bankası destekli projelere girmiş, hem de NATO binalarının yapımını üstlenmiştir." (80)

Masonik ilişkiler eksenine oturan TSKB, 12 Mart faşizminin Genelkurmay Başkanı'nı emeklilik sonrası yönetim kurulu üyesi yapmıştır. AID'nin etkinlikleri, sendikal alanı da kapsamaktadır. AAFLI (Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü) bu örgütün bir kolu olarak çalışmakta, sendikalara mali destek vermenin yanında, sendika yöneticileri için ABD'de özel eğitim bursları ayarlamaktadır. 50'li yıllarda kapitalist enternasyonalin siyasi, sınıfsal, ekonomik tabanını, Türk sermaye sınıfını destekleyerek geliştiren CIA-AID operasyonları günümüzde de yürürlüktedir. 1989 yılında ABD Büyükelçisi Morton Abramowitz ile TOBB Başkanı Ali Çoşkun arasında imzalanan protokolle AID'nin, Türkiye'nin önde gelen özel sektör örgütleri ile işbirliği yapacağı açıklanmıştır. Çoşkun, "bu uzman kuruluşun bilgi birikiminden yararlanacağız" açıklamasında bulunmuştur. (81)

AID'nin, CIA adına koordinasyon ve terör faaliyetlerini örgütleyen bir kurum olduğu bilinmektedir. Talat Turhan bu konuda şunları yazıyor: "AID bu işlevlerine koşut olarak, aynı zamanda, temizlik ve pasifikasyon hareketi düzenleyerek olağanüstü dönemlerde, ABD çıkarları karşısındaki yurtseverlerin etkisiz hale getirilmesinde ve az gelişmiş ülkelerin güvenlik örgütü mensuplarına adam öldürme yöntemlerinin öğretilmesinde de görev almak-

tadır." (82) Üst yönetimi geleneksel olarak mason mahfellerinin konrolünde bulunan TSKB, bugün için DYP'li eski bakanlardan ve partinin finansörlerinden Cavit Çağlar'ın etki alanındadır. Çağlar, basında yeralan haberlere göre İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir'i "kanatları altına almıştır". American Way Of Life'ın **koçbaşı** işlevini gören TSKB işadamlarının kontrgerilla ile siyasi-ekonomik bütünleşmesinde ön plandadır. Masonik ilişkiler ağının dolayımları, CIA destekli yatırım programları ve kadrolarında görevli kontrgerilla unsurları ile banka önemli bir **üs** konumunda olmuştur.

50'li yılların bir başka gerçekliği ise, sendikal alanda yoğun bir anti-komünist kuşatma ile sendikaların uluslararası istihbarat örgütlerinin güdümünde gelişmesidir. DP'li yıllardan sonra da gelişen bu ilişkilerde en etkin unsur yine AID'dir. Türk-İş'in, AID (Agency For International Development) kanalıyla sağladığı CIA kaynaklı mali **yardımların** tutarı, 60-70 dönemi üye aidatlarından fazladır. AIFLD, AFL-CIO, AAFLI ile bağlar kuran Türk-İş, devletin çelik çekirdeğini oluşturan aygıtlarla DP döneminde kurduğu bağları bugün de sürdürmektedir.

Kore savaşı, Kıbrıs kampanyaları, Ortadoğu'daki ulusal kurtuluş hareketlerine karşı düşmanlık, şoven kadrolarla donanmış parti örgütleri ve Gladio ile müthiş bir anti-komünist histeriyi topluma içererek kapitalist devletin ideolojik-politik hegemonyasını güçlendirmişlerdir. **Kızıl ajanlar, kızıl sürüler, vatan haini komünistler** söylemleriyle yürütülen solcu avı, kullanım değeri yüksek bir ideolojik metaya dönüşmüştür. Askeri paktlara girme humması içindeki Türk burjuvazisi, bu histeriyi besleyerek, müthiş bir Sovyet düşmanlığı ile terörün destekçisi olmuştur. Celal Bayar türünden masonik, gizli örgütçü, devlet terörü ustaları, sermayenin bu yönelişini **layıkıyla** temsil etmişlerdir. Gladio, AID, CIA, Tuslog, Jussmat, orduda iç NATO ve ABD askeri istihbarat üsleri gibi oluşumlarla konumunu güçlendiren devletin çelik çekirdeği, Ortadoğu'da bazı askeri ve diplomatik çıkışlara da istekli olmuştur. Emperyalist bir bölge gücü olma ko-

nusunda yeterince askeri-ekonomik imkanlara sahip olmamakla birlikte, imparatorluk bakiyesi, şoven burjuva siyasetçiler bu konudaki kurgularını siyasi bir kalıt olarak İT ve CHP çizgisinde sürdürmüşlerdir. Bu yıllarda şoven kadroları yükselten anti-komünist dalga, Tevfik İleri türünden **Türk Nazileri** bakanlığa kadar taşırken, Süleyman Demirel gibi **milliyetçi** genç politikacıların bürokraside ve siyasette etkinlikleri yoğunlaşmıştır. Ne yazık ki, kontrgerilla kurumlaşması, TC'nin bölgesel emperyalist bir güç olma siyasetlerinin, ulusal kurtuluşçu ve sol akımlara düşmanlık temelinde ipuçlarını sunması, kapitalist enternasyonalin siyasi **mahfelleri** ile bütünleşme, deportasyonun faşizan içeriği bu dönemle hesaplaşmada pek gündeme getirilmemiştir. CHP-DP çekişmesine dayalı bir senaryo içinde bir çok temel olgu geçiştirilmiştir.

Sermaye birikiminde kapitalist enternasyonalin vurucu gücü CIA destekli, AID gibi kurumlardan güç alan burjuvazi, DP yöneticileri kişiliğinde günümüze yayılan ve devlete içkin çürümenin ilginç örneklerini vermişlerdir. Etem Menderes, Emin Kalafat, Abdullah Aker, Ziraat Bankası Yönetim Kurulu Başkanı Mithat Dülge, Samet Ağaoğlu, Kromit Ltd. Şti. Müdürü Ahmet Oğuz Akal'ın kurdukları devlet şirketleri ve özel şirketlerin bonolarıyla ilgili yolsuzluklar bugün pek bilinmez. Ayrıca, DP'nin, Adnan Menderes'in kişisel iştiraki bulunmayan hiç bir büyük girişim olmamıştır. Diğer yandan, Çalışma ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın Standard Oil, Vinileks ve Ankara Sigorta ile bağları araştırılmamıştır. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun Osmanlı Bankası Paris şubesinde ve Amerikan bankalarında hesapları ortaya çıkmıştır. Dışişleri bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun **yasadışı varlığının** 1.2 milyon lira olduğu tespit edilmiş, Yassıada tutanaklarına geçen bu konu, sermaye sınıfının **mahremiyeti** ile ilişkili olduğundan üzeri örtülmüştür. Örneğin, Toprak Mahsülleri Ofisi, bakanın belirli malları belirlenmiş fiyatlar üzerinden satmaya zorlaması nedeniyle 20 milyon lira zarara uğramıştır. (83) Zorlu, bir metal işleme fabrikası kurmak amacıyla bir grup işadamı ile ortak, Zi-

raat Bankası'ndan 6 milyon lira kredi almıştır. Bu iş karşılığında, hisse senetlerinin büyük kısmı ona ayrılmıştır.

Eski Bayındırlık ve sonraki Sanayi Bakanı Samet Ağaoğlu (ünlü türkçü Ahmet Ağaoğlu'nun oğlu) 8 şirket ve 3 bankanın ortağıdır. Özel Komisyon, Ağaoğlu'nun yasadışı olarak devlet işletmelerine arsa satışı yolundan 800.000 TL. sağladığını belirlemiştir. Eski Ulaştırma Bakanı Sebati Ataman, Garanti Bankası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, İş Bankası tarafından kurulan Umumi Mağazalar T. A. Ş. ve Türkiye Çimento Sanayii Şirketi'ni, **nüfuz** alanında tutmuştur. Ataman'ın yakını olan Sadi Ataman, Garanti Bankası Yönetim kurulu Üyesidir. 27 mayıs darbesinden sonra, Şebati Ataman'ın Etibank Genel Müdürü Burhan Ulutan ile birlikte, bir çok yolsuzluğa karıştığı tespit edilmiştir. DP iktidarının, Emlak Kredi Bankası'nın Genel Müdürü Medeni Berk, Hacı Ömer Sabancı'ya oldukça yakındır. 1953-1955 arası, bankadan 6 milyon lira kredi alan Sabancı'dan bu işlem karşılığında rüşvet aldığı iddiaları gündeme gelen Berk'in, büyük bir servet sahibi olduğu ortaya çıkmıştır. Örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bir örnek daha verelim; DP'li Cumhurbaşkanı Celal Bayar iyi bir arsa spekülatörüdür. Ankara'da Başvekil iken, 1937'de 30 TL'ye aldığı arsayı, bazı imar oyunları ile 500 misline, 15 milyon TL'ye satmıştır. (84)

Diğer yandan, partinin finansmanında Yapı ve Kredi Bankası, Dümeks Tic. A. Ş., General Elektrik, Raif Dinçkök gibi isimler önemlidir. Bu arada, Yönetim Kurulu Başkanlığı'nı 40'lı yıllarda Naziler'le içli-dışlı olan Kazım Taşkent'in yaptığı Yapı ve Kredi Bankası'nın konumu dikkate değerdir. Yapı ve Kredi Bankası faaliyetlerine 1944'te 1 milyon TL.'sı sermaye ile başlamıştır. 1958'de banka, İş Bankası'ndan sonra en yaygın şube ve büro ağına sahiptir. Olağanüstü çeşitli faaliyetleri olan banka, 50'li yıllarda **öğrenimini sürdürmek ve yurt dışında stajdan geçmek** için öğrencilere borç vermektedir. İleride yüksek öğrenim kurumunu bitiren bir çok uzman, ödenemeyecek bir borç altına girmiş ve bankanın ya da

belirli bir girişimci grubunun çıkarları doğrultusunda çalışmak zorunda kalmıştır. Yapı ve Kredi Bankası, Türkiye Petrolleri A. O., Turyağ gibi kuruluşların ortağıdır. Yapı ve Kredi'nin değişmez yöneticisi, büyük banker ve patron Kazım Taşkent'in en yakın yardımcısı, AID'nin büyük pay sahibi olduğu TSKB'nin ortağı ve yönetim kurulu üyesi Hazım Atıf Kuyucak'tır. TSKB'de, ayrıca Kazım Taşkent'in hissesi bulunduğu gibi, yakın çevresinden Yavuz Selek ve Cabir Selek'inde bu bankalarla ilişkisi vardır.

CIA'nin paravan örgütü AID aracılığı ile kurulan ve masonik ilişkiler ağının odaklandığı bir bankada, Almanya'da öğrenim görmüş, Alman ve **Türk Nazi** çevreleriyle içli-dışlı bir kişi olan Kazım Taşkent'in ortaklığı dikkate değerdir. Anti-komünist çevrelerin oldukça iyi tanıdığı, yardımcısı Hazım Atıf Kuyucak'ta aynı banka **örgütüne** dahildir. Türkiye'de, devletin çelik çekirdek güçlerinin, banka sermayesi ile kaynaşması olgusu, DP döneminde yerli-yabancı istihbarat örgütleri, anti-komünist hücreler, masonik mahfellerle daha sıkı bütünleşerek sürmüştür. Diğer yandan, CHP'nin de, İş Bankası ile bağları bilinmektedir. Celal Bayar, Türkiye kapitalizminin en büyük örgütü olan İş Bankası'nın kurucusu ve yıllarca yöneticisi olmuştur. Kazım Taşkent'in de ortak olduğu İş Bankası'nın tarihi, devletin görünmeyen yüzündeki ilişkilerin açığa çıkmasında bir çok ipucu sunmaktadır. Kayda değer noktalardan biri de, DP'nin örgütlenmesinde önemli işlevleri olan, Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları Başkanı, İş Bankası Genel Müdürü (1954) Üzeyir Avunduk'un TSKB yönetim kurulu başkanlığı yapmış olmasıdır. Avunduk'un akrabası Hakkı Avunduk ise, TSKB yönetim kurulu üyesi, Türkiye'deki Britanya Ticaret Odası yönetiminde etkili isimlerden biridir.

Görüldüğü gibi tekelci burjuvazi, devlet, kapitalist enternasyonal kurumları, müthiş bir ilişkiler ağı ile bütünleşmiştir. Hükümetin tarım, maliye, savunma, dışişleri, ulaştırma ve sanayi bakanlıkları, doğrudan işadamlarının kontrolüne girmiştir. Zayıf sermaye birikimi koşullarında histerik bir şiddetle, her türlü farklılığı

sürgün, katliam, baskı politikaları ile karlı bir ticarete dönüştüren sermaye, anti-komünizmi eksen alan örgütleri ile **devletleşmiştir**. Sürecin niteliğini belirleyen dinamikler, 60'lı ve 70'li yıllarda netleşerek günümüze akmıştır.

Maskeli Anti-Komünizm: 27 Mayıs

2 Ocak 1963 tarihli Yön Dergisi'nde şu bilgiler yeralıyordu: "CIA, ihtilalden aylarca evvel Waşington'a göndermeye başladığı raporlarda, hükümet darbesinin kaçınılmaz olduğunu belirtmişti. Raporlardan biri şöyle son buluyordu: Menderes'in günleri sayılıdır. CIA (....) ihtilalin hazırlandığını yakınen biliyordu. İhtilal hazırlayan çevereler ile temas temin etmeye muvaffak olan CIA mensupları, durumu günü gününe Waşington'a bildiriyorlardı." 1959'da Almanya'da yapılan NATO tatbikatı sırasında, 12 Mart'ın **Balyoz Harekatı**nın uygulayıcısı Alb. Sadi Koçaş, Or. Gen. Cemal Gürsel'e gizli bir örgütle hükümet darbesi planladıklarını açıklıyor ve yardım istiyordu. Tatbikat alanında ABD'li kurmay subayların da içinde bulunduğu bir araçta, Türkiye'de ordunun içinde örgütlenmiş bir grubun darbe yapacağı, Cemal Paşa'ya "bildiriliyor"du. Tabii arada bulunan ABD'li subayların Türkçe bilip bilmedikleri Koçaş tarafından "denenerek". (85) Diğer yandan, 24 Mayıs 1977 tarihli Politika Gazetesi'nde MHP eski İdare Kurulu Üyesi, partiden ayrıldığında Disiplin Kurulu Başkanı olan Nihat Yazar; "İhtilal içinde yeralan Albay Türkeş'in CIA ile olan ilişkileri o zamanlarda başlamıştır." açıklamasını yapıyordu. Türkeş, Gladio'nun Türkiye'deki kuruluşunun nüvesini teşkil eden Seferberlik Tetkik Kurulu, sonraki adıyla Özel Harp Dairesi'nin ilk subaylarından biridir. ABD açısından muteber olan **Türk Nazi** grubu içinde bulunuşu, Gladio subayı olması, ilişkilerini doğrudan CIA bağlantısına taşımıştır.

ABD, 27 Mayıs darbesini desteklemiştir. ABD Başkanı Eisenhower, Cemal Gürsel'e gönderdiği mesajda; "başarılan inkılabın, Türkiye demokrasisinin gelişmesin-

de yeni bir merhale teşkil edeceğini candan ümit ediyor ve yeni hükümetin NATO ile CENTO'da kalma kararından memnuniyetini açıklıyordu". (86) 3 Temmuz 1960 tarihinde **ihtilal**in Maliye Bakanı Ekrem Alican şu açıklamayı yapıyordu: "Amerika 1 milyar lira yardım yapıyor. Hükümetimiz tarafından bu mevzuda yapılan müracaat şimdiye kadar görülmemiş derecede kısa bir zamanda, 24 saat içinde Amerikan hükümetince cevaplandırıldı. Dün Ankara'da mevzu ile ilgili bir anlaşma imzalandı. Bu davranış, Amerika'nın milli inkılap hareketimize karşı beslediği sempatinin bir nişanesi şeklinde vasıflandırılmaktadır." (87) 27 Mayıs'ı gerçekleştiren kadrolar iki gruptur. Dış bağlantıları olmayan yurtsever kişiler ile ABD kontrolünde, CIA bağlantısı olan, gelecekteki politik eylemlerinde netleşecek olan diğer grup.

27 Mayıs'ın temel dinamiklerini Ortadoğu'da ABD eksenli anti-komünist özel savaşın içeriğinde bulmak mümkündür. Örneğin, Mısır'da ABD istihbaratı **radikal milliyetçi** subayları ve Nasır'ı, komünizmin panzehiri olarak görmektedir. Mahmut Dikerdem bu konuda şunları yazıyor: "ABD'ni o sıralarda Kahire'de temsil eden Büyükelçi Jefferson Caffery ise, başka kanıdaydı. Büyükelçiye göre, Kralı devirmek kudretini göstermiş, dinamik subaylar bertaraf edilipte ülkenin yönetimi Necip'in gölgesinde bekleşen eski dönem politikacılarının eline geçerse bunun tepkileri şiddetli olur ve Mısır'ı komünizmin kucağına atacak olaylar patlak verebilirdi. Necip'in kişiliği, kurt politikacılarla başa çıkmasına elverişli değildi. Mısır'ın bir süre Nasır gibi bir adamın otoritesi altında kalması siyasi istikrarın sağlanması ve komünizmin önlenmesi bakımından hayati önemdeydi." (88) Bu satırların gösterdiği gibi Türkiye'nin de içinde bulunduğu ülkeler kuşağında yoğun baskı ve sömürünün yaratacağı tepkilerin sosyalizme açılması, ABD'yi ürkütmektedir. Reform illüzyonunu canlı tutan Nasır türü radikal milliyetçi akımları komünizme ve her türlü sol akıma baraj olarak görmesini getirmektedir. 27 Mayısçılar'ın temsil ettiği, özünde anti-komünist, NATO'cu subaylardan oluşan grupta böyle bir ilericilik

illüzyonunun taşıyıcısı olması ve radikal milliyetçi özellikleri ile komünizme baraj niteliğinde uygulamalara açıktır. Bu tür subay kadroları için, Mısır'dan örnek veren Dikerdem şunları söylüyor: "Bu genç subayların kafaları karmakarışık olduğu gibi bilgi dağarcıkları da fakirdi. İçlerinde bir çeşit sosyalizme -daha doğrusu popülizme- yatkın olanlar bulunduğu kadar, bağnaz, sağcı bir kuruluş olan **müslüman kardeşler** örgütüne yakınlığını gizlemeyenler de vardı. Darbe başarılıncaya kadar su yüzüne çıkmayan görüş ayrılıklarının darbeden sonra, çok kez, ihtilalci kadroyu çatlattığı ve kendi içlerinde bir temizleme hareketinin başladığı görülür. Peru'da, Etyopya'da, Portekiz'de ve kendimizden örnek istersek; 27 Mayıs Türkiye'sinde böyle olmuştur." (89)

Bu **kafası karışık** subayların birleştiği tek konu, yarattığı istibdad ile Türkiye'de sola açık bir gençlik ve halk hareketine zemin hazırlayan Menderes'in devrilmesidir. Aralarındaki görüş ayrılıkları yüzeyseldir; antikomünizm, NATO ve diğer askeri paktlara bağlılık konusunda görüşleri ortaktır. MBK, 1960'ta kısa süren bir etkinlik döneminden sonra, ordu üst kademesinden gelen tepki ile Silahlı Kuvvetler Birliği denilen örgütün operasyonu sonucu göstermelik bir organa dönüştürülmüştür. Tepkisini sokağa taşıyan muhalefet güçleri, başlarında İsmet İnönü'nün bulunduğu büyük sermaye-paşalar koalisyonu ile baskı altına alınmıştır. Bu sürecin tarihsel-sınıfsal dinamiklerini kavrayamamakla birlikte, 27 mayıs önderlerinden Sıtkı Ulay şu bilgileri ortaya koyuyor: "Yine ihtilalin ilk günlerinden itibaren, işadamları ile paralel yürüyen bir masonlar halkası da etrafımızı çevreleme yolunda idi... Kaç defa kabine kurmuş isek, sayın Gürsel'e sağdan soldan gelen tesirlerle, bu kabinelerde bir türlü mason arkadaşlar eksik olmuyordu." (90)

Kapitalist enternasyonalin örgüt ağlarının odağında bulunan mason **mahfelleri**, sürece damgalarını vurmakta gecikmediler. MBK ve İsmet İnönü hükümetlerinde görev alanları izlemek, bu anlamda oldukça önemlidir. Daniş Koper, Cihat İren, Şahap Kocatopçu (12 Eylül hükümetlerinde de bakanlık yapmıştır. Mason, Koç

Grubu'ndan), Orhan Mersinli gibi tekelci sermaye temsilcileri, bu hükümetlerde bakanlık yapmışlardır. Ayrıca, darbe sonrası kurulan İnönü hükümetlerinde, önceleri DP'de önemli görevler yapmış tekelci sermaye temsilcilerine bakanlık verilmiştir. Adnan Menderes kabinelerinin, Ticaret ve İktisat Bakanlarından Muhlis Ete, İnönü'nün 2. koalisyon hükümetinde Ticaret Bakanı olmuştur. Özel sektörün üstünlüğünü öngören temel noktaları açıklayan "Türkiye'nin İktisadi Kalkınma Programı"nın yazarı olan Muhlis Ete, iktisat sahasında, DP'nin görüşlerini ilk dile getiren kişidir. İş Bankası'nın kurucularından olan Ete, ekonomik kontrgerilla örgütü TSKB'nın da organizasyon çalışmalarında görev almıştır. Muhlis Ete, aynı zamanda Türkiye büyük burjuvazisinin emperyalist tekellerle sağlam bağlar kurmasını savunan ve özelleştirmeyi ilk kez sloganlaştıran kişidir. Muhlis Ete, Türkiye'deki büyük sermayenin en tipik temsilcisidir. O ticaret bakanı iken, tekelci sermayenin metropol ülke tekelleri ile sıkı bağlar kurması için dış ticaret rejimi yeniden düzenlenmiştir. İnönü hükümetlerinde görev yapan ünlü anti-komünist Fethi Çelikbaş ise, DP hükümetinin Bayındırlık Bakanı'dır. İnönü'nün 2. koalisyon hükümeti sırasında Devlet Bakanı ve Milli Savunma Bakanı olan Ali Şakir Ağaoğlu, İş Bankası tarafından denetlenen ve DP ileri gelenleriyle sıkı ilişkileri olan Türk Ticaret Bankası'nın yönetim kurulu başkanıdır.

Görüldüğü gibi, DP döneminin tekelci sermayeyi güçlendirmeye yönelik siyasetlerinde değişiklik yoktur. DP istibdadının görünür hale getirdiği devlet ve sermaye, sistemin **bekasının** usta savunucusu İnönü eliyle makul **sınırlara** çekilmekte ve düzen restore edilmektedir. Bu arada, 27 mayıs öncesi İstanbul'da **ölüm yürüyüşü** hazırlığı yapan önderler, sola açık bazı gençlik örgütleri, radikal toplumsal hareketliliğe duyarlı subaylar baskı altına alınmaktadır. Egemen sınıf siyasetçileri arasında ise, temel siyasetler muhafaza edilmek koşuluyla ölümüne bir tasfiye yaşanmaktadır. Bu tasfiyede devletin istihbarat örgütleri, sermaye-ordu-iktidarı temsil eden parti formülü içinde ortaya çıkan egemenliğe hizmetini

sunuyordu.

'60 darbesinde, MİT daire başkanlarından, ünlü MİT raporunu hazırlayan Mehmet Eymür'ün babası, MAH'ın teknik servisinin başındadır. 27 Mayıs'tan kısa süre sonra olanları Eymür şöyle anlatıyor: "Sokağa çıkma yasağı konulmuştu... İçişleri Bakanı Namık Gedik'in siyah Mercedes otomobili içinde bir subayla dairenin önünde durdu... Babam eve gelerek, anneme gideceğini ve merak etmemesini söyledi... Babam geceyarısına doğru eve döndü. Teknik konularda uzmanlığına başvurmuşlar. Namık Gedik'in intihar etmesi üzerine, bu gibi intihar teşebbüslerine meydan vermemek için ne gibi tedbirler alınması gerektiğini kendisine sormuşlardı. Belki de bize öyle söyledi. Bahsetmediği çalışmalar yapmış olabilirdi." (91) Namık Gedik, DP hükümetinin İçişleri Bakanı'dır. Görünürde İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir illegal kuruluşun, Teknik Servisi'inin başında bulunan kişi, darbe sonrası, bakanın makam otosu ile evinden alınıyor. Namık Gedik'in intihar ettiği söyleniyor. Babası gibi istihbaratçı olan oğlu, "bahsetmediği çalışmalar yapmış olabilir" diyor. Kuşkulanıyor. Baba Eymür, Milli Emniyet'te çalışan bir çok kişi gözaltına alınmasına rağmen yerini koruyor ve üstelik terfi ediyor. İstanbul ve Bölgesi Merkez Şefliği'ne tayin ediliyor. Trakya, Bursa ve İzmit'in dahil olduğu geniş bir bölgenin istihbarat biriminin başına getiriliyor!..

50'lı yıllarda topluma dayatılan Mc Carthy düzeninin de etkisiyle, büyük bir düşünsel kısırlık ortamı yaşanmaktadır. 1946-1960 arası yaşanan anti-komünist soğuk savaş, ülkeyi entellektüel açıdan çöle çevirmiştir. 1876 yılında Yeni Osmanlılar, 1908'de Jön Türkler ne söylüyorsa, 1950-1960 muhalefeti onu söylemektedir. Yeni bir anayasa, kurtuluş yolu olarak görülmektedir. Petrol ve yabancı sermaye imtiyazları, NATO, ikili antlaşmalar, üsler, tekelci kapitalizmin gelişmesi gibi konular gündeme girememektedir. Büyük sermaye ve onun politik örgütleri, Mc Carthy'ci anti-komünist savaşı büyük bir terörle uygulamışlardır.

Anti-komünizmi bir ticaret metası haline getiren ege-

men sınıflar, **ölçüyü** kaçırmışlardır. Örneğin, Romanya'da hükümeti devirmeye çalışan gizli anti-komünist örgütler, Ankara radyosunun yayınlarını bülten şeklinde basıp dağıtmaktadırlar. Diğer yandan, 1948'de, ABD gerginliği azaltmak için Sovyetler'e görüşme teklifinde bulunduğunda, Türkiye paniğe kapılmıştır. Bunun üzerine ABD, siyasetinin değişmeyeceğine dair Türkiye'ye güvence vermiş, bu güvence Dışişleri Bakanı'nın ağzından mutlulukla ilan edilmiştir. Gerginlik ve savaş yanlısı, Sovyet düşmanı, anti-komünist ideolojiye dayalı bu politika, darbe hükümetleri tarafından sürdürülmüştür. Bu dönemin radyo yayınlarını inceleyen bir uzmana göre: "İncelediğimiz dönemin (1960-1964) radyo yayınlarında görülen özelliklerden biri de, anti-komünist içerikli programların geçmiş dönemlerle kıyaslanamayacak derecede artış göstermesidir." (92) 27 Mayıs'ın **ölüm yürüyüşü**ne yeminli sola açık gençliği ve ağır ekonomik bunalım kıskacındaki emekçi sınıfların varlığı düşünüldüğünde, anti-komünist propagandanın gelişen dinamikleri bastırma ve saptırmada araç olarak kullanıldığı anlaşılıyor.

Ayrıca, Devlet Başkanı Cemal Gürsel'de Komünizmle Mücadele Dernekleri'nin fahri başkanı oluyor. Bu dönemin radyo spotları, "Devlet Başkanlığı'nın emriyle" şöyle içeriklere sahiptir: "Vatandaş Dikkat! Su uyur komünizm uyumaz", "Komünist, Türk ve müslüman kıyafetine bürünerek arana girer", "Komünizm tatlı dille arkadan sokan bir yılandır". Daha örneklersek, Ankara Radyosu Eğitim ve Kültür programlarında; "Bir konumuz var", "Maskelerin arkasındaki gerçek", "Komünist Çin'den nasıl kaçtım", "Utanç duvarı yıldönümünde Berlin" türünden sosyalizmi kötüleyen yayınlara yer verilmiştir. Bu programların "yabancı kaynaklar" tarafından verildiğini belirten Dr. Uygur Kocabaşoğlu şunları yazıyor: "Nitekim Ankara Radyosu Diskotek ve Kitaplık Şubesi Müdürlüğü arşivinde VOA (Voice Of America, Amerika'nın Sesi) tarafından hazırlanmış **Tactics Of Communism** (Komünizmin Taktikleri) adlı beş kutu ses bandı ve bu bantlarda Filipinli, Hintli, Endonezyalı, Finlandiyalı

pek çok kişinin kendi sesinden komünizmi eleştiren görüşlerin bulunması, bu değerlendirmeyi güçlendirmektedir."

Bu arada devlette hızlı bir **revizyon** süreci yaşanmaktadır. "Gölgedeki Adam", 27 Mayısçı Dündar Seyhan anlatıyor: "İhtilal iktidarının emniyetini süratle sağlamak üzere, Başbakanlıkta bir merkezi istihbarat teşkilatı kurmaya karar verdik. Kadro ve kanun teklifi gibi zaman alıcı formalitelerle vakit geçirmeksizin, teşkilatın başına Kur. Yrb. Süreyya Yüksel'i geçirdik. O zaman Seferberlik Tetkik Kurulu Başkanı olan emekli Kur. Alb. Faruk Ateşdağlı'nın emrindeki istihbarat hizmetinden yetişmiş subaylardan teşkil ettiğimiz bir ekip ile başbakanlığın bir odasında derhal faaliyete geçtik. Bu teşkilat; Milli Emniyet, Emniyet Genel Müdürlüğü, Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı ve Jandarma Genel Kumandanlığı gibi organların aracılığı ile bütün Türkiye 'nin gözünü ve kulağını bir noktaya topladı." (93) Seyhan, iç iktidar kavgalarına dair açıklamalarda bulunurken, devlet çelik çekirdeğinin, **gizli devlet**in işleyiş biçimine ve gerçek iktidar aygıtlarına ilişkin ipuçları sunmaktadır. Seferberlik Tetkik Kurulunun, Özel Harp Dairesi yani Gladio örgütü olduğu biliniyor. Bu örgütün iç iktidar mücadeleleri içinde, Jandarma Genel Komutanlığı veya Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı'nın üzerinde **ilginç** bir konumda olduğu anlaşılıyor. Seferberlik Tetkik Kurulu Başkanı'nın emrindeki **istihbarat hizmetinden yetişmiş subaylar** deyimi de çok şeyi açıklamaktadır. Kurulun başında **emekli** bir albay vardır. Ancak, emrindekiler **muvazzaf istihbaratçı** subaylardır. Bu örgüt, iktidar denkleminin çözümünde, devletin tüm çelik çekirdek güçlerini koordine edecek ve başbakanlıkta karargah kuracak kadar etkilidir.

Seyhan'ın yazdıkları devleti görünür kılıyor. Dündar Seyhan'ın sözünü ettiği bu mekanizmanın başında, Başbakanlık Müsteşarı sıfatıyla Alpaslan Türkeş'te görev yapmıştır. **İktidarın emniyeti**ni sağlamak adına bu merkezi yapıya bağlanan örgüt ve kurumlar, gerçek devlet iktidarını simgeleyen birimler olarak bugün de yerlerini ko-

rumaktadır. Askeri darbe süreçleriyle beslenen güçleri, bu yapıları bizzat devletin kendisi yapmıştır. Diğer yandan, bu merkezi birimler ile devlet içi tasfiyeleri gerçekleştirecek güç ve olanaklar yaratılmış oluyordu. Uzun yıllar, Milli Emniyet Başkanlığı, solcuları ve subayları izlemiştir. 60 darbesinden sonra ise, subayları ve onların gruplarını izlemek, MİT'in temel işlevlerinden birisi haline gelmiştir. Talat Turhan bu konuda şunları yazıyor: "Tüm yeteneksizlik ve niteliksizliklerine rağmen rastlantılar sonucu elde ettikleri makamları koruma güdülerinde başarılı olan Sunay-Tağmaç (Sunay: 12 Mart öncesi Genelkurmay başkanlarından ve Cumhurbaşkanı-Tağmaç: 12 Mart'ta Genelkurmay Başkanı, TSKB Yönetim Kurulu Üyesi.), 23 Şubat 1962'den beri MİT örgütlerine el atmış ve köşebaşlarını tutmaya özen göstermişlerdi." Bu izlemenin, tarafların birbirini kollama güdüsü ile yapılması yanında bir **yatırımı** muhafaza amacına yönelik olduğu açıktır.

CIA analisti G. Harris Türk ordusu için şunları yazıyor: "1950 yıllarının başında, yeni bir ruh subaylar arasında hızla yayılıyordu. 1848 yıllarından itibaren, Birleşik Devletler'in hem modern silahlar ve hem de eğitim biçiminde gelişen askeri yardımı, Türk ordu kuruluşunu dramatik ölçüde değiştiriyordu. Binlerce genç subay, eğitim için yalnızca Birleşik Devletler'e değil, Avrupa ülkelerine de gönderiliyordu. Korede'de bir Türk alayı savaştı; Türk subayları NATO görevlerine atandılar ve çok uluslu manevralara katıldılar." Böyle **binlerce subayı** NATO karargahlarında eğitim görmüş bir ordunun CIA'nın kontrolü altındaki istihbarat birimleri tarafından kontrol altında tutulması uygun bir erken uyarı sistemidir. İçinde onlarca gizli cunta bulunan ve protokollerle yönetilen bir orduda, emir-komuta zincirinin büyük paşalar elinde bulunması önemlidir. Maceracı bir ordu konspirasyonu, Sovyet-ABD dengesine dayalı statükoyu ihlal ederek, Ortadoğu'da işlerin karışmasına neden olabilirdi. Radikal sol veya sistemin izin verdiği sınırlar dışında **uç** sağ bir cunta, büyük sermayenin zayıf olan siyasal ve ekonomik tabanını sarsabilirdi. Bu tür seçenekleri çoğaltmak

mümkün, ancak ortada olan gerçek iç ve dış etkenlerle, MİT'in ordudaki bazı subay grupları, radikal subayları izlemeyi 22 Şubat olaylarından sonra görev edindiğidir. Ama öncesinde ihbar olgusu var. Talat Aydemir'in anılarından okuyalım: "Elazığ'da piyade tabur kumandanı bulunan Kur. Bnb. Alpaslan Türkeş ile de pek samimi olmuştum. Hiç bir dakikamız ayrı gitmiyordu, her sahada iyice anlaşmıştık. Onun da komiteye alınması için Dündar'a yazdım." (94)

Özel harpçi Türkeş, komiteye Aydemir vasıtasıyla giriyor. Bu Gladio subayının Aydemir gibi bir ihtilalci ile sıkıfıkı ilişkilerinin nedenlerini tahmin etmek mümkündür. Ancak, sonuçlar Türkeş'in ahlakını, Aydemir'in acı sonunu göstermektedir. "Mahkeme safhasında, sıra Alpaslan Türkeş'in sorgusuna gelince, işin iç yüzü anlaşılır. Meğer ihbarı yapan Türkeş imiş." (95) Sonradan Genel Başkanı olarak MHP'ye dönüştüreceği CKMP'yi, bu ihbarda araç olarak kullanıyor. CKMP'den Fuat Uluç'a, Aydemir'in **ihtilal** yapacağını haber veren Türkeş, CKMP milletvekili İsmail Hakkı Yılanlıoğlu'nu da bilgilendiriyor. O da CKMP lideri ve Başbakan Yardımcısı Hasan Dinçer'e bu bilgiyi ulaştırınca, hükümetin süratle harekete geçmesi sonucu süreç işliyor ve Aydemir asılıyor.

Türkeş'in bu süreçte sıradan bir ihbarcı olmadığı açıktır. Belirli bir politik strateji doğrultusunda hareket eden Türkeş, meclise 51 milletvekili sokmuş olan CKMP'nin yönetimini ele geçirerek MHP'ye dönüştürme becerisini gösterecektir. Diğer yandan, masonlarla oldukça iyi ilişkileri olan bu Gladio albayı, Başbakanlık Müsteşarı konumundayken, devletin çelik çekirdeğini oluşturan birimleri koordine etmesi yanında Ülkü Birliği denilen örgütlenmeyi de devreye sokmuştur. Ancak, 27 Mayıs'ın politik hararetinin devam ettiği, sola açık bir gençliğin varlığını hissettirdiği, demokratik bir tepkinin yaşandığı, ordunun gizli örgütlere ayrıştığı bir dönemde, sistemin bekası bu tür **uç** çıkışlara elverişli değildir. Türkeş, görünür hale gelmiş ve aşırı derecede **politikleşmiş** bir Gladio subayı olarak daha değişik bir stratejik hazırlık için **tasfiye** edilmiş, daha doğrusu istihbaratçı

diliyle **uykuya yatırılmıştır**.

Darbeden sonraki süreçte dikkati çeken bir başka konu ise, AID'nin ortağı olduğu, fonladığı ve yönlendirdiği Sınai Kalkınma Bankası'nın faaliyetlerini yoğunlaştırmasıdır. Banka yönetim kurulunun 1963'teki raporu, kuruluşun sermayesinin iki katına çıkarıldığını yazmaktadır. 1963'te Türkiye'ye gönderilen ABD **artığı** malzeme satışından, banka 125 milyon lira kar etmiştir. Ağustos 1962'de, Türkiye'de, Asya ülkeleri iş çevrelerinin katıldığı bir forum, banka tarafından düzenlenmiştir. Konferansı, TSKB ortaklarından Ferit Eczacıbaşı yönetmiştir. Banka Genel Müdürü Bülent Yazıcı ise, Türk hükümeti ve emperyalist tekeller ile CIA'nın yan kuruluşu olan AID tarafından desteklenen bankanın propagandasını yapmıştır.

Banka, 27 Mayıs darbesi sonrası süreçte **az sayıda bir grup insanın hisseleriyle kurulmuş**, endüstri dallarına kredi vermiştir. Bu grup, tekelci sermayenin üyelerinden oluşmuştur. Kendi istatistiklerinde yeralan bilgilere göre açılan kredilerin % 78'i büyük şirketlere verilmiştir. Türk büyük burjuvazisini kapitalist enternasyonalle bütünleştirmede önemli bir işleve sahip olan TSKB'nin, AID yanında bir başka fonlayıcısı ise, Marshall Planı Özel Girişim Fonu'dur. Bu fondan 1962 yılı sonunda 238. 2 milyon lira alınmıştır. TSKB, verdiği kredilerle, şirketler üzerinde kontrol kurabilmektedir. Çeşitli yöntemlerle kurulan bu kontrol, o yıllarda AID temsilcisi S. H. Van Dyke ile mason Genel Müdür B. Yazıcı ve İş Bankası grubu temsilcileri tarafından gerçekliştirilmektedir. TSKB'de bu yıllarda oldukça etkin olan diğer gruplar ise; Koç, Yapı ve Kredi, Eczacıbaşı'dır. Diğer yandan, Özel Harp generallerinin istihdam edildiği, devletin istihbarat kadroları ile içiçe geçmiş olan Sabancı Grubu'da bankadan en çok kredi kullananlardandır. Hacı Ömer Sabancı, subay çalıştırma konusundaki merakını otobiyografisinde açıklamaktadır.

60'lı yıllara dönerken, AID destekli kapitalist enternasyonal yatırımlarının yanısıra, Alman sermayesiyle de ilişkiler canlanacaktır. 1960 Ağustos'unda, Cumhuriyet Gazetesi'nde yeralan yorumlarda, Naziler'in **meşhur** Ankara Büyükelçisi Von Papen'in, Erhard ve Baade gibi uzmanların, Türkiye'ye ilişkin görüşleri ortaya konuluyordu. MBK, Almanlar'la ilişkilere özel bir önem verirken, orduda da geçmişte güçlü kökleri bulunan **Prusya ekolü** yavaş yavaş ağırlığını hissettirmeye başlıyordu. Bu dönemde yapılan kalkınma planları konusunda D. Avcıoğlu şunları yazıyor: "Kalkınma planının belkemiğini teşkil eden büyük projelerin geleceğini kalkınma planından çok, yardım veren kapitalist ülkeler ve özellikle AID çizmiştir." (96)

Kapitalist enternasyonalin bir çok etkinliğinin yürütülmesinde önemli işlevleri olan bu örgüt, oldukça **ilginç** ortamlarda da kendini göstermektedir. M. Ali Aybar TİP'in kuruluş sürecinde AID ilgisini şöyle anlatıyor: "Artan bir merakla TİP'i izlemeye koyuldular... Bir de tabii, güvenlik kuvvetleri ile AID adındaki Amerikan örgütünün uzmanları. Sendikacıların aralarında Faik Bey diye çağırdıkları, Türkçe'yi öğrenmiş bir AID görevlisi vardı ki, bir kaç yıl sonra bana TİP'in neden sınıf partisi olduğunu soracaktı." (97) ABD, kapitalist enternasyonalle uyum içinde çalışacak bir bürokrasinin eğitimine verdiği önemi 60'lı yıllarda bolca gösterme olanağını bulmuştur. Binlerce Türk yüksek memuru, ABD'ye eğitime gönderilmiş ve bunlara yükselme olanağı tanınmıştır. ABD böylece, Amerikan değerlerini benimsemiş bir üst düzey memurlar ve KİT yöneticileri grubu yetiştirmiştir. Bu bağlamda kamu yönetimi ve personel rejiminin düzenlenmesini AID gerçekleştirmiştir. 1961-1963 yıllarında, Türk hükümetinin kamu yönetimi danışmanı Dr. Richard Podol, aynı zamanda Devlet Personel Dairesi'nde de görevlidir. Dr. Podol'a göre, "Amerikan değerlerini benimsemiş Türk yöneticisi yetiştirme işi"

başarıya ulaşmıştır. Podol, AID için hazırladığı Türk idaresi ile ilgili tavsiyeleri içeren raporunda şunları açıklamaktadır: "10 yıldan fazla bir zamandır, Türkiye'de faaliyette bulunan Amerikan Yardım Programı, şimdi meyvalarını vermeye başlamıştır. Önemli mevkilerde, Amerikan eğitimi görmüş bir Türk'ün bulunmadığı bir bakanlık yada bir iktisadi devlet teşebbüsü hemen hemen kalmamıştır. Halen bulundukları kuruluşlarda ilerici kuvvet niteliği taşımakta olan bu kimselerin kısa zamanda genel müdürlük, yada müşavirlik mevkilerine geçmeleri beklenir. AID bütün çabalarını bu gruba yöneltmelidir...

Yeni fikirlerin gerek sivil, gerek askeri alanda, dış tesirlerin etkisi altında geliştiği görülmektedir. Bu ise, ya bir bursla yurtdışına gönderilmek suretiyle yada yabancılarla yakın iş münasebetleri içinde gerçekleştirilmektedir. Son bir noktaya daha değinelim. Bütün bu konularda askeri örgütü görmezlikten gelemeyiz. Bu sadece onun politik bir kuvvet oluşundan değil, aynı zamanda ekonomik yönden de etkili oluşundan ötürüdür." (98)

Orduyu politik bir güç olmanın yanısıra, ekonomik yönden de etkili bulan bu görüş, OYAK'a açılan süreçleri de açıklamaktadır. Ordunun tekelci kapitalist devlet düzeni içinde ekonomik bir güç ve etkinlik merkezi olduğuna dair çözümleme bir çok ipucu sunmaktadır. Türk devlet bürokrasisinde bilinen ve bilinmeyen bir çok işleve sahip AID'nin koordinasyonunu sağladığı ABD görevlileri, şu devlet kurumlarında istihdam edilmektedir: "DPT, Devlet Personel Dairesi, Devlet İstatistik Enstitüsü, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Atatürk Üniversitesi, ODTÜ, KTÜ, Teknik Öğretim Müsteşarlığı, Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Orta Öğretim Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, DSİ, Nüfus Planlaması Genel Müdürlüğü, Çalışma Genel Müdürlüğü, MTA, Etibank, Sümerbank, Ziraat Bankası, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, MKE, Tarımsal Araştırma Dairesi, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği." (99)

Bu bilgiler, belli bir döneme ilişkin olmakla birlikte tablonun günümüzde de geçerliliğini koruduğu açıktır. Örneklersek, Çiller'in hocası ABD'li bir profesörün Milli Eğitim Bakanlığı'ndaki etkinliğine dair bazı yazılar yakın zamanda basında yeralmıştır. Diğer yandan, AID, sahip olduğu fonların bir kısmıylada küçük esnaf ve sanatkara krediler açmıştır. Kapitalist enternasyonalin Türk burjuvazisi dolayımıyla, sınıf temelini güçlendirmeye yönelik bu çabaları anti-komünizmi varlık nedeni haline getirmiş, acımasız, kontr-gerilla yöntemlerini benimsemiş, gizli devleti korumayı ilke edinmiş bir siyasetçiler topluluğunu ortaya çıkarmıştır.

a) Süleyman Demirel

Süleyman Demirel, **devlet partisi**nin ebed-müdded iktidarını temsil eden bir siyasetçi olmadan önce işadamıdır. AP Genel Başkanı olmadan önce, onun reklamını yapmakla görevlendirilen Adalet Gazetesi şunları yazıyordu: "Türkiye'nin geniş halk kütleleri, Süleyman Demirel'i henüz siyasi bir şahsiyet olarak tanımıyorsa da, Türk iş hayatı, geniş yatırım sahaları, yabancı muhitler, bilhassa tahsilini yaptıktan sonra mevcut ilgilerini iş münasebetleriyle büsbütün artırdığı Birleşik Amerika, Başkan Johnson dahil, bütün siyasi mehafil ve büyük müesseseleri, bu başarılı yüksek bilgili ve yapıcı insanı yakından tanıyor." Bu şekilde tanıtılan ve asıl adı Süleyman Sami Dolaksızoğlu olan Demirel, sonradan **milliyetçi-mukeddesatçı** çevreler adını verdiği dinci-ırkçı çevrelerle oldukça iyi ilişkiler içindedir. Süleyman Demirel EEF (Eisenhoower Exchange Fellowship) bursundan yararlanarak ABD'ye giden ilk Türk'tür. Bu burstan bugüne kadar 20 civarında kişi yararlanmıştır. 90'lı yıllarda bu burstan yararlanacak kişileri Nejat Eczacıbaşı'nın başkanlığında kurulan bir heyet belirlemektedir. Bu bursların niteliğine ilişkin olarak, CIA başkanlarından Stanfield Turner şunları söylüyor: "Ford, Rockfeller ve Carnegie Vakfı dışındaki yabancılara burs veren kurumların (....) harcadığı paranın üçte biri CIA'den geliyordu." (100)

Demirel'in aldığı bursa adını veren Eisenhoower'in en önemli özelliği, koyu dindar, örgütçü bir anti-komünist olmasıydı. İş başına geldiğinde, yanına aldığı Dulles biraderlerle Dışişleri ve CIA'yı anti-komünist savaşın vurucu gücü haline getirmiştir. Bu eğitim döneminin Demirel açısından verimli geçtiğine kuşku yoktur. Bu **verimli** dönemin niteliklerini Ahmet Kahraman çalışmasında şöyle anlatıyor: "Vakıf, geri kalmış, **müttefik**, **peyk** yada **üstü kapalı sömürgelerindeki** gençleri elden geçirip değerlendirmek, Amerikan sevgisini, bağlılığını aşılamak amacı ile kurulmuştur. Egemenlik alanındaki ülkelere, kendisine bağlı geleceğin liderlerini kurstan geçirip yetiştirmek üzere... Bu amaçla **yetenekli** gençleri bizzat kendisi seçip çağırıyordu... Sayısız genç, bu vakıf aracılığıyla CIA denetiminde kurstan geçirilip eğitiliyordu. Bağlı ülkelerde, yakın gelecekte su başlarını tutacakları, kendi eliyle yetiştirip, komünistlere karşı geleceğini güvence altına alıyordu." (101) Bu çalışmada verilen bilgilerin, Türkiye'de siyasi bir fırtına koparmamasını nasıl açıklamalı? Gerçekten 3. sınıf bir ABD eyaleti mi olduk? CIA eğitiminden geçirilen bir insan, Türkiye'ye Cumhurbaşkanı olabiliyor!..

Türkiye'ye dönüşünde, **milliyetçi** çevrelerle ilişkilerini geliştiren Demirel, Tevfik İleri, Kemal Zeytinoğlu gibi DP'li bakanlarla oldukça yakındır. Diğer yandan, hızlı **milliyetçi**lerden Isparta DP Milletvekili Emin Bilgiç ile de iyi ilişkilere sahiptir. Milliyetçi-mukeddesatçı bu çevrelerle ilişkileri ve ABD referansı kısa sürede yükselmesini sağlamıştır. DSİ Genel Müdürlüğü sonrasında iş hayatına atılmıştır. Bazı ABD firmalarının mümmessilliğini alan Demirel, bu arada Morrison firmasının da Türkiye temsilcisiydi. Morrison firması, Vietnam savaşı sırasında adı çok geçen ve ABD imparatorluğunun kirli savaşına katkıda bulunan firmalardan biridir. Demirel, Morrison firmasından ayda 9.000 lira ücret alıyordu. Temsilciliğini yaptığı Morrison firması, Ereğli Demir-Çelik Fabrikası'nın yapımını üstlenmişti. Bu dönemde Demirel, İtalyan Revizione Constructione Machine firmasının Türkiye mümessili Altay firmasının

işlerini de takip etmekteydi. Müteahhitliğe'de başlayan Demirel'in adı bazı yolsuzluklara da karışmıştır. İşte belleklerden çabuk silinen bir örnek: "Yük. Müh. Süleyman Demirel, bir yandan ODTÜ'de öğretim görevlisi olarak çalışırken, diğer yandan müteahhitlik yapmaktaydı. O günlerde, üniversitenin içme suyu inşaatıda ihaleye çıkarıldı. İnşaatın keşif bedeli 5.750.000 TL. idi. Demirel, "ben bu inşaatı 4.100.000 TL.'sına yaparım" dedi. Fakat ortaya küçük bir pürüz çıktı. Üniversite kuruluş yasası ve satınalma yönetmeliği, üniversitede öğretim görevlisi olarak çalışanların bu tür ihalelere girmelerini yasaklamaktaydı. Bir süre sonra, bu pürüz de giderildi. Üniversite Hukuk Müşavirliği; "ek bir görevle üniversitede çalışanlar ihalelere girebilir..." diye yorum yaptı ve Demirel, üniversitenin içme suyu inşaatını üzerine almış oldu.

Su tesisatı, inşaat için gerekli ithal malzemesinin vergi ve gümrük resmine bağlı olduğunu bilen Demirel, bir süre sonra Üniversite rektörlüğüne başvurarak; 'Ortadoğu Teknik Üniversitesi bir kamu kuruluşudur. Bu nedenle, bu vergi ve resimleri ödememek gerekir...' dedi. Demirel, ayrıca, bu sonucu sağlamak için İmar ve İskan Bakanlığı'na başvurarak, devlete vereceği vergilerden kurtulmak istedi. Bu talebi önce rededildi. Ancak, sonradan **biraderler** devreye girdi. **Bu bir kamu kuruluşudur** ve bu kuruluşta ihaleyi üzerine alanda Demirel'dir. Öyleyse Demirel; **devlete gümrük resmi ve vergi vermemelidir** kararı İmar ve İskan Bakanlığı'ndan hızla çıkarıldı. Bununla da bitmedi; 4.000.000'luk ihale için Demirel'e 2.100.000 TL. tutarında avans verildi. Oysa yapılan sözleşmede böyle bir hüküm yoktu. Demirel bu parayı herhangi bir bankadan alsa faiz ödeyecekti. Bundan da kurtuldu. Mukaveleye göre, **su tesislerini erken bitirmesi halinde, erken bitirme primi** alacaktı. İşi erken bitirmeden bu primi almış oldu.

Ayrıca, iç bünyede yapılan bir araştırma, **barajlar kralının** su tesislerini kusurlu yaptığını ve 650.000 TL.'sı tutarında zarara yol açtığını belgelemiştir. Demirel verdiği zarar hariç, 4.000.000'luk bir ihalede açıktan 713.000 TL.'sı kazanmıştır." (102) O yıllarda, Türkiye bütçesinin

10 milyar civarında olduğu düşünülürse, kazancın boyutu daha iyi anlaşılır.

Demirel bu dönemde masonlarla iyi ilişkiler içindedir. Mobil Şirketi'nin Türkiye temsilcisi ve Türk Yükseltme Cemiyeti 2. Başkanı Necdet Egeran ile yakın dosttur. Egeran, aynı zamanda **Türkiye Büyük Locası Büyük Üstad Kaymakamı** ünvanına sahiptir. Demirel, Egeran vasıtasıyla **Ankara Bilgi Locası**na üye olmuş ve 43 numarayı almıştır. Demirel, politikaya atıldıktan sonra ortaya çıkan tepkiler üzerine DSİ Genel Müdürü Hikmet Turat aracılığıyla derneğe başvurup, mason olmadığına dair belge istemiş, bu belge petrol tekellerinin adamı Egeran tarafından kendisine verilmiştir. Dernek içi çatışmalar sonucu Egeran **uykuya yatırılmış** ve yerine Yapı ve Kredi Bankası Genel Müdürü Nuri Pere getirilmiştir. Demirel'in masonluğu konusunda sahte belge düzenleyen Necdet Egeran'ın yanısıra, DSİ Genel Müdürü Hikmet Turat'ta cezalandırılmıştır. Mason cemiyetleri arasında bu yüzden ciddi tartışmalar yaşanmıştır. Ancak, sonuç masonlar için iyi olmuştur. AP Genel Başkanı ve Başbakan olan Süleyman Demirel, **birader** kabinelerinde şu mason biraderleri görevlendirmiştir: Enerji Bakanlığı'nda İbrahim Deriner, Köy İşleri Bakanlığı'nda Selahattin Kılıç, Sağlık Bakanlığı'nda Vedat Ali Özkan, Tarım Bakanlığı'nda Ahmet Türkel, Ticaret Bakanlığı'nda Ahmet Dallı, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nda İsmet Sezgin.

"1964 Ağustos'unun sonlarında Ankara'ya General Porter diye bir Amerikalı çıkageldi. Porter Türkiye'de görev yapmış, çok Türk tanımıştı ve memleketimizi iyi biliyordu. General, Ankara'ya bizzat Başkan Johnson tarafından gönderilmişti." (103) İnönü'nün damadı devam ediyor: "General Porter, Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'la görüştü. (....) General Porter'in geliş günlerinde CIA ajanları, Türkiye'de bir anket yapıyorlardı: İnönü istifa ederse Türkiye'de hükümet başkanı kim olur?" CIA, Türkiye'de anket yapıyor ve **milli** kurtuluş kahramanının damadı, bunu büyük bir soğukkanlılıkla not ediyor. Sanki o dönem TC Başbakanı İnönü'nün ülkede CIA ajanlarının hükümet başkanı belirlemede siyasi ve tarih-

sel sorumluluğu yokmuş gibi.

Ali Gevgilili bu süreç için şunları yazıyor: "AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala'nın beklenmedik bir kalp krizi sonucunda ölümüyle, Adalet Partisi'nin birdenbire yeni bir lider arama zorunluluğunu duyması, 1964 Kasım'ının en ilginç olayıdır." (104) Gümüşpala'da ordunun iç savaş pratiklerinde deneyim kazanmış **milliyetçi** bir komutandı. Şeyh Sait, Dersim **ayaklanmalarının** bastırılmasında görev almıştı. 27 Mayıs'ı desteklediğini açıkladı ve bir süre sonra Genelkurmay Başkanlığı'na getirildi. Daha sonra, 3 Ağustos 1960'ta çıkarılan 42 numaralı kanunla emekli edildi. Bu büyük bir tasfiye hareketiydi. Zira Genelkurmay Başkanı ile birlikte 235 general ve 5.000 kadar subay emekliye sevkedilmişti. İşte bu subayların dayanışmasını temsil eden Eminsu örgütlenmesinde, Gümüşpala öncülük edecekti. Bu ölçüde yoğun ordu tasfiyelerinin, istihbarat örgütlerinin ordu içi çalışmalarında bir kilometre taşı olduğunu not düşmekte yarar vardır.

Daha sonra, Gümüşpala, AP'nin kuruluşunda yeralır ve genel başkanlığa getirilir. AP'nin, 60 kişilik bir kurucular listesi vardır. Bu listede yeralanlar açıklanmamıştır. Örneğin, bu listede adı geçen Ahmet Çiftçi adlı şahıs, sıkıyönetim tarafından **zararlı faaliyetlerinden** dolayı tutuklanmış ve idam istemi ile mahkemeye sevkedilmiştir. (?) Konya örgütünü kurmakla görevli olan bu kişinin de adının bulunduğu liste, Şinasi Osma tarafından saklanmıştır. (?) Gümüşpala; partinin başına geçince, askerlikte kurmay başkanlığını yapan Necmi Ökten'i genel başkan yardımcılığına, başyaveri Şinasi Osma'yıda genel sekreterliğe getirmişti. Gelenek bozulmadı ve Gümüşpala ünlü din bilgini Elmalı Hamdi Efendi'nin oğlu Muhtar Yazır'ı da yanına almakta gecikmedi. Gümüşpala, AP il başkanlıklarına emekli askerleri atamaya başlamıştır. En büyük yardımcılarından biride, **milliyetçi** kesimle geniş bir ilişkiler ağına sahip Dr. Saadettin Bilgiç'tir. Bilgiç ve Gümüşpala, militarist, dinci, milliyetçi siyaset temelinde bir AP yaratmaya çalışıyorlar ve bunu son derece **aşikar** yapıyorlardı. İktidar denklemleri henüz oynak dengelere

dayalı ve işçi eylemleri yer yer etkili olma yolundayken, sola açık bir gençlik ve ordu hareketliliği, sistemi değiştirecek kanalları tartışmaya yol açmışken bu tip çıkışlar zamansız bulunmuştur. Yerel temalara dayalı anti-komünist ve faşizan söylem CKMP ve daha sonra MHP'ye bırakılırken, anti-komünizmle bulamaç olmuş faşizan siyasetler kapitalist enternasyonalin meşrulaştırıcı söylemiyle bütünleştirilmiş ve üzeri örtülmüştür.

Ragıp Gümüşpala'nın ölümüne gelince; Gevgili gibi olaylara nesnel ve soğukkanlı yaklaşmaya çalışan bir yazar bile "beklenmedik bir kalp krizi"nden söz ediyor. Gümüşpala ani bir biçimde **ölmüştür**. Bu ani ölüm, 27 Mayıs'ın bazı öncü isimlerinin de dikkatini çekmiş, sivil kanattan olan bu kişiler Gümüşpala'nın cesedini inceletmek için kaçırmaya da çalışmışlar ve bu nedenle bir mezarlık çatışması yaşanmıştır. Ahmet Kahraman ise, bu konuda şunları yazıyor: "General Porter, Demirel'le de görüşmüş ve onu beğenmişti... İlk seçimde iktidara gelmesi kesin olan AP'nin başına geçmesi için gerekli ortamın hazırlanmasını önermişti Washington'a. Washington bu öneriyi uygun bulmuş, Demirel'in hazırlanması için, bir kaç aylık sabır marjı koymuştu." (105)

Gümüşpala'nın **beklenmedik** ölümünün ardından, Porter'in görüştüğü Genelkurmay Başkanı Sunay devreye girmiş ve Saadettin Bilgiç tasfiye edilmiştir. Sunay, Cumhurbaşkanı Gürsel'e verdiği bir muhtıra ile Bilgiç'in **gerici** olduğunu ve onu ordunun istemediğini beyan etmiştir. Bilgiç'in Nurcular'la bağlantısı vardır. Ordu, AP'nin başına bir Atatürkçü istemektedir. Aranan Atatürkçü Demirel'dir. Oldukça **demokratik** biçimde CIA, General Porter, masonik ağlar, Mobil Şirketi, Genelkurmay Başkanı ve diğer **zinde güçler**in desteği ve **beklenmedik kalp krizleri**nin yardımıyla, Demirel, 1964 Kasım'ında yani Gümüşpala'nın öldüğü ayda AP Genel Başkanı olur. tam bir ABD **seçimi** ile iş başına getirilen Demirel'in, iş başına gelmesi en çok petrol tekellerini rahatlatmıştır. Zira, Mobil Genel Müdürü Fricker, Londra merkezindeki

şirket sorumlusuna gönderdiği ve basına da yansıyan Ağustos 1965 raporunda; "Türkiye'de seçimleri mutlaka AP'nin kazanacağını, petrol şirketlerinin endişeye kapılmasına sebep bulunmadığını" belirtmiştir. 3 Ekim 1965 tarihli Milliyet Gazetesi'nde Hasan Yılmazer şunları yazıyordu: "Meşhur State Department'in kanaati, seçimi AP'nin alacağı merkezinde... Büyük çapta kendi arzularında olduğu anlaşılan bu kanaati kuvvetlendirecek fikirleri duydukları zaman açık memnuniyetleri gözlerinden okunuyor... İlgili kimseler konuşmaları sırasında Süleyman Demirel'in önemli bir şahıs olduğunu ve kendisini iyi tanıdıklarını söylemekten de geri durmuyorlar."

Seçimler sonrası AP, CKMP, MP ve YTP ittifakı ile ilk MC'nin temellerini atan Demirel, 1965'te iç savaşın başlama işaretini vermiştir: "Baltacıoğlu anlatmıştı (gazeteci İsmail Baltacıoğlu): 1965 yılı baharında, TİP **Dönüşüm** adında bir dergi yayınlıyordu. Üniversite gençleri, akşamları memurların dağılma saatlerinde dergiyi Kızılay Meydanı'nda satıyorlardı. Gençler sokakta dergiyi satarken, bir yandan da; sömürüye, emperyalizme, faşizme karşı dönüşüm diyerek sloganlar bağırıyorlardı.

Süleyman Demirel'in komünist dediği bu gençlerin yaptıklarından rahatsız olduğu AP çevrelerinde konuşuluyordu. Bir gün AP genel merkezinde, Gençlik Kolları Genel Başkanı Barlas Küntay'ın yanında oturuyordum. Telefon çaldı. Barlas Küntay telefonu açtı. Heyecanlı bir sesle; Emredin Sayın Genel Başkanım, başüstüne diyerek kapattı. Biz bir kaç kişiydik. Gençlik kollarından bir kaç kişi ve ben. AP yanlısı bir gazetede çalıştığım için beni aileden sayıyorlardı. Küntay; Süleyman Bey'di dedi. Komünistlerin işi azıttığını, Kızılay Meydanı'nda akşamları ahaliyi rahatsız ettiğini söylüyor. Gerekenin yapılmasını emrediyor... Gençlik kolları yöneticilerini hemen toplantıya çağırdı... Barlas Küntay, genel başkanın talimatını açıkladı:

Sayın genel başkanımızın talimatı kesindir. Meydanı komünistlere bırakmayacağız. Onları dağıtacağız. Bize yardımcı olması konusunda polise de gereken talimat ve-

rilmiştir. Şimdi sizden bulabildiğiniz kadar adam toplamanızı istiyorum.

AP gençlik kollarının saldırı hazırlık çalışmaları günlerce sürdü. Altındağ gecekondularından işsiz, güçsüz, iri kıyım adamlar kiralandı. Oluşturulan taarruz birliği, üniversiteli gençlerle takviye edilip güçlendirilmek istendi... Koalisyon ortağı Türkeş'in egemenliğindeki CKMP'den yardım istendi. Komünistlerle dövüşmek üzere CKMP ile ittifak kuruldu." (106)

Bu dönem, Suat Hayri Ürgüplü başkanlığında fanatik, azgın bir **Milliyetçi Cephe** hükümeti iş başındaydı. Polise, **milliyetçi gençlere yardımcı olması** talimatını veren İçişleri Bakanı (fanatik bir sağcı) olan Osman Bölükbaşı'nın partisinden İsmail Hakkı Akdoğan, Adalet Bakanı ise CKMP (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) 'li İrfan Baran'dır.

CKMP-AP terör koalisyonu kısa sürede kuruldu ve saldırı günü belirlendi. 8 Haziran 1965 akşamı Dönüşüm Dergisi satan gençlere vahşice saldıranlar; "Milliyetçi Türkiye, Kahrolsun Komünistler" sloganları atıyorlardı. Saldırıyı, CKMP Gençlik Kolları Başkanı Yılmaz Yalçıner yönetmiştir. Yalçıner, DP iktidarının Ankara **hazır kuvvet** polis şefinin oğluydu. Yani iktidarın 27 Mayıs öncesi gençlik eylemlerini bastırmada kullandığı polis birliğinin. Yalçıner, CKMP, MHP'ye dönüştüğünde **komando birliklerinin** önemli komutanlarından biriydi. 12 Eylül'den kısa süre önce MSP ve Akıncı'lar örgütüne yanaşan Yalçıner, darbe sonrası İran'a uçak kaçırma (!) girişiminde bulunmuştur. Diyarbakır'a indirdiği uçakta **sağ olarak ele geçirilmiş** ve Diyarbakır cezaevinde Kürt tutuklu ve hükümlüleri **Türkleştirme** eğitimiyle görevlendirilmiştir. O artık saygın bir yazardır. Demirel'in Cumhurbaşkanı olduğu Türkiye'de, Yalçıner, şeriatçı-faşist cephenin **ittifak** organlarından Akit Gazetesi'nde Dilipak'larla birlikte okuyucularını **nurlandırmakta**dır.

Demirel'in komutanlığında başlatılan solcu avı, yıllardır devam ediyor. Daha sürecektir. Demirel ile gelecek bölümlerde yeralacak olan iç savaşın kanlı sahnelerinde tekrar karşılaşacağız.

b) Bülent Ecevit

Bülent Ecevit, Türkiye'nin Mc Carthy kazanına düştüğü anti-komünist histerinin devlet politikası haline geldiği dönemin ürünüdür. Babası Adli Tıp Profesörü Fahri Ecevit, CHP milletvekiliydi. Fahri bey, Pertev Boratav, Niyazi Çıtakoğlu ve Niyazi Berkes'i Hatay'da komünist propagandası yapıyorlar iddiasıyla AÜDTCF Dekanlığı ve devletin diğer birimlerine ihbar eden kişidir. Robert Kolej'deki **misyoner**lik eğitiminden sonra petrol tröstü Rockfeller'in bursundan yararlanan Ecevit, tıpkı Demirel gibi ABD'nin rahle-i tedrisatından geçmiştir. Ecevit'in biyografisi ile ilgili bir kaynakta şu bilgiler yeralıyor: "Rockfeller Vakfı'nın yazarlara mahsus bursundan yararlanarak, başta Kennedy'ler, bir yığın devlet adamı yetiştiren muteber Harvard Üniversitesi'nde sosyal psikoloji, Ortadoğu ve Osmanlı tarihi üzerinde incelemeler yapmıştı. Hocaları arasında, Amerika'nın (....) dünyaca ünlü Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'de vardı." (107)

Ünlü OSS ajanı, Amerikan imparatorluğunun anti-komünist şahini, Ecevit'in de içinde yeraldığı Bilderberg örgütü **konferansçı**sı Dr. Kissinger'den öğrendiklerini siyasi yaşamda uygulayan Ecevit, restorasyon dönemlerinin kurt siyasetçisi İnönü'nün yanında stajını tamamladı. Ecevit'in İngilizce bilgisinden yararlanan İnönü, onu özel istihbarat işlerinde kullanıyordu: "Ecevit gayet yakından izlediği dış basını ve yabancı diplomatlarla yaptığı özel temaslarda topladığı izlenimleri İnönü'ye rapor ederdi. Dışişleri Bakanlığı'nın çoğunlukla ön yargılı kanalları dışında, bağımsız bir istihbarat kaynağı buluyordu İnönü böylece." (108) Doğrusu İnönü'nün **bağımsız istihbarat** anlayışına şaşırmamak mümkün değil. Dünya siyasetine Dulles biraderler, Kissinger gibi isimleri **armağan** etmiş, ABD Milli Güvenlik Konseyi'ni yönlendirme gücüne sahip dev petrol-finans tekeli Rockfeller bursu ile ABD'de eğitim görmüş Ecevit'in **bağımsız istihbaratı**, ABD'nin Ankara Büyükelçisi Parker Hart ile

her görüşmesine **prens** Ecevit'i götüren İnönü'nün vermek istediği mesaj oldukça anlaşılır. Paşa "yabancı devlet adamları ve gazetecilerle görüşmelerinde, İngilizcesi mükemmel Ecevit'i daima yanında bulundururdu. Ecevit bir çeşit siyasi yardımcısı, danışmanıydı Paşanın." (109) İnönü'nün istihbaratçısı Ecevit, Amerika ile **bağlantıları** güçlü bir siyasetçiydi. Gazetecilik yıllarından itibaren CIA kaynaklı kuruluşların **özel burslarından** yararlanmıştı. Ecevit, Rockfeller bursundan önce yine bir başka **bursla** ABD'ye gitmişti. USIS bursu ile...

ABD imparatorluğunun CIA bağlantılı propaganda kuruluşu olan USIS (U. S. Information Service), antikomünist savaşın propaganda odağıdır. Örneğin, 1965 yılında USIS dünyaya 14.453.000 kitap dağıtmak için, milyonlarca dolar harcamıştır. ABD ve yabancı ülke aydınlarının USIS türü kuruluşların mali yardımlarına direnemediklerini belirten bir kaynakta şu bilgiler yeralıyor: "Bir çokları, masrafları Dışişleri Bakanlığı'nca karşılanan **inceleme gezileri** yapmanın ayıp ve tehlikeli birşey olmadığını düşünmektedir, ama gezi sonunda getirdikleri sonuçlar, hiç değilse bu sonuçları ortaya koyuş biçimlerinde, parayı verenlerin hiç bir doğrudan baskısına gerek kalmadan, bir hayranlık ve sevgiyi yansıtıp dile getirmektedir. Büyük **vakıflar**da buna benzer bir rolü oynamakta ve parası kendilerince karşılanan çalışmaların büyük bir kısmı siyasal yönden gizli kalabildikçe, rollerini daha da ustalıkla oynamaktadırlar." (110) Aynı kaynakta önemli bir soru ile birlikte şu satırlarda yeralıyor: "Üniversiteyi, diplomasiyi, hükümeti, CIA'yı, vakıfları birbirinden ayıran sınır nereden geçmektedir acaba? İşgal altındaki Almanya'da yüksek komiser olarak bulunduktan sonra, John Mc Cloy, Ford Vakfı'nın başkanı olmuştur. Bunun tersi olarak, John Foster Dulles ve Dean Rusk, Dışişleri Bakanı olmadan önce, Rockfeller Vakfı'nın Başkanı olmuşlardır. Başkan Kennedy ve Başkan Johnson'un milli güvenlik işlerinde özel yardımcı ve başka görevlerle birlikte, CIA ile irtibat kurmakla görevli olan Mc George Bundy, beyaz sarayı terkettiğinde, John Mc Cloy onu Ford Vakfı'nın uluslararası işler

müdürü olmuştur." (111) Bu ilişkiler ağının belirleyiciliğinde Ecevit, bu bursla "Amerika'ya davet edilen ilk Türk gazetecisi" oluyordu. (112) North Carolina'nın Winston Salem kentinde yayınlanan **Winston-Salem Journal** ve **Winston-Salem Sentinel**de üç ay özel şekilde çalışacak, ardından üç ay süreyle ABD'yi dolaşacaktı. 40'lı yılların anti-komünist histerisini **yöneten** özel parlamento komisyonunun başkanı Nihat Erim'in çıkardığı **Halkçı** adlı gazetedeki yazılarıyla dikkati çeken Ecevit'in, bu burstan yararlanması tesadüfi değildir. Her türlü sol düşüncenin kararlı düşmanı Merkez Bankası başkanlarından Namık Zeki Aral'ın damadı olan Ecevit, pek çok **güven** verici referansa sahiptir. Ecevit'in aldığı bursla ilgili olarak biyografisini yazan Kayhan Sağlamer şunları aktarıyor: "Tüm seyahat masrafları Amerikalı'lardan ayrıca 20 dolar yevmiye.... Toplasan, neredeyse 5.000 dolar eder. Ankara'da bir apartman dairesi fiyatı." (113)

Dünyanın tütün başkenti olarak nitelendirilen kentte, ünlü Winston ve Salem sigaraları üretilmektedir. Ecevit, Nihat Erim'in önerisi doğrultusunda Ulus Gazatesi'nden devşirme Halkçı'ya ABD'den yazılar gönderir, ismini gündemde tutarken, diğer yandan **kültürünü** geliştirmeyi de ihmal etmez. Sosyal psikoloji dalındaki kitapların hepsini bitirir. Özellikle; kütlelere nasıl hitap edilir, insanlar nasıl sürüklenir, nazari olarak iyice beller. USIS bursunun sorumlusu Mr. Carroll'un ilgisi ile Demokrat Partili Temsilciler Meclisi mahalli adayı Mr. Ray'ın İstanbul'lu bir Rum olan eşiyle de ilişkileri iyidir. Diğer yandan, kolejden arkadaşı, İstanbul liman müdürlerinden Nezih Neyzi ile ABD'de biraraya gelen Ecevit, pek sıla hasreti çekmemiştir. Mükerrem Hiç, Zeyyat Hatipoğlu gibi sağcı iktisat hocaları ile Harvard Üniversitesi'nde eğitim gören bu eski dost, Türkiye'nin ilk İşletme İktisadı Enstitüsü'nün kuruluşunda görev alacaktır. Ecevit bu çevre ile temasların yanında, Harvard Üniversitesi'nin Ortadoğu Enstitüsü'nde bölge sorunlarını derinlemesine incelemiş ve yurda dönmüştür. **Milliyetçi** Ecevit'in yurda dönüşünü biyografisinden hem de gayet ciddi

yazılanlardan izleyelim: "Kaptan pilot Yunanistan üstüne geldiklerini anons ettiğinde.... Tarifsiz bir marş söyleme arzusu duydu. İstiklal Marşı, 10. Yıl Marşı, Dağ Başını Duman Almış, ne olursa olsun...." (114)

CIA destekli eğitim programı ile tütün tekellerinin gazetelerinde **staj** gören Ecevit'in, **milliyetçiliğ**inin kaynakları bu kadar değil elbette. 1955 yazının başında NATO üyesi ülkelerden 20 gazeteci, NATO'nun çağrılısı olarak Kanada'yı ziyaret etmek üzere toplanmıştı. Türkiye'yi tek başına, yayın hayatına yeniden başlayan Ulus'un 30 yaşındaki yazarı Bülent Ecevit temsil ediyordu. Ecevit 2 yıl önceki, Fransa, İtalya ve Portekiz'i kapsayan bir başka NATO davetine de katılmıştı. Ancak, o zaman yalnız değildi. Yanında 5 Türk gazetecisi daha vardı. NATO'nun gözde gazetecilerinden Ecevit'in, NATO ile ilgili yorumları, siyasi yaşamının özünü oluşturan anti-sol tutumunun bir yansıması gibidir. O ünlü gezide şunları söylemektedir: "Karşımızdaki komünizm tehlikesi, NATO üyelerinin hürriyetleri, müşterek mirasları ve medeniyetlerini de kökünden yıkmaya çalışmaktadır. Komünistler askeri istilaya ihtiyaç kalmaksızında bu amaca erişebilmenin yollarını aramakta, yer yer ve zaman zaman bu yolları bulmaktadırlar. Hatta bir çok durumlarda bu türlü manevi istila, komünistlere, askeri istiladan daha kolay ve ucuza gelmektedir. Onun için Kuzey Atlantik topluluğu içinde en az askeri silahlanmaya olduğu kadar manevi silahlanmaya da lüzum vardır." (115) Komünizme karşı **manevi silahlanma** konusunda NATO'ya "siyaseten akıl" veren Ecevit, bu silahı **mavi karanlık** dalgasında bulmuştur.

Ecevit'in, Türkiye'deki **hamis**i, Amerikancı, antikomünist Nihat Erim'dir. 1948'deki Bayındırlık Bakanlığı görevinde iken Amerikalılarla ilk karayolu antlaşmasını yapan Erim'in; "İngilizce bilenlere karşı müthiş bir zaafı vardı." nitelemesi yapılan yıllar, ABD hegemonyasının kuruluş yıllarıdır. ABD dönüşü, Ecevit'i, Ulus Gazetesi'nde özel katibi yapan Erim, **yükselen değerlerin** farkındadır. Dış politika yazılarında Amerika'ya yakın, Sovyet ve komünist aleyhtarı Ecevit, Süveyş Kanalı'nı millileştiren

Nasır'ın da düşmanıydı. 27 Ekim 1957 seçimleri yaklaştığında Rockfeller bursu ile ABD'de **eğitim** gören Ecevit, vakıf yöneticilerinden izin alarak Türkiye'ye dönmüş ve CHP Genel İdare Kurulu tarafından, CHP Ankara listesinden kontenjan adayı gösterilmiştir. ABD **eğitimli** prensler kuşağının öncüsü Ecevit, Demirel'den de önce Morrison yakıştırmasına uygun görülmüş bir siyasetçidir.

Sendikalar, Ecevit'in Çalışma Bakanı olduğu koalisyon hükümetleri döneminde, başta müteahhitliğini Morrison and Thalmayer'in yaptığı, Ereğli Demir-Çelik tesisleri olmak üzere, tüm Amerikan işyerlerinde işçi haklarına saygısızlık gösterildiğinden şikayetçidirler. Örneğin, Ereğli'de, iş kanunu hiçe sayılarak 300 işçinin işine son verilmiştir. Bunun üzerine, konu Çalışma Bakanı Ecevit'e götürülmüş, o da meclis kürsüsünde şunları söylemiştir: "Böylesine asılsız iddialara dayanılarak batılı dost ve müttefiklerimizin süratle kalkınabilmemiz için bize yaptıkları yardımlara karşı, Türk kamuoyunda şüphe ve tepki uyandırmaya çalışmada bazı çevreler fayda görüyor olabilir." (116)

Bu konuşma üzerine, Türkiye'de komünizmle mücadele cephesinin **manevi mimarı** Ecevit, Ankara SBF'de yapılan bir açıkoturumda, **Morrison Ecevit** sloganları eşliğinde yuhalanmıştır. Aynı meclis konuşmasında Ecevit, Morrison firmasının avukatı gibi konuşmakta ve şunları söylemektedir: "Türk işçisinin emeğinin sömürüldüğü yolundaki iddiaların da hakikatle hiç bir ilişiği olmadığı, müfettişlerin teftişleri ve müşahadelerimiz sonunda meydana çıkmıştır. Tersine, yapı işçilerine en yüksek ücretlerin verildiği yerin, Zonguldak Ereğli'si olduğu ve Zonguldak Ereğli'sinde en yüksek ücretleri de, itiraf etmek gerekir ki, Morrison firmasının vermekte olduğu görülmüştür." (117)

Bu görüşmeler sırasında, Ecevit'e en önemli destek (12 Eylül Anayasası'nı hazırlayan) Amerikancı, sol düşmanı Çoşkun Kırca'dan gelmiştir. Olaylar üzerine, 5 Eylül 1962 tarihli Öncü Gazetesi'nde Yapı-İş Federasyonu Başkanı Tahir Öztürk'ün şu açıklaması yeralmıştır: "Ay-

lardır Türk basınında çıkan ve Morrison şirketinin işyerlerinde Türk işçisine yapılan hakaret, aşağı görme, bir itmiş gibi kulaklarından tutularak kapı dışarı atma olayları bugüne kadar cevaplandırılmamış. Şirket tarafından bugüne kadar tekzip edilmemiş, fakat sayın Çalışma Bakanı onların sözcüleri olarak meseleyi halledip, kotarmış bulunmaktadır."

AID kredisi ile CIA'nın paravan şirketi Morrison'a ihale edilen Ereğli Demir-Çelik Tesisleri'nde yaşananlara Çalışma Bakanı Ecevit'in tepkisi **halkçı** niteliğinin sınıfsal özünü simgelemektedir. Bu işçi karşıtı tutumunu hemen her fırsatta ortaya koyan Ecevit, Singer grevinde **işçiyi kanunsuz eyleme teşvik** gerekçesiyle sendikacıların gözaltına alınmasını da savunmuştur. Bunun üzerine "Türk-İŞ Dergisi Yazı İşleri Müdürü ve Basın Müşaviri İlhami Soysal ile Araştırma Kurulu Direktörü Atilla Karaosmanoğlu, Ecevit'in gerçek yüzünün kamuoyunda teşhirini savunmuşlardı." (118) İlginçtir, bu teşhire karşı çıkan kişi Amerikan tarzı sendikacılığın önemli ismi Seyfi Demirsoy'dur. "Çıkarlarımıza" aykırı düşer gerekçesiyle **teşhire** karşı çıkan Demirsoy'da gözaltına alınan sendikacılar arasındadır.

İsmet Paşa'nın dünya üzerindeki ABD hegemonyasının gücünü kavradığı süreçte, **özel istihbaratçı** olarak yanından ayırmadığı Ecevit, **yükselen değerlerin** temsilcisidir. Özal'ın prensleri denilen ABD yetiştirmesi grubun ilk örneğidir. Rockfeller Vakfı'nın bursuyla ABD'de **eğitilirken**, İsmet Paşa tarafından milletvekili yapılan Ecevit, 60'lar Türkiye'sinde çalışma ilişkilerini düzenleyen bakanlığın başında düzenin **sol**a karşı **manevi cephesini** kurmakla meşguldür. Ortanın Solu Programı ile TİP'in ve gençlik-işçi hareketlerinin düzen içi kanallara çekilmesi, Ecevit'in siyasi varlık nedenidir. Bu politikayı operasyonel bir kurgu içinde yürüten Ecevit, bir çok solcu aydın ve yazarı kişisel olarakta kuşatmıştır. Örnek olsun; Çetin Altan, Mehmet Kemal, Doğan Avcıoğlu, Sabahattin Selek, İlhami Soysal gibi solcu aydınların bir çeşit yazlık karargahı olan Bayramoğlu, Ecevit'in uğrak yeriydi. Bu konuda önemli bir kaynak şu

bilgileri veriyor: "Uzun uzadıya tartışılırdı Bayramoğlu'nda. Solcu yazarlar gerek Ecevit'in telkinleri sonucu, gerekse inançları doğrultusunda olduğundan, herhangi bir girişimden önce açtıkları kampanya ile rakiplerini yıpratırlar, Genel Sekreter'e elverişli ortamı hazırlarlardı." (119)

Ecevit'in özünde sol ve işçi karşıtı siyasetlerini ilk sezinleyenler, sonradan Dev-Genç'e dönüşecek olan FKF'li gençler ile Türkiye Öğretmenler Sendikası üyesi öğretmenler oldular. TÖS Ankara kongresine gelen Ecevit, **Amerika'nın yeni ortağı**, **işbirlikçi**, **devrim yobazı, politika hokkabazı** denilerek kongreden kovulmuştur. Ertesi gün ise, Ecevit'in örgütlediği sosyal demokrasi dernekleri üyeleri FKF'lilere sopalar ve demir çubuklarla saldırmışlardır. Sosyal demokrasi dernekleri militanları, Ecevit'in **kara ve kızıl yobazlarla mücadele** sloganına göre örgütlenmiştir. İlk saldırılarını FKF üyesi devrimci gençlere yöneltmişlerdir. 1970 Kasım'ında Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı toplantısına Dev-Genç'lilerin tepkisinden korktuğu için gitmeyen Ecevit, yerine Deniz Baykal'ı göndermiş, ancak o da yuhalanmaktan kurtulamamıştır.

Mavi karanlığın yaratıcısı, restorasyon politikalarının usta yönlendiricisi Ecevit, **umut** haline gelmesini devrimcilere karşı verdiği savaşıma borçludur. Bu savaşımın önemli aşamalarından biride, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan'ın idamıdır. Bugüne kadar yeterince tartışılmayan bu konu, Rockfeller yetiştirmesi, Morrison Ecevit'in siyasi kişiliğini aydınlatmak açısından önemlidir: "Denizler hakkındaki idam kararı .TBMM'de görüşülüp karara bağlandıktan sonra, İsmet İnönü başkanlığındaki CHP, Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş, Anayasa Mahkemesi ise kararı şekil yönünden bozmuştur. Bunun üzerine, ikinci görüşme yapılmış ve TBMM, Denizlerin asılmasını bir kez daha kararara bağlamıştır. Bu arada İnönü, CHP başkanlığından istifa etmiş, yerine Bülent Ecevit vekalet etmeye başlamıştır. Ve CHP ikinci kez Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaktan kaçınmış ve böylece karar kesinleşmiş, idamlar infaz edilmiştir." (120)

CHP'nin bu ani tavır değişikliğinin nedenleri karanlıktır.(!) Denizler, Türkiye'de yargılanarak öldürülen ilk Marksist-Leninistlerdir. TBMM tutanakları, Denizleri, Marksist-Leninist olarak nitelendiren milletvekillerinin konuşmaları ile doludur. CHP, meclisin kararı üzerine Anayasa Mahkemesi'ne müracaat etmiş, karar şeklen bozulmuştur. Yapılması gereken tekrar müracaat etmektir ve bu önemli bir yasal imkandır. Celal Kargılı ve arkadaşlarının tüm çabalarına rağmen, Ecevit bu başvurunun yapılmasını engellemiş ve idamların yolunu açmıştır. Ortanın solu programını yürürlüğe koyan Ecevit, bu programı devrimcilerin kanlı tasfiyesi üzerine bina etmiştir. Tekrar olsun, aynı kaynakta şu satırlar yeralıyor: "Anayasa Mahkemesi'ne ilk başvuru sırasında İsmet İnönü CHP Genel Başkanı'dır. Onun emriyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur. Görüşmeler sürerken, İnönü Genel başkanlıktan istifa etmiş ve kurultay hazırlıkları başlamıştır. Ortanın solu ve göbekçiler diye adlandırılan iki hizip çekişmektedir. Bülent Ecevit, ortanın solunun lideridir ve kazanacağına muhakkak gözüyle bakılmaktadır. İsmet İnönü'de, Ecevit'in zorlamasıyla genel başkanlıktan ayrılmıştır. Bazı bağımsız milletvekilleri, Ecevit'e idamlar konusunda ikinci başvurunun yapılıp yapılmayacağını sormuşlar ve olumsuz yanıt almışlardır." (121) Ecevit CHP'sinin bu tutum değişikliğinin hesabını bugüne kadar soran çıkmamıştır. Anti-komünist cephenin **havuç** politikalarını oluşturan Ecevit, Denizlerin tasfiyesi sonrası, Türkiye'de **umut** haline getirilmiştir. Ustaca yönettiği aydınların da desteği ile mavi karanlık dalgasının başlatıcısı olmuştur.

MSP-CHP koalisyonu günlerinde, Almancı kanadın simgelendiği yeni dengeler oluşur. Giderek güçlenen Alman emperyalizminin geleneksel islamcı çizgilere yakın politikaları, MSP'de uygun bir siyasi odak bulmuştur. ABD'nin, Vietnam yaralarını sarmaya uğraştığı ve hegemonik güç kaybını telafi etmeye çalıştığı bu dönemde, onun da onayıyla Türkiye, Almanya'nın **sorumluluk** sahası içine alınmıştır. Ancak, bu yıllarda istenmeyen gelişme, giderek güçlenen ve sosyalist sistemle dostça

ilişkiler geliştiren **bağlantısızlar hareketinin** yayılmasıdır. Kıbrıs Rum toplumunun lideri Başpiskopos Makarios, savunduğu bağlantısızlık siyaseti sonucu tüm 3. dünya ülkeleri arasında etkin bir yeralmayı başarmıştır. Enosis'çi Grivas çeteleri ise, batı militer sisteminin adadaki temsilcisi konumundadır. Grivasçılar, Makarios'a bağlı Kıbrıs Rum Adalet Bakanı'nı 28 Temmuz 1973'te kaçırırlar. bunun üzerine Makarios, 150 Grivas yanlısını tutuklatır. Atina ve Atina'daki faşist rejimin bağlı bulunduğu batı militer sistemi ile adalı Rumlar'ın bağlantısızlık yanlısı sivil çoğunluğu arasındaki gerilim tırmanmaya başlar. Batı militarizmine bağlı Ankara açısından, bağlantısızlık yerleşik ideolojik kalıplar bakımından kabul edilebilir değildir. Ortadoğu'da, 1973 savaşı ile derinleşen çelişkiler, AET, Japonya ve ABD rekabetinin petro-politik dayanakları, İsrail'in sarsılan konumu, Kıbrıs gibi bir **uçak gemisi**ni daha önemli hale getirmektedir. Kıbrıs'ın, Makarios'un çabalarıyla pekişecek olan bağımsız ve bağlantısız statüsü, batının petrol boyutu iyice belirgin hale gelen militer stratejileri ile çelişiyordu. Kıbrıs, sivil güçleri ve Makarios eliyle bağlantısızlık yolunda ciddi adımlar atan bir ülke konumundan bir an önce çıkarılmalıydı. Kıbrıs'ın onaylanabilir yeni statüsü, ancak batı militer stratejisi içinde yeri bulunabilecek bir düzen olabilirdi. Ecevit, militer ve stratejik kavramlara dayalı bu yeni statüyü Türkiye'ye ve Kıbrıs'a dayatan adam oldu.

Bağlantısız Kıbrıs, İsrail'in militarist gücünü kuşatan Arap Ortadoğu, sola açılan Türkiye denklemi hırsı yeteneklerinin de önünde Rockfeller adamı Ecevit'le çözülmeye çalışıldı. OSS, CIA artığı Bilderberg örgütü üyesi Dr. Kissinger, Ecevit'i uzun süre yönlendirmeyi başardı. Türkiye, Kıbrıs, Yunanistan eksenli bir barışçı yığınağın bağlantısızlık hareketine eklemlenmesi ve sosyalist sistemle dostluk arayışına girmesi dengeleri yerinden oynatırdı. Üstelik Grivas çetelerine karşı Makarios yanlısı sivil halk güçlerinin vereceği bir iç savaş, Doğu Akdeniz'deki ABD-Britanya eksenli hegemonyayı tartışılır hale getirirdi. Ortadoğu'ya yönelik **uçak gemisi**

statüsündeki Kıbrıs'ta bağlantısızlara yönelmiş, prestiji yüksek, Sovyetler'le ilişkileri iyi olan Makarios önderliğinde, EOKA'nın tasfiyesi istenilir bir şey değildi. Bu noktada devreye Ecevit ve Türk ordusu sokuldu. Toplumdan, topluma diyaloğun önü kapatılarak ve adada 1973 yılında, Makarios öncülüğünde geliştirilen siyasetlerin sonuçları tasfiye edilerek işgal eylemine girişildi. Ecevit militarizmi, Kıbrıs'ı batı militer sisteminin stratejik kodlarına yeniden dahil ederken, Makarios'un bağlantısızlık siyaseti tasfiye edildi. Adadaki İngiliz ve Amerikan üsleri güçlendirildi. Kriz bahanesiyle ABD filoları Akdeniz'i bir **Amerikan** gölü haline getirdi. Diğer yandan, Türkiye'de biriken sol potansiyel, **milliyetçi-militer** bir dalga ile paramparça edildi. 12 Mart'ta **Balyoz Harekatı** ile devrimcilere uyguladığı Amerikan patentli terörün prestij kaybını, ordu Kıbrıs **zaferi** ile telafi etmiştir.

Kıbrıs'ta savaşan kontr-gerilla subaylarının gücü ve yetkileri artmıştır. 12 Eylül faşizminin konsey üyesi Nurettin Ersin bu gruptandır. Ayrıca, 50'li yıllardan itibaren bir kontr-gerilla üssü haline getirilen Kıbrıs'ta bu durum yeni üslerle kalıcı statüye dönüştürülmüştür. Özel savaş elemanlarının eğitiminde ada artık merkezdir. Denktaş'ın oğlu tarafından örgütlenen Bozkurtlar, Türk Mukavemet Teşkilatı ile ortak, kanlı operasyonlara girişmişlerdir. Milliyetçi cephelerin kuruluş dayanaklarını oluşturan şoven-militer dalga ile kontr-gerilla örgütlerini, iktidar denkleminde önemli bir güç haline getiren Kıbrıs Harekatı, İsrail'e de rahat bir nefes aldırmıştır.

Varlığını kapitalist enternasyonalin militer-strateji kodlarının işlerliğine bağlayan İsrail açısından, Kıbrıs'ın, batı stratejisinin gerektirdiği statükoya tabi kalması önemliydi. Diğer yandan, Makarios'un, Grivas'a yönelik haklı ve meşru iç askeri operasyonuna tahammül gösteremeyen ABD, binlerce Türk askerinin adaya hem de iki kez çıkarma yapmasını izlemekle yetinmiştir. Sola, işçi sınıfına, Amerikan değerlerine, devrimci gençliğe karşı sınanmış ve ABD açısından sicili **temiz** Ecevit'in **Barış Harekatı** makul sınırlar çerçevesinde kabul görmüştür. Ancak, sorun Almancı kanadı da bulunan bir

hükümetin yarattığı denklemler ve azgınlaşan şovenizmin uluslararası dengelere etkileridir. Ecevit'in yarattığı **bağımsız** çıkış illüzyonunun tehlikeleri, Kıbrıs eksenli yeni bir uluslararası bunalım boyutlarına ulaştığında Ecevit'e **dur** denilmiştir. Kapitalist enternasyonal çağında sisteme bağlı milliyetçi ideoloji, misyonunu yerine getirirken, gerçek efendinin kim olduğu, ABD'nin askeri ambargosu ile bir kez daha hatırlatılmıştır. Henüz alt-emperyalist bir güç konumuna gelmemiş bir Türkiye'nin şoven-militer kaynaklı bir illüzyonlar zinciri içinde bölgede kalkışacağı maceraların kapitalist hiyerarşi içinde o gün olanaksızlığı ambargo ile ortaya konmuştur. Ecevit'in boşalttığı sol mevziler, bastırdığı devrimci dinamikler, yarattığı militarist dalga, **tarihsel** açıdan ortağı olduğu I. ve II. MC hükümetleri eliyle kanlı bir iç savaşa dönüştürülmüştür.

CIA kaynaklı USIS burslu, anti-komünist soğuk savaşın plancısı Rockfeller Vakfı öğrencisi, **Balyozcu** Erim yetiştirmesi, İnönü'nün restorasyon **prensi** Ecevit, aynı zamanda masonik Bilderberg örgütü ile de ilişkilidir.

Bilderberg

Bilderberg grubu, Mayıs 1954'te kurulmuştur. O yıl yüze yakın bankacı, öğretim üyesi, politikacı, uluslararası devlet görevlisi, diplomat ve işadamı Hollanda Prensi Bernhard'ın daveti üzerine. Hollanda'nın Oosterbeek kentinde bulunan Bilderberg otelinde bir araya gelirler. Konu; "Sovyet yayılmacılığına karşı batının birliğini kurmak" tır. Organizasyon o zamandan başlayarak Bilderberg grubu olarak tanınmış ve üyelerine Bilderberger denilmiştir. Bilderberg grubunun fikir babası İsrail kökenli bir Polonyalı'nın oğlu olan Joseph Retinger'dir. İsveç farmasonluğunun yüksek dereceli üyesi olan Retinger (1887-1960), mondalizmin (dünyacılığın) öncüsü olmuştur. Mason örgütlerinin deşifre olması ve topladığı tepkiler, kapitalist enternasyonali bu tür masonik yapıda, ancak daha yaygın ve gizli ilişkilere sahip örgütler oluşturmaya itmiştir. Bilderberg grubunun

başkanlığını 1976 yılına kadar Prens Bernhard de Lippe yürütmüştür. Ancak, gerçek patron David Rockfeller'dır. Trilaterale (üçlü komisyon) ile de bağları bulunan Bilderberg, ABD, Avrupa, Japonya eksenli kapitalist enternasyonalin en güçlü örgütlerindendir.

- Uluslararası finans sorunları.

- Gümrük engeli olmaksızın ürünlerin serbestçe dolaşımı.

- Uluslararası ekonomik birlik gibi konularda çalışmalar yapan kuruluşun özünü ünlü finansçı Paul Warburg şöyle tanımlıyor: "Hoş olsun ya da olmasın, bir dünya hükümetine sahip olacağız, tek sorun bunun fetih yoluyla mı, yoksa mutabakat yoluyla mı kurulacağını bilmek?"

Trilaterale Commision Başkanı David Rockfeller ise, ABD Başkanı Eisenhower'e yaptığı bir çağrıda şunları söylüyordu: ".... ABD ile işbirliğine hazır yerli işadamlarına yardım artırılmalı ve böylece bu işadamlarının ilgili ülke ekonomisinin kilit noktalarını ele geçirmeleri, buna dayanarak politik etkinliklerinin artması sağlanmalıdır." Ecevit'in burs aldığı Rockfeller Vakfı Başkanı, Demirel'in burs aldığı Eisenhower Vakfı Başkanı'na bunları yazmıştır. Masonik örgütler, Gladio, petrol tröstleri, finans oligarşisi, silah tekelleri ve onlara bağlı politikacı. diplomat, istihbaratçı, akademisyen topluluğu, Bilderberg eksenli bir Avrupa politikası yürütmekte, kapitalist enternasyonalin Avrupa odaklı, en güçlü örgütünü yaratmış bulunmaktadırlar. Türkiye'de ilk toplantısını 1959 yılında Yeşilköy'de yapan örgüt, 25-26-27 Nisan 1975'tede Çeşme'de toplanmıştır. Bülent Ecevit'in de katıldığı toplantıya diğer katılanların kimler olduğuna dair bir listeyi ileriki bölümlerde sunacağız. Bu toplantılarda not tutmak, dışarı ile telefon teması kurmak vs... şeyler yasaktır. Rockfeller Vakfı'nın ve Bilderberg, Trilaterale Commision üyesi Dr. Kissinger'in ***milliyetçi*** *öğrencisi Ecevit, bu topluluğun güzide toplantılarının konuğudur.*

Tanzimattan akıp gelen kapitalist enternasyonal örgütleri ile içiçe olma geleneği, militarist siyasetlere bağlılık, iç savaş aygıtı konumundaki devletin bu varlığının kutsal sayılması, dış Türkler temasına bağlı fırsatçı yayılmacılık, sola düşmanlık, şeriatçı cephenin devletle ortaklığına alan sunma, Ecevit'in karakteristik siyasal özellikleridir.

Türkiye, 1965'ten sonra başlayan iç savaşa, bu özelliklerin taşıyıcısı Ecevit'in temsil ettiği **düzen değişikliği** parolası ile girmiştir. Ecevit içi boş bir kontr-gerilla söylemi ile kontr-gerillayı bir ilişkiler yumağı, kurumlar bütünlüğü, sermaye-devlet birliğinin vurucu gücü olarak algılamayı engellemiştir. Özel Harp Dairesi türünden bir devlet kuruluşuna dikkatleri çekerken, kontr-gerillayı belirleyen siyasetler demetini gözlerden uzak tutmuştur. Ecevit Bilderberg gibi Gladio ağları, polis örgütleri, istihbarat kurumları üzerinde tartışılmaz güce sahip örgüt toplantılarının gediklisi olmuştur.

Ecevit'in iktidarı döneminde Diyarbakır, Siirt gibi illerde başlatılan komando operasyonları belleklerdedir. Kürt sorunu konusunda Ecevit'in **söylev ve demeçleri** Türk devlet geleneğinin çizgileri konusunda oldukça geniş bir literatür oluşturmaktadır. Burada bir başka saptamada yarar vardır. Milli Eğitim Bakanlığı'nda çalışan Amerikalı uzmanlar ile AID'nin yürüttüğü ortak bir proje neticesinde, 1962 yılında bir öneriler demeti Türk hükümetine sunulur. Bu rapora göre toplumsal muhalefetin yükselişini durdurmanın ve Kürt sorunuyla mücadelenin en iyi yöntemlerinden biri, dinci bir partinin kurulması, geliştirilmesi ve etkin bir konuma getirilmesidir. Bu AID destekli devlet projesi, 1969'da yürürlüğe konmuş ve Milli Nizam Partisi kurulmuştur. 12 Mart'ta **tarafsız** görüntü vermek isteyen yönetim, TİP ile birlikte MNP'yide kapatmıştır. Sol güçlerce temsil edilen radikal-laik toplumsal muhalefet ezilmiştir. Orgeneral Muhsin Batur, Sunay-Tağmaç-Türün ekibinin sözcüsü Or. Gen. Turgut Sunalp İsviçre'ye Erbakan ile görüşmeye gönderilmiştir. Erbakan, askerlerin isteği üzerine Türkiye'ye dönmüş ve MSP'yi kurmuştur. Ecevit'in, AID **önerisi**ne dayalı, militarist güçlerin desteği ile kurulan, özel harpçi su-

baylardan Turgut Sunalp'in **teşviki** ile çalışmalarını başlatan MSP'yi güçlendirmesi önemlidir.

Vietnam-Ortadoğu sorunlarının sıkıştırdığı, iç politikası çalkantılı, Sovyetler ile yarışın zorlamaları ve bağlantısızlar hareketinin hegemonya alanını daralttığı ABD, bu dönemde Türkiye'yi, Almanya'nın sorumluluğuna vermiştir. Uygun dönemeçte, geleneksel islami Alman siyasetleri ile ABD'nin yeni strateji arayışlarının kesişme noktasında, fikir babalığını AID'nin yaptığı MSP, sistemin Türkiye'deki sosyal ve siyasi dayanaklarını güçlendirmiştir. Kürt illerinde sopa politikasını uygulayan Ecevit'in, havuç politikasının yürütülmesini üstlenmiştir. Kürtleri, tarikat ilişkilerinin sarmalında gerici ilişkilere mahkum eden anlayışı devletleştiren Ecevit, İçişleri, Sanayi ve Adalet Bakanlığı gibi önemli bakanlıkları Türk-İslam **sentezi**nin resmi ideolojisine uygun bir biçimde şeriatçılara teslim etmiştir. Kürt hareketliliği ekseninde gelişecek ve giderek sola açılacak bir siyasi dinamiği, islamı kullanarak kontrol etme politikası geleneksel bir devlet politikası olarak Ecevit tarafından da uygulanmıştır. Martçı generallerin en önemli politik açılımlarından biri olan dinci partinin güçlendirilmesi olgusunda, Ecevit bu özel savaş siyasetini iktidara taşıma becerisini göstermiştir. Türk-islam sentezine dayalı ebedmüdded iktidar anlayışının iyi bir örneğini vermiştir. Diğer yandan, sola **baraj** oluşturma adına büyük bir propaganda savaşına başlamış ve bu açılıma **ortanın solu** parolasını uygun görmüştür. İşte kendi yazdıklarından **ortanın solu**: "Toplumu sosyal adalet içinde kalkındırıcı tedbirler alınmazsa, ezilen, yoksulluk çeken insanlarda birikecek isyan duyguları, kabarıp taşma noktasına varabilir. Sınaileşmeye başlamış toplumlarda bu tehlike daha da büyüktür. İste o zaman aşırı sol akımlar, bu isyan duygusunu, yıkıcı ve yaygın bir sel haline getirebilir. Ortanın solu, bu sele karşı en sağlam duvar, en etkili settir." (122) Ortanın solu akımını toplumsal muhalefete karşı "en sağlam duvar" olarak niteleyen Ecevit'in, demagojik yaklaşımlarla örtmeye çalıştığı sol düşmanlığı, orta sol programın her satırında tekrar tekrar sırıtmaktadır.

CHP ve İş Bankası

Ortanın solu ile halka adalet dağıtma sözü veren CHP, İş Bankası'nın ortağıdır. Bu bankada, Atatürk'ün vasiyeti ile oldukça önemli oranda hissesi olan parti, Türkiye'de tekelci sermayenin bizzat kendisidir. TSKB'nin kuruluşunda AID ile birlikte en önemli paya sahip banka, Türkiye'deki tüm yabancı sermayeli kuruluşlarla da bağlara sahiptir. General Electric, Univeler gibi firmalarla ortaklığı olan banka, cam sektöründe tekel konumundadır. İş Bankası'nın, yine tekel konumuna sahip tekstil topluluğunda 8.000 işçi çalışmaktadır. Çimento, metal, gıda, kimya, otomotiv, metalurji alanlarında çeşitli şirketlere ortak olan İş Bankası, TSKB'nin yanısıra Arap-Türk Bankası'nın % 28'ine ortaktır. TSKB'de payı % 38 olan banka, Dışbank ve Sınai Yatırım Bankası ile Türk sanayisini yıllarca yönlendirebilmiştir. Banka şubelerinde 21.000, cam topluluğunda 19.000, tekstil grubunda 8.000 çalışanı olan İş Bankası, ***anonimleşmiş sermayenin*** *dev kuruluşlarının başında gelmektedir. Kar ve birikimi ön planda tutan, Türkiye'nin en büyük ve etkili kapitalist gücüne CHP'nin ortaklığı ne yazık ki tartışılmamıştır. % 28.8 oranındaki Atatürk hisselerini paylaşan CHP'nin finans-oligarşisi içindeki konumunu algılamak açısından şu verilere gözatmak yeterlidir: "Türk bankacılık sisteminde toplanan mevduatın % 20.6'sı İş Bankası'na aittir. Bankanın kredileri genel toplamın % 31.1'dir. Tüm banka sisteminin karının % 6.6'sı İş Bankası'nındır." (123)*

Kuruluşunda İttihatçı kadro ve Avundukzadeler, Nemlizadeler gibi İttihatçı sermayedarların katkısı olan Bankaya, Atatürk 250.000 lira ile ilk harcı koymuştur. Hint müslümanlarının Anadolu mücadelesi için gönderdiği ve Mustafa Kemal'in şahsi hesabında tuttuğu para, bankanın temelini oluşturmuştur. Daha sonra Celal Bayar öncülüğünde gelişen banka, siyasi ve iktisadi yaşama damgasını vurmuştur. İttihatçı geleneğin, İttihadı Milli Bankası-İttihat ve Terakki bütünlüğü mirası, CHP-İş Bankası özdeşliğinde yansımıştır. ABD, Almanya, Fransa,

İtalya'nın tekelleri ile sıkı ilişkilere sahip İş Bankası, sermayenin temerküzünde önemli rol oynamıştır. Örnek olsun; "1964 sonunda, banka özel bankaların tümünün rezervlerinin % 70'ini elinde tutuyordu." (124)

Finans-oligarşisinin bizatihi kendisi olan CHP, Ecevit'in orta sol programı ile **umut** *olabilmiştir. Böyle asalak bir yapının ortağı olan partinin değişim, bağımsızlık vs... vurgularının kütlelerde* **umut** *yaratabilmesi, ayrıca incelenmeye değerdir. Kapitalist enternasyonalin bölgedeki en önemli örgütlerinden biri olan İş Bankası'nın ortağı CHP'den anti-tekel, anti-faşist mücadelede beklintileri olan önemli bir çoğunluk olmuştur. Bugünkü Ecevit'siz CHP'nin, İş Bankası ortaklığı devam etmektedir.*

Yükselen sol dalgayı bastırırken demagojik sol bir söyleme tutunan CHP'nin sınıfsal konumunu nesnel bir biçimde açıklayan Necdet Uğur şunları söylüyor: "CHP'nin iş dünyası ile ilişkileri sağlıklı ve ön yargısızdır... CHP ileri teknoloji uygulayan bir sanayi kesiminin, çağdaş yöntemler uygulayan bir hizmetler kesiminin gelişmesini amaçlar." (125)

c) Alpaslan Türkeş

1965'ten sonra başlayan iç savaşın kontr-gerilla cumuhuriyetine dönüşme sürecinde kalıcı etkilere sahip bir başka önemli siyasetçi ise, Hüseyin Feyzullah yani Alpaslan Türkeş'tir. Önceki bölümlerde portresine dair bilgiler aktardığımız Türkeş'e ilişkin, konumuzun dahilinde söylenecek çok şey vardır. 1917 Lefkoşe doğumlu Türkeş, ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra ailesiyle birlikte Türkiye'ye göçeder. 1933'te Kuleli Askeri Lisesi'ne giren Türkeş, 1936'da bu liseyi, daha sonra Harbokulunu bitirir. Lise ve Harbokulu yıllarında **Türk Nazileri**n dergilerinde takma isimlerle şiir ve yazıları yayınlanır. Nihal Atsız'ın çıkardığı Orhun Dergisi ile ilişkisi olan Türkeş, 1944 Turancılar davasında yargılanır. Bu sürece

ilişkin olarak pek bilinmeyen bir nokta ise, Nihal Atsız'la mektuplaşan 14 asteğmenin Polatlı'da tutuklanması ve yaklaşık 250 Harbokulu öğrencisi hakkında soruşturma açılmasıdır.

Bu davadan beraat eden Türkeş, kurmaylığı elde ettikten sonra ABD'de ve Almanya'da eğitim görür. 27 Mayıs gerçekleştiği sırada Kara Kuvvetleri NATO şubesinin başında Alpaslan Türkeş vardır. Gladio vs... ilişkilerine daha önce değindiğimiz bu **kudretli albay**; "Ben o günlerde ihtilal kadrosunun en güçlü kişisiydim. Ve ihtilal olur olmaz da Başbakanlık Müsteşarlığı makamını işgal ettim." demektedir. (126) 27 Mayıs'ta "Başbakanlık Müsteşarlığı'nı işgal eden" Türkeş, bu görevin avantajlarına dayanarak tüm istihbarat birimlerini kendine bağlıyordu. Bu arada Yassıada duruşmalarında, önceki müsteşar ve eski MAH'çı Ahmet Salih Korur, içi para dolu bir zarftan sözediyor ve zarfın kaybolduğunu bildiriyordu. Bu konuyu, o günlerin **kudretli albayına** sormak kimsenin aklına gelmiyor ve yıllar sonra bir CKMP kongresinde bu konu gündeme gelince, Türkeş kasanın açılması sırasında tutulan bir zaptı açıklıyordu. Adnan Menderes'e yönelik propagandada önemli materyaller sağlayan bu kasa açılması olayında, masonların muteber adamı, eski MAH'çı Ahmet Salih Korur ile Alpaslan Türkeş'in ortak hareket ettiği açıktır.

Gladio'nun bu etkin subayı, ilginç bir strateji ile fiili başbakanlık yetkilerini elde etmiş, ancak son derece politikleşmişti. İç politik tasfiye süreçleri içinde, 14'ler ile birlikte işlevsiz bırakılan Türkeş, müşavir sıfatıyla Yeni Delhi'ye gönderilir. Ordu ile ilişkisi kesilmiş, ancak politik anlamda pozisyonu **dondurulmuştur**. Türkiye'ye dönüşünde Huzur Derneği'ni kuran Türkeş, bu kuruluşa işlerlik kazandıramamış ama, bir çok Turancıyı yanına almayı başarmıştır. Hindistan'daki gözlem ve deneyimlerinin daha sonraki politik eylemlerine etkisini bilemiyoruz. Ancak, daha önceki **askeri** görevleri kendisine oldukça geniş bir tecrübe kazandırmış olsa gerektir.

Türk Naziler içinde yeralmış ve yargılanmış bir subay konumunda, Washington'da 1955-1958 yılları arasında

Daimi Grup içinde görev yapan Türkeş, Türkiye Genelkurmayı'nın temsilci üyeliği sıfatını taşımıştır. 1959'da, F. Almanya'da Atom ve Nükleer Okulu'na devam etmiştir. İlginçtir, Hindistan'dan Türkiye'ye döndükten sonra Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'le kuruluşuna katkıda bulunduğu Yeni Türkiye Partisi içinde siyaseti denemek istemiş ancak, bunu fiiliyata geçirememiştir. Bu arada, bir çok AP'li parlamenter, Türkiye'ye dönüşünde Türkeş'i karşılamaya gitmişler ve ona Genel Başkanlık önerisinde bulunmuşlardır. Militarist devlet güçleri ile şoven çevrelerin kurduğu AP'de bu fikri destekleyenler arasında Gökhan Evliyaoğlu, Hami Tezkan, Saadettin Bilgiç gibi isimler bulunmaktadır. Ancak bu öneriler de gerçekleşmemiştir.

Türkeş, 23 ilde örgütü bulunan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ne yönelmiştir. Parti büyük kongresinde genel başkan olan Türkeş, 14'ler adı ile anılan gruptan katılımlarla gücünü büyütmüştür. O arada Dündar Taşer başkanlığında gençlik eğitilmeye başlanır. Taşer sağdaki gençlik kuruluşlarını partinin kontrolünde tek merkeze bağlama görevini ustaca yerine getirir. O zamana dek AP kontrolünde bulunan gençlik örgütleri kısa sürede CKMP ile bütünleştirilir. Bu arada pek çok yerde **komando** kampları açılmaya başlanmıştır. "Beklenen adam" ortaya çıkar. (Adalet Partisi içindeki Türkeş taraftarlarının yayın organı Son Havadis Gazetesi'nde, 1961 Kasım ayında Alpaslan Türkeş'in manşette yeralan bir fotoğrafı altında "Beklenen Adam" yazısı yeralmaktadır.) Türkeş, gençlik örgütlenmesinin ilk dayanağını komünizmle mücadele derneklerinde bulur. Devlet bütçesiyle yerel bütçelerin desteklediği bu derneklerin fahri genel başkanlığını bir ara Cemal Gürsel yapmıştır. Faşist örgütlenmenin paramiliter bu güçleri AP kontrolündedir. CKMP'yi ele geçiren Türkeş, **milliyetçi-toplumcu** (Nasyonal Sosyalist) programın örgütlerini hızla geliştirmeye başlamıştır. Komünizmle mücadele dernekleri, Alman Gençlik Birliği örgütlenmesi benzeri devlet ve kontr-gerilla destekli bir yapıdadır. Ancak bu kuruluşlar, sokakta devrimci gençlik ve işçi hareketleri karşısında istenen sonucu ala-

mamışlardır. Bunun üzerine önce Milliyetçiler Derneği, 1968'den sonrada bu dernek kapatılarak Ülkü Ocakları kurulur. İlk komando kampları, derme çatma yapıdadır. 1967-1968 sonrası ise iyi organize edilmişlerdir.

Bu kampları haber yapan 31 Haziran 1968 tarihli Demokrat İzmir Gazetesi "CKMP'li gençler komando kursuna tabi tutulacak" başlığı altında Rıfat Baykal'ın açıklamasına yer vermiştir. 1 Ağustos 1968 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde ise, "CKMP komandoları 100 genç, İzmir'de hergün talim yapıyor" başlığı altında şunları anlatmaktadır: "Akrepkaya'da bir komando birliği eğitim görmekte. Ancak eğitimin özelliği şu; Birlik, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı değil, bir siyasi partiye CKMP'ye bağlı. CKMP, Akrepkaya'da komandolar yetiştiriyor. Başlarında halen CKMP milletvekili olan MBK'cı Rıfat Baykal var. Birliğin kısa adı ED teşkilatı.

Kursta çoğunluğu MTTB'li olan (Milli Türk Talebe Birliği) 100 kadar gence judo, taş ve sopa kullanımı, bunlara karşı korunma, açlığa ve eziyete dayanma tekniği öğretiliyor... Amerikan 6. Filosu'nun İstanbul'a gelişinden sonra çıkan olaylar dolayısıyla partinin açılmasına lüzum gördüğü komando kampına öyle her genç elini kolunu sallaya sallaya giremiyor. Önce **<Başbuğ**dan izin alınacak, giriş fişleri doldurulacak..."

Türkeş ise haber ajansına 18 Ağustos 1968 günü verdiği demeçte, komandolarla ilgili olarak şunları söylüyor: "Gençlik kolları çeşitli sportif ve kültürel faaliyetlerde bulunuyorlar. Bu arada kendilerine judo öğretiliyor. Komünistler, memleketi sahipsiz sanıp, sokak hakimiyeti kuramazlar. Onların anlayacağı dilden konuşacak memleketçi-milliyetçi çocuklar vardır."

Hürriyet Gazetesi'nin 10 Ocak 1969 günlü sayısının 1. sayfasında büyük puntolarla şöyle bir manşet yeralıyordu: "Türkeş açık konuştu: Komandoları destekliyorum. Çünkü onları biz kurduk ve eğittik."

Nazi Partisi-SA modeline göre düzenlenen bu örgütlenmeler, Gladio subayları denetiminde gerçekleştirilmiştir. İttihatçılar'ın para-militer gençlik örgütleri, Hamdullah Suphi'nin Türk Ocakları gele-

neğinden kaynaklanan tarihsel birikim, bu model ile çevrelenmiştir. Komandoların eğitilmesinde öğretmen olarak kontr-gerilla üssü Kıbrıs'tan getirilen TMT'ye (Türk Mukavemet Teşkilatı) üye gerçek komandolar görevlendirilmiştir. Dövüş teknikleri, Kıbrıs'lı **mücahitler** tarafından öğretilmiştir. MTTB, komünizmle mücadele dernekleri yerini ülkücü komandolara bırakmıştır. Diğer yandan, CKMP Adana kogresinde partinin adı değiştirilerek Milliyetçi Hareket Partisi'ne dönüştürülmüştür. Bu yapılanmanın güç ve imkanlarına dair şu ilginç bilgileri aktarmakta yarar vardır: "Bir Ülkü Ocakları Başkanı; 'Devletin istihbaratından daha güçlü haberalma örgütlerinin bulunduğunu' söyleyecek, Genel Başkan Alpaslan Türkeş'te adam öldürmekten aranan Ülkü Ocakları Başkanı Muharrem Şemsek'i bulmak için partiye gelen polisleri kovacaktı." (127)

1969 seçimlerinde, sadece **Başbuğ**larını parlamentoya sokan bozkurtlar, kısa bir panik yaşadılar. 12 Mart döneminde sol tasfiye edilince, üniversitelerde etkinliklerini artıran ülkücüler, 1973 seçimlerinde 300.000 oy alan MHP'ye 3 milletvekili kazandırdılar. I. MC hükümeti kurulurken, Türkeş'in bu üç oyuna iki bakanlık verildi. Toprak Tarım Reformu Örgütü, Tapu Kadastro, Atom Enerjisi, Devlet İstatistik Enstitüsü kadroları, MHP gençlik kollarına tahsis edildi. MHP iç savaş aygıtları ile içiçe geçmiş 40'lı yıllardan itibaren gelişen **faşist ağ**, önce CKMP, sonra MHP'ye taşınmıştır. **Emekli** subaylar, sermayenin ticari kesimleri, orta-büyük toprak sahipleri MHP'yi desteklemişlerdir. Ancak, ağırlık **asker** kökenlilerde olmuştur. MHP'nin 12 Eylül öncesi, son Genel İdare Kurulu'nda 7 eski asker vardır. Toplumcu milliyetçilik anlayışını saflaştırma yanlısı ve partinin özünü görünür hale getiren gruplar tasfiye edilirler. Örneğin, Nasyonal Aktivitede Zinde İnkişaf (Nazi) adlı dernek **ülkücü** kadrolar tarafından oluşturulmasına rağmen tasfiye edilir. (İzmir'de kurulan dernek 1969'da dağıtılır.)

Gladio'nun **kudretli albayı** Türkeş, masonik çevrelerede ilgi duymuştur. Erol Simavi ile yapılan bir

röportaj bu konuya açıklık getiriyor. 9 Kasım 1960 günü **mason toplantısına** gideceğini, ancak sıkıyönetimden bir albayın telefon ettiğini, MBK üyesi Alpaslan Türkeş'in kendisiyle görüşmek istediğini anlatan Simavi, şöyle devam ediyor: " **Bana masonluğu anlatın** dedi, anlattım... **Bende olayım** demezmi..." Gazeteci soruyor: "Keşke, Türkeş'i de mason yapsaydınız..." Cevap ilginç: "Fırsat olmadıki!" (128)

27 Mayıs'ın başka **kudretli albay**larının da uluslararası sermayenin iktidarını simgeleyen masonik gruplarla ilişkileri vardır. Bu ilişkiler öyle bir boyuttadır ki, Erol Simavi, Türkeş'in **komite içinde darbe yapacaklarını** anlattığını belirtiyor. Demirel'in iktidara taşınmasını sağlayan masonik sermayenin basındaki önemli mevzii Hürriyet Gazetesi'nin sahibine, Türkeş, 14'lerin hazırladığı darbeyi önceden haber veriyor. **Başbuğ**un, sermayenin gerçek iktidar odaklarını iyi değerlendirmiş olduğu kuşku götürmez.

Türkeş'in konumuna ilişkin olarak, **ihtilal** liderlerindn Kor. Gen. Cemal Madanoğlu şunları söylüyor: "Türkeş, Başbakanlık müsteşarı oldu. Gürsel, hem Cumhurbaşkanı, hem de başbakan. Bu durumda Türkeş Kurmay Başkanı gibi ipleri eline geçirdi. Komite içinde kendisine 20-22 taraftar topladı." (129) MBK'nın 38 üyeden oluştuğu düşünülürse, bu sayının önemi anlaşılır. Diğer yandan, Madanoğlu, Türkeş'in geçmişine ilişkin şunları söylüyor: "Biz bu sırada, Türkeş'in ırkçı olduğunu, bu yüzden yargılandığını bilmiyorduk. Diğer komite üyeleri de bilmiyordu." Türkeş'in CIA ile ilişkilerine dair aynı kaynakta şu **kapalı** bilgiler var: "CIA, ihtilal gününden sonraki geleceğin portresini çizmek peşindeydi... Türkeş'in şöhreti milliyetçi çevrelerden geliyordu. Yıllar önce bir ara, Turancı olarak hapishanede yatmıştı. CIA hep şunları öğrenmek istiyordu: Türkeş'in ordudaki gücü nedir, arkasında genç subaylardan ne kadar bir güç vardır, hangi kademelere egemendir?.." Eski emniyetçi ve Vali Ergun Gökdeniz; "Banada soruyordu CIA elemanları, herkese sordukları gibi..."(130) diyerek, CIA'nın Türk devlet görevlileri arasında Türkeş **anketi** yaptıklarını

anlatıyor.

Türkeş, ABD ile olan bağlarını bu anket çalışmasından sonra güçlü bir iletişim ağına bağlıyor. Ne yaptığını Ergun Gökdeniz anlatıyor: "27 Mayıs'tan sonra Emniyet Genel Müdürlüğü'ne, Hava Albayı Fevzi Arsın getirildi. Türkeş'in çok ama, çok yakını Emniyet Genel Müdürlüğü daire başkanlarından Ali Çankaya, uyuşturucu ile mücadele toplantılarına katılmak üzere ABD'ye gitti ve uzun süre dönmedi." (131) ABD'de bulunduğu sürede bir gazete çıkarmak üzere çalışan Ali Çankaya, Türkeş'e düzenli olarak yazmıştır. Türkeş'in **uyuşturucu ile mücadele** konusuna oldukça erken bir tarihte ilgi duyduğu anlaşılıyor. Ancak bu ilgi, MHP senatörü Kudret Bayhan'ın yurtdışında 3,5 kilo baz morfinle yakalanması sonucu farklı bir alana kaymış görünmektedir.

Suç olmayan bir düşüncenin örgütlenmesini suç saymayan 40'lı yılların yargısı, Türkeş'i önemli bir **sistem adamı** olarak 90'lı yıllarda da aklamıştır; 12 Eylül sonrası açılan MHP ve ülkücü kuruluşlar davasında yargılanan Türkeş'e ilişkin "siyasi bir görüşten kaynaklanan amaçla cürüm işlemek için teşekkül meydana getirmek" suçu sabit görülmüş ve TCK'nın 313. Maddesinde yapılan değişiklik nedeniyle açılan kamu davalarının zamanaşımına uğradığına hükmedilmiştir.

Alpaslan Türkeş, **Devlet** dergisinin 1. 10. 1973 günlü 294. sayısında, **ülkücülere** şöyle seslenmektedir: "Emanet olan davayı kucakladım. Hiç bir şeye aldırmadan yürüyorum. Beni takip edin. Geri dönersem vurun. Davaya katılıp geriye dönen herkesi vurun." Burdur'lu Hüseyin Hatipoğlu, 1976 yılı başlarında vurulmuş olarak bulunur. Olay intihar olarak nitelenir. Babası ise bu kanıda değildir ve Türkeş'e şu telgrafı gönderir: "Oğlum Hüseyin Hatipoğlu, 1971-1972 yıllarında Ülkü Ocakları Derneği'nin üyesiydi. Daha sonra ayrıldı. Ve sizin bayram mesajınıza dayanılarak, yani davadan dönenleri vurun emrine uyularak oğlum katledildi. Fakat bu, intihar süsü verilerek gizlenmek isteniyor."

Troyka

Türkeş-Demirel-Ecevit, 60'lı yıllara damgasını vuran, 70'li yılların iç savaş tablolarının oluşumunda yönlendirici olan, 80'lerde mazlum, 90'larda şahin üç kapitalist enternasyonal siyasetçisidirler. Türkeş; Gladio'nun önemli ismi, Demirel; kontr-gerilla yapılarının usta koordinatörü, Ecevit ise; ***gizli devleti*** *mavi karanlıkla örten politikacılardır. Onları aynı tarih ve siyaset düzleminde biraraya getiren dinamikler, ilişkiler ağı ve sınıfsal temel halen aşılamamıştır.*

Demirel mason, Ecevit uluslararası sermayenin masonik örgütü Bilderberg ile ilişkili, Türkeş ise hep masonlarla içiçe siyasetçilerdir. AP, kuruluşundan itibaren militarist temellere dayalı, ancak bunu gizleyen bir parti olurken, Ecevit CHP'si militarist politikaların restoratörüdür. MHP ise, militarist yapının koyu bir biçimde odaklandığı bir örgüttür. Demirel solun üzerine saldırttığı lümpenler, fedailer ve gençlik örgütlerinden oluşan bir sokak gücünü koalisyon ortağıyken hazırlamış, FKF'li gençlere taşlı, sopalı saldırılar düzenleyen Sosyal Demokrat Demekler Federasyonu'da Ecevit'in sol içinde güçlenme olanağı bulamayan sokak gücünü oluşturmuştur. Türkeş ise malum, binlerce ülkücüye hükmetmektedir.

Üçüde 40'lı yıllarda kaynayan cadı kazanlarında ***milliyetçi*** *çevrelerle içli-dışlıdır. Ecevit'in solcu düşmanı babası Fahri Ecevit ihbarcıdır. Türkeş ile Demirel, Nihal Atsız'a hayranlıkta birleşmişlerdir. Ecevit, NATO toplantılarında Türkiye'yi tek başına temsil edecek kadar* ***güvenilir*** *bir gazeteci, Türkeş NATO Daimi Temsilciliği görevlisi, Demirel ise NATO çıkarlarının büyük savunucularıdır. USIS-Rockfeller burslan ile ABD'de* ***eğitim*** *gören Ecevit ile Eisenhower bursuyla Amerika'da* ***okutulan*** *Demirel, ilginç bir paralelliği sergilerler. Türkeş'e gelince, o Washington'da 3 yıl, F. Almanya'da 1 yıl* ***tahsil*** *eden şanslı kurmaylardandır. Antikomünist ideolojiye bağlılıkta,* ***aşırı sola*** *karşıtlıkta birleşen bu* ***milliyetçi*** *politikacılar, iç savaş konusunda da uzmandırlar.*

Devr-i iktidarları süresince finanse ettikleri, koordinasyo-

nunu gerçekleştirdikleri, gizledikleri güçlerin saldırıları bilinmektedir. İsmini açıklamayan, politikayı bırakmış eski bir AP milletvekili, Demirel için şunları söylüyor: "Demirel diye bir adam yok. Demirel'in çevresi var. Bu çevre İstanbul holdingleri. Onların planladığı sınırın dışına çıkmaz. Birde ABD var." (132) Ecevit'e gelince, CHP'nin başında bulunduğu sürece, **anonim kapitalizmin** dev örgütü İş Bankası'nın CHP ile beslenen oligarşik gücü, her şey bir yana sermaye ilişkilerini saptamada en değerli veridir. Murat Bayrak'lara, Sazak'lara, masonik çevrelere dayanan Türkeş'te, sermaye ile birebir ilişkileri ortaklık düzeyinde bir siyasetçidir. Kapitalist enternasyonalin adamı bu Gladio'cu, uluslararası sermaye bağlarını şöyle anlatıyor: "Ben ABD'yi ziyaretimde çeşitli lobilerle görüştüm. Onları, Türk Cumhuriyetlerine yatırım yapmaya davet ediyorum, teşvik ediyorum... Teşvik ediyorum. Sermaye çevrelerine, mesela ABD'ye diyorum ki; Yatırım yapın, çok çok zengin kaynakları var. İstiyorumki, oraya Avrupa, bilhassa Amerikan sermayesi girsin." (133)

Kürtlere yönelik, II. Mahmut, II. Abdülhamit, İttihat ve Terakki, CHP zincirlemesinde gelişen siyasetlerin farklı düzlemde paydaşıdır bu üçlü. Hacı Türkeş, **Hira kadar müslüman, Tanrı Dağı kadar Türk'tür,** Demirel, Nur Tarikatı ile ilişkilerini politikada güç göstergesi olarak sunmaktadır. MSP'yi, 60'lı yılların AID önerileri ve militarist politikalar doğrultusunda devletleştiren Ecevit, **hümanist** mizacına uygun bir tarikat ehlidir. Ezra Pound, T. S. Eliot türünden faşist dünya görüşüne açık şairlerin **usta** çevirmeni Ecevit, Yunus Emre hayranıdır. Devletin çelik çekirdeğinin Türk-İslam ideolojisini, anti-komünist özel savaşın gerekleri ile bütünleştiren bu üç siyasetçi, şeflerve küçük şefler bağlamında oluşturdukları siyasi kadroları kapitalist enternasyonalin devlet aygıtlarının emrine vermişlerdir. Havuç ve sopaya dayalı egemen sınıf politikalarını, tarihsel ve sınıfsal bir iş bölümü temelinde uygulayan bu üç siyasetçi, **kontr-gerilla cumhuriyeti'**nin temel değerlerini simgelemektedir.

İç Savaş

60'lı yılların ikinci yarısından itibaren iç savaş gündeme gelir. Günümüzde de devam eden iç savaşı koşullayan ortamı açıklayabilmek için bazı olguları değerlendirmekte yarar vardır. 27 Mayıs ve 9 Mart hareketlerinin önemli ismi General Madanoğlu şunları anlatıyor: "CIA işe sonradan el attı ve ordunun içine girdi. Milli Emniyet Teşkilatı iyice örgütlendi. Ordu kıpırdayamaz oldu. Bugün her beş subaydan biri MİT'e rapor verir diyorlar. Ne birlik duygusu kaldı, ne de asker arkadaşlığı..." (134)

Madanoğlu gerçeğin sadece bir yüzünden sözediyor. Oysa, 1957 yılında Yüzbaşı Samet Kuşçu, daha sonra 27 Mayıs'ı gerçekleştirecek kadroyu ABD Başkonsolosluğu'na **ihbar** ediyor. Aynı kaynaktan izleyelim: "İstanbul Emniyet Müdürü Hayrettin Nakipoğlu, 2. Şube Müdürü Ergun Gökdeniz'den acele çalışma odasına gelmesini istedi. Telaşlıydı. ABD İstanbul Başkonsolosluğu'ndan telefon gelmişti. Nakipoğlu'nu arayan, konsoloslukta görevli, ancak CIA'nın İstanbul İstasyon Şefi Laysırsın'dı.

Burada, bize sığınmak istediğini söyleyen bir Türk yüzbaşısı var, demişti CIA İstasyon Şefi; Türkiye'de ihtilal yapılacağını söylüyor, bilgiler veriyor. Gelin alın yüzbaşıyı." (135)

Çürüme öyle boyutlara ulaşmıştır ki, ABD ve uluslararası sermayenin polisi CIA'dan habersiz **ulusal** orduların **milli darbe** yapma olanağı bile kalmamıştır. "Amerikalılar Milli Emniyet'e hakimdir. Para veriyor, örgüte nüfuz ediyorlardı. Milli Emniyet'in bütün dosyaları CIA'nın kontrolündeydi." Bu çürümeyi, devletin askeri kadrolarının yönetiminde bulunan istihbarat örgütünün içinde bulunduğu durumdan izlemek oldukça çarpıcıdır: "İstanbul'da Milli Emniyet'e ait bir okul, servisin İstanbul örgütü ve Yeşilköy'deki soruşturma teşkilatı, tümüyle Amerikalıların emrinde. Okullara, soruşturma teşkilatına

Amerikalılar doğrudan para veriyorlar. İstanbul bölge örgüt başkanlığına doğrudan para ödüyorlar ve karşılığında iş istiyorlar...

Milli Emniyet, sadece CIA'dan değil, öteki yabancı gizli servislerden de para alıyordu. Ne var ki, Türk gizli servisine yardım adı altında yapılan, karşılığı istenen paraların verilmesinde CIA'nın yöntemi ile öteki servislerin uygulamaları arasında fark vardı. Fransız, İngiliz ve İtalyan gizli servisleri **parayı, Milli Emniyet'in Ankara'daki merkezine veriyorlardı.** CIA ise, ne merkez tanıyordu, ne de yöntem değiştirmeye yanaşıyordu. Egemenliğine aldığı gizli servis ünitelerine her ay CIA'nın adamları gidiyor, birimin başındaki kişiye zarf içinde para bırakıyordu.

Saptamalara göre, Milli Emniyet birimlerine CIA ayda 100.000, İngiltere gizli servisi 30.000, Fransızlar 7-8.000, İtalyanlar 4.000 ödüyorlardı. CIA'nın uygulamaları ile olay **hizmet mukabili bir miktar yardım** olmaktan çıkmış, Türk gizli servisini aylık ücretlerle çalıştırmaya yönelmişti." (136)

CIA'nın **aylıklı** istihbarat örgütüne dönüşen Türk istihbarat örgütü giderek **sınai-ticari** bir **sektör** haline gelmiştir. CIA ile bu parasal bağlantı geleneğini başlatan General Behçet Türkmen daha sonra Coca-Cola firmasında Has ailesi ile ortak olmuştur. (Behçet Türkmen gibi bir CIA adamını ortak alan Has grubunun İstanbul Bankası Genel Müdürlüğü'ne Özer Çiller gibi bir ABD yurttaşını atamaları ilginç bir çizgiye işaret ediyor.) CIA ve diğer kapitalist batı ülkelerinin taşeronluğunu yapan Türk istihbarat örgütü, Lübnan başbakanına 50.000 dolar para yardımı, bir suriye milletvekiline para verilmesi vs.. bir çok **operasyon** yönetmiştir. CIA ile ilişkilerin nasıl yürüdüğüne dair bir başka ipucunu MAH başkanlarından, mason Ahmet Salih Korur'un şu önemli açıklamalarında bulmak mümkün: "Kürt hareketlerini müştereken takip ediyoruz, masrafı ne? Diyelim ki 15.000 lira, 7.500'ünü CIA öder. Mütemadiyen, Batum'a ajan savkediyoruz. Masrafları CIA yapabilir" (137) Kürt hareketlerini takip ve anti-Sovyetik eylemler konusunda CIA ile ortak davranıldığını, Türk istihbaratını yöneten

bir kişinin itiraf etmesi çürümenin vardığı boyutları gösteriyor.

60'lı yıllarda, CIA ve diğer batılı istihbarat örgütlerinin yanısıra MOSSAD ve SAVAK ile Menderes-Bayar döneminde kurulan ilişkiler pekiştirilmiştir. 27 Mayıs sonrası istihbarat örgütünün başına getirilen Ziya Selışık, İsrail ile oldukça yakın ilişkilere sahiptir. Diğer yandan, Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'ın emriyle ordu içi istihbarat çalışmaları 60'lı yıllarda başlamıştır. Ne garip bir tesadüf! 1965'te MAH ile CIA aynı binada çalışmaktadır.

60'lı yılların ikinci yarısından itibaren iç savaşa açılan Türkiye'de, devletin çelik çekirdeğini oluşturan güçler, kapitalist enternasyonalin **polis** örgütleri ile içiçe geçmiştir. Tarihsel akış içinde evrimini izlediğimiz istihbarat örgütleri, sürekli uluslararası sermayenin güdümündedirler. Kapitalist hiyerarşinin alt basamağında olan Türkiye'nin istihbarat birimleri, ABD'ye **icara** verilmiştir. İç politikaya göre organize edilen örgüt, ancak, anti-Sovyetik operasyonlar ve Kürt hareketlerini izleme noktasında, o da ABD denetiminde **dış** istihbarat yapma imkanına sahiptir. Kanunsuz ve illegal bir kuruluş olarak örgütlenen MAH, 1965 yılında MİT'e dönüştürülmüş ve 6 Temmuz 1965 gün ve 644 sayılı yasa ile MİT kurulmuştur.

MAH'ın, CIA bağlantıları, ticari ilişkiler, sola düşmanlık, masonik ilişkiler ağı, ordu içi radikal subay hareketlerinin izlenmesi gibi istihbarat siyasetleri meşrulaştırılmış ve kurumlaştırılmıştır. MİT ile ilgili yasa tasarısını hazırlayan İnönü koalisyon hükümeti, CIA'nın yerel kuruluşu olarak çalışan MAH'ı, iç istihbarat görev ve yetkileri ile donatarak MİT'e dönüştürmüştür. **İç istihbarat** görev ve yetkileri ile donatılan MİT kadrolarının ağırlıklı olarak askerlerden teşekkül ettiği düşünülürse, ordunun iç politikadaki güç kaynaklarından birinin MİT olduğu anlaşılır. Türkiye'de **demokrasi**nin kurucusu ilan edilen restorasyon ustası İnönü'nün ordu-MİT ve bilinen kirli ilişkiler ekseninde, devletin kadim çelik çekirdeğini bir kat daha güçlendirmeyi istediği açıktır. Tüm partilerin

onayı ile iç politika istihbaratına dayalı, CIA destekli, ordu kadrolarının kontrolünde bir istihbarat örgütünün **gözetim ve denetiminde** temsili bir burjuva demokrasisinin kurumlaşmasının imkansız olduğu ortadadır. MİT'in konumu, silahlı kuvvetlerin yüksek komuta kademesini güçlü bir sermaye partisi, daha doğrusu Türkiye'nin ebed-müdded iktidar partisi durumuna getiren güç denklemleri içinde algılanmalıdır.

Türkiye'de yaşanan iç savaşta, tekelci sermayenin vurucu gücünü oluşturan militer bürokrasinin nasıl bir yapılanma içinde olduğunu anlamak için, MAH ve MİT'in kadrolaşması, işleyişi, dış ilişkileri ekseninde yaşanan gelişmeler, değerli ipuçları sunmaktadır. Orduyu **ulusallık** halesi ile örten kutsal devletçi milliyetçilik ideolojisi, özünde ordu kurumu olan MAH-MİT yapılanmalarının içerdiği çürümüşlüğü açıklamak zorundadır. Koyu bir sol düşmanlığı temelinde örgütlenen MİT, proto-faşist Kemalist akımın tüm olumsuzluklarını içermiştir. Prusya-militarizmi, İttihatçılık dönemecinden hız alan Nazi beslemesi tek parti diktatörlüğünü, ABD önderliğindeki kapitalist enternasyonalin soğuk savaş yapılarına tahvil eden kutsal devletin ürünüdür MİT. Örgütün önemli isimleri, bu akımları yansıtan kişilik tipolojileri sergilemektedirler. Örneğin, Hiram Abas. Abas'la ilgili olarak MİT **raporcusu** Mehmet Eymür şu bilgileri veriyor: "Hiram bey, müsteşar muavinliği sırasında, makam odasındaki kütüphanesinde bulunan **Gehlen**in anıları ile ilgili kitabı bir kaç kez okumuş ve bu kitaptan bazı notlar çıkarmıştı. Reinhardt Gehlen, Batı Alman istihbarat teşkilatı BND'nin kurucusuydu. 1945-1968 yılları arasında, bu kuruluşun şefliğini yapmıştı. Kitabın adı Servis'ti." (138) MİT müsteşar yardımcılığına kadar yükselmiş ve Özal döneminde fiilen örgütü yönetmiş olan Abas, bir Gehlen hayranıdır. Eymür, Gehlen'in aynı zamanda Nazi istihbaratını yönettiğini, daha sonra Amerikalılar tarafından ABD'ye götürüldüğünü ve General Gehlen gibi bir Nazi'den hür dünyanın **polisi** CIA'nın organizasyonunda yararlandıklarını yazmıyor. Ancak, verilen bilgiler, kutsal devletin çelik çekirdeğini oluşturan güçlerin niteliği açısından önemlidir ve belge değerindedir.

Hiram Abas

Hiram Abas, MİT'in temsil ettiklerini yansıtan bir kişiliğe sahiptir. Abdülhamit'in, Hamidiye Alayları projesini oluşturan, hafiye örgütünün başı, Hamidiye düzenini simgeleyen oluşumların tümünde damgası bulunan Şakir Paşa'nın torunlarındandır. Kutsal devlet, gelenek ve genetiği içinde istihbaratçılık mesleği babadan oğula geçmektedir. Tıpkı dışişlerinde olduğu gibi. İşte bu geleneğin önemli bir örneği olan Abas, aynı zamanda masondur. Masonluğun en üst düzeyi olan ***Hiramlı****ğı kendisine isim olarak veren bir aileye mensuptur. Türkiye'de, MİT, dışişleri, içişleri kadrolarında masonların ağırlığı ve gücü düşünüldüğünde, kapitalist enternasyonalin yönetsel ve ideolojik kodlarını taşıyan masonlara yakınlığın nasıl bir* ***vatanseverlik****olduğu anlaşılır.*

Vatansever *Abas, aynı zamanda ticaret oligarşisi ile içli-dışlıdır. Öldürülmeden önce, Fevzi Gandu adlı, uluslararası bir silah tüccarının Türkiye'deki işlerini yönetmektedir. İstanbul'un ünlü müteahhitleri ile kız alıp verme yoluyla dünür olan Abas, Vekhin Aktan gibi dokunulmaz babalarla içli-dışlı çevrelerin muteber adamıdır. 12 Mart döneminde, devrimcilere yönelik silahlı baskınları yöneten Abas, mason biraderi Demirel'in de takdirlerini toplamıştır. Sabahattin Savaşman'ın ABD'ye casusluk yaptığı iddiası ile tutuklanmasında baş rolü oynayan Abas, Turgut Özal'ın, MİT'i yeniden düzenleme planını yürürlüğe koymuş, bu arada müsteşar yardımcılığı görevine kadar yükselmiştir. Ünlü MİT raporunun hazırlık safhasında, yakın adamı Mehmet Eymür'ün rolü bilinmektedir.*

Muhtemelen devlet içi bir hesaplaşma sonucu öldürülen Hiram Abas, Beyrut, Batum ve Yunanistan'da görev yapmış, Ortadoğu eksenli bir çok operasyonda MOSSAD, SAVAK ile çalışmış bir istihbaratçıydı. Ziverbey işkencehanesinde sorgulara bizzat katılmıştır. Or. Gen. Faik Türün ve 12 Mart döneminde

MİT müsteşarı olan Nurettin Ersin ile yakın çalışma arkadaşı Abas, ordu içi tasfiyelerde aktif görevler üstlenmiştir. MİT'in ***sivilleştirilmesi*** *görüşünü savunan Abas'ın, asker kökenli Sabahattin Savaşman'ı* ***vatana ihanet*** *suçlaması ile tasfiye etmesi bu bağlamda önemlidir.*

İç savaşın açıldığı 70'li yıllarda, MİT istihbarat örgütleri içinde oldukça prestijli bir konuma gelmiştir. Bunda, yasalara aykırı biçimde polisiye imha operasyonlarının önemi büyüktür. THKP-C önderlerinden Ziya Yılmaz'ın yaralı olarak yakalanması, Ulaş Bardakçı'nın Arnavutköy'de öldürülmesi, Kızıldere katliamı, Mahir Çayan ve arkadaşlarının Maltepe'den kaçışlarının sorgulanması, Ziverbey işkencehanesindeki sorgular MİT'in işleridir. Ayrıca, Ortadoğu eksenli tüm devrimci örgütler, MİT tarafından izlenmektedir. Türkiye'de örgütlü devrimci güçlerin, özellikle Filistinlilerle bağlantıları dikkatle takip edilmekte, İsrail'in güvenliğini, dolasıyla ABD'nin bölgedeki varlığını tehdit edecek her tür oluşuma karşı tedbir alınmaktadır. MİT raportörü Mehmet Eymür bu konuda şunları yazıyor: "O tarihlerde Arap talebelerinin kurduğu bir çok illegal cemiyet vardı. El Fetih, El Saika, Demokratik Cephe, Halk Cephesi, Irak Talebe Birliği vb.. gibi... Bu cemiyetlerin aşırı soldaki Türk talebeleri ile irtibatları oluyor, onların Ortadoğu ülkelerinde terör eğitimi görmelerine ve silahlanmalarına aracılık yapıyorlardı... İlgili kuruluşlarla işbirliği yaparak, bu cemiyetlerin elebaşılarını tespit ettik... İyi bir eleman ağı kurmuş, her türlü faaliyetin daha başlangıcında haberini almaya başlamıştık." (139)

Eymür, bu dönemde Hiram Abas'ın Şube Müdürü olduğunu ve onun öncülüğünde **çok çalıştıklarını**

yazıyor. Türkiye'li devrimcilerin, Arap radikal hareketleri ile bağlantılarını kesmek amacıyla Arap öğrencilere MİT tarafından yoğun bir .terör uygulanmıştır. Bu süreçte, İsrail Başkonsolos'u Efraim Elrom'un öldürülmesi oldukça önemlidir. Elrom'un öldürülmesine ilişkin olarak, Harun Karadeniz şu bilgileri not düşüyor: **Maltepe Askeri Cezaevi'nde 27 Mayıs'çılardan İrfan Solmazer, Harun Karadeniz, Ulaş Bardakçı aynı koğuştadırlar. Solmazer, Başkonsolos'un kaçırılacağının MİT tarafından önceden haber alındığı iddiasındadır.** Sonrasını Karadeniz'den okuyalım: "Solmazer onları göstererek; **Dünyanın farkında değil bunlar** dedi. **Bir yabancı devletin konsolosu kaçırılmış ve sonra öldürülmüş. Bunlar kurtulamaz. Yabancı devletlere karşı bunları feda ederler.** Bir başka gün, aynı konu tekrar açılır. Şöyle bir diyalog gelişir:

Bu arada Solmazer söze karıştı; **Çocuklar siz MİT'i pek kenara atmayın. Bu iş pek sizin bildiğiniz gibi değil.** dedi.

Gençler cevap verdiler; **O kadar değil, pek bir şeyden haberleri yok.** Gençlerin bu cevabı Solmazer'i kızdırdı. **<<Siz bilmiyorsunuz ki, Elrom'un kaçırılacağını hükümet 8 gün evvelden biliyordu.**

Yok canım, dediler gençler. **<<Sekiz gün evvelden biliyordu. Sekiz, siz ne sanıyorsunuz?>>** (140)

Bu konuşmadan bir kaç hafta sonra, 27 Mayısçılar'dan Orhan Kabibay Parlamentoya; "Daha önceden konsolosun kaçırılacağı ihbar edilmiş olduğu, fakat hükümetin yeterli tedbir almadığı" yolunda soru önergesi vermiştir. Kısa bir sonrada, İstanbul Emniyet Müdürü, Elrom olayında görevini ihmal ettiği gerekçesiyle görevden alınmıştır.

70'li yıllar, Filistin hareketinin yükseliş yıllarıdır. İsrail, amansız bir kontr-gerilla savaşı başlatmış ve bu savaşın taraflarından biri de Türkiye'li devrimcilerdir.

Tüm Ortadoğu'da iç savaş zembereği boşalmıştır. Türk, Kürt, Arap devrimciler, iç savaş aygıtlarının baskısına ve vahşi devlet terörüne karşı direnmektedirler. İşte bu dönemde, MİT, kontr-gerilla savaşının en prestijli örgütü olmaya adaydır. Sınıf bilincine sahip, acımasız, kapitalist enternasyonale sadakatle bağlı kadroları ile bu örgüt, dönemin tüm provakasyon ve infaz olaylarında planlayıcı-uygulayıcı konumda olmuştur. Devlet güçleri içinde de bölünmelere yol açan iç savaş süreçlerinde MİT, İstanbul sermayesi-Gladio-ABD-İsrail güvenlik konsepti içinde yerini almıştır. Faik türün-Memduh Tağmaç-Cevdet Sunay-Demirel ekibinin başlattığı solu bastırma dalgasının yürütücüsü olmuştur. Bu temelde, diğer güvenlik örgütlerinin de kontrolü altında bulunmasına çaba sarfetmiştir. Örneğin, İstanbul Emniyetini, kontr-gerilla üyesi Şükrü Balcı, Ilgaz Aykutlu gibi isimlerin yardımıyla yönlendirmiştir. Silahlı bürokrasiyi merkezileştiren ve ordu içi operasyonlar, devrimcilere yönelik imha hareketlerinde planlama-takip-imha-çökertme işlevlerini yerine getiren MİT, yer yer bu işlevi zorlaştıran devlet aygıtları ile de mücadele etmiştir. Egemen sınıflara, bu arada MOSSAD, CIA gibi kuruluşlara vazgeçilmezliğini ispatlayacak fırsatlar yaratmaktan kaçınmamıştır.

1970-1971 arası bir çok Arap öğrencinin Sovyetler Birliği lehine casusluk suçlaması ile tutuklandığı dönemdir. 12 Mart faşizminin pek dikkati çekmeyen bu olgusu, oldukça önemlidir. Suriye-Sovyet eksenli ve Türk ordusuna yönelik **espiyonaj faaliyeti** kurgusunu taşıyan yoğun bir MİT faaliyeti bu yıllara damgasını vurmuştur. Pek çok Arap öğrenci sınır dışı edilmiş, Kafkasya kökenli kişilere çeşitli baskılar uygulanmış, Türkiye'de devrimci hareketin yükselişi Sovyetler-Suriye-Filistin çerçevesinde komünist bir komploya bağlanmıştır. Bu komplo çerçevesinde, ordu

içi tasfiyelere anti-komünist ideoloji, vatana ihanet, komünistlerle işbirliği v.s.. meşrulaştırma motifleriyle alan açılmıştır.

Özünde Mart faşizmi, tüm iç savaş aygıtları ile ordu içi tasfiyelere yüklenmiştir. THKP-C'nin havacı subaylarla ilişkileri, THKO'nun bazı radikal askeri cuntalar tarafından iyi karşılanması, yükselen sol hareketin aydınlar aracılığı ile orduya dayanarak **20** tezleri geliştirmeleri bu tasfiyelerin gerekçeleridir.

Batur-Gürler ekibinin, Doğan Avcıoğlu öncülüğündeki gruplarla temasları, devlet içi çatışmayı daha üst boyutlara taşımıştır. Tekelci sermaye, uluslararası bağlarını güçlendirmede, siyasal-ekonomik bunalımını aşmada, kalkınmacı retoriğe bağlı bu güçleri engel olarak algılamıştır. 12 Mart **balyozu**, özellikle MİT eliyle bir çok subayın kafasına indirilmiştir. Bu süreçte, Abdülhamit'in hafiye sistemi, Teşkilat-ı Mahsusa, MAH birikiminin iç savaşa yönelik rezerv siyasetleri, MİT'in oldukça işine yaramıştır. Tıpkı Teşkilat-ı Mahsusa'nın şeref sokağında kurduğu işkencehane gibi bir yer Ziverbey'de kurulmuştur. Bir çok ordu mensubu, bürokrat, aydın burada işkenceye tabi tutulmuştur. MİT'in çalışmaları sırasında, Amerikalılar'dan gördüğü yardıma ilişkin geniş bir literatür oluşmuştur. Ancak, en ilginci, Ziverbey Köşkü'nde tutukluların yataklarının bile son parti ABD askeri yardımı kapsamında verilmiş olmasıdır. Mart günlerinde ABD elçiliği, konsolosluklar, AID örgütleri, JUSMAT kontr-gerilla ile dayanışma halindedir. İlişkilerin düzeyini göstermesi bakımından aşağıdaki örnek oldukça ilginçtir.

Martçı günlerde, Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde işkencecilik yaptığını açıklayan polis memuru Mehmet Pekşen şunları söylüyor: "Arabamla Amerikan Büyükelçiliği'nde çalışan Oğuz ve Reşit beylere bol bol selam ve polis sigarası götürürdüm. Paketlerin içinde, gerçekten sigara mı vardı bilmiyorum? Müdürün özel

zarflarını götürürdüm. Neler olurdu o zarflarda bilmiyorum. Elçilikten de kalem, silgi, mürekkep, kalem ve kağıt v.s.. falan getirirdim. Bunları orada sıkı sıkıya paket ederler, öyle verirlerdi bana. Reşit bey beni elçilik kapısına kadar geçirirdi." (141) Görüldüğü gibi, polisin alt birimlerine varıncaya kadar, doğrudan bir ABD bağlantısı sözkonusudur. Mehmet Pekşen, itiraflarında; Ankara'da işkenceleri yürüten birimlerin Önemli İşler Müdürlüğü'ne bağlı olduğunu ve bu makamında Emniyet Genel Müdürü Turhan Şenel'e bağlı bulunduğunu açıklamaktadır. "A GUIDE TO COMMUNIST JARGON" adlı kitabı "Komünist Argosuna Karşı Kılavu" adı ile türkçeye çevirmiştir. Öte yandan İstanbul Emniyetinde bulunan Şükrü Balcı, Ilgız Aykutlu gibi isimlerde hem kontr-gerilla ile hem de Amerikalılarla oldukça içli, dışlıdır. Ancak bu emniyet görevlileri sürekli MİT'in kontrolü altındadırlar ve mart faşizminin balyozuna MİT elinde tutmaktadır.

1972 yılı teşkilat açısından önemli bir yıldır. Çünkü bu yıl içinde MİT devlet içindeki etkinliğini artırmak amacı ile yoğun bir kampanya başlatmış ve enaz 12 Mart muhtırası kadar önemli bir "muhtıra"yı 30 imza ile devletin üst makamlarına ulaştırmıştır. Hiram Abas'ın başını çekti bu grup pek çok talebin yanında şunları istemektedir. "Servisimizin Türkiye iç ve dış politikasında rol oynamasını ve bunun hükümet ve bakanlıklarca normal karşılanmasını gerekli görmekteyiz. Son sol hareketlerde, servisin geçmiş yıllarda ne kadar haklı olduğu anlaşıldığı, dış temsilciliklerimizdeki bazı casusluk olaylarında servisimizin buralarda ne kadar lüzumlu bulunduğu görüldüğü halde servis, ilgili bakanlıklardan ve hükümetten çalışmalarla ilgili gerekli tavizleri alamamıştır...

Türkiye içerisindeki durumlarda da servisimiz hiç bir parti ve zümrenin tesirinde kalmadan Türkiye'nin güvenliği için görüşünü empoze etmesi, diğer devlet

teşekküllerinin bu servis politikasına yardımcı olması lüzumludur kanaatindeyiz...
Servis politika dışında fakat Türkiye politikasını etkileyen ve hatta politikaya yön veren bir müessese haline gelmelidir" servisin politikaya yön verme konusundaki çalışmalarının bir özeti niteliğindeki ünlü MİT raporu bu "yön"ün biçimlendirildiği ortama dair ipuçları sunmaktadır...

KONTR-GERİLLA DÜĞÜMLERİ

12 Eylül darbesi toplumdaki sol muhalefet akımını ve devlete rağmen, partilere rağmen gelişen demokratik birikimi kazımak üzere yapılmıştır. Ancak, darbenin gerçekleşmesi 12 Eylül öncesinden itibaren toplumun darbenin koşullarına uyum gösterecek bir sosyo-moral durum ve beklenti içine sokulması ile müm-kündü. Belirli bir program netliği göstermeyen sol hareketler, örgütlülük düzeylerinin kendiliğinden niteliği doğrultusunda, yükselen umutların tarihsel temsilini ve önderliğini üstlenememişlerdir. Dolayısıyla darbe bu sosyo-moral ve siyasal etkisizliğin sendikalar, işçi hareketi, demokratik dernekler, gençlik örgütleri üzerinde yarattığı umutsuzluk baskısını usta bir biçimde kullanmıştır.

Geniş halk yığınlarının dikkatleri, arka planında zengin içeriğe sahip bir çelişkiler yumağı bulunan sağ-sol çatışması noktasına çekilmiş ve bu çatışma 12 Eylül'e gerekçe yapılmıştır. Planlanan darbe, uluslararası boyutlar, bölgesel dinamikler, yaşanan bunalımın yarattığı burjuvazinin hegemonya krizi türünden değişik yönlere sahip bir çok olgu ve oluşumun iç içe geçtiği tarihsel bir dönemeçte devletin ve yönetici sınıfların, tüm bunlara toplum ve siyaset projeleri ile verdikleri cevaptı. Bu toplum projesi çeşitli aşamalarında yönetici sınıflarla devletin kesişme alanlarındaki pek çok örgüt, kurum ve kişilerin bilinçli iradesi, yönlendiriciliği ve zımni desteği ile oluşturulmuş ve politik pratiğe aktarılmıştır. Yapılan hazırlıkların, tarihsel, siyasal birikimin keskin dönemeçler içeren evrimi yanında doğrudan devlet tarafından provakasyonlar planlanarak uygulandığı zamanlar olmuştur. Bu çerçeve içinde istihbarat kadrolarına

önemli görevler düşmüştür.

Devlet ve sermayenin 12 Eylül öncesinde toplumun demokratik açılımının temelini teşkil eden siyasi, sosyal, sınıfsal renkliliğinin ve kaynaşmasına vereceği otoriter cevap global bir toplum projesine göre biçimlendirilmiştir. Resmi ideoloji, siyasi sistem, anayasa, kültür ve ekonomi alanlarında yapılacak otoriter kurumlaşma, yükselen umut dalgasının demokratik ve eşitlikçi bir açılıma meydan verilmeden kurulması temeline göre planlanmıştır. Yönetenlerin tüm bölünmüşlüklerine, yönetilenlerin ise umudun tükenmesine eşlik eden siyasi irade yoksunluğuna rağmen, yine de toplumsal hareketliliğin getirdiği siyasal şiddeti içeren canlılık, 12 Eylül öncesi dönemin simgesidir.

Bu hareketliliğin devlete yansıması ve sistemi değiştirmese bile devlete demokratik bir yön kazandırma korkusu yönetici sınıfların temel motivasyonu haline gelmiştir. Bu bakımdan sistemin geleceği açısından devletin toplumsal harektlilikten iyice "izole" edilmesi ve toplumsal muhalefet saflarına geçen kadrolarından kurtulması gerekiyordu. Toplumsal muhalefetten yükselen değişim ve dönüşüm talepleri mutlaka kırılmalıydı. Bu kırılma sağlanmadan, ne birikim modeli işlemez hale gelen mülkiyet rejimi, ne içinde bulunduğu kapitalist dünyanın Türkiye'yi Ortadoğu'da askeri taşeron haline getirecek olan dış politika açılımları, ne de kutsal devlet güvence altına alınabilirdi. Güvencenin sağlanmasında en önemli dayanak noktası, otoriter hızı teoriden, pratiğe aktaracak donanım ve güce sahip, enternasyonal ilişkileri ile mevcut siyasal yapının görünen yüzünden "bağımsız" istihbarat ve güvenlik kuruluşları olmuştur. Egemen devlet yapısının bu görünmeyen yüzü 12 Eylül'ün yerleşme sürecinde uygulamaları yönlendirmiş, "Opusdei" organizasyonlarının keşişme alanında siyaset planlaması yapmış ve devleti demokratik oluşumun içi boşaltılmış bir kaç göstermelik kurumu dışında bi-

zatihi kontr-gerilla devletine dönüştürmüştür. Günümüzde bu süreç artık gizlilik perdesi altında yaşanmamaktadır. Basındaki uzantıları, güvenlik doktrinleri ve istihbarat raporları hazırlayan üniversite öğretim üyesi kadroları ve partiler-üstü gücüyle "devlet içindeki devlet" yanılsamasına kaynaklık eden Kontr-gerilla, bizzat devletin kendisine dönüşerek varlığını netleştirmiştir. Toplumsal muhalefetin yaygın olduğu dönemlerde bu muhalefetin devletin görünen yüzüne yansıması, bu güçleri gizlilik esasına göre yapılanmak durumunda bırakmıştır. Bugün devlet artık onlardır. Devlet artık 12 Eylül sonrası kontr-gerilla anlayışı, programı, uygulaması ve siyaset planlaması demektir. Pentagon kaynaklı "seçmeli caydırıcılık" siyasetinin yeni dünya düzenine içerilmesi, demokrasiyi dünya ölçeğinde basit bir oyun haline getirdiği gibi bu siyasetin "çevik kuvvet gölgesinde" askeri diktatörlük kuran güçleri 12 Eylül'le birlikte zaten cılız kurum ve kuralları olan biçimsel Türkiye demokrasisini de bitkisel hayata sokmuşlardır. İşte bu bağlam içinde anlam kazanabilecek bir olaylar ve olgular zincirinin 12 Eylül'ün meşruluk temeli olan "terör" saplantısına ışık tutacağı kanısındayız.

12 Eylül'de II. Ordu komutanı olan emekli orgeneral Bedrettin Demirel, Gazeteci Ahmet Kahraman'la yaptığı ve 12 Eylül'ün yıldönümü dolayısıyla Milliyet gazetesinde yayınlanan bir röportajda "devleti kurtarmak"tan sözederek şunları söylüyordu: " Günde 20 kişi ölüyordu ülkede. Devleti kurtarmak gerekiyordu. Devleti de ancak devletin gücü kurtarabilirdi. Kısa adı Dev-Kurt olan devleti kurtarma planı zaten vardır. Genelkurmayda....H Ahmet Kahraman'ın Dev-Kurt mu? sorusu üzerine general şu cevabı veriyor; "Dev-Kurt... Yıllardan beri vardır. Bu 12 Eylül'de zuhur etmiş bir plan değildir. Hatırlıyorum 1965'lerde de devleti kurtarma planları yapılıyordu. Devlet görevini yapamayınca, 12 Eylül'de Dev-Kurt kuvveden fiile çıktı".

Org. Bedrettin Demirel'in söyledikleri 12 Eylül'ün devleti kurtarma amacına yönelik olduğunun açık bir teyidi niteliğindedir. 1965 yılından itibaren yedeklenen bir plan vardır; bu planı ordunun politik yaşamı askeri darbe ile düzenleme yanında, gözlemlemede de ölçü olarak kullandığı anlaşılıyor. Parlamenter ve yasal denetimin ulaşamadığı bir alanda yer alan "Devleti Kurtarma Planından" ve bu planın 12 Eylül'de sonuçları ortaya çıkan şiddete dayalı uygulamalarından ve otoriter içeriğinden hükümetler ile sivil politikacıların haberli olmadığını ileri sürmek tutarsız bir iddia olsa gerek. Hükümetler reel politik dengeler içinde ordunun, diğer güvenlik ve istihbarat kuruluşlarının devlet içindeki merkezi konum ve güçlerini kabullenmiş devletin "bekası" adına "zimni destek" anlamında bir suskunluğu tercih etmişlerdir. Bu noktada özellikle 70'li yıllarda kadrolarının büyük bölümü ordu üyesi olan ve müsteşarı da üst düzey generaller arasından atanan MİT'in konumu hakkında AP hükümetlerinin Dış İşleri Bakanı İ. Sabri Çağlayangil'in İsmail Cem'e söylediklerini hatırlamakta yarar vardır: "Türkiye, kendi istihbarat gücünü kuvvetlendirmek için, İsraili istihbaratı ile, Amerikan istihbaratı ile, İran istihbaratı ile daimi ve organik münasebetler içindedir.Bunlar, gizli gizli her sene kendi şefleriyle toplanırlar. Washington'da, Tahran'da, Telaviv'de (istihbarat) mübadelesi yaparlar...Benim istihbarat şefim, kendisi farkında bile olmadan CIA benim altımı oyar"(142).

Görüldüğü gibi MİT, parlamento veya hükümet kontrolü dışında büyük ölçüde ordunun kortrolüne tabii bir biçimde CIA MOSSAD türünden kuruluşlarla ortak hareket etmektedir. ABD'nin Ortadoğu ve Doğu Akdeniz politikasının koordinasyonunda önemli yeri bulunan bu istihbarat işbirliği "Ülke ekibi" adı verilen CIA uzmanları tarafından düzenlenmektedir. "ABD ordusu, iç savunma istihbarat sisteminde tedricen milli düzeyden daha alt bölgelerede kol salabilir... ABD ülke içi istihbaratının inşası, aynı zamanda NIDCE (Milli is-

tihbarat Teşkilatı Koordinasyon Merkezi) ve bölge koordinasyon Merkezlerini doğrudan destekleyen ev sahibi ülkenin askeri istihbarat örgütlerine danışmanlar sağladığı gibi... ABD ordusunun istihbarat konusundaki katılmasını da içerir... ABD ve ev sahibi ülke arasındaki birleşik bir istihbarat toplama, çalışma ve üretme programlarının planlanması ve teftiş edilmesi, ABD ve ev sahibi ülkenin istihbarat gereklerini etkin bir şekilde karşılamak için gereklidir." (143)

Görüldüğü gibi yarı askeri bir kuruluş olan MİT'in ordu kontrolünde CIA-MOSSAD ilişkileri ABD'nin koordinatörlüğünde yürütülmektedir. Ayrıca en alt birimlere kadar ABD askeri istihbaratının örgütlenmesi ve "evsahibi" ülkenin askeri istihbaratına da danışmanlar sağlaması söz konusudur. MİT ve askeri istihbarat kanalları CIA ve Pentagon ile köklü ilişkiler kurmuşlardır. Bu ilişkiler sadece istihbarat alışverişi biçimde olmamakta, "aktif operasyon"lar da gündeme gelebilmektedir. Talat Turhan'a göre bu tür istihbaratçılıkta "adam öldürme, her türlü şantaj, komplo, provakasyon doğal karşılanmaktadır". Bu tip istihbaratçılık hemen tüm NATO üyesi ülkelerde gündemdedir. Örneğin, İtalya'da İstihbarat örgütünün üst düzey görevlilerinden bazıları ve P-2 Mason Locası üstadı, İtalya'daki sağ terörü yönlendirdikleri için yargılanmışlardır. Uluslararası sermaye örgütleri, finans kuruluşları, Silahlı kuvvetler, güvenlik ve istihbarat örgütlerinin iç içe niteliği gizli masonik yapıda enternasyonal ilişkilere elverişli bir zemin yaratmaktadır.

Uzun yıllar MİT Müsteşar Yardımcılığı yaptıktan sonra bir suikaste kurban giden HİRAM ABAS ve MC Hükümetleri Başbakanı Süleyman Demirel'in de masonik konumları bu noktada oldukça anlamlıdır. MİT'te çalıştığı süre içinde "aktif operasyonlar" düzenlediğini açıklayan HİRAM ABAS, "Kendi ekibimle yaptığım, kendi yetiştirdiğim ekibimle yaptığım 156-

157 baskın vardır... Bir tanesinde ben de yaralandım... 71-73 böyle olmuştur" demektedir. (144) Ayrıca "Demirel'in tebrik ve teşekkürlerine mazhar olduğunu" ve "Demirel'le defalarca temas ettiğini, birlikte çalıştığını ve takdirini gördüğünü" açıklamaktadır. O dönemde MİT yasasının personele açıkça aktif operasyon görevleri vermediği bilinmektedir, Ama buna rağmen MİT'in üst düzey bir görevlisi kendi ekibi ile "aktif operasyonlar" düzenlemekte ve masonik konumunu paylaştığı dönemin başbakanı Demirel'den "teşekkür" aldığını belirtmektedir. (Abas'ın görev yaptığı 12 mart döneminde I. Ordu Komutanı olan Faik Türün daha sonra AP saflarında katıldığı parlamentoda Nakşibendi olduğu için MSP oylarını etkilemek amacıyla AP'den Cumhurbaşkanlığına aday gösterilmiş, 12 Mart döneminin MİT müsteşarlarından Nurettin Ersin ise 12 Eylül'e Kara Kuvvetleri Komutanı sıfatıyla katılmıştır). "Aktif Operasyon" tarzı, bilindiği gibi CIA patentini taşımaktadır. Başbakanların, darbeci generallerin bilgi ve sorumluluğunda yapılan bu aktif operasyonlar sırasında açıkça cinayet işlenmektedir. MİT'in aktif operasyonları yanında CIA'nında Türkiye'de cinayet işlediği konusu 70'li yıllarda kamuoyu gündemine getirilmiş ama gündemde kalamamıştır.

DİSK'in 1978 Nisan ayında düzenlediği basın toplantısına katılan 15 CHP'li, CIA'nın Türkiye'de cinayet işlediğini açıklamışlardır(145). Burada oldukça çarpıcı olan nokta bu toplantıya katılan parlamenterlerin 12 Eylül'le birlikte tamamının gözaltına alınmasıdır. 1980 yılı sonrasında itiraflarda bulunan ülkücü Seydi Esenyel'de, "katliamlar MİT provakasyonuydu. MİT ve CIA'nın provakasyonu ile 12 Eylül'e zemin hazırlandı... ABD Başkonsolosluğu ikinci katibi, Çorum, Amasya, Merzifon, Sivas ve Erzincan'da Alevi-Sünni çatışmasını kışkırttı" demektedir(146). Ancak itirafçının değinmediği önemli bir nokta var. CIA ajanı büyükelçi J. Spain, MHP Genel Başkanı Türkeş için anılarında

"Gerçekten genel olarak, bize sıkıntı yaratacak ölçüde Pro-Amerikan-Amerikan taraftarı-biliniyordu" demektedir. Kapitalist enternasyonalin merkezi olan ABD, geliştirdiği kapsamlı bağlar temelinde pek çok ülkede ve Türkiye'de güvenlik örgütleri, komando birlikleri, kont-gerilla, idam mangaları türünden pek çok legal veya illegal kuruluşu desteklemiş ve organize etmiştir. Gayrı-nizami harp çerçevesinde sol hareketleri ve toplumsal muhalefeti bastırmaya yönelik aktif operasyon kadroları ABD'de yetiştirilmiştir. Washington'da bulunan Uluslararası Polis Akademisi bu kuruluşlardan sadece biridir. Bu merkezde eğitilen, polis şeflerine "kendi ülkelerinin toplumsal sorunları anlatılmakta, komünistlerin saldırganlıkları ve yıkıcılıkları konusunda konferanslar verilmekte, patlayıcı maddelerle suikast düzenleme konusunda filmler gösterilmektedir." Bu eğitim merkezinde 1980 öncesi eğitim görenlerle ilgili bilgi bulunmuyor, ancak gayrı-nizami harbin kuralları ve tekniklerini öğreten bu merkeze 1986 yılında 100 kadar Türk polisi gönderileceği ,Emniyet Genel Müdürü tarafından açıklanmıştır(147). ABD'nin toplumsal muhalefet hareketlerine jandarmalık yapma doğrultusunda geliştirdiği programı içeren FM-30-31 Kararlılık Operasyonları, İstihbarat adlı belge, Pentagon'un ABD çıkarlarını dünya kapitalist enternasyonalinin merkezine yerleştirme kapsamındaki görevlerinin tanımlanmasıdır. Bu belgeden kısa alıntılar, ABD'nin Dünya Jandarmalığı konumunun nasıl işlerlik kazandığını göstermektedir. Bu ilişkiler ağı içinde Türkiye'deki gayrı-nizami harp ve kurumlarının konumları da aydınlanmaktadır.

Bu belgeye göre "Başkaldırı tehdidi altında bulanan az gelişmiş ülkelerdeki ABD müdahalesi, ABD'nin tüm dünyada uyguladığı anti-komünist savaşın bir parçasıdır. Başkaldırı, komünizm dışındaki başka kaynaklardan da doğabilir; aşiret, ırk ve mezhep kavgaları isyanlara neden olabilir. Kaynağı ne olursa olsun

başkaldırılar her zaman komünizm için ve komünist sızmalar için olanak sağlar." Bu bilgilerden anlaşılacağı gibi ABD'nin merkezine kendini yerleştirdiği sistemle ilgili "tehdit" unsurları, bilinmeyen bir çokluk halindedir. Mezhep çatışmaları veya aşiret kavgaları bile bu sistemi tehdit eden "tehlike" unsurları olarak değerlendirilebilir. Dünya kapitalist-emperyalist sisteminin merkezi gücü durumunda bulunan ve bu sistemin garantörü olan ABD, sistem içi alan tanımlamasına giren tüm siyasi coğrafyalarda sisteme yönelik "tehlike" unsurlarını belirleme yetkisini kendinde görmektedir. Bu durumda ABD aktif operasyon sahasına giren ülkeler, "evsahibi ülke" olarak nitelendirilmekte ve ülke üzerinde pasif mülkiyet hakları ile yetinen bir ABD uyruğu toplum yapısı ortaya çıkmaktadır. EÜ'nin tüm önemli kurumları uluslararası sermeyenin güçlü askeri ve politik örgütleri karşısında onların ölçülerine uygunluklarını kanıtlamakla mükelleftirler. ABD desteği, ABD'nin temsil etttiği çıkarlar korunduğu sürece bu ülke hükümetlerinin yanındadır. Bu konuda FM 30-31 talimatında şu bilgiler yer alıyor: "ABD ordusu diğer ABD örgütleriyle aynı biçimde EÜ'deki herhangi bir hükümeti sonsuza dek desteklemek durumunda değildir. Bunun nedenleri vardır.

a) ABD desteğinden yararlanmakta olan bir hükümet Komünist ya da Komünist tahrikli bir isyan karşısında isteksizlikten ya da güçsüzlükten zayıflayabilir.

b) Ülkedeki önemli kesimlerin çıkarlarını yansıtmakta yanlışlar yapabilir.

c) Aşırı milliyetçilikle ABD çıkarlarıyla uyuşmayan hatta aykırı davranış içinde olabilir.

Bu öğeler EÜ'de hükümet değişikliğini ve böylecede

ABD yardımından, rehberliğinden EÜ daha rahat yararlanmasını ABD çıkarları bakımından gerektirebilir.

İsyana karşı operasyonların birlikte yapılması genellikle özgürlük, adalet ve demokrasi adınadır. Bununla birlikte ABD hükümeti yardım edeceği hükümetin yapısını saptamakta kendine özgürlük tanır."

Bu açıklamaya göre ABD çıkarlarının korunmasında "tehlike" kıstasları; milliyetçilik, kapsamı belirsiz bir komünizm hareketi karşısında hükümetin politik irade zayıflığı ve ülkenin önemli kesimleri denilen "sermaye" çıkarlarının yansıtılmasında yanlışlık olarak sıralanmaktadır. Bu yanlışların toplumsal maliyetinin ülke içi güçlerle "birlikte aktif operasyon" yapılarak ABD çıkarlarına daha uygun bir hükümetin iş başına getirilmesi, hükümetin niteliğinin de "ABD" tarafından belirlenmesi olduğu açıklanmaktadır. Bu maliyetin 11 Eylül'de Şili'de, 12 Eylül'de Türkiye'de halkın önüne nasıl bir şiddet kasırgası temelinde konulduğu bilinmektedir. Mülkiyet rejimine yönelik en küçük bir tehdit veya ülkenin kendi çıkarlarına dayalı bir politika izlemesi tümüyle kapitalist enternasyonale yönelik bir tehdit ve dolayısıyla sistemin garantör ve inisiyatörü ABD'ye karşı bir doğrudan tehdit olarak algılanmaktadır. ABD, EÜ'deki bağlantılarla "özgürlük" ve "demokrasi adına tehdidi yok etmek için ortak hareket edeceğini belirlemektedir. Ortak hareketin amacı,EÜ de, ABD "yardım" ve "rehberliğinden" daha fazla yararlanılmasını sağlamak biçiminde formüle edilmektedir. Bu "rehberlik" görevi içinde "özgürlük" ve "demokrasi"nin simgesi ABD, gayet demokratik biçimde "hükümetin yapısını belirlemede özgür" olduğunu beyan etmektedir. ABD bu gücü EÜ İçinde nasıl bir konum ve ilişkiler ağından almaktadır?

Ekonomik ve diplomatik bağlamın klasik yöntem ve ilişkiler çerçevesi dışında FM -30-31 talimatında bu konuya ışık tutacak şu bilgiler bulunmaktadır. "ABD ordusunun EÜ ordusunundan çıkarları yalnızca mes-

leki işbirliğinden ibaret değildir. Çok daha geniş olarak, siyaset ithal ederler. Silahlı kuvvetler siyaset yaşamında önemli rol oynar, bu rolün önemli askeri önlemleri gerektiren durumlarda, isyan halinde daha da artar". "ABD Ordu istihbaratı EÜ hükümetinin eylemleri konusunda geniş bilgi toparlayacak durumdadır. Bununla birlikte ABD ordusunun özel çıkarları bakımından istihbaratın önemli bölümünü EÜ'nin ordu birliklerinden ve iç güvenlik kuvvetlerinden elde edilen kısım oluşturur". EÜ ordusu ile geliştirilen bağlar ABD'nin bu ordu gücünü temsil ettiği dünya sisteminin işlerlik koşulları tehlikeye girdiğinde kullanabileceği tarzda kurulmuştur. Ancak bu konuda yüzeysel bir ilişki şebekesi ile yetinilmemekte, ABD ordusu, EÜ ordusu içinde aktif operasyonlar da düzenlemektedir. EÜ ordusu için belirlenen belli başlı hedefler ilgili, talimat'da şöyle sıralanmaştır:" a) EÜ ordu birliklerini sızmalara ve başkaldırıya sempati duyan unsurların ya da ABD düşmanı olan kişilerin etkilemesinden korumak. b) EÜ ordusu üyelerinin geleceklerini garanti altına almak, isteklerinden ötürü başkaldıran gruplarla ilişki kurmalarını önlemek. c) EÜ'nün ordusunda ABD'ye yakınlığıyla tanınan subayların terfi etmelerine çalışmak. d) Aynı tür koruma görevini EÜ'nin ABD istihbaratı sahasına giren tüm örgütlerinde yürütmek." ABD ve NATO sistemi içinde bulunan ülke ordularının "ülkedeki önemli kesimlerin çıkarlarını yansıtmakta yanlışlıklar yapılmasının" önlenebilmesi bakımından Pentagon merkezli "koruma ve kollama" görevi ile donatıldıkları, bu görevin gerekleri açısından emir-komuta zincirinin en üst halkalarının ABD'ye yakınlık ölçüsüne göre şekillendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca EÜ Ordusunu "başkaldırıya sempati duyan ya da ABD Düşmanı" olan kadrolardan temizlemek "istihbarat operasyonları"nın kapsamına alınmaktadır. Bu tasfiye sürecinin en yoğun biçimde yaşandığı 12 Eylül'de açılan bazı davalar bu bakımdan değerli bilgiler içeriyor." 3.Yol davasında yargılanan

Teğmen Rahmi Yıldırım savunmasında şunları söylüyor; "Yalnız bir yarı yıl boyunca bugün benimsemekle suçlandığım Marksist öğreti etüd edilmişti"

Teğmen Rahmi Yıldırım ve arkadaşlarının ordudan tasfiyesi, yukarıda belirtilen talimatın TSK için çevirisi demek olan ST-33-5 adlı kitapta şu formüle bağlanmaştır: "Türk devletinin izlediği politika doğrultusunda uyum programlarının başarı ve başarısızlık derecesi saptanır. Kolej ve okullardaki gizli teşkilatlar araştırılır. Türk devletine karşı yönelen dersler teoriler eleştirilerek incelenir. Öğrencilerin bu tip derslere ve teorilere karşı tepkileri çözümlenir." ABD'nin EÜ ordu birliklerini "sızmalara ve başkaldırıya sempati duyan unsurların ya da ABD düşmanı olan kişilerin etkilemesinden korumak" amacıyla yürürlüğe koyduğu bu "ağ" sistemi ABD tarafından "yalnız kendi ülkesinin çıkarlarını düşünmeyecek kadar" büyük devlet adamı nitelemesine layık bulunan, 1974 yılı Harb Okulları Daire Başkanı Kor.General Kenan Evren döneminde hazırlanmıştır. Bu programda yer alan ders ve seminer konuları herhangi bir sol kuruluşun zengin içerikli teorik seminer konularından farksızdır. "Faşizm ve demokrasi, Nato ve Ulusal Savunma, Türkiye'de Sosyal Güvenlik ve OYAK, Tekeller, Türkiye'de Gelir Dağılımı". Görülüyor ki, ordunun toplumsal hareketliliğe açık, özellikle alt rütbeli kadrolarının tasfiyesi, Türkiye'de tarihsel bir zemine oturduğu gibi, ABD'nin de temel hareket noktaları arasındadır. Ancak bu tür tasfiyelerin başarısı ve ülke içinde dünya sistemine eklemlenme sürecine işlerlik kazandıran "istikrar"ın kurulması özel niteliklere sahip unsunları gerektirmekte olup, bu unsurların özellikleride şöyle tanımlanmaktadır. "ABD ordu istihbaratı ve EÜ örgütleriyle birlikte yürütülen istikrar hareketlerinin başarısı ABD'li ve yerel personel arasındaki karşılıklı anlayışa bağlıdır. "ABD personeli ve EÜ'deki muhatabları arasındaki

ilişkilerin derecesi ne olursa olsun bu sorunun kolay bir çözümü EÜ örgütlerinden ABD ordu istihbaratıyla ajanlık ilişkisi içinde bulunabilecek kişilerin elde edilmeleridir."

"Bu yüzden EÜ örgütlerinin önde gelen üyelerinin uzun dönemli ajanlar olarak elde edilmesi önemlidir." Ajanlaştırılmış kadroların çok çeşitli örgütlerin önde gelen üyelerinden seçilmesi ve "uzun dönemli" çalışmalarına dikkat edilmesi gereği vurgulanmaktadır. Uzun dönem ölçütü "rütbe merdiveni" ve "politik kariyer" sistemi içinde düşünüldüğünde Türkiye'de yaşayan mantık sahibi her kişinin çıkaracağı ve belirli isimleri pratikleri içinde değerlendiren bir yorum payının gerekliliği açıktır. Bu yorumun "rütbe merdiveni" ile ilgili bölümünde pentagon talimatı ilginç veriler sunmaktadır. "ABD eğitim kurumlarında eğitmenler, alt paragraf 2 (b) de belirtildiği üzere; l. siyasal sadakatleri 2. Komünist ideolojilere karşı bağışıklıkları 3.ABD'nin demokratik ideallerine bağlılıkları bakımından kurslara katılan subayları incelemekle yükümlüdürler. ABD eğitim programına katılan her subay hakkında eğitim sonunda gizli bir rapor verilerek ABD ordu istihbaratı saflarında uzun dönemli istihdam edilip, edilemeyecekleri raporlarda belirtilir" "Rütbe merdiveni"nin ABD askeri istihbaratı tarafından çıkılması kolay hale getirilmesi doğrudan ABD ordusunun ajanı alma şartına bağlıdır. NATO şemsiyesi tümüyle çevik kuvvet şemsiyesi ile özdeşleştiğine ve bu kuvvet doğrudan Pentagon'a bağlı olduğuna göre, Türkiye'de "rütbe merdiveni" konusundaki ordu geleneklerinin incelenmesinde ve son bir kaç yılda yaşanan komuta krizlerinin tekrar gözden geçirilerek Pentagon'la ilişkilerin l2 Eylül'de zirveye çıkan yoğunlaşması ile arasındaki bağların açığa çıkarılmasında yarar vardır.

ABD ordu istihbaratının EÜ içindeki ortakları arasında sivillere de yer verilmiştir. Buna göre "ABD ordu istihbaratı EÜ'lerde yaşayan ABD yurt-

taşlarından doğrudan istihbarat kaynağı olarak ya da EÜ yurttaşlarından resmi ya da başka görevlerde bulananların bazılarının uzun dönemli ajan olarak elde edilebilmesi konusunda yol gösterici olarak yararlanılabilir. Bu tür ABD yurttaşları, ABD ordu mensupları ve işadamları dışında diğer ABD kurumları için ve kitle iletişimi dalında EÜ'de çalışanlar olabilir" ABD, EÜ'de bulunan yurttaşlarını kendi çıkarları açısından birer istihbarat elemanı olarak kullanmaktadır.

Bu noktada özellikle Türkiye'de çift pasaportlu ABD yurttaşlarının durumu önem kazanmaktadır. Bu kişilerin çalıştıkları alanlar ve yükseldikleri bakanlık dahil önemli makamlar düşünüldüğünde ülke siyasetinin planlanma ve yönlendirilmesinde sermaye enternasyonalinin doğrudan etkileri netleşmektedir. Bu netlik Türkiye'de 12 Eylül öncesi sürecin iç savaş boyutundaki büyük siyasal şiddetini de içerecek şekilde düşünüldüğünde, bu savaşın taraflarından birinin yerli ortakları ile doğrudan ABD olduğu görülür. ABD Türkiye'deki iç harbin boyutlanmasında pratikte kanıtlanması bilinen nedenlerle zor, ancak teorik açıdan mümkün, önemli bir rol oynamıştır. Bu konunun teorik boyutunu içeren FM-30-31 talimatı bir itiraf gibidir. "Zaman zaman EÜ hükümetleri komünist ya da komünist kaynaklı ayaklanmalar karşısında kararsızlık ve etkisizlik gösterebilir. ABD örgütleri tarafından verilen istihbarata uygun şiddetle karşı harekata geçemeyebilir.

Bu tür durumlar, isyan eden tarafın taktik nedenlerle şiddet kullanmaktan vazgeçtiği zamanlarda ortaya çıkabilir. Bu durumlarda EÜ Yetkilileri aldatıcı bir güvenlik duygusuna kapılabilirler. Bu durumlarda ABD ordu istihbarat kaynakları EÜ hükümetlerini, artan başkaldırı tehlikesine ve hemen karşı harekete geçmek gerekliliğine özel operasyonlar yoluyla ikna etmelidirler." 12 Eylül'ün kilometre taşlarından olan MARAŞ Katliamında sıkıyönetim ilan partisinin konumu bu çerçevede değerlendirilebilir.

Yukarıda açıklanan çerçeve içinde buna eklenecek ilginç bir bilgi, katliamda ABD ordu malı TNT kalıplarınında kullanılmış olmasıdır. Nitekim bu konu pek çok kez dile getirilmiştir. Pentagon patentli bu istihbarat talimatı, bilinen rütbe hiyerarşisi dışında uluslararası sistemin merkez gücü ve lideri bir ülkenin askeri istihbaratçısı olma kariyerini de en yüksek komuta kademesi olarak görmektedir. Buna göre "insan istihbaratı alanında BAD ordusu personeli birçok düzeylerde EÜ'nün istihbarat yapısında kendi muhataplarıyla yakından ilişki içinde olmak avantajına sahiptirler. Kendi öğrenim üstünlüklerine tecrübe ve uzmanlıklarına dayanarak bu tür işbirliğinden doğan her türlü durumda rütbe bakımından kendilerinden üstün durumda olan muhatabları karşısında bile ABD ordu mensupları daima yararlı çıkarlar"(149).

Pentagon'un yerli askeri istihbarat örgütleri ile ilişkilerinin pratik boyutlarını bilmek otoriter devlet yapısı içinde mümkün değildir. Ancak yukarıdaki bilgiler, Nato, dolayısıyla ABD'nin komuta kontrol merkezlerinin emir-komuta zincirleri ile bağlı ve dünya ölçeğine yayılmış, bu arada Türkiye'yi de kapsamına alan ilişkiler ağı konusunda teorik açıklıklar içermektedir. Adı geçen komuta merkezlerinin ordu kurumunun en alt birimlerini dahi askeri istihbarat kanalları içinde yönlendirdiği ve bunu ABD çıkarları, anti-komünizm ve ülkedeki önemli çıkarların, yani sermayenin çıkarlarının zarar görmemesi açısından gerçekleştirdiği "teorik" açıdan nettir. Ayrıca bu sürecin kesintisiz işlemesi bakımından emperyalist merkezin, ordu ve askeri istihbarat şebekesi ile ülke içi güçlerin bağlantı sürekliliği, ajanlaştırma dahil pek çok yöntemle güvenceye alınmıştır. Ancak Türkiye'de devletin tüm sözde demokratik aksesuarlarından arınarak tekelci, militarist, dindar, şoven ve emperyalist ilişkiler ağı içinde tüm potansiyel muhalifleri düşman ilan ederek bizatihi kontr-gerillaya dönüşümü, 12 Eylül'ün simgelediği tekelci sermaye

düzeninin tam anlamıyla egemenliğini kurduğu dönemeçte gerçekleşmiştir. Bu sürecin yaşanmasında pek çok değişik kuvvetin aynı hedefe doğru yönlendirilmesi söz konusudur. Yönlendirmelerden birinin Dev-Kurt olduğunu gördük. İlginç bir rastlantıyla Devleti Kurtarma Planı'nın ordu gündemine alındığı tarih diliminde, yani 1965'de Tepebaşı'nda "geniş bir kadro ve sınırsız parasal olanaklarla çalışan" Özel Sektör Enformasyon Bürosu" da faaliyetlerini eski bir Kurmay Albay'ın yönetiminde yoğunlaştırıyordu. Bu büroda Türkiye'deki sol akımlar izleniyor, sermaye adına karşıt yöntemler geliştiriliyordu. Büyük sermayenin istihbarat kuruluşu olan bu örgütün başında bulunan kişi, daha sonra önemli maddi imkanlarla Akbank'ın özel istihbarat biriminin başına geçiyor ve "İstihbarat-SA" adına çeşitli çalışmalar yapıyordu. Daha sonra "Amerikan casusu" olduğu gerekçesi ile MİT tarafından sorgulanan bu emekli Kurmay Albay, Mamak askeri cezaevindeki hücresinde ölü bulunuyordu. Bu ilginç olay, tekelci sermayenin sınırsız mali ve teknik kaynaklara sahip istihbarat örgütlerinin de masonik bir kapalılık içinde, zaman zaman diğer istihbarat fraksiyonları ile doğrudan işbirliği veya bazen çıkar çatışması temelinde bazı ilişkiler geliştirdiğini göstermektedir. Zira adı geçen Kurmay Albay'ın MİT ve MİT'çilerle çok yakın ilişkileri olduğu basın tarafından dile getirilmiştir. Bu ilişkiler ağı değişik toplumsal yapılar ve tarihsel evrim çizgilerine sahip ülkelerde ortak politik işleyiş yasaları anlamında kozmopolit bir niteliğe sahiptir. Sistem içindeki hemen her ülke farklı kültürel, siyasal mirasları çerçevesinde sistemin merkezinde şekillendirilen ilişki ve kurumlar ağının bir parçasıdır. Türkiye'de yaşananlar örneğin Şili'de yaşananlardan bazı ayrıntılarda farklılık gösterir ancak uluslararası sermaye örgütlerinin, siyasi ve askeri merkezlerinin temsil ettikleri, politikaları ile bunların güvence altına alınma yöntemleri ortak özellikler taşır. Bu konuda CIA'nın eski başkanı Colby ile gazeteci

Orına Fallacı'nin bir röportajı önemli ipuçları sağlıyor. İşte röportajdan bir bölüm:

"Fallacı: 1970'de seçimleri kazanan Allende'nin devrilmesi için Nixon emir vermişti.

Colby: 1970'teki girişimimiz başarısızlığa uğradı, sonrada müdahale etmedik.

Fallacı: Gerçekten mi? Peki Allende'yi zor duruma düşüren grevler, ITT Şirketi'nin rolü?

Colby: Biraz para verdik. Sadece 10 milyon dolar kadar. Seçim diyorsunuz, Hitler de Mussolini de seçimle gelmediler mi?

Fallaci: İşte kötü niyet buna denir. Hitler'i iktidara getiren seçimlerle Allende'yi iktidara getiren seçimleri kıyaslamaya hakkınız yok. Ya General Schneider'in öldürülmesi.

Colby: Schneider'i öldüren, bizim para verdiğimiz örgüt değildir. Bizim için çalışan kişiler de ülkelerini savunan gerçek yurtseverlerdir"(150].

ABD "gerçek yurtsever" olarak tanımladığı bu güçlerle kendi komuta kontrol merkezlerine bağlı hiyerarşik bir ilişkiler sistemi geliştirmiştir. ABD "istikrarı koruma" adı altında geliştirilen ve tekelci kapitalizmin sistem olarak sürekliliğini, politik, askeri, ekonomik açıdan güvence altına alan bu ilişkiler ağını dinamik bir bütünlük içinde tutmaktadır. ABD bu çerçeve içinde "dolaylı saldırı" olarak değerlendirdiği ve tekelci kapitalizmin dünya çapında işlerlik koşullarını etkileyecek her türden muhalif çıkışı bastıracak, saptıracak veya yok edecek yöntem ve politikaları merkezi bir yapılanma temelinde kurmakta, "Ayaklanmaları bastırma" veya "Temizlik Harekatı" adı verilen operasyonlarda da ilgili ülkenin sivil ve askeri tüm güçlerini ABD koordine etmekte, giderek yönlendirmekte ve yönetmektedir. ABD'nin dünya kapitalist enternasyonali'nin en büyük askeri ve ekonomik gücüne sahip olmasının getirdiği merkezi önderlik konumu, NATO veya başka kompleks kuruluşlar ölçeğinde meşruluk kılıfı içine sokulmuş ve

çevre ülkeleri kapsayan tümüyle ABD'nin hiyerarşik kontrolüne dayalı askeri ve siyasal yapılar ortaya çıkarmıştır. Askeri hiyerarşiye dayalı komuta kontrolü ve askeri istihbarata dayalı olarak en alt ordu birimlerini gözetim altına alma bile yeterli görülmemekte, hemen tüm toplumsal örgütlenmelere emperyalist merkez adeta bire bir ölçüsünde ağırlığını koymaktadır. İşte Günaydın gazetesinin bu yoğun ABD örgütlenmesi ile ilgili 2 Ekim 1979 tarihli haberinde; "1970 yılı ortalarında Türkiye CIA'nın başlıca haberleşme merkezlerinden biri olarak kalmıyor, NSA'nın bütün görev dallarında, askeri haberalma işlemlerinde ana karargahı oluşturuyordu" denildikten sonra "Covert Action" adlı dergiye gönderme yapılarak, "Ortadoğu ülkelerinde 10 bine yakın ajan bulunduğu ve bunun 1500'e yakınının ise Türkiye'de faaliyet gösterdiği, ajanların Türkiye'de bütün kurum ve kuruluşların içine sızmak için çok titiz yöntemler kullandığını belirten ilgili kaynaklara gönderme yapılıyor ve bu kişilerin,

"-Aşırı sağ ve sol örgütler
-Üniversiteler
-İşveren kuruluşları
-Ajanslar
-Çiftçi ve esnaf teşekkülleri
-İşçi sendikaları
-Gençlik örgütlerinde, faaliyet gösterdikleri" belirtiliyordu(151).

Bu kadar yaygın bir alanda gösterilen faaliyetin yerli ve ilgili alanın niteliğine uygun özellikler taşıyan kadrolar tarafından gerçekleştirileceği açıktır. Bu ölçüde kapsamlı bir örgütlenme Türkiye'de yaşanan iç savaşın taraf ve boyutları bakımından da oldukça aydınlatıcıdır. Bu yaygın örgütlenme, NATO Kaynaklı ancak özde Pentagon'a dayalı askeri hiyerarşi, CIA-MİT ilişkisinin patronaj niteliğiyle askeri istihbaratın ABD ile iç içe geçmiş özelliği, sistem içindeki diğer siyasal ve ekonomik bağları ile birlikte Türkiye'yi ikinci sınıf

bir ABD güney eyaleti durumuna düşürmektedir. CIA, ABD askeri istihbaratı ve Pentagon, kapitalist enternasyonalin dünya ölçeğinde çıkarlarının garantör ve inisiyatörü olarak sistemin çevre ülkelerinde seçimlere müdahale etmekte, iktidarları satın almakta, darbe düzenlemekte, "düşük yoğunluklu savaş"'ın bir gereği olarak aktif operasyonlar yapmakta, siyaset planlamasına katılmakta ve cinayet işlemektedir. Dünya ölçeğinde çokuluslu tekellerin varlık koşulu haline gelen bu durum, eşitlikçilik temelinde özgür iradeli bir toplumun oluşumunu mümkün kılan her tür demokrasiyi imkansız hale getirerek bir "kral soytarıları" eğlencesinin mizansenine dönüşmektedir.

Sermayenin tekelci döneminde demokratik bir devlet işlerliğinin mümkün olamaması, çokuluslu tekellerin kapitalist enternasyonal örgütlerinin ve kurumlarının otoriter monist Hitlerci yapılarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca müttefik ülkenin devlet çerçevesinde bulunan örgütlerinin yanında faşizan nitelikte militer ve para-militer parti ve örgütlerle de doğrudan bağlar kurmayı tercih eden ABD, uygun gördüğü zamanlarda istikrarsızlaştırma politikalarının "cinayet ve şiddet" örgütü olarak bunları kullanmaktadır. Bu kişileri ve örgütleri tanımlarken CIA eski Başkanı Colby, "Bizim için çalışan kişiler ülkelerini savunan gerçek yurtseverlerdir" demektedir.

a) Global Terörizmin Yurtseverleri

1960'lı yıllardan itibaren "gerçek yurtseverlerin" Türkiye'de bulunan uzantıları para-militer yan kuruluşlara sahip olan MHP temelinde örgütlendiler. Alt kadrolar ve çeteler düzeyinde anti-komünist hezeyan içinde bulunan bu yapı, devletle kurulan destek ilişkileri ve karanlıkta kalan enternasyonal bağlarının da yardımıyla etnik-mezhepsel kışkırtmalardan, seçilmiş hedeflere kadar sola ve toplumsal muhalefete

yönelik "yoğun askeri" saldırıya dayalı bir politika izledi. Ordu ve devlet içindeki "dost" güçlerin de yardımıyla 70'li yıllar boyunca "solu bastırma" stratejisi izledi.

Bu stratejiyi izleyen MHP'nin üst düzey kadroları 12 Eylül'le birlikte iktidar bloku içinde ordu ile ittifaka dayalı merkezi bir konum elde etmenin hesabını yaparken, gittikçe kriminalleşen askeri eylemsellik içinde bulunan kendilerine bağlı çetelerden de devlet eliyle kurtulmanın avantajını kullanmak istediler. Türkeş'in "tüm yetkinin orduya devredilmesi çağrısı" istikrarsızlaştırma siyaseti temelinde neredeyse otomatik hale getirilmiş şiddetin seçkin hedeflere yönelmesi ile anlam kazandı. Bu eylemler, devlet otoritesinin hızını toplum açısından tek çözüm haline getiren, bir şiddet dalgasına dönüştürüldü. Yaratılan şiddet dalgasının amaçları 1978 K.Maraş katliamı ile 12 Eylül'e giden süreçte netleşti. Maraş-Çorum-Elazığ üçgeninde kitlesel imha ve cinayet potansiyelini ortaya koyan "gerçek yurtseverlerin" yarattığı çılgın şiddet, otorite boşluğu illüzyonunu toplumda yaygın hale getirerek güçlü iktidar talebinin yükseltilmesine yaradı. Bu çerçeve içinde orduda bulunan "dost" grupların aktif ortaklığı gündemde MHP tarafından sürekli tutulmaya çalışıldı. ETKO, ŞİT (Şeriatçı İntikam Tugayı) gibi canavarca yöntemler kullanan örgütler yaratılarak legal "gerçek yurtsever" örgütlerin dışında ayrı bir örgütlenme düzeyi görüntüsü verildi ve bu abartma temelinde gözden uzak kalmaları sağlanan "vurucu güçler", bölge bölge dolaştırıldı. Bu arada parlamento içindeki MHP grubu da barış ve meşruiyet söylemi ile süslediği bir görüntü yaratmaya özen gösterdi. Bu noktada şunu belirtmekte yarar vardır; Tepede yer alan "devletlü" güçler tabanda bulunan radikal "çeteleri" aktif politika uygulamaları için önemli bir unsur olarak görmekle beraber ordunun emir-komuta zinciri içinde oluşacak iktidar omurgasının kendileri açısından daha güvenli olacağı

kanısındaydılar. Zira radikal "çete"ler, merkezi hiyerarşinin dışında gündelik siyasi şiddetin eylemselliklerine açtığı geniş alan ve imkanlar kapsamında parti örgütünün kontrolü dışında kriminal bir varlık edinmeye başlamışlardı. Ancak bu çetelerin tüm söylemi ve meşruiyet dayanakları parti tarafından geliştirilmekte, eylemlerinin siyasi kanallara aktarılacak pratik-politik sonuçlarını parti belirlemekte idi. Yalnız, bu kanallar MHP'nin iktidar bloku içinde ciddi bir unsur olarak görülmesini sağlayacak güç ve nitelikte değillerdi. Bu bağlam içinde, "Acil hallerde MHP ve ülkücü hareket kullanılan bir vurucu güç olma konumu, sahip olduğu terör aygıtı, sağlıksız yapısı ve toplumsal tabanının anti-sol hezeyanları ile provakatif bir merkez olmanın ötesine geçemiyordu. Giderek bunun bilincine varan "devletlü" parti yöneticileri, varolma nedenlerini askeri bir darbe içinde kazanacakları mevzide görmeye başladılar. Alt kadrolar, yan kuruluşlar tümüyle şiddetin gündelik işleyişini yönlendirir ve çılgınlık boyutunda saldırılar geliştirirken, merkezin kontrolü altında ve henüz marjinal hale gelmemiş kadrolar seçkin simalara yönelik öldürme eylemlerine yöneltildiler.

Silahlı eylemcileri devletin lojistik desteğinin eşliğinde gerçekleştirdiği şiddet eylemleri ile "anti komünist reaksiyonun" vurucu gücü olma misyonunu yerine getiren ülkücü hareket, bu "sınırlı siyasi misyon" içinde kendisine verilen görevleri yerine getirdikten sonra görevi asıl sahiplerine devretti. Ancak bu süreçte gelişmelerin devlet içi boyutları konusunda net bir görüş açısı taşımayan hareketin önderliği doğrudan Partiye özgü bir "iktidar stratejisi" izlemeyi uygun buldu. Oysa bu stratejinin devletin "Milli güvenlik doktrini" ile "gayri-nizami harbin" kesiştiği alana oturması, devletle iç içe gelişen ve giderek emperyalizmin Ortadoğu'daki konumu ile ilgili yönleri bulunan bir politikanın provakatif aracı olma durumunu ortaya çıkardı. Dolayısıyla hareketin toplumsal tabanı

bu kesişme alanında bulunan anti-sol, anti-komünist hezeyan, "kafirlere karşı cihad" türünden demagojik unsurların görece çekici yönleri temelinde gelişti. Klasik faşist örneklerin kapsayıcı toplumsal tabanlarına göre MC hükümetlerinin iktidar ortağı olarak kullanılan, iktidar nimetlerine bağlı ülkücü taban oldukça niteliksizdi. Orta ve Doğu Anadolu bölgesinde küçük sanayi ve ticaret erbabına, orta köylülere, lumpen proleteryaya ve tekelci sermayenin ezdiği kesimlere dayanan taban, ekonomik ve siyasal kayıplarını ülkücü hareket içinde edindiği devletle irtibatlı konumu sayesinde telafi edeceğine inandı. Mümkün ve muhtemel iktidar yürüyüşünde en büyük engeller olarak görülen "solcular", "aleviler", "aydınlar", düşman ilan edildi. Parti merkezinin "iktidar stratejisini" üzerine kurduğu iç-savaş konjonktürü bu kitle tabanıyla potansiyel bir güce kavuşurken, parlametoya da taşındı. İktidar bloku içindeki ağırlığını kendisine %16 dolaylarında oy sağlayan bu tabana dayandırması, zaten mümkün olmayan MHP, kendisini destekleyen kitlenin potansiyel gücünü, vurucu güce dönüştürecek kanalları, komuta ve kontrol kendinde olsun veya olmasın açık tuttu. Yukarıdan aşağıya hiyerarşik ve disiplinli vurucu çekirdeğin yanında, kontrol dışı gelişebilen alt kadro çetelere de "iktidar stratejisi" açısından belirli bir tehlike sınırına kadar oldukça hoşgörüyle yaklaştı. Ancak bu stratejinin büyük sağ federasyon içinde bulunan sağ tabanı, komünist/anti-konünist saflaşması temelinde iç savaşa MHP önderliği ve hegemonyasını kabullenerek dahil etme çabası, devletin 12 Eylül'de bu stratejiye net bir sınır çizgisi çekmesi ve MHP'nin sola yönelik misyonunu daha kapsayıcı bir toplum projesinin parçası olarak içermesi ile sona erdirildi. Ancak kitlesel kırımdan, siyasi seçkinlere, hedef gözetmeyen cinayet saldırılarından, halkın toplu bulunduğu yerleri bombalamaya kadar geniş bir şiddet yelpazesinde oluşan ve anti-sol hezeyanı bayrak edinen

bu hareketten devlet sonuna kadar yararlanmayı ihmal etmedi.

12 Eylül darbesine giden yolun temizlenmesi aklın sınırlarını zorlayan bu şiddetin yarattığı ortam ve bu şiddetin gündelik işleyişine neden olduğu toplumsal muhalefetin doğrultusundan saptırılması programının uygulamaya konulması ile mümkün oldu. MHP'nin orotire boşluğu kurgusuna dayandırılan güçlü iktidar arayışının ortaya çıkardığı iktidar stratejisi, devlet içinden gelen ve tekelci sermayenin hegemonya krizini aşmaya yönelik olan "devletin şahlanıp düşmanlarını ezmesi programı" ile yani "Dev-Kurt"la bütünleşti. Bu bakımdan açığa çıkmış ve çıkmamış iç bağlantılar bir yana devlet-pentagon-paramiliter örgütler, kontrgerilla ve MHP ile yan kuruluşlarının iç savaş stratejileri, söylemleri, global toplum projeleri birbirini açıkça bütünlemektedir. Bu stratejinin sokak gücünü oluşturan ülkücü kadrolar Orta ve Doğu Anadolu kentlerinde sağ oy potansiyelinin yüksek, MHP'nin oy tabanın zayıf, sol hareketliliğin yoğun olduğu mezhepsel ayrımları keskin olan kent ve kasabalarda bölge üsleri kurdular. Orta ve Doğu Anadolu'nun Elazığ, Malatya, Çorum, Yozgat gibi kentlerinde kurulan bölge üsleri ülkücülerin vurucu güç kadrolarına lojistik destek sağlamanın yanında eylemlere uygunluk açısından zengin bir provakatif potansiyel taşıyorlardı. Ayrıca "eğitim enstitüleri" temelinde geliştirilen yüksek öğretim kurumlarında hakimiyet kurma çabası devlet destekli olarak yer yer bu kurumların solculardan arındırılmasına ve açık işgale dönüştürüldü. Büyük kentlerin stratejik merkezleri ile bazı gecekondu mahallelerini kapsayan üsler sancak-tül örneğinde görüldüğü gibi fabrika birimlerini de kapsayan bir niteliğe sahipti.

Otorite boşluğu-Güçlü iktidar unsurları ve antikomünist hezeyan ile beslenen iç savaş stratejisi hakimiyet kurulan ve üs haline getirilen alanların kadro, teknik donanım ve lojistik destek açısından terör aygıtı

haline getirilmesini zorunlu kılıyordu. Tüm denetim risklerine rağmen iktidar bloku içindeki ağırlığı koruma, muhtemel bir ordu iktidarının ortağı olma ve anti-komünist savaşta büyük sağ federasyonla, devletin sivil vurucu gücü avantajından yararlanma adına tüm bu riskler MHP tarafından pragmatik bir politikayla sonuna kadar üstlenildi. Bu riskin getireceği kayıpların telafi edilmesi bakımından 70'ler boyunca AP genel başkanı Süleyman Demirel'in "bana sağcılar cinayet işliyor dedirtemezsiniz" ifadesini bulan destek açıklaması büyük sağ federasyondan gelen iktidar ortaklığı desteği, kadrolaşma olanakları, devletin bu kesimin cinayetlerini "faili meçhuller" listesinden hiç çıkarmaması ile verdiği zımni destek ve 12 Eylül'le açılan MHP ile yan kuruluşları davasının beraatle sonuçlanması önemli aşamalardır. Bu desteklerin boyutunu göstermesi açısından Prof. Aydın Yalçın'ın AP lideri Süleyman Demirel'in söylediklerine dayanarak yazdıkları oldukça aydınlatıcıdır. AP lideri, "Canım, onlar bizim çocuklar, azıcık ölçüyü fazla kaçırmış olsalar da ziyanı yok; onlar milliyetçi ve anti-komünist çocuklar, onlardan büyük bir zarar gelmez. Üç aşağı beş yukarı MHP'de bizim safımızda sayılır; hem zaten bize mesele çıkarmayan tek siyasal kuruluş onlar" (152) demektir.

Demirel'in ölçüyü kaçırmış olmadan kastettiği iç savaş staratejisinin devlet kaynaklı Gayrı-nizami harbin gerekleri ile bağdaşan yönleri olmasa gerek. Buradaki "ölçü" alt kadroların kriminal dehşetin en üst noktasında Ferhat Tüysüz vs örneklerde görülen çizgi dışı yönleridir. Yoksa "faili meçhul" cinayet katogorisine alınan bazı eylemlerin bu kategoriden hiç çıkırılmaması ve karanlıkta bırakılmasının gösterdiği gibi Partinin anti-komünist savaş stratejisi devletin desteğinde geliştirilmiştir. Bu aydınlanmamış cinayetlerle ilgili olarak şöyle bir liste ortaya çıkmaktadır. Savcı Doğan Öz, İTÜ rektörlerinden Prof. Bedri Karafakioğlu, Doç. Dr. Bedrettin Cömert, Prof

Dr. Cavit Orhan Tütengil, Prof. Dr. Ümit Doğanay, Prof. Dr. Necdet Bulut, Ümit Kaftancıoğlu, Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul, Kemal Türkler, Akın Özdemir, Dr. Sevinç Özgüner. Bu listede yeralan cinayet soruşturmalarında ülkücü sanıklar oldukça "şanslı" bir biçimde olaylardan sıyrılmışlar ve bu cinayetler halen aydınlatılamamıştır(153).

Bu arada büyük sağ federasyonun anti-komünist hezeyan temelinde yönlendirilmesi bakımından önemli olaylardan biride İstanbul Üniversitesi'nin bombalanarak 7 öğrencinin öldürülmesi ve 100'e yakın öğrencinin yaralanmasıdır. 16 Mart 1978'de gerçekleşen bu saldırının ardından DİSK'in örgütlediği faşizme ihtar eylemi oldukça geniş bir sağ tabanı anti-komünist "gerilim" temelinde kemikleştirme açısından MHP tarafından kullanılmış ve parti lideri Türkeş 19 Mart'ta "komünist" tehlikeye işaret ederek, "Büyük yürüyüşü" başlattıklarını açıklamıştır.

Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük kentlerde kamuoyunu sindirme, genel yılgınlık yaratma amacına yönelik olarak özellikle "aydın"lar ve siyasi seçkinleri hedef alan ülkücü terör, taşrada kitle desteğini kalıcı hale getirecek provakasyonlar içine girmiştir. Bu bağlam içinde düşünüldüğünde ülkücü kadroların elinde bulunan "Tübikat"a bağlı atom araştırmaları yapan bir kuruluşta üretilen bomba ile Malatya belediye başkanı Hamit Fendoğlu'nun öldürülmesi önemli bir aşamaya işaret etmektedir. 17 Nisan 1978'deki bu suikastin ardından Sivas ve Elazığ'da sağ sünni kesime dayanarak Kürtler'e ve Aleviler'e karşı ülkücülerin başlattığı saldırılar, 12 Eylül öncesi "istikrarsızlaştırma" ve askeri yönetim talebini kitleler nezdinde yoğunlaştırmanın önemli duraklarıdır. Diğer önemli. kilometre taşları ise; 1980 Mayıs ayında MHP'nin gençlik nezdindeki itibarlı önderlerinden Gün Sazak'ın öldürülmesi ve Temmuz 1980'de Çorum'da "ikinci bir K.Maraş olayının" başlatılması girişimi oldu. Ancak, Çorum'da solun birlik halinde ülkücülerin

saldırılarını göğüsleme kararlılığı ve bunun otak bir politik iradeye dönüşme ihtimali, MHP ve ülkücü kadroların insiyatiflerini yitirmeye başladıklarını devletin iç savaş içinde görev alan resmi örgütlerine göstermiş oldu. Bu anlamda 1980 Temmuz ayı para-militer ülkücü kuruluşların gayrı-komünisti Prof. Aydın Yalçın'ın MHP'ye yönelik olarak Yeni Forum'da destek veren yaklaşımını da oldukça sert biçimde eleştirmiş ve anlaşılan MHP'nin askeri darbe öncesi misyonunun bitiş işaretini vermiştir. 12 Eylül'le birlikte ülkücü kadroların temsil ettiklerine inandıkları Türk-İslam sentezi, ordunun gücüyle iktidara yerleşir ve askeri idare siyasal şiddeti para-militer vurucu gücün boyutlarından muazzam bir devlet terörü boyutuna aktarırken ülkücü kadroları da uygun göreceği bir süre için gözetimine alıyordu.

Yukarıda çizilen çerçeve içinde önemli olduğuna inandığımız bazı olayları aktarmakta yarar görüyoruz. Ankara Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Doğan Öz 24 Mart 1978 tarihinde arabasında vurularak öldürüldü. Savcı 19 Ocak 1978 günü Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek okulunda Levent Özyörük adlı bir öğrencinin öldürülmesi üzerine ülkücülerin kalesi olarak bilinen Site, Sivas, Tokat öğrenci yurtlarında arama yaptırmış ve MHP milletvekilleri tarafından parlamentoda sert eleştirilere uğramıştı. Savcı doğan Öz'ün katil sanığı olarak ülkücü İbrahim Çiftçi yargılanmış ve beraat etmiştir. Bu arada savunma avukatlarının Çankaya'ya Cumhurbaşkanı Evren'e ve Başbakanlığa müracaatları olmuştur. Bu müracaatlarda sanık avukatları "İbrahim Çiftçi ve Doğan Öz, haklarında Milli Savunma bakanlığı ve Adalet bakanlığında bir kısım belgelerin bulunduğunu ileri sürerek ortaya çıkarılmasını istediler." Bu dilekçelerde savunma avukatları şunları belirtiyordu. "Türkiye Cumhuriyetin'de benzetmek gibi olmasın, Clemeneau kadar değerli devlet adamları vardır. Evrakın gizliliği nedeniyle Dreyfus benzetmesi istememekteyiz. "BAŞBAKANLIK BÜNYESİNE BAGLI

YERLERDE BULUNAN, İBRAHİM ÇİFTÇİ HAKKINDA" diye başlayan evrakın açılmasını talep ederler. Bu başvurularla ilgili olarak "Başbakanlık bünyesine bağlı yerler, Milli Savunma Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı'nda bulunduğu" belirtilen İbrahim Çiftçi ile öldürülen Cumhuriyet Savcısı Doğan Öz hakkındaki evrekların neler olduğu hiç bir zaman ortaya çıkmamış ve İbrahim Çiftçi aklanmıştır.

12 Eylül darbesinin meşruiyet kazanmasında önemli bir gerekçe olarak sunulan Fatsa olayları ile ilgili bazı bilgileri de hatırlamakta yarar vardır. 12 Eylül öncesinde Ordu'ya Vali tayin edilen Reşat Akkaya'nın bizzat Alpaslan Türkeş ile yazıştığı ve bir mektubunda "İstenilen kadro talep ve takviyelerinin yapılması" başlığı ile birlikte, araç-gereç, silah ve mühimmat bakımından takviye, Fatsa, Aybastı ve Gölköy'le ilgili özel tedbir taleplerimizin yerine getirilmesi; istihbarat grubu ile ilgili taleplerimiz, MİT bölge müdürlüğü ile ilgili taleplerimiz" başlıklı konuların mektupta yer aldığı MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davasında delil olarak belirlenmiştir(154) Valinin tayin edildiği 11 Temmuz 1980'e dek 14 öldürme olayının yaşandığı Fatsa'da, 11 Temmuz 1980 - 12 Eylül 1980 arası 56 öldürme olayı vukua gelecekti. Erzincan Sıkıyönetim komutanlığı 1 numaralı Askeri Mahkemesi'nin 1981/383 Esas, 1984/68 karar sayılı gerekçeli kararına, Yargıç Galip Güzel'in karşı oy yazısı 12 Eylül darbesine gerekçe yapılan Fatsa, Aybastı olaylarının arka planına ışık tutan nadir belgelerden biridir. Yargıç Güzel karşı oy yazısında:

"1980 yılı Ağustos ayında Aybastı operasyonlarının başlatıldığı ve bu operasyonlarla birlikte sağ çetenin seri şekilde öldürmelere giriştikleri görülür. Operasyonlarda yapılan yanlışlıklar, devlet güçlerine yardımcı olduklarına inandırılan sağ çete mensuplarının, özellikle operasyonlar döneminde işledikleri suçlardan, sanıkların yanında operasyon yapanların da sorumluluk payı vardır. Hatta sağ çete

mensuplarının operasyonlar sırasında kendilerine komiser veya polis demeleri anlamlıdır. Belki de kendilerine bu unvanlar başkaları tarafından verilmiştir.

Böyle bir unvanın verilmesi halinde, herhangi bir kişiye devlet memurunun taşıdığı sıfat ile birlikte yetkinin de verilmesi söz konusu olabilir. Yani böyle yapılmış ise, kendisine 'Sen komisersin veya sen polissin; diye unvan verilen kişi devletin polisinin yetkilerini de kullanmaya kalkar... Kısaca sağ çetenin Aybastı'da gerçekleştirdiği olaylarda başkalarının etkileri açıkça görülmektedir" mütalaasıyla olayların kamuya aktarıldığı gibi olmadığını belgelemektedir.

Gayrı-nizamı harp yöntemleri ile devlet güçleri ve paramiliter "dost" güçler Ordu yöresinde 12 Eylül öncesinden itibaren operasyona başlamışlardır. Bu operasyonu yönetmek üzere göreve getirilen Vali, 12 Eylül sonrasında da bir süre görevine devam etmiştir. Daha sonrada merkeze alınmıştır. Akkaya, valilik görevinden ayrılırken "Ben Ordu'da tarihi bir görev yaptım, Fatsa ve Aybastı ilçelerini ihanet şebekelerinin elinden kurtarmak için devleti Fatsa'ya sokmak şerefi,devletin valisi olarak bana nasip oldu" açıklamasını yapmış ve gayrı-nizami harp yani iç savaş içindeki misyonunu Fatsa, Aybastı'ya giren paramiliter "dost" güçlere komutanlıkla birlikte tanımlamıştır. Askeri Yargıç'ın da belirttiği gibi devlet tarafından çeşitli "yetkiler" verilen sağ çete mensuplarının Fatsa ve Aybastı'da yürütülen kontr-gerilla savaşında devletle ilişkileri olanca netliği ile ortaya çıkmıştır. Bu yetkileri dağıtan devlet gücü hakkında yargıcın belirli bir bilgi vermemesine rağmen Fatsa'da halkın özgür iradesine dayalı belediye yönetimi dış politika duyarlılıkları temelindedir.(Wohlster doktrininin temel verilerinden biri Fatsada'ki halk yönetimidir).

70'li yılların ikinci yarısından itibaren Genelkurmayı ciddi biçimde kaygılandırmaktadır. O bakımdan devlet'in istihbarat örgütleri, militarist valiler, para-militer örgütler, yerel sağ çete mensupları

ortak "aktif operasyonla" kontr-gerilla yöntemleri temelinde Fatsa ve Aybastı'yı adeta "fethetmişlerdir". Bu bağlam içinde Fatsa halkının özgürce kendini yönetme ilkesine dayalı belediye deneyi yıkılmış, Fatsa devlet tarafından sağ çete destekli olarak, teröre boğulmuş ve daha sonra Fatsa'da yaşananlar büyük bir iki yüzlülükle ve terör meşrulaştırması kılıfı içinde 12 Eylül'e gerekçe yapılmıştır. Bu operasyonda; Fatsa'da uygulanan doğrudan demokrasi tasfiye edilmeden ve yaratılan ikili iktidar durumuna son verilmeden darbenin engelsiz ilerleyemeyeceği kaygısının payı büyüktür. Zira, Fatsa'da yaşanan deney, halkı kendi özgücüne dayalı doğrudan demokrasi temelinde, birlikte hareket etmeye, kararları ortak tartışma zemininde özgürce almaya ve sorunları yaratılan halk iktidarı modelinin imkanları ile çözmeye alıştırmıştı. Bu durumun "ülkedeki önemli kesimlerin çıkarlarını yansıtmakta yanlışlıklar" doğuracağı ve "kaynağı ne olursa olsun" bir "başkaldırı" olduğu için "komünist sızmalara" olanak sağlayacağı düşünülüyor ve gayrınizami harple bu süreç 12 Eylül'e gelmeden tasfiye ediliyordu.

12 Eylül öncesinde devletin ve sermayenin hegemonya krizi büyük bir bölünmüşlük yaratmıştı. Bu çerçeve içinde sol ve demokrat muhalefetin polis içindeki yansımaları Pol-Der'i biçimlendirdi. Pol-Der'in önemli isimlerinden Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul, 12 Eylül öncesinde gayrınizami harp yöntemleriyle "dost" güçler tarafından ortadan kaldırılanlardan biriydi. Cevat Yurdakul'un öldürülmesi 12 Eylül darbesine yönelen süreçte devlet için bölünmüşlüğü giderme ve bu temelde engel olarak görülen toplumsal muhalefete duyarlı kadroları tasfiye iradesine bir işaretti. Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul'un kimler tarafından öldürüldüğü "pratikte" bilinmemektedir. Ancak Gazeteci-Uğur Mumcu'nun tespit ettiği açıklıklar vardır. Mumcu şunları yazmaktadır: "Bize ulaşan haberlere göre Cevat Yurdakul,

son günlerde Osman Dişcen adındaki bir yedek teğmen ile ilgili soruşturmaya ağırlık vermişti. Neydi bu soruşturma: Bu soruşturma görev yaptığı Diyarbakır'daki birliğinden izinli olarak ayrılıp, Adana'ya gelen ve burada 45'lik kolt marka tabanca ile yakalanan Piyade asteğmeni Osman Dişcen ile ilgiliydi. Dişcen bu tabancayı Silahlı Kuvvetlerde görevli bir yüzbaşıdan emanet olarak aldığını ileri sürmüştür. Yapılan balistik inceleme bu tabancanın asteğmenin üzerinde yakalanmasından bir süre önce ateşlendiğini de ortaya koymuştur.

Hangi olayda kullanılmıştı bu silah?

Piyade asteğmeni Osman Dişcen'in Cevat Yurdakul'un öldürülmesinden sonra gözaltına alınan MHP Adana Merkez ilçe başkanı Avukat Adem Eroğlu ile de yakın ilişkisi olduğu ileri sürülmektedir" . Uğur Mumcu buna benzer bazı olaylarla bağlantı kuruyor ve 1970 yılında yaşanan bir olayı anımsatıyordu. "1970 yılında Dr. Necdet Güçlü o zamanki ülkü ocakları Genel başkana getirilen Ali Güngör tarafından tabancayla vurularak öldürüldü.

Yapılan yargılamalar sonunda cinayette kullanılan bu silahların, silahlı kuvvetlerde görevli o günkü rütbeleriyle Teğmen Fehmi Altınbilek (TİKKO Liderleri Ali Haydar Yıldız ve öldürüldüğü, İbrahim Kaypakkaya'nın öldürüldüğü Vartın'ı operasyonunu yönetti) ve Mustafa İlerisoy'un üzerlerine kayıtlı olduğu anlaşıldı. Bu iki teğmen bellerine kanlı cinayet silahlarını takarak Yüzbaşılığa kadar yükseldiler. Bugün Ordu'da görev yapıyorlar"(155)

12 Eylül darbesine giden yolun açılması bir yandan "sağcı çete", diğer yandan devletin gayrı-nizami harp güçlerinin çeşitli kurumları hedefleyen tasfiye sürecini işletmeleri temelinde gerçekleştirildi.

Bu arada özellikle 27 Mayıs'tan kısa süre önce toplumsal muhalefetin önderi olan ve 1960 sonrasında büyük bir sol ve anti-emperyalist mücadele dalgasının başını çeken, "üniversite"den bu özelliklerin kazınması

gerekliliği de gündemdeki yerini aldı.

Askeri darbe koşullarında muhtemel direnç odağı olabilecek tüm kişi ve kurumlar 12 Mart'ta yapılan yanlışı bir kez daha tekrar etmemeye kararlı darbeci güçler tarafından "istikrarsızlaştırma" programı içinde daha 12 Eylül'e gelmeden birer birer tasfiye edildiler. 12 Eylül'ü simgeleyen özelliklerin ağırlığını duyurması çok daha önceden başlatıldı. 12 Eylül tekelci sermaye-Pentagon-darbeci güçler ve onların sivil ortakları olan sağ federasyon tarafından yeniden fethedilen ve Türkiye'nin "fethedilişinin" açıkça ilanı, ve aslında sonun başlangıcı oldu.

Bu durumu Doç. Dr. Orhan Yavuz, Doç. Dr. Bedrettin Cömert, Prof, Dr. Necdet Bulut, Prof. Dr. Fikret Ünsül, Prof. Dr. Bedri Karafakioğlu, Prof. Dr. Ümit Doğanay, Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'i iç savaşta diğer genç öğrenci bedenleri ile birlikte kurban veren üniversite geç de olsa fark etti. İ.Ü Rektörü Haluk Alp'in Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in mezarı başında söyledikleri oldukça anlamlıdır. "Bütün Türk ulusuna burada haykırıyorum: .Türkiye'yi işgal edenler vardır. Türkiye yeraltından işgal edilmiştir. Bu işgalciler en kısa zamanda Türkiye'yi toprak üzerinden de işgal etmek düşüncesindedirler. Soruyorum, acaba Türkiye'den sorumlu olanlar bunu bilmiyorlar mı? Soruyorum: Niçin bilmiyorlar? Biliyorlarsa, neredeler? Niçin Türkiye'yi toprak altından işgal etmiş olan bu cinayet yuvalarını kurutmuyorlar? Bilmiyorlarsa, bilmek zorundalar. Biliyorlarsa görevlerini yapmak zorundadırlar". Oysa devlet bu konuşmanın yapılmasından çok önce ordusu, askeri ve sivil istihbaratı, güvenlik kuruluşları, sivil vurucu güç olarak kullanıldığı bizzat askeri yargıçlar tarafından belgelenen sağ çetelerinin aktif operasyonları temelinde siyaseten tabi olduğu Pentagon-CIA ekseninde askeri darbe planlıyordu. Darbe sürecini planlayan güçlerin planı çerçevesinde faili meçhul cinayetlere kurban giden "aydınları", yapılacak darbenin potansiyel

düşmanlarıydı. Potansiyel düşmanı tanımlamada kullanılan ölçüleri içeren "Komünist ihtilaller ve Subaylar" isimli bir broşür Genel Kurmay Başkanlığı emriyle tüm ordu birliklerine dağıtılmıştı.

1) Mülk sahiplerine "hırsız", dindarlara "yobaz ve gerici", milliyetçilere "sermayedar uşağı" veya günümüze uyarak "Amerikan uşağı", demokratik devlet mümessilerine "satılmış politikacılar", sanayicilere de "emek düşmanları" gibi yalanlar, isnatlar ve iftiralar atanlar komünisttir.

2) "Seçimle gelmiş olan devlet ve hükümet mensuplarını itibarını düşürecek her türlü tezvir ve propagandayı yapanlar" komünisttir.

3) "Hür memleketimizde düzenin her tarafını kötüleyenler" komünisttir.

4) Maksatlı ABD düşmanlığı yapanlar" komünisttir, ve bu görüşleri savunan partinin komünist partisi olduğu, dolayısıyla bunları benimseyenlerin komünist oldukları açıklanmalıdır" (156).

Yukarıdaki alıntıdan da görüleceği üzere toplumsal muhalefeti tümüyle komünist tanımı içine almak ve iktidarın şiddete dayalı uygulamalarını bu tehlike karşısında meşru kabul etmek Türkiye iktidar ve siyasetinin en büyük gücü olan ordu üst kademesinin görüşü olmuştur. Bu geniş çerçevede tanımlanan toplumsal muhalefet sahip bulunduğu potansiyel açısından dahi tehlikeli bulunmuş bastırılmaya, saptırılmaya, yok edilmeye çalışılmıştır. Böyle yaygın bir "düşman" tanımlamasının aynı yaygınlıkta bir terör aygıtını gerekli kılacağı açıktır.

Latin Amerika'da olduğu gibi "Türkiye'de de ölüm mangaları bu iktidar biçimi ve anlayışının sonucudur. Örneğin, Nikaragua'da CIA destekli Milli muhafızlar 1974-1978 arası 3000 civarında köylüyü tutuklamış,

bunlardan bir daha haber alınamamıştır. Türkiye'de de "Ölüm mangaları" 1980 öncesi, özellikle büyük kentlerde, 80 sonrasında da Kürtlerin yoğun olduğu bölgelerde Latin Amerika'daki örneklere uygun olarak "kurbanlarını kaçırmakta, işkence yapmakta ve sorgulamaktadır. Çoğunlukla tanınmaları mümkün olmayan kurbanların cesetleri kaçırıldıkları yerin yüzlerce kilometre uzağında bulunmaktadır." 1980 öncesinde Politika gazetesi yazı işleri müdürü Ali İhsan Özgür ve Zeki Erginbay'ın, 12 Eylül sonrasında Vedat Aydın'ın öldürülmesi bu tür cinayetlere örnek olarak gösterilebilir. Bu arada Guatemala'da Silahlı Kuvvetler ajanları olarak tanımlanan kontr-gerilla güçleri, Türkiye'de Ordu-Fatsa, Aybastı operasyonlarındaki yöntemlere benzer biçimde kentsel ve kırsal alanlarda görevli olup, istedikleri kadar silahlı yardımcı seçme yetkisiyle donatılmışlardır". Sermaye enternasyonalinin dünya ölçeğinde yönlendiricilik ve yöneticilik işlevini yerine getiren örgütleri özellikle kanat ülkelerde bizatihi devletin kontr-gerillaya dönüştürülme sürecini açıkça desteklemektedir. Kapitalist Enternasyonal, potansiyel halde bulunan sosyal-sınıfsal muhalif güçlerin muhtemel canlanmalarını önleyecek, "statüko", ve "pazar istikrarını" koruyacak ve bu amaçla düşük yoğunluklu savaş stratejisini gayri-nizami harp yöntemi ile uygulanmaya koyacak güçleri, her türden kurul, kural ve anlayış temelinde örgütlemekte, sürekli destek vermektedir. Örgütlülük, üniversitede akademisyen kadrolarından basına, işveren kuruluşlarına, işçi sendikalarına, gençlik örgütlerine, ordu ve istihbarat birimlerine, siyasi partilere kadar yaygın bir alanda gerçekleşmektedir.

Bu örgütlülük çerçevesinde mülkiyet rejimini ve onun uzantısında bulunan tekelci sermayenin hegemonyasını uluslararası ilişkiler ağı içinde sürekli güvencede tutacak bir kurumlar, kurallar, politik tutumlar "şebekesi" oluşturulmaktadır.

Bu "şebeke" batı demokrasisi denilen ülkeler

açısından da geçerlidir. Burjuva devletinin sürekliliği tüm biçimlerine belli bir "devamlılık" sağlayan sert "çekirdek" tarafından sağlanır. Güçler dengesi veya tarihsel birikim, devlet ve idari kurumlar teknolojisi farkları ile gelişmişlik düzeyleri bir yana devletin burjuva karakter taşıdığı tüm toplumlar emperyalist aşamada aynı devlet mayasına sahiptirler.

Bu devlet "şebeke"si devletin çeşitli dallarını ve gereçlerini birarada kapsar. Devlet aygıtlarının dış yüzünün gerisinde işler ve gayet ustaca gizlenir. Bu "şebeke" yarı kamusal bir görünümde olsa da özünde sermayeye gücünü devam ettirme ve sağlama alma konusunda muazzam bir dayanak sağlar. Burjuva demokrasilerinin tümünde (Birleşik Devletler ve Almanya başta olmak üzere) bu "şebeke" burjuva devletinin faşist gelişme tohumlarını özünde barındırır. Dolayısıyla çağımızda "totalitarizm" ile "demokrasi" arasında köklü bir nitelik karşıtlığı bulan tezler bayatlamıştır. O bakımdan çağımızda uluslararası hukuk veya çağdaş demokratik devlet inanışı bir illüzyon olmanın ötesine geçememektedir. Zira "dünya jandarması ABD", uluslararası çapta örgütlenmiş ve gelişmişlik farkları bulunmakla birlikte "tekelci" uluslararası sermayenin yönlendirdiği devlet şebekelerinin de desteğinde "terörle yönetir olmuştur". "Düşük yoğunluklu savaş" stratejisi ve bunun ulusal ölçekte "devlet terörü"ne dönüşümü konusunda toplum olarak yaşadığımız deney ortada. Ancak her on yılda bir tekrarlanan bellek kazıma operasyonları gerçekleri net olarak görmemizi engellemektedir.

Bu noktaya kadar yazdıklarımızı parantez olarak kabul edelim ve daha önce değindiğimiz bir konuya tekrar dönelim; "Özel Sektör Enformasyon Komitesi". Bu komite Türkiye'de en az tartışılan ve bazı yönleri halen açığa çıkmamış sermayenin gayri resmi istihbarat örgütüdür. Sözkonusu istihbarat örgütü faaliyetlerinin muhtemelen "aktif" içeriği de bulunmaktadır. Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları,

Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği olarak yasal olmayan biçimde 70'li yıllarda bir araya gelen işveren örgütleri "özel sektör fikrinin dinamik ve devamlı müdafaası" için kendi aralarında bu örgütü kurmuşlardır. Bu örgüt özel sektörün "dinamik ve devamlı müdafası" çerçevesinde pek çok araştırma yaptırmış, fizibilite çalışmaları hazırlatmıştır. Özel Sektör Enformasyon Komitesi 1974 ile 1979 yılları arasında 3.981.355.-TL dağıtmış ve bu paraların kimler tarafından alındığı ortaya çıkmamıştır(157). Örgütün yöneticileri arasında Cevdet Sunay'ın emir subayı, K.K.K.eski savcısı, emekli generallar, AP milletvekilleri görev yapmışlardır. 70'li yıllarda "illegal" bir özel sektör kuruluşu olarak birtakım çalışmalar yapan ve bazı kişilere paralar dağıtan örgüt, kamuoyu tarafından pek bilinmeden "sessizce" misyonunu sürdürmüştür.

Bir ayağı bürokrasi içinde olan sermaye örgütleri devlet içindeki güç blokunda devlet aygıtlarının değişik dallarını ayrıcalıklı örgütsel siperleri haline getirmiştir. Bunu sağlamak bakımından devletin ilgili aygıtlarının Ordu, polis, idare, yargı, istihbarat kadrolarını oldukça gelişmiş bir ilişkiler ve kurumlar sisteminin içinde ve ikili görevlerini koruma temelinde istihdam etmektedirler. Devletin 12 Eylül öncesi Türkiye'de hegemonya krizi içinde bölünmüş yapısı burjuvazinin çeşitli fraksiyonları arasında belirli devlet aygıtlarını kaleleri haline getirme açısından çatışmalara neden olmuştur.

Bu çatışmalara ağırlığını koyan ve enternasyonal ilişkilerinin verdiği güçle çatışmadan galip ayrılan tekelci sermaye olmuştur. Bu arada, "bölünmüşlük" ortamı içinde kapitalist devlet aygıtları bazı halk sınıfları açısından da 70'li yıllar boyunca "örgütsel" bir rol oynamıştır. Güç blokunun bir parçası olmayan emekçi sınıflarda iktidar illüzyonuna kapılmış ve örneğin bir CHP iktidarını özünde burjuva iktidar olmasına rağmen desteklemişlerdir. Ayrıca, küçük burjuvazi ve

kırsal kesimde küçük toprak mülkiyetine dayanan diğer halk sınıfları "özerk" siyasi partilerini örgütlemekte güçlüklerle karşılaştıkları oranda "güçlü devlet" saplantısı ile desteklerini "güçlü"nün yanında seferber etmişlerdir. Devlet içindeki bölünmüşlüğün tasfiyesi 12 Eylül'ün temel politikası olmuştur. Özellikle Pol-Der, TÖB-DER, TÜM-DER gibi kitlesel sol eğilimli demokratik meslek kuruluşları "yasa dışı" kabul edilerek sistemden tümüyle dışlanmışlardır.

Yukarıda ana çizgileri ile anlatmaya çalıştığımız devletin "çelik çekirdeği"nin tarihsel gelişim çizgisi içinde tarihsel açıklıklara da ihtiyaç vardır. Dünya ölçeğinde işlerliği olan emperyalist-kapitalist sistemin ve onun devlet kurumlaşmasının her özgün tarihsel ve politik coğrafyada "siyasi mirasın" gereklerinden etkilenmesi doğaldır. Sosyo-Ekonomik ve politik sistemin mayası ortak olmakla birlikte, olaylara rengini veren ve kapitalist devlet enternasyonaline uygun yönleri anlamında tarihselliğinden soyunarak güncelleşen bazı kurum ve kurallar vardır. İşte Türkiye bakımından bu tip oluşumlara en ilginç örnek İttihat ve Terakki'nin iç savaş örgütü olan Teşkilat-ı Mahsusa'dır.

Enternasyonal Teşkilatı Mahsusa

Teşkilat-ı Mahsusa ile ilgili en önemli kaynak son yöneticisi Albay Hüsamettin Ertürk'ün anılarıdır. Örgüt genellikle kabul edildiği üzere, İtalya savaşı nedeniyle kurulmuş, daha sonra Balkan savaşlarında genişletilmiştir. Balkan savaşında cepheye sürülen Teşkilat-ı Mahsusa birlikleri, sayıları 5000 civarında olan mahkum ve sabıkalılardan kuruludur. Örgüt, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne bağlı olup gizli, paramiliter bir kuruluştur. Ordudan subayların yanısıra sivillerin de aktif olarak yer aldığı örgüt, İslamcılık ve Türkçülük İdeolojisi temelinde, İslam ülkelerinde örgütlenmeler yapmak, ayaklanmalar çıkarmakla görevlidir. Dış görevlerin

yanısıra iç muhalefeti de bastırmakla görevli Teşkilat-ı Mahsusa, Cağaloğlu Şeref sokağında bir işkencehaneye de sahiptir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yan kuruluşu olan örgüt, İttihat ve Terakki'nin iktidarı kaybetmesi sonucunda Anadolu'daki hareketi desteklemeye başlamıştır.

Bir iç savaş kuruluşu olan Teşkilat-ı Mahsusa kadroları ikiye bölünmüş, bir kısmı Anadolu'daki Kemalist hükümeti desteklerken, bazıları da Ahmet Anzavur örneğinde görüldüğü gibi, Ankara'ya karşı ayaklanmalar düzenlemişlerdir. Teşkilat-ı Mahsusa'nın Türk-Alman ittifakı sonucunda kurulduğu ve o zamanki Osmanlı Genel Kurmayı'nın neredeyse doğrudan bağlı olduğu Alman Ordu hiyerarşisinin telkinleri sonucu organize edildiği, özellikle Tevfik Bıyıklıoğlu tarafından dile getirilmektedir. Hüsamettin Ertürk, "Bu teşkilatın gayesi, bir taraftan bütün islamları bir bayrak altında toplamak, bu suretle pan-İslamizm vasıl olmaktır. Diğer taraftan da Türk ırkını siyasi bir birlik içinde bulundurmak, bu bakımdanda, pan-Türkizmi hakikat sahasına sokmaktır" diyor. Daha sonraki dönemlerde iktidarın meşruiyet kaynağı olarak sunulan "milli kültür" programının kaynağında, gizli iç savaş örgütü Teşkilat-ı Mahsusa'nın Türk-İslam görüşünü Almanya destekli büyük imparatorluk özlemi içinde formüle etmesinin izleri vardır. Ancak, o zamanki formülasyon nasıl koyu bir Alman etkisini taşıyorsa, 12 Eylül döneminin resmi ideolojisini simgeleyen Türk-İslam sentezi, hemen hemen aynı siyasi coğrafya etkinliğine yönelik olarak ABD etkisini taşımaktadır. İçeride oldukça güçlü bir sosyalist hareketin iktidara yürüyüşü ile bir işçi hareketinin eylemlerini karşılamak durumunda kalan Almanya'nın, sürekli bir iç savaşı yaşayan Os-

manlı İmparatorluğuyla kurduğu ittifak iki gücün deneyimlerinin kesiştiği noktada giderek enternasyonal özellikler kazanacak iç savaş örgütlerinin varlığını ortaya çıkarmıştır. Ortaya konulan bu iç savaş örgütlerinden Teşkilat-ı Mahsusa'nın bu anlamdaki enternasyonal özelliğini Hüsamettin Ertürk şöyle açıklamaktadır; "Bilhassa harp esnasında, bir memleketin maddi ve manevi cephelerini sarsmak, onu içinden çökertmek için böyle fedai bir teşkilata ihtiyaç vardır. Nitekim İspanya dahili harbindeki meşhur beşinci kolun gayesi...bundan başka bir şey olmamıştır". Teşkilat-ı Mahsusa, iç savaş örgütü olarak istihbarat, karşı casusluk, siyasi suikast ve sabotaj türünden işlerde uzmanlaşmış bir yapıdadır. Ayrıca, Çerkez Ethem ve Kardeşlerinin Teşkilat-ı Mahsusa üyeleri olmaları ve muhtemelen Erzurum kongresinin toplanmasında bu örgütün payı olduğu düşünülürse, Sakarya zaferine kadar Teşkilat-ı Mahsusa'nın Anadolu hareketine katkıları büyüktür. Ancak, İttihat ve Terakki'nin önder kadroları ile birlikte pekçok Teşkilat-ı Mahsusa üyesi de, zaferden sonra tasfiyeye uğramış, ancak, yeni kurulan devlet bu örgütün belirli kadrolarını ve çalışma yöntemlerini saklı tutarak devlet yapısı içinde başka biçimler altında sürdürmüştür. Teşkilat-ı Mahsusa'nın son başkanı Albay Hüsamettin Ertürk görevini Anadolu hareketi ve Cumhuriyet döneminde de devam ettirmiştir. Teşkilat-ı Mahsusa üyelerinden bir bölümü yeni kurulan iç savaş aygıtlarında, örneğin İstiklal Mahkemeleri'nde önemli görevler almış-lardır.

Bu noktada bir not düşmek gerekiyor. İttihat ve Terakki kuruluşundan itibaren Mason Locaları ile yakınlık içinde olmuştur. İttihat ve Terakki'ye bur-

juva rengi veren masonik ilişkiler; Mason Localarının Kapitalizmin manüfaktür aşamasının tüm ideolojik değerlerini çıkışında içermekle beraber tekelci sermayenin emperyalizm döneminde Kapitalist Enternasyonal'in dayanaklarına dönüşmesiyle yakından ilgilidir. Teşkilat-ı Mahsusa türünden yaygın bir örgütlenmeye sahip, gizli, para-militer kadrolarını şiddet tutkunu fedailerin doldurduğu güçlü bir iç savaş örgütünü çelişkili gibi görülen bu ilişkiler yumağı içinde değerlendirmek gerekir. Tam anlamıyla paralellik kurmanın anlamsız olacağı inancıyla sonraki gelişmelerle benzerlik gösteren gelişmelere dikkat çekmek istiyoruz. Teşkilat-ı Mahsusa bir iç savaş örgütü olarak kurulmuş bu bağlamda Ermenilere yönelik şiddet hareketleri ve muhaliflerin tasfiyesinde önemli roller oynamıştır. Türkçü ve İslamcıdır; Türkçülük motifi I.Dünya savaşının sonlarına doğru oldukça açığa çıkmıştır. Türkiye'de daha sonra ortaya çıkan tüm gizli, açık militer, para-militer resmi ve gayri-resmi özel savaş örgütlerininde Türk-İslam görüşü ağırlıklı yer tutar. Teşkilat-ı Mahsusa kullandığı tüm yöntemlerle birlikte Cumhuriyet rejimi tarafından içerilmiş büyük bir kadro tasfiyesinden sonra MAH'a dönüşmüştür. Cumhuriyetin kurucu ilkelerinde bulunan duyarlılıklar gereği ordunun toplumsal muhalefete açık alt rütbeli kadroları, solcular ve diğer rejim muhalifleri, MAH'ın ve giderek MİT'in istihbarat ve operasyon konularını oluşturmuş. Teşkilat-ı Mahsusa'dan devralınan işkenceli sorgu yöntemleri Ziverbey köşkü örneğinde olduğu gibi tarihsel süreklilik içinde uygulanmışlardır.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın değişik devlet aygıtlarına saçılmış durumda bulunan özellikleri

arasında sonraki yıllarda Dünya'nın birçok yerinde örnekleri görülen aktif operasyona dahil cinayet, sabotaj, provakasyon türünden pekçok eylem türü vardır. Ayrıca Teşkilat-ı Mahsusa'nın gerek Balkan savaşında cephede, gerek iç savaşta kullandığı kriminal tipler; yakın dönemlere kadar örneğin Fatsa, Aybastı da olduğu gibi pek çok operasyonda devlet tarafından kullanılmışlardır. Devletin olağanüstü mahkemelerinin modeli olan "terör"cü İstiklal Mahkemelerinde Teşkilat-ı Mahsusa'nın üyeleri önemli görevler üstlenmişlerdir. (Örnek: İstiklal Mahkemesi başkanı Ali Çetinkaya). İç savaşta devletin en önemli aygıtlarından biri olan bu mahkemeler kararları ile Türk siyasi yaşamında büyük pratik ve temsili değer taşıyan Takrir-i Sükun dönemine de damgalarını vurmuşlardır.

Buradan itibaren devletin çelik çekirdeğini oluşturan aygıtların önemli kaynaklarından biri olan Teşkilat-ı Mahsusa'nın siyasi konumu ve vurucu gücü dar bir siyasi coğrafya kapsamında da olsa, Cumhuriyet döneminde oluşturulan devletin çelik çekirdek aygıtlarına model oluşturmuş, Teşkilat-ı Mahsusa'nın "Türk-İslam" görüşü, 12 Eylül'de "Türk-İslam sentezine" dönüşmüştür. Bu dönemde Türk-İslam ideolojisine yüklenen siyasi ve programatik misyon Teşkilat-ı Mahsusanınkinden bazı ayrıntılarda farklı, mayasında aynıdır. Teşkilat-ı. Mahsusa'nın Türkçülük hedeflerinin önündeki en büyük engel Ermeniler ve imparatorluk coğrafyası içinde özellikle savaşın başındaki temel dayanağı ise müslümanlar olmuştur.

Türk-İslam sentezcileri açısından ise, Türklüğün "milli" hedeflerinin en büyük engeli komünistler; buna karşılık "milli kültüre" dayalı Türk devletinin

komünistlere karşı en büyük dayanağı müslüman halktır. Her iki durumda da Türk-İslam sentezi, militarist, şoven, bağnaz ve otoriter iktidarın önemli dayanaklarından birisidir. Bu arada devletin işçilere karşı kullanılması uygulamasının ve sermaye birikimi sürecine işkencenin devlet politikası olarak girmesinin İttihatçılar döneminde kurumsallaştığını da tekrar etmeliyiz.

T.Z.Tunaya'nın aktardığına göre Antep Milletvekili Ali Cenani Bey; "Bağdat Şimendifer kumpanyası çalıştırdığı işçiye ücretinin üçte birini veriyor. Şikayet eden kırbaçlanıyor. Şikayat mercii üç yüz kilometre ötedeki komiserdir, bilse de sesini çıkartmaz. İşçi köprüden suya atılarak boğulmuş. Bölgedeki memurlar-Vali Dahil-Kumpanya'ya çok iyi davranıyorlar." diyor T.Z.Tunaya'ya göre "hiç bir yabancı şirket bu tartışmaların dışında kalmamıştır (158)."

Türkiye'de tüm kopuş teorilerine rağmen kapitalist mayası ile modernleşme sürecine giren devletinin uygulamaları Teşkilat-ı Mahsusa türü kurumlardan, hatta öncesinden beridir süreklilik taşımakta Dünyadaki diğer örnekler ile paralellik göstermektedir. Örneğin Meclis-i Mebusan'da konuşan milletvekili İsmail Bey şunları söylemektedir; "Şunu öğreneceksiniz: Vaktiyle Abdülhamit yönetiminin sürüp gitmesi için Abdülhamit yönetimini gene dayak ve işkence ile koruyan ve sürdüren eller bugün Meşrutiyetin en gizli köşelerine kadar girmiş ve en önemli görevleri ele alarak, Meşrutiyet yanlısı görünerek Osmanlı meşrutiyetinin aleyhine doğru hareket etmekte bulmuştur." Bu milletvekilinin kavrayamadığı gerçek devletin biçimsel örgütlenişinin değişmesinin değil, arka planında bulunan ebedmüddet iktidar partisi anlayışı ile mülkiyet rejimi

mayasının önemli olduğudur: Devletin bekası; monarşi, meşrutiyet, cumhuriyet biçimlerinde değil, sosyo-ekonomik formasyon çerçevesinde mülkiyet rejimini koruyacak otoriter aygıtlarla güvenceye aldığı şiddet tekelinin sürekliliğinde saklıdır: Muhalefeti yakın takibe almak, tutuklama ve soruşturma işlerini yapmak üzere işkence ve suikast yöntemlerini kullanan Teşkilat-ı Mahsusa aynı zamanda devletin görünen yüzünde de görev yapan kadroları, teknik donanımı, işkence merkezleri, ordu içindeki gücü ve dış bağlantıları ile günümüz kontr-gerilla devletlerinin gayri-nizami harp içinde kullandıkları "özel savaş birliklerinin" ilk örneklerinden biridir: Asıl önemlisi devletin dış yüzeyinde yer alan yönetim aygıtlarının Teşkilat-ı Mahsusa'nın eylemlerini perdeleme yöntemlerinin bugün de hala geçerli olmasıdır.

İşkence tarihi konusundaki bir kaynağa göre Teşkilat-ı Mahsusa tarafından işkence yapılan Osmanlı Demokrat Fırkası Genel Sekreterinin aldığı işkence raporuna karşı, hükümet yetkililerinin verdikleri cevaplar "kendi kendisini dövmüştür", "hükümetimiz işkenceye karşıdır", "tüm bunlar hükümetimizi düşürmek için uydurulmuş komplolardır" biçiminde olup işkence iddialarını soruşturmak için bir komisyon kurulması gerektiği konusundaki öneri 73'e karşı 96 oyla reddedilmiştir".

Bu arada Teşkilat-ı Mahsusa'yı önceleyen Fedai Zabitan hareketi Osmanlı İmparatorluğunun yayıldığı siyasi coğrafyayı derinden etkileyecek bir siyasi şiddet türünü de geliştirmiş, bu yöntemi Teşkilat-ı Mahsusa'ya aktarmıştır: Bu siyasi seçkinler arasında önemli yeri olan muhalif gazetecilerin öldürülmesi pratiğidir: Bu bağlam içinde Serbesti Gazetesi Başyazarı Hasan Fehmi, 6 Ni-

san 1909'da Sada-yı Millet Gazetesi Başyazarı Ahmet Samim ise 9 Haziran 1910'da iç savaşta kurban seçilen ilk gazeteciler olmuşlardır. Günümüze taşınan bu vahşi politik mesaj ve tasfiye yönteminin ulusal veya uluslararası nitelikte kontr-gerilla uygulamalarının kurbanları yine muhalif gazetecilerdir. Türkçü ve İslamcı görüşü sen-ezleştirme gayretleri içinde olan de ***"H nidiye Islamcıları"****, devletle iç içe, koyu bir anti-komünizm anlayışının sahibi olarak, anti-emperyalist ve Anti-Amerikancı sol güçlerin karşısında bulunmuş, Kanlı Pazar ve benzeri eylemlerde Anti-Amerikancı sol göstericilere karşı devletle birlikte savaşmıştır.*

Kapitalist Enternasyonalin mayasını oluşturan tekelci sermayeyi tehdit etme durumunda olmayan ve bir ideoloji olarak katı bir anti-komünist çizgiye oturan ***Hamidiye İslamı,*** *Ortadoğu'da emperyelist çıkarların korunmasında aktif rol oynamıştır. Örneğin, Müslüman Kardeşler Örgütü, Ürdün'de FKÖ'ye karşı Kral Hüseyin ve İngiliz Amerikan gizli servisleriyle işbirliği yapmış, bu yüzden "kafir velanetli" kabul edilen Filistinliler. Amerikan-İngiliz desteğinde Ürdün-Siyonist İsrail ve Müslüman Kardeşler Örgütünün kanlı Kara Eylül katliamında otuzbin kayıp vermişlerdir. İşgal altındaki fedailerin mücadelesi de, İsrail destekli dinci akımlar tarafından şu gerekçeyle engellenmiştir: "Bu topraklar bizim değil Allahındır. O kimi isterse ona bahşeder mülkünü. Demek ki biz kötü kullarız. 80'li yıllarda Amerikan düşmanı bir görüntüye bürünen İslamcı akımlar, el altından ABD ve CIA ile işbirliği yapmaktan geri kalmamışlar. Örneğin, Sudan Devlet Başkanı Cafer Numeyri, İslami Cephe Lideri Hasan El Turabi'nin desteği ile şeriat yasalarını ilan etmiş ve akabinde*

Pentagon'a askeri üsler vermiştir. Afganistan'da İslam adına savaşan "cihad" eri Gulbeddin Hikmetyar'ın Pakistan istihbaratı ve ABD ile yakın ilişkileri bilinmektedir. Hikmetyar'ın ABD siyasetlerine yakınlık içinde Pakistan-Afganistan "İslam konfederasyonu" ile ilgili bir projeye imza attağı da sır değildir.

Türkiye'deki ***Hamidiye İslamcıları'****nın "İslam'ın şehidi" olarak andığı Pakistan'ın "Hacı Diktatörü" müteveffa Ziya ül Hakk Şeriat yasalarını ve İslam siyasetini uygularken en yakın destekçisinin ABD ve Türkiye olduğu bilinmektedir. Lübnan Şiilerinin lideri Emel Örgütünün başı Nebih Berri'nin bir yandan Tahran'la, diğer yandan ABD ve İsrail ile ilişkileri vardır. Berri, Lübnan'da kurduğu İslam Cumhuriyeti böyle bir ilişkiler ağına dayandırmaktan geri durmamıştı.*

Ortadoğu ve Türkiye'de, ABD çizgisinde bir İslam; tarihsel bir arka plana, büyük bir ilişkiler ağına ve örgütsel güce dayanır. ABD-Suudi Arabistan ve ARAMCO tarafından finanse edilen Rabıta ve İhvan-ı Müslimin, İngiltere'nin Kuveyt ve Ürdün'de örgütlediği Hizb-ut Tahrir adı örgütler bu tarihsel çizginin 40 ve 50'li yılllardaki önemli unsurlarıdır. Kapitalist Enternasyonal'in dünya ölçeğindeki kurumlar ve ilişkiler "şebeke"si içinde petrol çıkarlarının gereği olarak İslam örgütlerine de belirli roller verilmiştir: Türkiyede'ki İslami akımı da kucaklayan bu İslami örgütlenmeler; içinde Rabıtatu'l Alemi'l İslami (Dünya İslam Birliği)'nin önemli bir konumu vardır: Amerikancı İslam'ın Rabıtası, Türkiye'de Refah Partisi ve ANAP ile organik ilişkilerinin yanında, 12 Eylül yönetimi ile de yakın destek bağları geliştirmiştir: 1973-1980 arasında MSP ve AP, MHP'nin en büyük destekçileri olarak iktidarı paylaşan

Nakşibendiler, Nurcular ve diğer İslamcı güçlerin siyasi irade anlamında Pentagon-Ordu-asker ve sivil istihbarat-İsrail-MOSSAD ilişkiler ağının temsil ettiği tüm dış politika açılımları ve SOL güçlerin tasfiye süreçlerinde doğrudan sorumluluğu vardır. Devletin "çelik çekirdeği" ile İslamcı güçlerin ilişkileri, yaratılan laik devlet illüzyonuna rağmen, olmazsa olmaz ilkesine göre biçimlenmiştir.

Nurcuların müteveffa lideri Albay Hacı Hulusi Bey'in MİT görevlisiyken Nurcuları arattırdığı ve sonradan Nurcu olduğu bilinmektedir. Nurcu akımın önemli gruplarından Fettullah Hocacıların Devletle çok güçlü ilişkilere sahip olduğu ve eski içişleri bakanı Abdülkadir Aksu ile İstanbul Emniyet Müdürü Hamdi Ardalı'nın bu grupla arasının iyi olduğu basın tarafından gündeme getirilmiştir. Ayrıca Ortadoğu'da Amerikan çıkarlarını koruyan Norman tarikatı ile de ilişkileri olan bu grup, devlet ve ABD'nin ilişki sistemi içinde önemli bir yere sahiptir. "İngiliz Partisi" olarak bilinen HİZB-UT TAHRİR Grubunun liderleri arasında emekli subaylar vardır. Ayrıca devlet aygıtları içinde özel bir yeri olan Aydınlar Ocağı ile Türk-İslam sentezcilerinin çıkışını önceleyen İlim Yayma Cemiyeti'de Türkiye siyasetinde anti-komünist ağırlığı ve aktivist yapısı ile en etkili gayrı resmi örgütlerden biridir. Cemiyetin kaynağı olan akım, Sıratı Müstakim diye anılır ve "doğru yol" anlamına gelir. İskenderpaşa Cami'imamı Mehmet Efendi İlim Yayma Cemiyeti'nin manevi başkanı olarak kabul edilmektedir. Bu şahsın önemli toplatılarda bir yanında MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan, öbür yanında MHP Genel Başkanı Ahparslan Türkeş oturmuştur. İlk sağ gençlik örgütlenmesi ve vurucu gücü olan Milli Türk Talebe Birliği'ni örgütleyen İlim Yayma Cemiyeti'dir. Amerikancı, anti-sol bir söylemle ve bu temelde siyasal

şiddet pratiğinin devletle iç içe niteliği kapsamında meşrulaştırılmasına katkıda bulunan cemiyet MHP ideolojisinin oluşumunu da yönlendirmiştir. Türk-islam sentezi temelinde gelişmesini sürdüren hareket, daha sonra tüm kalıtıyla birlikte en güçlü uzantısını Aydınlar Ocağı'nda bulmuştur.

Radikal görüntü taşıyan, ancak radikalizmlerinin sınırı anti-komünist çizgide biten Enternasyonal bağlara sahip diğer bazı İslami akımlar ise, bu kapsam içinde Libya destekli Davet-ül İslam ve İran taraftarı Hizbullah ile yakın ilişkiler kurmuşlardır. Sözde "özerk" bir söylem geliştirip "sol kafirlere de", sağ kafirlere de karşı olduklarını ifade etmelerine rağmen, önemli İslam tarikatlarının iktidar bloku içinde ekonomik ve politik güçleri ile kapitalist enternasyonal çizgisini taşıyan ilişkilerine karşı da hoşgörülü bir yaklaşım içinde olmuşlardır.

Türk-İslam çizgisi içinde yer alan sağ akımların, Türklüğün amaçları önünde engel olarak görülen Ermeniler'in İttihat ve Terakki'nin iç savaş örgütü Teşkilat-ı Mahsusa eliyle tehcir ve kıyıma tabi tutulduğu toplumsal dinamiklerin gelişme çizgisinde yer aldığını daha önce ifade ettik. Bu dinamiklerin işlerliğinde dönemsel dış veya iç politik etkilerle Türklük veya Müslümanlık birbirini potansiyalize edebilecek bir eklektisizm içinde ele alınmış ve devletin istekleri bu anlamda yönlendirici olmuştur. Örneğin demokrat nitelikli Zekeriya-Sabiha Sertel çiftine ait Tan matbaasının anti-komünist hezeyan içinde "Türk miliyetçiliği" adına yakılması soğuk savaş konjonktürü içinde dış politik açılımlarda devletin klasik formülasyonunun Türk milliyetçiliği motifini kütleye içermesi sonucunda gerçekleşmiştir. Ancak Türk-İslam sentezinin kurucu öğelerinin 1970'li yıllarda özellikle MHP'nin temsil ettiği faşizan sağın iktidar stratejisi içinde boyutlanması daha "özerk" bir siyasi

açılıma işaret eder. Bu "özerklik" uzun süreli olmamış, kullanılan staratejinin ideolojik program ve hedefleri devlete içerilerek sürekli hale getirilirken, bu stratejinin kadroları tasfiye edilmiştir.

Bu noktaya gelinceye kadar devletin gayrı-nizami harp içinde para-militer güç olarak konumlandırdığı ve kullandığı bu güçler çılgın bir hezayan içinde Ermenilerin yerine komünist ve Alevileri koymuş, "kutsal" dava adına kanlı bir tasfiye başlatmışlardır. Siyasi seçkinlerin yanısıra sol'un potansiyel müttefiki CHP'li yurttaşlar da ciddi ciddi "komünist" ilan edilmiş, parti kimliğinin "alevilik" motifi ile kaynaştığı bölgelerde "Teşkilat-ı Mahsusa"' benzeri Ermeni tehcir ve kıyımının yerini "Alevi solcu" tehcir ve kıyımı almıştır. Bu çerçeve içinde K.Maraş'ta 1978'de meydana gelen olayların sanıkları ile ilgili gerekçeli hüküm kitabında yer alan ve saldırgan grupların attığı sloganlarla ilgili bilgiler yadınlatıcıdır. Gerekçeli hüküme göre atılan sloganlar şunlardır:

"Alevilere ölüm, Evinde silahı, bıçağı, tahrası olan durmasın, Alevileri öldürelim, memleketten temizleyelim".

"Allahını seven, Peygamberini seven yürüsün, komünist Alevileri yaşatmayın, bunları öldüren cennetlik olur. Maraş Alevilere mezar olacak. Komünistler Moskova'ya, Müslüman Türkiye, Aleviler Moskovaya, Komünistleri bırakmayın, Allah yoluna kesin, Sütçü İmam aşkına vurun. Komünistlere ölüm. Milliyetçi Türkiye, yaşasın Türkeş, Yaşasın MHP"(159).

Tekrar belirtelim ki, Maraş'ta uygulanan gayrı-nizami harp satratejisi, özel savaş birlikleri tarafından gerçekleştirilmiş, bir bakıma 12 Eylül'de açık iktidarını ilan eden ve devletin bizatihi kapitalist enternasyonale dayalı kontr-gerilla niteliğini simgeleyen bir prova olmuştur. 12 Eylül'ün tasfiye ettiği sol güçler, Maraş'ta sağ çetenin alt kadrolarının dizginsiz terörünün yöneldiği sıradan insanlar yanında asıl hedeftir. TİP, TÖB-DER, POL-DER binaları Maraş'taki ilk saldırı he-

defleridir. Sıkı yönetim ilan partisinin eylem programı yanında özellikle devlet içindeki bölünmüşlüğü ve demokratik içerikli toplumsal muhalefetin sol tutuma sahip örgütlerinin devletteki göreli gücünü çözme yönünde Maraş olayları önemli bir işarettir.

Bu olaylarda en önemli hedeflerden biri Pol-Der ve Pol-Der'li polislerdir. Cumhuriyet muhabiri, 23 Aralık 1978'de, AP'li Belediye'nin Fen işlerine ait resmi arabanın üzerine çıkmış bir din adamının, meydanda toplanan saldırgan gruba şöyle seslendiğini yazıyordu; "Müslüman kardeşlerim, yılmayın, vurun, kırın. Soysuz komünist polisler çocuklarınıza işkence ettiler... Müslüman Türkiye'nin Kahramanmaraş'ın kahraman çocukları, acımızı komünistlerde bırakmayın." Bu arada olayları yöneten kişiler arasında "maskeli" kişeler de bulunmaktadır. Dönemin içişleri bakanı İrfan Özaydınlı'ya sunulan ve 23-29 Kasım 1986'da Yeni Gündem tarafından yayınlanıncaya kadar gizli kalmış bir rapora göre olaylardan önce ve olaylar sırasında Maraş'a gidenler arasında ülkücü Ünal Ağaoğlu, Haluk Kırcı, Ahmet Ercüment Gedikli de vardır." Bu kişilerden Ünal Ağaoğlu ile Haluk Kırcı Ankara Bahçelievler'de 7 Tipli'nin öldürülmesi olayından daha sonra hüküm giymişlerdir. A.E. Gedikli ise Kemal Türkler'in katil zanlısı olarak aranmıştır. Olayların başlama biçimi raporda şu şekilde anlatılmaktadır: "18.12.1978 günü, ÜGD Maraş Şubesi ikinci başkanı Mustafa Kanlıdere, Ökkeş Kenger ve üçüncü başkan Mustafa Tecirli'ye halkı kışkırtmak, tahrik etmek ve isyanını sağlamak için, solcuların attığı süsü verilmek kaydıyla tahrip gücü az bir dinamit'in... 'Güneş Ne Zaman Doğacak' filminin oynatıldığı Çiçek Sinemasına atılmasını emretmiştir."

Bu bombalama olayı ile ilgili olarak hiç bir solcu mahkeme tarafından suçlanmadığı gibi, bombalama olayını Ankara'daki merkezlere aktaran ve "yardım" talebinde de bulunan Ökkeş Kenger, şimdiki adıyla TBMM üyesi Ökkeş Şendiller'in bu görüşmeleri ile ilgili

olarak İçişleri Bakanı Özaydınlı'nın araştırma talimatının gereği hiç bir zaman yapılmamıştır. 1968 yılında Dolmabahçe'den karaya çıkan Amerikan bahriyelilerin kiralık Türk kadınları ile buluşmasına tepki gösteren anti-emperyalist solcu gençleri öldüren islamcı cami kalabalıkları, Milli Türk Talebe Birliği üyeleri ve İmam-hatiplilerin çizgilerinin devamı olan güçler bu kez de Maraş'ta solcu ve alevi avına çıkmışlardır. Devlet aygıtlarının Kanlı pazar, veya 6. filoyu protesto olaylarını bastırırken kullandığı paramiliter güçlerle ilgili zimni desteği Maraşta da gündeme gelmiş, devlet yurttaşını koruma yükümlülüğünü reddedip demokrasi süslerinden tümüyle soyunmuş ve çelik çekirdeğinde mündemiç otoriter hızı gündeme almak amacı içinde provakatif ve katliamı meşrulaştırıcı bir konuma yerleşmiştir.

Bu konuda, ilginç biligileri şöyle özetlemek mümkündür; 1978 yılı Şubat ayında K. Maraş'ta bir eve yapılan baskında çok sayıda patlayıcı madde ve askeri malzeme ele geçirilir. Olay bazı karanlık bombalamaların yapıldığı döneme denk düşmektedir. O günlerde Ankara DMMA'ne Amerikan yapısı ve ordu malı bir bomba atılmış, CHP İzmir milletvekili ve kontr-gerilla konusundaki çalışmaları ile Süleyman Genç'in evi bombalanmış, Halkevleri binasına ordu malı bomba atılmış ve bununla ilgili olarak bir hava astsubayı gözaltına alınmıştır. Bu olaylar ile yakalanan patlayıcıların bağlantısı görülmektedir. Maraş'ta yapılan baskında sağlanan bilgiler doğrultusunda ordudan çıkarılmış Yüzbaşı Mehmet Ali Çevikel'in evine baskın yapılmış ve evde patlayıcılar bulunmuştur. Esrarengiz Yüzbaşı Çevikel, Maraş Öğrenci Yurdunda kalan iki ülkücü öğrencinin adını vermiş ve patlayıcıların ordu depolarından çalındığını, ayrıca esrar karşılığında Amerikalı askerlerden alındığını açıklamıştır. Ancak K. Maraş olayları ile bu örgüt ve Maraş'taki baskında ele geçirilen patlayıcıları bağlantısı hiç bir zaman araştırılmamıştır

Araştırılmayan her bağlantı devletle ilişkili görünmektedir. Örneğin Ankara Bahçelievler'de kimyasal madde kullanılarak bayıltılıp, sonradan öldürülen 7 Tip'li genç ile ilgili soruşturmada da eterin bir devlet kuruluşundan çalındığı anlaşılmış, soruşturma bir aşamadan sonra kilitlenmiştir.

1979 yılının Temmuz ayında Akşehir'deki "Ordonat" deposundan 21 tane uzun namlulu silah çalınmış, nöbetçiler tutuklanmış ve daha sonra sık tekrarlanan bir senaryoya göre cezaevinden kaçırılmışlardır. Bu silahların hangi olaylarda kullanıldığı halen bilinmemektedir. Devlet kurumlarından bir biçimde edinilen patlayıcı maddelerin ve silahların kullanıldığı olaylar halen devlet "sırrı"dır.

Ayrıca bir kaçakçılık grubunun Türkiye'ye yedi yıl içinde 70 bin silah ve 27 milyon mermiyi rahatça soktuğu düşünülürse devletin daha pek çok "sır"ları bulunduğu görülmektedir. Kapitalist Enternasyonalin özellikle dünya ölçeğinde "aktif operasyon"lar yürütmekle görevli kurumları, silah ticareti ve antikomünist silahlı eylemler alanında egemenlik kurmuşlardır. Kaçakçılık olarak nitelendirilen ancak özünde sermayenin riskli işlerle içli dışlı ticaret kesiminin ilgi alanında bulunan silah ve uyuşturucu ticareti belirli sınırlamalar dahilinde Kapitalist enternasyonalin istihbarat örgütleri, ticarete konu olan ülkenin güvenlik ve istihbarat kuruluşlarının omurgasını oluşturan üst düzey bürokratlar ile paramiliter ve anti-komünist iç savaşın vurucu güçlerinin kesişme alanında ortaya çıkmaktadır.

Kapitalist enternasyonalin masonik ilişkiler şebekesinin kapsayıcılığında "kar" kavramının kutsallığı içinde tekelli sermaye düzeninin sermaye birikim ve pazar istikrarı mekanizmalarının yağlanmasında kulanılan "risk" faktörü yoğun ancak karlılığı yüksek bu sektör, fiziki kadrolarına mafioz ilişkiler temelinde "risk"i rahatlıkla üstlenecek devlet

kadrolarını Türkiye'de de dahil etmiştir. Bu kadroların yürüttükleri anti-komünist mücadelenin bir ödülü gibi görülen ve uluslar arası uygulamada meşru kabul edilen risk faktörü, yüksek kaçakçılık sektöründe kardan pay alma biçiminde ortaya çıkan mafioz ilişkilere pek çok örnekten birini şu alıntıda görmek mümkün:

"1973 yılı Haziran ayında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığın'da sorgulanan yeraltı dünyasının ünlü bir ismi, İstanbul Emniyetin'den bir üst düzey yöneticisinin 200 bin lira karşılığında bir silah kaçakçısını serbest bıraktığını söylemişti.

Bir başka silah kaçakçının yakalanmak üzereyken, aynı emniyet görevlisi, kaçakçı ile irtibat kurduğunu ve aranmasından vazgeçilmesini istediğini buna karşılık 50 gün içinde bir parti silah yakalatma sözü aldığını duyurmuştu.

Böyle bir isteğin garip karşılandığının belirtilmesi üzerine ise kendisinin bir müddet sonra ABD'ye gideceğini ve operasyonun dönüşünde yapılmasını istemişti. Aynı tarihlerde İstanbul Sıkıyönetim Komutanı olan Orgeneral Faik Türün, soruşturmayı yapanları makamına çağırmış; o anda İstanbul Emniyetin'de önemli bir mevki işgal eden bu kişinin aşırı sola karşı büyük darbeler vuran bir kimse olduğunu, yolsuzluklarının duyulması durumunda bunun sol mihraklarca istismar edilebileceğini belirtmişti"(160)

12 Eylül döneminde İstanbul'da en üst düzeyde güvenlik görevi yapan bu kişi ile ilgili olarak basına sızdırılan bir "ihbar" mektubunda "Türkiye'de bütün büyük kaçakçılık işlerinde hissesi var" denilmekte, bu mektupta ayrıca "Bu şahıs hakkında haberalma örgütlerinin İstanbul kanadından bilgi toplamaya kalkmayın, çünkü kilit noktalarında çalışanlar onunla sıkı bir işbirliği içindedirler" uyarısı yer almaktadır.

Sola karşı büyük darbeler vuran bu üst düzey görevlinin kariyeri ve kişilği yukarıda çizdiğimiz ilişkiler "şebekesi"nin yapısal özelliklerini taşıyan

zengin bir tipolojiye sahiptir. Aynı kaynakta bu görevli için "Galatasaray Lisesinde ve Siyasal Bilgiler Fakültesin'de öğrenim gördüğünü belirtmektedir. ABD'de çeşitli kurslardan geçerek iki yıl mesleki eğitimden geçirilmiş ve "Sevgi birliği"(Mason Locası) içinde ilişkilerini gelişmiştir.

Türkiye'nin bir ara rejim döneminde 12 Mart'ta, İstanbul'da yürüttüğü siyasi operasyonlar iyice ünlendi" bilgisi yer almaktadır. ABD'nin kont-gerilla okullarında görülen "mesleki" eğitim, masonik ilişkiler, sola karşı yürütülen mücadelede aktif görevler, "Mardin ve "Siirt'teki Kürtçülük" operasyonlarında alınan görevler; "tüm bu ilişkiler şebekesi içinde en temel vurgu sola vurulan darbe ile geliştirilen ilişkilerin Kürtçülük operasyonları olup kapsamı ve niteliği ise bu darbenin alt yapısı mahiyetindedir. Kapitalist enternasyonalin kontr-gerilla okullarında kurslar, bu enternasyonalin birlik, sadakat, dayanışma kurumu olan masonik ilişkiler, en önemli ticari kar kaynaklarının gerçekleşme alanı olan kaçakçılık ve mafia sektörü, mafioz yapı, bu yapı ile çok yönlü bağlar kuran uluslararası ve yerel istihbarat kuruluşları, yürüttükleri anti-sol mücadelenin ödülünü bu sektörle ortaklık ilişkilerinden edinen istihbarat, güvenlik kadroları ve temel hedef: Devlet ve mülkiyet rejimi muhaliflerinin şiddetle ezilmesi.

Bu çerçeve içinde "sola darbe vurmakla" ünlü 12 Eylül'ün İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı ile ilgili olarak bir mafioz işadamının anlattıkları şöyle: "Fahrettin Aslan, Şükrü Balcı zamanında her ay bazı kumarhaneler ile lüks randevuevlerini paraya bağlamıştı. Buralardan aldığı paraları her ay Şükrü Balcı'ya verirdi. Bu paraya polis parası denir. Benim ortağı bulunduğum kumarhaneden de her ay 1 milyon TL ödeme yapılırdı." Aynı kişinin açıklamasında "İstanbul eski Emniyet Müdürü Şükrü Balcı halen Amerika'dadır. Duyduğuma göre oğlu da Ame-

rika'daymış. Orada bir çiftlik satın aldığını duydum. Duyduğuma göre kendisi Fahrettin'le birlikte, bir takım gayri-müslimlere baskı yapıp korkutarak, 2 milyara yakın veya daha fazla para toplamışlar... Gayri-müslimlerin kaçak yollardan döviz transferi ve hammadde kaçakçılığı yaptıkları için kendilerinin bu sebeple sıkıştırılıp şantaj yolu ile bu paranın taplandığı"(161) bilgisi bulunmaktadır.

1983 yılında Türkiye'nin ABD Büyükelçiliğin'de ortaelçi sıfatıyla görev yapan "gayrı-nizami harp" uzmanı "Sevgi Birliği" Üyesi İstanbul Eski Emniyet Müdürü Şükrü Balcı, Türkiye'ye döndü ve "aklandı." İ.Ü Rektörü Haluk Alp'in vurguladığı gibi "Türkiye yeraltından işgal edilmişti." 12 Eylül darbesi bir bakıma bu işgalin tescili oldu. 12 Eylül'le birlikte mafioz ilişkiler sisteminin güçlü kadroları devletin görünen yüzünde de yerlerini aldılar. Tekelli sermayenin dişlilerinin yağlanmasında 1973-1980 arasında silah, uyuşturucu, hammadde ticaretinin yanında, muazzam miktarlara ulaşan bir parayı çeşitli kanallar içinde tekelli sermayeye "fon" olarak aktaran "banker" kuruluşları devletin "zımni" desteği ile bu işi yaptılar. Kaçakçılık olarak nitelenen aslında sermaye fraksiyonlarından biri olan uluslararası "işadamları" topluluğunun devlet kadrolarında çalışan ortakları bu desteğin garantörü olurken, 12 Eylül sonrasında da devam eden "bankerler"lerin faizle para toplayıp, toplanan paraları tekelli sermayeye fon olarak karmaşık bir sistem içinde aktarmaları sürecinde diktatörlüğün ünlü yöneticilerinden MGK üyesi ve K.K.K Nurettin Ersin, Org. Tahsin Şahinkaya, Başbakan Yardımcısı Zeyyat Baykara ve Danışma Meclisi Başkanı Prof. Dr. Sadi Irmak'ın da bu "bankerler" de paraları bulunduğu basında da yer almıştır(162). Konunun bu boyutunu iktidar ilişkileri bakımından değerlendiren Prof. Dr. İzzettin Önder'in "faiz" üzerinde durarak sorduğu soru ve yaptığı tespit şöyle; "Bu iktidar içteki eskiden kalma, geleneksel

ciddi sermaye yatırımı yapan adamların bile değil artık. Kim peki bunlar, mafya mı? İşte paranın muhteşem gücünü elinde tutanlar. Evet mafya gerçekten (163). Bu mafioz ilişkiler şebekesi içinde basit bir "dış mihrak"lar açıklaması ile devlette ortakları bulunan ve 1973-1980 arasında 30 milyarlık silahı Türkiye'ye sokan iş adamlarını devletin ve kapitalist enternasyonal örgütlerinin egemenlik alanı dışındaki bir terör kurgusu içine oturtmak yanlış olur. Tekelli sermaye ve onun devletinin politik-ekonomik tasfiye süreçleri içinde, başlangıçta "özerk" bir "kar" güdüsü ve kendine özgü olduğuna inanılan bir "örgütçülük" düzleminde çalışan kaçakçılık sektörü, biriken "fon"ları legalize edilip, "kadroları"nın kriminal olmayan bölümleri saygın "işadamı" haline geldikten sonra misyonlarını farklı alanlara kaydırmışlar, fazla "sivrilen" uçları devletin bekası adına törpülenmişlerdir.

Bu sektörün silah dışındaki alanlarda aşırı karlı işleyişine ilginç bir örneği Ankara Sıkıyönetim Askeri Savcılığı'nın 21.11.1983 tarih ve 1983/333 karar sayılı iddianamesinden izleyelim: Türkiyeden 60-90 ton altının kaçırılması ile ilgili bu davanın iddianamesine göre sanıklar "piyasadan ve kuyumculardan topladıkları işlenmiş ve hurda altınları ucuz fiyatla satın alarak yurtdışına kaçırıyorlar ve altın fiyatının yüksek olduğu Batı Avrupa ülkelerinde satıyorlardı." Altın satışından elde edilen dövizleri Türkiye'ye sokarak karşılığında piyasadan yeniden altın toplayıp yurdışına kaçırmak için bir seçenek aranmış ve bulmuşlardı. "Altın satışından elde edilen dövizler NASCOR ve SHACARCO A.G adlı şirketler aracılığı ile ihraç bedeli peşin döviz havalesi gibi göstererek Türkiye'ye gönderiyorlardı. Dövizler banka hesabına akmaya başlıyor ama sorun bitmiyordu. Türkiye'ye gelen dövizlerin bankalardan çekilmesi için de bir seçenek bulunması gerekiyordu. Sonrasını iddianameden izleyelim; "Türkiye'ye gönderdikleri,

Türkiyede'ki Uluslararası Sanayi Bankası, Ticaret Bankası ve Yapı Kredi Bankasının İstanbul Kapalıçarşı-Sultanhamam, Şişli, Kadıköy, Elmadağ, Galatasaray şubelerine gelen dövizlerin bu bankalardan çekilmesi için ayrı bir formül arandığı ve sonunda canlı hayvan ihracatçısı olan diğer sanıklara satılmasının kararlaştırıldığı, bu konuda adı geçen bankaların genel müdürleri olan ve aşağıda eylemleri anlatılacak olan sanıklar Halil Soydan, Erol Aksoy, Hüsnü Mustafa Özyeğin ile anlaşarak dövizleri akborsa ile karaborsa arasındaki fiyat farkı üzerinden sattıkları... Banka şubelerine verilen talimatta hileli şekilde döviz alım bordroları düzenlenmiş, bordrolarda miktarları yazılı olan dövizlerin Türk parası karşılıkları, ihracatçıların değil altın kaçakçısı sanıkların ellerine geçmesi sağlanmıştır." Bu olayda adı geçen banka genel müdürleri ile ilgili olarak takipsizlik kararı verilmiştir. Bugün büyük holdinglerin ve bankaların sahibi olan bu kişilerin davranış biçimlerinin mülkiyet rejiminin "kar"a dayalı mayasına uygun olduğu ortadadır.

Silah kaçakçılığı, altın, döviz işleri, faizle para toplama türünden konular kapitalist enternasyonalin uluslararası "meşruiyet" görünümünü olumsuz yönde etkilemediği oranda büyük sermayenin ticaret kesiminin çalışma alanıdır. Dolayısıyla bu kategori içinde gerçekleşen faaliletleri "yolsuzluk" v.s. değerlendirmesi temelinde çözümlemeye çalışmak ve tekelli devlet yapısından ayrıymış gibi yorumlamak yanlış olur. Ancak uygun zamanla da sistemin uzun vadeli çıkarları söz konusu olduğunda bu türden olaylar kriminalize edilerek tekelli basın tarafından kamuya sunulmakta, işlevini tamamlamış, birikim çarkının dişlilerini yağlamış, sözde "yasal olmayan "iş alanı" ve bazı işe yaramaz "kadrolar" tasfiye edilirken yenileri devreye sokulmaktadır. İzzettin Önder'i; "bu iktidar mafyanın iktidarı mı?" sorusuna yönlendiren süreçte 1973-1980 arası yoğunlaşan silah ticareti de,

altın ve döviz kaçakçılığı da, devletin teşviki ve yönlendiriciliğinde "hayali" ihracat da aynı zincirin halkalarıdır. Bu halkalar içinde, Tekelli sermayenin en önemli kuruluşlarının yeri vardır. Örneğin 25 Ağustos 1988'de Milliyet gazetesinde yer alan bir haberde 33 hayali ihracat şirketinin adı veriliyor ve bunlar arasında ENKA, TEKFEN ve Koç Grubuna bağlı RAM şirketi-bilinçli olarak T harfi konularak TAM Dış Ticaret olarak yazılıyor- sayılıyordu.

Koç Grubu'nu karşısına almak istemeyen ve özünde tekelci sermayenin bizatihi kendisi olan basının, bu yanlışlığı isteyerek yaptığı açıkça biliniyor ve haberi veren gazeteler RAM'ı, TAM olarak değiştiriyorlardı. RAM Dış Ticaret Şirketi, 1987 yılında 285.598.274 dolarlık ihracat yapmış, 1988 yılında 492 milyon dolar ihracat ile Türkiye birincisi olmuştur. Listede yer alan şirketlerden ENKA'nın 18 milyar TL. hayali ihracata dayalı vergi iadesi aldığı açıklanmakta, ancak RAM Dış Ticaret ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Bu paralar geri ödenmediği gibi, adı geçen bu kuruluşlarla ilgili dava da açılmamıştır.

Koç Grubu'nun, Türkiye'deki mülkiyet rejiminin simgesi olmuş, uluslararası sermaye ile ortaklık ilişkileri, Rotariyenlikte somutlanan masonik bağları ve iktidar aygıtlarındaki doğrudan ağırlığı düşünüldüğünde, böyle bir soruşturmanın yapılması devletin ve kapitalist enternasyonal içinde işlerlik kazanan sosyo-ekonomik yapının özüne ters düşer zaten. Ayrıca yukarıda anlatılan bağlar temelinde çarpıcı bir konu da, ihracat teşvikleri ile ilgili DPT müsteşar yardımcılığına Bülent Öztürkmen'in getirilmesidir. MİT'le ilişkilerine dair basın tarafından yazılanların yanında, bu kişinin Amerika ve İsviçre barkalarında bulunan hesabına 1984 yılında 20 bin dolar yatırıldığının açıklanması "sektör"ün işleyişine dair ortaya konulan iddiaları doğrular niteliktedir. Kimdir bu Bülent Öztürkmen? 20 Eylül 1978 tarihli Aydınlık gazetesinde, "MİT ajanı Bülent Öztürkmen,

MHP'li bakan Agah Oktay Güner'in müsteşar muavini idi" denilmektedir. 22 Ağustos 1978 tarihli Aydınlık Gazetesinde ise Bülent Öztürkmen 12 Mart döneminde MİT görevlisi olarak işkencecilik ile itham ediliyordu. Öztürkmen'in kişisellikten soyutlanarak izlenecek gelişim çizgisi tipolojik bir açıklığa denk düşmektedir. 12 Mart-MİT işkenceli sorgular-Türk İslan Sentezcisi MHP'nin Tekel Bakanlığı müsteşarlığında görev-MC iktidarı-12 Eylül darbesi-DPT ve tekelci sermaye; Öztürkmen'in kişiliğinde yoğunlaşan ve bu yoğunluk ölçüsünde kişiselliği aşan işleyiş ve özellikleri içeren bu bağlar birçok bakımdan aydınlatıcıdır. Bu ilişkiler sistemi içinde "kar"lılık açısından 70'li yılların Türkiye konjonktüründe en verimli alanın metruk bir yasa ile "kaçakçılık" olarak nitelenen ve devlete fiilen bu yasanın düzenleme alanının dışına çıkılarak meşru bir ticarete dönüştürülen bir ticaret biçimi olduğu daha da netleşmektedir.

Devlet aygıtı tarafından kale haline getirilen bazı kuruluşların ve bunların üst düzey kadrolarını bu sektöre "zimni destekleri" bilinmektedir. Türkiye'de 12 Eylül'de ve öncesinde otoriter-faşizan meşruiyetin gerekçesi yapılan ve sözde sağ-sol çatışması olarak benimsetilmeye çalışılan "terör"ün silah ticareti ve devlet kadroları arasındaki ilişkisi, işin kriminal uzantıları ön plana çıkarılarak perdelenmiştir. Ancak yoğun araştırmalar sonucunda sahnenin içinde üzerine ışık düşenler de vardır. Örnegin "Emniyet Genel Müdürü Rafet Küçüktiryaki" ile ünlü "mafioz işadamı" Hüseyin Uğurlu arasındaki dostluk bunlardan biridir. Bu ilişki Emniyet Genel Müdürü Küçüktiryaki'nin silah kaçakçısı Uğurlu'yu "kar"ının peşinde "masum" bir "işadamı" imajı içinde savunmasıyla cevaplandırılmıştır. Yeraltı ekonomisinin itibarlı "işadamları"ndan Dündar Kılıç'ın 16-24 Mart 1984'de Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nda açıkladığı iddialar ise, MİT kadroları-mafia-polis-

büyük sermaye ile ilgili pek çok kriminal bağa açıklık getirmesine rağmen, devlet açısından işleme değer bulunmamıştır. Bunda zaman zaman çeşitli güç gruplarına sermaye fraksiyonları ile uluslararası güvenlik kuruluşları arasındaki ayrım temelinde devlet içinde açığa çıkan kavgalarının o dönemde nispi bir denge içinde olmasının rolü büyüktür. Yoksa, biçimsel ayrılık noktalarının yoğun olduğu dönemlerde dosyalar karşılıklı yıpratma amacıyla kullanılabilmekte, bazı soruşturmalar, "mesaj"ı yeterince netleştirme sınırına kadar götürülmekte, sonra dosyalar kapatılmaktadır...

Özetlersek; yukarıda, bazı yönleri ana çizgileri içinde anlatılmaya çalışılan ilişkiler ağı ve bu temelde gelişen siyasi süreçte temel motivasyon, 1965'te başlayan iç savaş içinde tekelli sermaye düzeninin, kapitalist enternasyonal'in tercih ve desteği doğrultusunda hayatın her alanına ağırlığını koymasıdır. Bu amaçla 1965 sonrasında "darbe" tanımlaması temelinde siyasi ve ekonomik güçler alanında büyük tasfiyelere gidilmiş, yapılan sivil darbeler zinciri ile tekelci sermayenin hegomonyası tam anlamıyla kurulmuştur. Tekelli sermaye düzeni ve kapitalist enternasyonalin "düşman" kabul ettikleri güçler 1965'ten itibaren Türkiye'de ağırlık kazanmaya başlamışlardır. TİP 1965 seçimlerinde 16 milletvekili ile parlamentoya girmiş, 12 Mart 1965 tarihinde modern Türkiye tarihinin en büyük işçi eylemlerinden biri Zonguldak'ta jandarma-polisin büyük bir işçi kitlesi ile çatışması ve iki işçinin ölümü, 50 işçinin yaralanması ile sonuçlanmıştır. Anadolu'nun pek çok yerinde işçi eylemleri ortaya çıkmış, İzmir'de, Çorum'da, Ankara'da binlerce işçi hak direnişleri, yürüyüşler yapmışlardır.

Türkiye Öğretmenler Sendikası, Fikir Klüpleri Federasyonu ile gelişen sola açılım, anti-Amerikancı, anti-emperyalist dalga ile birlikte, 1965 yılında CHP'nin yükselen dalganın etkisiyle orta sol prog-

ramını gündeme getirmiştir. Ancak, Milliyetçi ve dinci sağ, tepkisini hemen ortaya koymuştur. Nurcu ve Süleymancı desteğinde Türkiye çapında kurulan Komünizmle Mücadele Dernekleri, büyük bir mali desteğe sahip olmuş, kitlesel katılımın yoğun olduğu gösteriler düzenlemiş, dinci ve milliyetçi sağ 16 Mart 1966'da, 16 Mart 1978 İstanbul Üniversitesi saldırısının habercisi bir eylemle çıkışını yapmış ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini basarak TİP Genel Başkanı M.Ali Aybar'ın konferansını engellemiş, çok sayıda öğrenciyi yaralamıştır. AP-MHP-Dinci sağın ortak örgütlenmesi olan Komünizmle Mücadele Dernekleri'nin sayısı 1968'de 141'e ulaşmış, "Komünizme ölüm" sloganlarıyla DİSK, sonradan TÖB-DER'e dönüşecek olan TÖS, TİP ile diğer solcu gençlik örgütlerine yönelik savaşı başlatmıştır. Aynı dönemde Dev-Kurt yani Devleti Kurtarma planının gündeme getirildiğini, 12 Eylül'de 2.Ordu Komutanı olan Org. Bedrettin Demiral açıklamakta ve 12 Mart ile 12 Eylül'de bu planın yürürlüğe konulduğunu belirtmektedir.

Uluslararası gelişmeleri anti-emperyalist çizgisi ile zorlayan sol gençlik hareketi ve toplumsal muhalefet akımının yarattığı büyük siyasal enerji, devlet aygıtına da yansıyan yönleri ile kapitalist enternasyonal ilişkileri zora sokmuş; bu zorluğu aşmak için yürürlüğe konulan bastırıcı-yokedici-saptırıcı özelliklere sahip 9 Mart, 12 Mart, "Mavi dalga" programları, I.II.Milliyetçi Cephe uygulamaları istenen sonucu vermemiştir. 1975'ten itibaren 12 Mart kesintisini ortadan kaldırmak amacıyla sol hareketlilik ve örgütlenme tekrar başlamış, Ankara, İstanbul, Erzurum'da 1975-1976 yıllarında Yüksek Öğrenim Dernekleri kurulmuştur. Devrimci-Yol iddianamesinde yeralan bilgilere göre, "THKP/C içerisinde bir grup 1975 yılı Kasım ayında Emperyalizm ve Oligarşiye Karşı Devrimci Gençlik,, dergisini çıkarmaya başlamış ve 9 Ağustos 1976 tarihinde Devrimci

Gençlik Derneği Federasyonu TDGF'nu kurmuştur. Kuruluşu destekleyen örgütler ise THKP/C, THKO ve TİKKO'dur. Devrimci-Gençlik Derneği Federasyonu, yaklaşık olarak 70 derneği çatısı altında toplamıştır (164).

1975-1976 yılında 12 Mart kesintisini aşmaya yönelen sol örgütlülük ve eylemsellik, Dev-kurt planının global bir toplum projesi talebi, programı ve gücü ile uygulamaya koyacak siyasi iradenin "milli mutabakat" haline gelmesinde dönüm noktası olmuştur. Bu bakımdan 1 Mayıs 1976'da Taksim'de yapılan ve DİSK'in düzenlediği mitingin büyük önemi vardır. Yaklaşık 60 bin kişinin katıldığı bu mitinge, DİSK'in yanısıra; TÜM-DER, TÖB-DER-TÜTED, CHP'den bir grup, TSİP ve daha bir çok sol gençlik örgütü katılmıştır. 12 Eylül sonrasında DİSK'e açılan davada bu mitingle ilgili olarak yapılan değerlendirme, devletin gayrı-nizami harbin başlamasında 12 Mart kesintisinden sonra bu tarihi başlangıç kabul ettiğini göstermektedir. İddianameye göre, "1 Mayıs 1976 mitingi, DİSK'in devlete karşı açtığı savaş icabından ve bunun stratejisi gereğinden olmak üzere, işçi sınıfının 'kendiliğinden değil', 'kendisi için sınıf' olma bilinci kazanmasını, üreten olduğu kadar yöneten olduğunda gösterecek olan ihtilalin tahakkukunu temin sebebiyle tertiplemekte olduğu kitle Eylemlerinin uluslararası işçi sınıfının birlik, mücadele, dayanışma günü adı altında oluşturulan yeni bir halkasını, yeni bir organizasyonunu teşkil etmiş, DİSK'ce bu anlamıyla, yurdumuzda bir gelenek halinde kutlanmasının başlangıcı kılınmak istenmiş, mevcut rejime karşı yığınsal bir gösteri ve tehdidin ifadesi olarak kıymetlendirilmesi yoluna gidilmiştir(165).

12 Eylül'den geriye doğru bakıldığında "mevcut rejime karşı yığınsal bir gösteri ve tehdidin" devletin temel politik tespitlerinden olduğu anlaşılmaktadır. İç savaş tanımına uygunluk gösteren bu tespitin, "teh-

didin" ortadan kaldırılmasında devlet tarafından iç savaş donanımına ilişkin aygıt, teknik donanım, kurum, uluslararası ilişki ve savaşa uygun bir strateji başlığı altında formüle edilebilecek bir çerçeve içine oturulduğu açıktır. Burada vurgulanması gerekli bir nokta da, devletin iç savaş tanımı içinde gayrı-nizami harp'in gündeme almasına koşut olarak, MHP ve ülkücü kuruluşların bu savaşta para-militer sağ otoriter-faşizan siyaset temelinde yoğun bir faaliyete girişmesidir. Bir yandan güçlü, demir disiplinli, organize bir örgüt havasını yaymaya çalışırken, bir taraftan da ordu-polis yakınlığı içinde devlete yardımcı güçler olmanın boy hedefi konumuna yol açtığını vurgulayan provakatif bir söylem geliştirmiştir. MHP Genel Merkezin'de 12 Eylül sonrası yapılan aramada Merkez'de bulunan daktilolar ile yazıldığı bilirkişi raporları ile kanıtlanan "ordusu, polisi ve sivil güçleri ile halkımız üzerine saldıran oligarşinin köpekleri", "Kahrolsun Faşist Diktatörlük, MHP ve ÜGD kapatılsın, sıkıyönetim kaldırılsın, Yaşasın mücadelemiz, tek yol devrim" türünden ibareler taşıyan bildiriler bulunmuştur.

Şeriatçı İntikam Tugayı, Türk-İslam Birliği Komandoları, Türk İntikam Tugayı, Esir Türkleri Kurtarma Ordusu türünden isimlerle harekete geçen ülkücü paramiliter-güçleri, devletin gayrı-nizami harp temelinde "tehdit" olarak algıladığı sol harekete karşı uyguladığı savaşta devletten yana taraf konumuna sokulmuştur. Özellikle büyük kentlerde her türden mafioz ilişkiye açık kadrolara da dayanan bu güçlerin yarattığı dehşetin, devletin istikrarsızlaştırma ve sonrasında yaratılacak "şahlanıp düşmanlarını" ezme taktiğinde önemli bir araçsal başlangıç teşkil ettiği açıktır. İstihbarat kuruluşları, ordu kadroları, tarikat ilişkileri, yabancı güvenlik ve istihbarat örgütleri, mafioz işadamları sektörü ile ilişkiler ve AP desteği gibi pek çok karmaşık ilişkinin çapraz etkilerini taşıyan ülkücü yapının sola yönelik

"dehşet" eylemlerinin niteliği, yapılış biçimi ve ritüelleri oldukça komplike sonuçlar doğuracak niteliktedir.

MHP'nin ünlü itirafçılarından Nurullah Tevfik Ağansoy'un anlattıklarına göre solcular yakalanmakta, işkence yapılarak yeni solcu isimleri öğrenilmekte, işkence yapılanlar öldürülmekte, bu kişilerin verdikleri yeni isimlerin peşine düşülmektedir. Ağansoy'un anlatımıyla; "İstanbul'un çeşitli semtlerinde özellikle Şeriatçı İntikam Tugayı, diğer adıyla Şişli İntikam Tugayı ve Türk İslam Birliği Komandoları imzalı bildirilerle televizyon ambalaj kutuları içinde, çuvallarda, ya da battaniye ve bezlere sarılıp, kablo, ya da tellerle boğulmuş vaziyette bulunan cesetler bu kanlı çalışmaların birer sonuçlarıdır"(166).

Ağansoy, 9 Nisan 1979 tarihinde Ortaklar Caddesin'de cesedi bulunan Onur Orcan, 25 Eylül 1979 tarihinde battaniyeye sarılı cesedi ortaya çıkan İsmail Cengiz, 24 Şubat 1980 günü Gültepe'de boğularak öldürüldükten sonra televizyon kutusuna yerleştirilen Veli Erdem, 21 Mayıs 1980 tarihinden Mecidiyeköy Ülkücü Gençlik Derneğin'de işkenceyle öldürüldükten sonra cesedi çuvala sarılarak bir okul arkasına bırakılan Cemal Kır, 11 Haziran 1980 tarihinde cesedleri, görülen Necdet Demir ve Haluk Kaşıkçı ile 2 Ağustos 1980 tarihinde Fulya Deresi'nde komando düğümüyle öldürülen Selahattin Gelgöz'ü örnek olarak veriyor. Bu tür "dehşet" cinayetlerinin gayrınizami harp sözlüğünde hangi kavramlarla tanımlandığını ve bu "ölüm mangaları"nın fonksiyonlarını Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri adlı bir Amerikan kaynağından izleyelim. Davit Galula adlı bir CIA ajanı tarafından yazılan bu kitap, iç savaşın başlangıç yılı olan 1965 yılında Türkçe'ye çevrilmiş ve Genelkurmay Basımevi tarafından basılmıştır. Kitabın Şuursuz Terörizm ile ilgili bölümünde şu açıklamalar yer alıyor; "Şuursuz terörizmden maksat ayaklanma hareketleri ve sebepleri için alaka top-

lamak ve halkın dikkati bir defa çekildikten sonra gizli olarak bulunan taraftarları cezbetmektir. Bu da gelişigüzel yapılan törör hareketleriyle, bombaların patlamasıyla, yangın çıkartmakla, suikastlar yapılmakla ve mümkün olduğu kadar fazla seyirci cezbedecek bir şekilde toplu olarak, koordine edilerek ve ayarlı bir şekilde yapılır".

70'li yıllar boyunda uluslararası yöntemlere uygun olarak örgütlenen ve iç savaşa dayalı iktidar stratejisi izleyen ülkücü vurucu gücün yanında, oldukça profesyonelce davranan iç savaş kadroları da faaliyet halindedir. Yunanistan'da gizli örgütler tarafından ördürülen solcu milletvekili Lambrikis cinayetinde açığa çıkan olaylar zinciri ile büyük benzerlikler taşıyan Türkiye'deki gelişmeler, devrimcilere yönelik 1 Mayıs 1977'de Taksim'de gayrı-nizami harp güçleri tarafından düzenlenen katliam ile doruğa çıkmıştır. Tıpkı Türkiye'deki gibi Yunanistan'da da "Milliyetçi Güvenlik Gücü" (TEA) adı ile ortaya çıkan faşizan bir örgüt, ülkenin her yanında "anti-komünizm" ve "milliyetçilik" temelinde şiddet eylemlerine girişmiştir. Ordu içinde bulunan cuntanın desteğinde iç savaşı tırmandıran "Milliyetçi Güvenlik Örgütü" Milli atlet, solcu milletvekili Lambrikis cinayetinde cuntanın kiralık katilliği görevini icra etmiştir. CIA tarafından düzenlenen faşist bir darbe sonucunda da 1966 yılında askeri cunta yönetimi ele almıştır. Türkiye'de 70'li yılların gürültüsü içinde üzerinde fazlaca durulmayan planlı ve politik mesaj içeren suikast girişmlerinden birinin hedefi de 27 Mayıs'çı Korgeneral Madanoğlu'dur. Madanoğlu bu girişimden yara almadan kurtulmuştur.

Madanoğlu'na 1978 yılında yönetilen suikast girişiminin içerdiği politik mesajın anlamını 1975 yılı Kasım ayında İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesin'de yaptığı savunmada dile getiren ordunun radikal kesiminin önemli isimlerinden Em. Yarbay Talat Turhan, Türkiye'de 12 Mart'tan sonrada

gerçekleşecek bir askeri darbenin "27 Mayısçıların tam tasfiyesi, TSK içindeki radikal kesimin tam tasfiyesi ve Faşist bir düzenin kurulması ile sonuçlanacağını" belirtmiştir. Aynı dönemde 1 Mayıs 1976'da Taksim Meydanın'da toplanan sol kitleye açılan ateş sonucu yaratılan panikte ölen 34 insanın katilleri için başlatılan soruşturmayı da "faili meçhul cinayetler" kategorisine alması tamamiyle iç-savaş uygulamalarının kural haline getirdiği bir gayri nizami harp yöntemi sonucudur. Bu çevrede Abdi ile Mustafa Pehlivanoğlu'nun cezaevinden kaçırılmaları da bu yöntemler manzumesinden sayılmalıdır. Devletin iç savaş aygıtları içinde ülkücü kadrolar ölçüsünde önemli bir rol oynamamakla birlikte MSP'nin vurucu gücü olan Akıncıları ve AP'nin özellikle 1979-1980 özellikle 1979-1980 arasında örgütlenmeye başladığı Hür-Genç adlı kuruluş, pek çok ilde sol'a karşı ülkücü kadrolarla şiddet temelinde işbirliği yapan İslamcı Milli Türk Talebe Birliğini de saymak gerekir. Büyük sağ federasyonun donanımı ve eğitimleri arasındaki derece farklarına uygun olarak pozisyonlarının kaldırabileceği anti-sol şiddet eylemleri içinde ülkücülerle birlikte veya kendi adlarına yer almışlardır. Aynı siyasi ve sosyal tabanı paylaşmanın gerilimi içinde birbirleriyle de çatışmışlar ancak esas hedef olan sol hareket karşısında güçlerini azaltacak çatışmalardan kaçınmışlardır.

12 Eylül sonrasında ülkücülerin özellikle cezaevlerinde bulunan kadroları, İslamiyetle yoğun bir ideolojik ilişki içine girmişler, hareket içinde de İslamı ön plana çıkaran Türk-İslam ülkücülerinin ağırlığı artmıştır. İslamcı yönü yoğunluk kazanan ülkücü hareket, Müslüman kitle içinde 'aksiyonerlik" özelliğini halen korumaktadır. 3 Mayıs 1987 Türkçüler gününde, ramazanda "oruç tutmadığı" gerekçesiyle Van 100. Yıl Üniversitesi yurdunda sol görüşlü Mehmet Şirin Tekin, "şeriatçı" aksiyoner Türk-İslam ülkücüleri tarafından bıçaklanarak öldürülmüştür.

25 Nisan 1990'da bu kez Bizim Ocak ülkücüleri Burdur Meslek Yüksekokulu öğrencisi ve Halkevi üyesi bir genci öldürmüşlerdir. Anti- komünist saldırganlık potansiyelini İslamcı taban içindeki "aksiyoner" yapısıyla siyasi prestije dönüştüren Türk-İslam ülkücülerinin devletin iç-savaş aygıtı içindeki evrimleri henüz "yeni" görevlendirmeklere konu olmamakla birlikte, Milliyetçi Hareket Partisi, PKK'ya karşı yürütülen özel savaşta ve Azerbaycan'da bu kadroların devlet için resmi konumları temelinde bazı misyonlar yüklendikleri bilinmektedir. Müslümanlarla özde "aksiyonerlik" konusunda ayrışan, büyük sağ federasyonu oluşturan ilişkiler ağı içinde 1991 seçimlerine adil düzenci ve bulamaç haline gelmiş eklektik bir radikalizmi kimseye kaptırmayan Refah Partisi'yle birlikte girmiştir. Bu ittifak için çaba harcayanlar ise Aydınlar Ocağı, Rufailer, Şeyh Galip ve Adıyaman'daki Nakşibendi Şeyhi Muhammet Raşit olmuştur. Devletin iç savaş aygıtında önemli roller üstlenmiş olan ülkücülerle birlik içinde hareket eden müslüman RP'nin, ABD, kapitalist enternasyonal, masonik ilişkiler ağı ve devletin gayrı-nizami harp örgütlerinin dinci sağ ve tekelci sermayenin entelijansiya kuruluşu Aydınlar Ocağı ile aynı politik iradeyi taşıması yukarda oluşturmaya çalıştığımız çerçeveyi tamamlar niteliktedir. 60'lı, 70'li, 80'li yıllara damgasını vuran "düğümler" farklı boyutlarda gündemdeki yerini koruyor.

b) Teşkilat-ı Mahsusa ve Gladio Sentezi: Kontr-Gerilla Cumhuriyeti

Türk Gladıo'su 1952 yılında seferberlik Tetkik Kurulu adıyla kuruldu ve 17130 askeri misyonu JUSMATT'la aynı binada çalışmaya başladı. STK subayı olarak Elazığ'da görev yapan Alparslan Türkeş, Türkiye'nin ilk Gladıo şeflerindendir. Türk Gladıo' su-

nun sivil kanadını CKMP-MHP çizgisi temsil etmektedir. Bu konuda Genel Kurmay İstihbarat Başkanlarından Amiral Sezai Orkunt'un açıklaması bir açıklığa işaret ediyor: "Silahlı kuvvetler solun tehdidinden ürküyor. Bu yüzden MHP ile işbirliği yapıyor"...

Gladıo, kılıç anlamına gelen bir sözcük ve ne ilginç (!) bir paralellik; Türk devlet sisteminde orduyu simgeleyen "seyfiye" sözcüğünün anlamı da Osmanlıca-Türkçe sözlüğe göre kılıç... Türk egemenlik sistemini temsil eden "**kılıç** sahipleri, Gladio yöntemlerini askeri okullarda ders olarak okutuyorlar: "Halk üzerinde sert kontrol tedbirleri." Halka ne yaptırtmak istiyorsan zorla yaptırt, "Yüksek derecedeki şiddet harekatı", "Köyleri başka yerlere sürmek", "Misilleme"... Bütün bunlar orduda ders olarak okutuluyor.

Türkiye'de bulunan Gladıo ağları, Teşkilat-ı Mahsusa'nın çelik çekirdek yöntemlerine uygun bir biçimde ve CIA çizgisi ile uyum içinde varlığını sürdürüyor. Özel Harp Dairesi ve MGK Genel Sekreterliği Toplumla İlişkiler Başkanlığı Örgütün komuta kontrol merkezlerinin ordu kanadını simgeliyor. Sivil kanat ise MHP çizgisinde gövdeleniyor ve Diyanet İşleri, Aydınlar Ocağı, Anadolu Ajansı, basın, devlet partileri ve yargı eksenli örgütleniyor. Bu arada Anadolu Endüstri, İhlas,Has türünden holdingler ÖHD kadrolarına "iş" alanı açıyor. Öte yandan oligarşi içinde sivrilen bir çok isim örgütle bağlantısını sürdürüyor. Bu arada MGK Genel Sekreterliği ve Çumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği kadrolarında ÖHD'nin etkinliği ilk bakışta görülüyor. ÖHD kapsamında görev yapan subay kadroları çelik çekirdeğin siyaset planlamasını gerçekleştiren MGK yazısında ağırlığını koruyor. Örneğin; Org. Doğan Beyazıt (MGK Genel Komutanı) bu ekolden subaylar. Önceki örnekler arasında ise 12 Eylül darbesinin Sedat Celasun ile Nurettin Ersin Paşaları ilk akla gelenler. Gladio kadrolaşmasının bir başka boyutunda Cum-

hurbaşkanlığı Genel Sekreterliği bulunuyor; Özel Harpçi subaylar kuşağından Org. Kemal Yamak bu sekretaryanın özel savaşın gereklerine göre düzenlendiği döneme damgasını vuruyor. "Kontrgerilla Cumhuriyeti"nin omurgasını oluşturan MGK Genel Sekreterliği, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Emniyet Genel Müdürlüğünde Gladio kadrolarının etkinliği ve özel savaş yapılanması gelişiyor. Ayrıca, Diyanet İşleri, Türk İslam Birliği türünden Örgütler Gladıo kontrolündeki ülkücü kadrolar tarafından yönetiliyor. Glodıo envanteri, devlet içinde sıradan bir örgütlenmenin boyutlarını aşan özellikler taşıyor.Türk Gladıo'su basın tekelleri ile tekelli burjuvazı desteğinde alt-emperyalist senaryolara adapte oluyor. Para imparatorluğundan aldığı pay, sahip olduğu terör aygıtları ve propoganda gücü bu ilişkiler ağını sistemin çelik çekirdeği haline getiriyor...

AKKA Anlaşması (Konvansiyonel Silah İndirimi)" tüm Türkiye sathında" yayılmış Gladıo güçlerini silahsızlanma kapsamı dışında bırakmıştır. Bu bağlamada özel savaş, ABD-Avrupa desteğinde sürdürülüyor. Gladıo ağlarını dağıtacak irade ne Türkiye'de, ne kapitalist enternasyonali temsil eden güçlerde mevcut; çünkü bu yapılanma basit bir özel savaş örgütü olma özelliğinin ötesinde ve Türk egemenlik sisteminin geleneksel çizgisi içinde kontrgerillayı devletin kendisi haline getiriyor.

Ordu üst yönetimindeki Gladıo ağırlığının yanısıra ortaya çıkan bir başka açıklığı İtalyan Cumhurbaşkanı Cosiga dillendiriyor ve Gladıo'yu koordine etme görevinin NATO üyesi ülkelerde Cumhurbaşkanlarında olduğunu açıklıyor. Bu noktada Kenan Evren'in bir açıklaması anlam kazanıyor: "Benim Genelkurmay Başkanlığım sırasında dönemin Başkanı Süleyman Demirel bana geldi. Özel Harp Dairesi'nin anarşi ve terörle mücadelede kullanılmasını istedi diyor. Anti-komünist soğuk savaşın komutanlarından, dindar-faşist, kont-gerilla yöntemle-

rinin savunucusu General Eisenhoower adına oluşturulan burs ile ABD'de "eğitim" gören Demirel'in "özel harp" konusundaki yaklaşımı bugün devletin "zirvesine" taşınmıştır.

1 Mayıs ve Maraş katliamları, Hizbul-kontra cinayetleri (Hizbul-kontra'nın çekirdek kadrosu Yeryüzü dergisi çevresinden Türk-İslam Ülkücüleri) ile boytulanan Gladio terörünün en önemli halkalarından biri Gazi-Ümraniye katliamıdır. Özel harekat timlerinin eğitmeni, Emniyet Genel Müdürünün "yakını" ve MGK danışmanlarından Özel harpçi Yarbay Korkut Eken'in 11 Mart'tan itibaren Gazi'de "görevinin" başında olduğu biliniyor. Ne hikmetse, Nazlı Ilıcak'ın biraderi ÖHD'li subayların "batmadan" önce üst düzey görevlerde bulunduğu Hisarbank'ın sahibi Ömer Çavuşoğlu'da olayları "izlemek" üzere Gazi'ye yakın bir benzin istasyonunda konuşlanmıştır.

Özel savaşa açılan 80'ler ve 90'lı yıllar Gladio'nun ekonomi-politiğini de içeren bir çerçevede araştırılmalıdır. Askeri-sınai kompleksin gelişimiyle de bağlantılı süreçler bölgenin geleceği açısından hayati öneme sahiptir. Bu kitabın devamında "bölgesel" nitelik kazanan özel savaş vardır.

Kaynakça

1) Mim.Kemal Öke, "Musul Kronolojisi,, s.l39
2) "TC'de Ayaklanmalar (l924-l928)s.27
3) TBMM Zabıt Ceridesi Devre IV-C.23.
4) TBMM Zabıt Ceridesi Devre IV-İçtima 3. C-23- s.l0
5) TBMM Zabıt Ceridesi age s.67
6) TBMM Zabıt Ceridesi age S.l4l
7) Nuri Dersimi, "Dersim Tarihi" s.l78
8) Vecihi Timuroğlu, "Dersim Tarihi" s.86
9) Muhsin Batur; "Anılar ve Görüşler"
l0) Cumhuriyet, l7 Haziran l937
ll)N.Dersimi, age s.252
l2) Mehmet Eymür; Analiz s.25
l3) Faik Bulut "Belgelerle Dersim Raporları" s.3l9-320
l4) Türkiye'de Ayaklanmalar (l924-l938)
l4) Bülent Tanör; "Yerel Kongre İktidarları" s.55
l6) Orhan Duru "Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları" s.222
l7)Dr.Çetin Yetkin "Türkiye'de Tek Parti Yönetimi" s.l6l
l8) Dr.Çetin Yetkin s.60
l9) İnönü'nün Hatıra Defteri
20) Dündar Seyhan "Gölgedeki Adam" s.8
2l) Cemal Kutay, "Atatürk'ün Son Günleri" s.22
22) Hilmi Uran, "Anılar" s.295
23) Y.Sezai Tezel "Cumhuriyet Dönemi İktisat Tarihi" l923-l950 s.l60
24) Celal Bayar; Atatürk Ve İnönü'yü Anlatıyor; Tercüman l6-8-l98l
25) "İnönü'nün Hatıra Defterinden Sayfalar" Hürriyet l-2-l974
26) Kemal Sülker; N.Hikmet Dosyası
27) M.Tunçay "Türkiye'de Sol Akımlar" CII.s.l26
28) K.Sülker; age s.9
29) E.J. Zürcher "Milli Mücadelede İttihatçılık, s.92

30) Cemil Koçak, Türk-Alman ilişkileri (1923-1939) s.187
31) Cemil Koçak, "Türkiye'de Milli Şef Dönemi" s.191
32) Cemil Koçak, age. s.193
33) Cemil Koçak, age. s.194
34) Cemil Koçak, age. s.195-196
35) Sabiha Sertel, Roman Gibi, s.196-197
36) Barry Rubin, "İstanbul Entrikaları" s.69
37) C.Koçak, age, s.452
38) S.Sertel, age s.247-248
39) Ulus, 13-5-1944
40) S.Sertel, age, s.287
41) Uğur Mumcu, "40'ların Cadı Kazanı., s.189
42) Ahmet Kahraman, Devr-i Süleyman s.33
43) Yalçın Küçük, "Bilim Ve Edebiyat" s.299
44) Uğur Mumcu, age, s.146
45) Tevfik Çavdar, "Yüzyıllık Pahalılık" s.95
46) Rıdvan Akar, "Varlık Vergisi" s.71
47) 6-8-1942. Akşam Gazetesi
48) 21-4-1942, Akşam Gazetesi
49) 21-6-1942, 19-8-1942 tarihli Cumhuriyet GAzeteleri
50) Rıdvan Akar, age, s.87
51) J.Glanesck, age. s.274
52) İsmail Beşikçi, Org. Muğlalı Olayı. s.78
53) Yeni Sabah Gazetesi 10 Temmuz 1943
54) Milliyet Gazetesi, 19 Eylük 1930
55) Dr.Hikmet Kıvılcımlı, Yol, s.413
56) M.Fahri "Amerikan Harp Doktrinleri" 27 Mayıs 1966, Yön Dergisi
57) 15 Şubat 1984, Cumhuriyet
58) Sezai Orkunt "Türkiye-ABD Askeri İlişkileri s.139
59) İsmail Cem, Tarih Açısından 12 Mart s.49-50
60) Raif Karadağ, "Petrol Fırtınası" s.1364
61) R. Karadğ, age, s.365
62) S.Orkunt, age, s.255
63) Aclan sayılgan "Türkiye'de Sol Akımlar" s.283
64) Tarih ve Toplum Dergisi 1986, 33. sayı
65) Tempo Dergisi, 9 Haziran 1991
66) Mahmut Dikerdem, "Ortadoğu'da Devrim Yılları" s.135

67) M.Dikerdem age s.l36
68) Cumhuriyet, 9 Eylül l955
69) Hulusi Dosdoğru, "6-7 Eylül Olayları" s.54
70) Ş.Süreyya Aydemir "İhtilalin Mantığı" s.205
7l) Ş.S.Aydemir, age, s.280
72) Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi Birleşim 86 s.29
73) Talat Turhan, Kontrgerilla Cumhuriyeti s.58
74) T.Turhan age. s.322
75) T.Turhan age s.328
76) D.Avcıoğlu, "Türkiye'nin Düzeni" c.ll, s.787
77) D.Avcıoğlu, age, s.786
78) Ayşe Buğra, Devlet Ve İşadamları s.l25
79) Ayşe Buğra age l30
80) A.Buğra, age, s.l36
8l) Cumhuriyet, 2 Agustos l989
82) Vecdi Bürün, Kansız İhtilal, s.l34
84) D.Avcıoğlu, age, s.743
85) Ömer Sami Coşar, "İhtilalin İçyüzü"
86) 2 Temmuz l960, Milliyet
87) 5 Temmuz l960, Cumhuriyet
88) Mahmut Dikerdem, age, s.55
89) M.Dikerdem, s.59
90) "Sıtkı Ulay'ın Hatıraları" Akşam, 3 Temmuz l968
9l) Mehmut Eymür "Analiz", s.29
92) Uygun Kocabaşoğlu "TRT Öncesi Dönemde Radyonun Tarihsel Gelişimi Ve Türk Siyasal Hayatı İçindeki Yeri" s.476
93) D.Seyhan "Gölgedeki Adam" s.l3
94) Talat Aydemir'in Hatıraları s.5l
95) T.Aydemir age. s.378
96) D.Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni c.II s.l8l
97) Mehmet Ali Aybar "Tıp Tarihi" C.I s.l69
98) Podol Raporu, Yön Dergisi, sayı :208
99) Devlet Teşkilatımızda Amerikan Ajanları, Yön Dergisi sayı:l72.
l00) Aktaran: Şahap Balcıoğlu, "Görüşler Görüşmeler" s.390
l0l) Ahmet Kahraman, "Devr-i Süleyman" s.4l

l02) Yeni Ortam, 7 Ocak l975
l03) Metin Toker, "İsmet Paşa'yla l0 Yıl" c.4 s.l20
l04) Ali Gevgili, "Yükseliş Ve Düşüş" s.275
l05) Ahmet Kahraman, age. s.68
l06) Ahmet Kahraman, age. s.79-80
l07) Kayhan Sağlamer "Ecevit Olayı" C-II s.2l
l08) K.Sağlamer, age .s.89
l09) K.Sağlamer, age. s.89
ll0) Claude Julien, Amerikan İmparatorluğu s.386
lll) C.Julien, age, s.389
ll2) K.Sağlamer, age s.l73
ll3) K.Sağlamer, age C.I s.l74
ll4) K.Sağlamer, age, s.2l5
ll5) K.Sağlamer, age, s.227
ll6) K.Sağlamer, age, s.l24
ll7) T BMM Tutanak Dergisi B=ll92l 9-l962 0=l'den
ll8) K.Sağlamer, age.,s.l28
ll9) K.Sağlamer, age, s.262
l20)T BMM Tutanakları, İdam Görüşmeleri C.ll-5-l2l) age., s.270
l22) B.Ecevit, Ortanın Solu, s.29
l23) Mustafa Sönmez, Türkiye'de Holdingler, s.l82
l24) T.C.Merkez Bankası, Aylık Bülten Sayı: Yıl: l964
l25) Tarih ve Toplum Dergisi, sayı: l4l s.67
l26) Y ankı Dergisi, 28 Ocak l978, s.5
l27) Yankı, 28 Ocak, l978, s.8
l28) Hürriyet, 4 Mayıs l988
l29) Cüneyt Arcayürek, Darbeler Ve Gizli Serisler, s.33
l30) Cüneyt arcayürek, age. s.37
l3l) C.Arcayürek age, s.38
l32) 2000'e Doğru Dergisi, sayı:4l, 8 Aralık l99l
l33) Para Dergisi, 9 Temmuz l995, sayı:45 s.24
l34) Cüneyt arcayürek, age s.35
l35) C.Arcayürek age. s.29
l36) C.Arcayürek age, s.44-45
l37) C.Arcayürek age, s.46
l38) Mehmet Eymür, Analiz, s.39
l39) M.Eymür age, s.57
l40) Harun Karadeniz Yaşamından Acı Dilimler, s.40-4l

l4l) Yeni Ortamı 27 Kasım l975
l42) İsmail Cem, "l2 Mart", s.50
l43) Talat Turhan, "Doruk Operasyonu", s.3l
l44) Sabah, 8-ll Haziran l988
l45) Hürriyet, 30 Nisan l978
l46) Güneş, 3 Eylül l987
l47) l .Ordu ve SYNT Kon.2 numaralı As.Mah.3.yol Davası r.Yıldırım'ın Savunması.
l49) FM-30-3l Talimatı Kararlılık Operasyonları İstahbaratı-Özel Ajanlar-Doruk Operasyonu, Talat Turhan, s.l59-l60
l50) Cumhuriyet, 6 Mayıs l976
l5l) Aktaran Talat turhan, "Doruk Operasyonu",
l52) Yeni Forum, l Eylül l980
l53) Ümit Sezgin, "Aydınlanmamış Cinayetler"
l54) MHP ve Ülkücü Kurluşlar İddianamesi, s.243-245
l55) Cumhuriyet, ll Ekim l979
l56) T.Turhan, "Doruk Operasyonu", s.92-93
l57) Cumhuriyet, l7 Ağustos l979
l58) T.Z.Tunaya, "Türkiye'de Siyasi Partiler", Cilt, 3. s.38l
l59) Gerekçeli Hüküm Kitabı, s.335-337
l60) Erbil Tuşalp "Eylül İmparatorluğu", s.l65
l6l) Erbül Tuşalp, Eylül İmparatorluğu, s.73
l62) Erbil Tuşalp, Eylül İmparatorluğu, s.l68
l63) 2000'e Doğru, l8 Ağustos l99l, s.3l
l64) Devrimci-Yol, İddianame İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, l98l, İst, s.5l
l65) DİSK-DİSK Bağlı Sendikalar İddianame, s.l22
l66) N.T.Ağansoy, İtiraf-Araştırma Metris, l986, s.37

"Osmanlı'dan Günümüze Gizli Devlet" salt yaşananlara vurgu anlamını taşımıyor, ötesi var. Teşkilat-ı Mahsusa'dan kontgerillaya, ittihatçı tehcir siyasetlerinden vergisel deportasyona uzanan süreç siyasi genetik kavramıyla aydınlanıyor. Modernist çözümlemelerin yarattığı karanlığa, tarihi kompartmanlara ayırma geleneğine, 'Osmanlı İslahatı'ndan süzülen ve günümüze damgasını vuran devlet şiddetine ışık tutuyor.

İttihatçı binbaşı Enver'den, JİTEM'ci binbaşı Ersever'e uzanan yolda egemenlerin siyaset yöntemleri netleşiyor. İdeolojik hegemonya resmi tarihle boyutlanıyor.

Resmiyetle hesaplaşmak yetmiyor, ideolojik arkaplanda yeralan "Avrupamerkezci" yaklaşımın, olgusal temelde tartışılması ve aşılması gerekiyor. "Osmanlı'dan Günümüze Gizli Devlet" bu tartışmaya katkı niteliğini taşımaktadır...